Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș
și
Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș

Traduceri patristice

(vol. 2)

Teologie pentru azi

București
2010

Traduceri patristice

(vol. 2)

Dumnezeiescul Augustin
al Hipponei

și

Sfântul Fotie cel Mare,
patriarhul
Constantinopolului

Fotografia de pe prima copertă reproduce: *Apostol românesc*, ediția Diac. Coresi, Brașov, 1563, p. 3 (frontispiciul).

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș a tradus, din limba engleză, tratatul Dumnezeiescului Augustin al Hipponei iar Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș a tradus, din limba franceză, tratatele teologice ale Sfântului Fotie cel Mare din ediția de față.

SAINT
AUGUSTIN

Dumnezeiescul Augustin
al Hipponei

Predica de pe munte a Domnului nostru

Traducere și note de
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș

Traducerea noastră este conform ediţiei: *Our Lord's Sermon on the Mount, According to Matthew* [De Sermone Domini in Monte, secundum Matthaeum], translated by the Rev. William Findlay Larkhall, revised and annotaded by the Rev. D. S. Schaff, in col. „The Nicene and Post-Nicene Fathers", First Series, Volume 6, p. 17-136.

Identificarea temelor și, implicit, numele subcapitolelor ne aparțin.

Cartea I

Tâlcuire la prima parte a predicii rostite de către Domnul nostru Iisus Hristos pe Munte, care este conţinută în capitolul al 5-lea de la Sfântul Apostol Matei.

Capitolul 1

Predica de pe munte este o lecție extinsă de viață creştină

1. Dacă cineva va dori, în mod evlavios şi cu trezvie, ca să gândească predica pe care Domnul nostru Iisus Hristos a rostit-o în munte, și pe care noi o citim în Evanghelia după Matei, eu cred că va găsi în aceasta, în măsura în care priveşte *înălţimea morală*, o foarte bună viaţă creştină.

Și pe aceasta noi nu o putem avea *în pripă*, ca pe *o aventură* pe care ne-o dorim, ci înţelegând înţelepciunea Domnului Însuşi din multe cuvinte[1].

Şi aceasta, pentru că şi predica însăşi este una care aduce *o încheiere*[2] în această direcţie. Căci acest lucru îţi devine foarte clar, deoarece desăvârşirea [creştină] este în toate cuvintele pe care te trimite ca să le împlineşti în viaţă.

Împlinitorii predicii Domnului își zidesc casa pe stânca adevărului dumnezeiesc

Pentru aceasta El a spus: „De aceea, oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi le face pe ele, Eu îl voi asemăna pe el cu *un bărbat înţelept*, care şi-a zidit casa sa pe o stâncă: şi ploaia a căzut, şi râurile au venit, şi vânturile au suflat şi au bătut acea casă, dar aceasta nu a fost doborâtă, pentru că era înrădăcinată pe o stâncă.

Iar oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi nu le împlineşte pe ele, Eu îl voi asemăna cu *un om nechibzuit*, care şi-a zidit casa sa pe nisip; şi ploaia a căzut, şi apele au venit şi vânturile au suflat şi au lovit acea casă şi aceasta a căzut şi mare a fost căderea ei" (Mt. 7, 24-27).

De aceea, de atunci încoace, El nu a spus, în mod simplu: „oricine ascultă cuvintele Mele", ci a mai adăugat, zicând: „oricine ascultă *aceste cuvinte* ale Mele".

El a indicat în mod suficient – asta cred eu – că aceste *cuvinte* despre care vorbeşte, sunt acelea pe care El le-a

[1] Din multele cuvinte ale predicii de pe munte.
[2] Un răspuns.

rostit în munte, ca un ghid desăvârşit al vieţii, pentru cei care vor să dorească o viaţă în acord cu ele, ca ei să poată fi foarte bine comparaţi cu *o casă zidită pe o stâncă*.

Eu am spus numai aceasta, că poate fi clar faptul, că predica care ne este pusă înainte este desăvârşită în toate învăţăturile din care viaţa creştină este formată.

Pentru că privind această pericopă specială, cu multă atenţie, medicamentul[3] va fi dat de locul însuşi.

Mt. 5, 1-2. Legea lui Moise și Evanghelia

2. Astfel, începutul acestei predici este format din următoarele [cuvinte]: „Şi, când El a văzut marile mulţimi de oameni, S-a urcat în munte, şi când S-a aşezat, Ucenicii Săi au venit înspre El şi El şi-a deschis gura Sa, şi îi învăţa pe ei, zicând"(Mt. 5, 1-2).

Dacă cineva este întrebat ce înseamnă *muntele* [de aici], acesta poate fi înţeles foarte bine ca însemnând *marile învăţături ale mântuirii*.

Pentru că acesta[4] nu a fost cu nimic mai puţin important faţă de acela,[5] pe care s-a dat Legea evreilor.

În plus, este un singur Dumnezeu, Care, prin Sfinţii Săi Proroci şi Slujitori, după o completă[6] iconomie de-a lungul veacurilor, nu a dat poporului învăţături mai mici, care, ca şi astăzi, cere a fi îndreptat de teamă; ci, prin Fiul Său, a dat-o pe cea mai mare, dar unui popor care a devenit acum potrivit ca să fie *liber prin dragoste*.

Pe deasupra, când cele mai mici sunt date celor mai mici şi cele mai mari celor mai mari, ele sunt date de către El – cum El singur ştie – după cum, în prezent, cei care se ocupă cu medicina, dau medicamente corespunzătoare cu momentul[7].

De aceea, nu este surprinzător faptul, că marile învăţături sunt date pentru Împărăţia Cerurilor şi cele mai mici pentru o împărăţie pământească, căci prin unul şi acelaşi Dumnezeu s-au făcut cerul şi pământul.

---

[3] Cuvintele Domnului sunt medicamentele care ne însănătoşează sufletul. Fără cuvintele Sale nu am şti să ne vindecăm de patimi şi de neputinţe.
[4] Muntele Fericirilor.
[5] Muntele Sinai.
[6] Temeinică.
[7] Şi cu cei care solicită medicamentele.

De aceea, cu respect pentru cele ale mântuirii, care sunt *mai mari*, s-a zis prin Profetul: „Dreptatea[8] Ta este ca munţii lui Dumnezeu" (Ps. 35, 6).

Şi acestea pot fi înţelese foarte bine, ca fiind spuse numai pentru Stăpânul Însuşi, potrivit cu cele învăţate, care sunt de mare importanţă celor învăţaţi de El pe munte.

Ne vorbește Cel care a deschis gurile Prorocilor

Atunci El i-a învăţat stând[9], ca unul Căruia I se cuvenea demnitatea de *Învăţător* şi Ucenicii Săi au venit la El ca să ceară învăţătură, căci ei trebuiau să fie aproape de El pentru a auzi cuvintele Sale, căci şi ei trebuiau să se apropie, în duh, de *deplinătatea* învăţăturilor Sale.

„Şi El, Şi-a deschis gura Sa, şi îi învăţa pe ei, zicând" (Mt. 5, 2).

Înainte de a vorbi cu noi – care suntem întotdeauna grăbiţi – „şi El Şi-a deschis gura Sa" – se prea poate, pentru prea minunata intimitate, căci simpla pauză arată, că predica s-a dorit a fi ceva mai lungă decât de obicei, dacă nu cumva – aceasta nu poate fi fără un anume înţeles – căci acum, El este Cel care a zis, că avea deschisă propria Sa gură, întrucât, în Legea veche, El era Acela care deschidea gurile Prorocilor.

Mt. 5, 3. Despre îndrăzneala rea a sufletului

3. Ce a zis El atunci? „Fericiţi cei săraci cu duhul, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor" (Mt. 5, 3).

Noi citim în Scriptură, cu privire la străduinţa[10] după lucruri trupeşti, că „totul este *deşertăciune* şi *îndrăzneală* a

---

[8] E vorba de *righteousness*. Noi traducem acest cuvânt şi cu sensul de *mântuire* (sinonim cu cel de *justificare* al eterodocşilor, pe care traducerea americană, de fapt, îl proclamă), dar şi cu sensul de *dreptate*. Anterior l-am folosit cu sensul de *mântuire*.

[9] Fiind aşezat.

[10] *Străduinţă* dar şi *luptă*. Sensuri complementare.

sufletului" (Eccl. 1, 14)[11] iar prin *îndrăzneală a sufletului* înţelegându-se *îndrăzneala nesocotită* şi *mândria*.

Căci, de obicei, şi despre cel mândru se zice că are *suflet mare*. Și, pe drept cuvânt, întrucât şi vântul este chemat „duh".

Şi, deci, aceasta este scris: „Foc, grindină, zăpadă, gheaţă, vânt[12] al furtunii"(Ps. 148, 8).

Căci, într-adevăr, cine nu cunoaşte, că omul mândru, despre care vorbim că *se umflă*, este ca *suflarea* pe care o produce vântul? Şi deci, de asemenea, ştiţi şi acest cuvânt al Apostolului: „cunoştinţa însă *semeţeşte*, dar iubirea *zideşte*" (I Cor. 8, 1).

Ce înseamnă „sărac cu duhul". El e preferabil celui mândru

Şi „sărac cu duhul" este aici, într-o înțelegere dreaptă, *cel umilit* şi *cu frică de Dumnezeu* (*the humble* and *God-fearing*), căci unii ca acesta sunt cei care nu au *sufletul umflat*.

Nici nu se cuvenea să se înceapă fericirile indiferent cu oricare dintre virtuţi, dacă aici se ating[13], într-adevăr, cele despre *cea mai înaltă înţelepciune* – „căci frica de Domnul e începutul înţelepciunii"(Ps. 110, 10; Pilde 1, 7) – pentru că în altă parte *mândria* este numită[14]: „începutul a tot păcatul" (Eccl. 10, 13*).

De aceea, să lăsăm pe cel mândru, care caută / aleargă după dragostea împărăţiilor pământului, căci „fericiţi sunt cei săraci cu duhul, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor" (Mt. 5, 3).

---

[11] În ed. BOR 1988 este: „Totul este deşertăciune şi vânare de vânt". În ed. americană era de fapt „vanitate" şi nu „deşertăciune".

[12] Sub forma lui „spirit", dar nefiind vorba de *sufletul* sau de *spiritul* sau *duhul omului*, ci de *vânt*.

[13] Se discută, se pune în discuţie.

[14] Intitulată, proclamată.

Capitolul al 2-lea

Mt. 5, 4. Pământul transfigurat e locașul Sfinților

4. „Fericiţi sunt cei blânzi, pentru că a lor va fi stăpânirea moştenirii pământului" (Mt. 5, 4, *cf.* VUL[15]).

Căci *pământul*, cred eu, e acela despre care s-a zis în psalm: „Tu eşti scăparea mea, locul meu eşti în pământul celor vii" (Ps. 141, 5).

Pentru că aceasta înseamnă *o adevărată fermitate* şi *stabilitate* a unei stăpâniri continue, unde sufletul, prin ceea ce însemnă *bună dispoziţie*, se odihneşte. Căci aici erau, în acest loc, doar ca trupuri care se odihneau pe pământ şi erau hrănite cu o mâncare proprie[16], căci trupul le era din pământ.

Aceasta [însă de aici] este *adevărata odihnă* şi *viaţă* a Sfinţilor. Atunci *cei blânzi* sunt aceia care s-au lepădat de faptele răutăţii[17] şi nu s-a împotrivit celor răi[18], dar au învins[19] *răul* cu *binele* (Rom. 12, 21).

Astfel, să-i lăsăm pe aceia care nu sunt *blânzi*, ci se ceartă şi se luptă pentru lucrurile trecătoare şi pământeşti, căci „fericiţi sunt cei blânzi, pentru că a lor va fi stăpânirea moştenirii pământului" (Mt. 5, 4, *cf.* VUL), de la care ei nu pot fi scoşi afară.

Mt. 5, 5. Jelirea pentru lucrurile pierdute vs. părăsirea lucrurilor pentru Dumnezeu. Duhul Sfânt ne mângâie în dorul nostru după Dumnezeu

5. „Fericiţi sunt cei care se jelesc[20], pentru că aceia vor fi mângâiaţi" (Mt. 5, 5, *cf.* VUL).

---

[15] Ed. BOR 1988 însă, urmând GNT, are „Fericiţi cei blânzi…" ca fericirea *a treia* şi nu *a doua*. În Vulgata, fericirea a treia este a doua şi a doua este a treia.
[16] Lor, oamenilor în trup.
[17] De faptele ticăloase, murdare, pline de satanism.
[18] Literal: *nu s-au împotrivit răului*, în sensul că *nu s-a împotrivit celor răi*, n-au răspuns cu rău la rău, nu s-au comportat aidoma cu vrăjmaşii lor.
[19] Au covârşit.
[20] Adică cei care plâng cu mare jale, cu mare durere propriile lor păcate. Ediţia românească vorbeşte despre cei „ce plâng".

Jelirea este necăjirea care se naşte din pierderea lucrurilor de care te bucurai cu drag. Însă aceia care sunt preschimbaţi[21] de către Dumnezeu, pierd acele lucruri cu care ei erau obişnuiţi în această lume, cu dragă inimă, pentru că nu vor să se mai bucure de acele lucruri, în care ei, în trecut, îşi găseau bucuria.

Şi aceasta o fac, până când dragostea de bucuriile veşnice va fi a lor, căci ei sunt răniţi de acestea[22] şi sunt fără măsură de necăjiţi[23].

De aceea, ei vor fi mângâiaţi de Duhul Sfânt – Care mai ales pentru acest lucru este chemat *Paracletul*, *Mângâietorul* – în sensul că, în măsura în care ei pierd *bucuriile trecătoare*, se pot bucura pe deplin de *cele care sunt veşnice*.

Mt. 5, 6. Despre cei îndrăgostiți de adevărul dumnezeiesc și de binele veșnic

6. „Fericiţi sunt cei care ajung[24] flămânzi şi însetaţi după dreptate, pentru că a lor va fi plinătatea / săturarea" (Mt. 5, 6).

Acum, El îi numeşte pe aceştia *fericiţi*, pe cei îndrăgostiţi de adevăr şi de binele netrecător.

De aceea, ei vor fi săturaţi cu acea mâncare, despre care Domnul a zis despre Sine Însuşi: „Mâncarea Mea este ca să fac voia Tatălui Meu"(In. 4, 34), adică ceea ce este drept; şi cu acea apă, din care anume „se va bea", căci El de asemenea a zis, că „va fi în el un izvor de apă, curgând / izvorând spre viaţa veşnică"(In. 4, 14).

Dar *jelirea* pe care o propune ediţia americană e foarte proprie vieţii duhovniceşti, unde sufletele noastre trebuie plânse ca nişte morţi, căci *morți* suntem fără pocăinţă şi fără iertarea lui Dumnezeu.

[21] Convertirea este o despărţire definitivă, totală, faţă de vechea noastră viaţă. Trecutul rămâne *trecut* şi ni se deschide porţile unei vieţi dumnezeieşti, care nu are nimic în comun cu viaţa dezordonată şi pătimaşă de până acum. Convertirea iniţială e urmată de convertiri zilnice, de fiecare secundă.
Orice eliminare a unui gând rău, a unei patimi, a unui obicei păcătos e *o nouă convertire*.
Orice: „Iartă-mă! Am greşit" e *o convertire*. Convertirea e preschimbare, prefacere a fiinţei noastre, a modului nostru de a fi şi a ne comporta. Convertirea e o înaintare continuă în viaţa de sfinţenie.

[22] Răniţi de dorul după fericirea veşnică, de viața împreună cu Dumnezeu.

[23] Din cauză că nu le au.

[24] Sau care se fac flămânzi.

Mt. 5, 7. Despre cei îndurători/milostivi

7. „Fericiţi sunt cei îndurători / milostivi, pentru că ei vor primi îndurare / milă” (Mt. 5, 7)[25].

El a zis că aceia sunt *fericiţi*, care îi alină pe cei nefericiţi, pentru că le dă acestora ceva înapoi, ca ei să găsească un fel anume ca să scape de sărăcie.

Mt. 5, 8. Dumnezeu se vede numai de către inima curată

8. „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, pentru că ei vor vedea pe Dumnezeu”(Mt. 5, 8).

De aceea, ce nebuni sunt aceia, care caută să vadă pe Dumnezeu cu ochii aceştia *din afară*, în timp ce El se poate vedea *doar cu inima*!

Căci este scris în altă parte: „şi în simplitatea inimii Îl voi căuta” (Înț. lui Sol. 1, 1). Pentru că e *o inimă curată* aceea, care este *o inimă simplă* şi fiindcă această lumină[26] nu poate fi văzută decât cu ochi curaţi.

Căci nimeni nu Îl poate vedea pe Dumnezeu, dacă acesta nu e curat şi [numai] prin această curăţie interioară El poate fi văzut.

Mt. 5, 9-10. Făcătorii de pace și unitatea interioară

9. „Fericiţi sunt făcătorii de pace, pentru că ei vor fi chemaţi copiii lui Dumnezeu”(Mt. 5, 9).

Aceasta este *desăvârşirea păcii*, unde nimic nu provoacă opoziţie. Iar *copiii lui Dumnezeu* sunt *făcători de pace*, fiindcă nimic nu se împotriveşte lui Dumnezeu. Și, fără doar şi poate, copilului i se cuvine să aibă asemănarea Tatălui său.

---

[25] Din nuanţele variantei americane, putem observa că poţi fi milostiv prin îndurarea pe care o dai celor pe care îi ierţi, dar şi prin ajutorarea celor din nevoi.
Îndurarea cere milostivirea. Iertarea cere mila şi iertarea e dragoste. Mila vine din dragoste, dintr-o inimă incapabilă să facă răul.

[26] Lumina dumnezeiască.

Acum, ei sunt făcători de pace în ei înşişi, căci au adus / au făcut pace în toate mişcările sufletului lor şi le-au supus pe ele *raţiunii* – adică *minţii* şi *duhului* – şi, prin faptul că au pofte trupeşti (carnal lusts) cu totul supuse, devin o Împărăţie a lui Dumnezeu în care toate lucrurile sunt deci în pace.

Căci Cel care este Stăpân şi Singurul în omul care e stăpânit de către El şi în Care nu se opune deloc alte mădulare, este Cel care e la fel cu noi după trup şi Care are multe caracteristici, prin care este unic între oameni, având minte şi raţiune şi prin care a devenit ca un supus[27], dar pentru ceva mult mai bun însă, şi Care este Adevărul Însuşi, Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu.

Pentru că un om nu este în stare să-şi stăpânească mereu lucrurile care îi sunt inferioare, în afară de faptul când el este stăpân pe sine, ca unul care e *desăvârşit*.

Şi aceasta este pacea care este dată pe pământ oamenilor cu bună voinţă (Lc. 2, 14); această viaţă a deplinei desăvârşiri şi a perfectei înţelepciuni a omului.

De la o Împărăţie în acest fel dobândită, ca urmare a unei păci profunde şi totale, prinţul acestei lumi[28] este aruncat afară, căci el stăpâneşte acolo unde este perversitate şi tulburare.

Când această pace a fost stabilită şi întărită înăuntru, oricare persecuţie ar veni asupra omului, el este ca un răsărit de lumină ce va mişca[29] pe cei din afară; el singur sporindu-şi slava care este de la Dumnezeu; ceilalţi neputând să zguduie ceva din acest templu, dar prin pierderile provocate de intrigile[30] lor, ei fac să fie cunoscută, cu mare putere, această zidire, faţă de cele care sunt netemeinice.

De aceea, urmează aici: „Fericiţi sunt cei care sunt persecutaţi / prigoniţi pentru dorul de dreptate, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor” (Mt. 5, 10).

---

[27] Ca un rob, ca unul dintre noi.
[28] Diavolul.
[29] Va lumina.
[30] Maşinaţiunile lor.

Capitolul al 3-lea

Cele 8 fericiri și Mt. 5, 11, ca fericire generală

10. Astfel, aici sunt toate cele opt fericiri. Şi acum nu ne mai rămâne decât ceea ce a spus El în mod direct, vorbind celor care erau prezenţi şi spunându-le: „Fericiţi încă veţi fi, când oamenii vă vor ocărî şi vă vor prigoni (Mt. 5, 11)”. Dar chiar de pe atunci, această fericire El a spus-o la modul general.

Pentru că El nu a spus: „Fericiţi sunteţi voi, cei săraci cu duhul, pentru că a voastră este Împărăţia Cerurilor”, ci El a zis : „Fericiţi sunt cei săraci cu duhul, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor”.

Și nu: „Fericiţi sunteţi voi cei blânzi, pentru că voi veţi moşteni pământul”, ci: „Fericiţi sunt cei blânzi, pentru că aceia vor moşteni pământul”.

Şi deci, şi pentru celelalte opt fericiri a spus la fel, până unde El a zis: „Fericiţi sunt cei care sunt prigoniţi de dorul pentru dreptate[31], pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor”.

După care, El a început din nou să vorbească în mod direct, adresându-se celor prezenţi, deşi cele care fuseseră spuse înainte, au fost spuse, de asemenea, pentru cei care Îl ascultau şi către aceia care Îl urmau şi care au înţeles că le spusese în mod special pentru ei, dar referindu-se şi la cei ce nu erau de faţă sau care vor veni, mai pe urmă, pe lume.

Numărul fericirilor și logica lor internă. O continuare a comentariului la fericiri

Însă această raţiune a *numărului fericirilor*, care se află dinaintea noastă, este una care trebuie să fie gândită cu multă atenţie.

Pentru că *Fericirile* încep cu *umilinţa*: „Fericiţi sunt cei săraci cu duhul” şi apoi celelalte.

[31] Stăpâniţi de dorul sfânt de a se face voia lui Dumnezeu peste tot şi în toţi.

Și acestea nu sunt greu de ajuns[32], pentru că sufletelor, care se supun de la sine judecăţii dumnezeieşti, le e teamă, ca nu cumva, după această viaţă, să meargă în locul pedepsei, deşi, poate că aici[33], li se părea acestora că sunt *fericite*.

Astfel, acesta[34] venind la înţelegerea dumnezeieştilor Scripturi, de aici trebuie să vadă însăşi blândeţea acestei credinţe, ca să nu îndrăznească a condamna ceva, care pare *absurd* pentru un neînvăţat.

Și aceasta, pentru a fi el însuşi *un tălmăcitor* pentru cei incapabili de a răspunde întrebărilor încăpăţânate.

După aceea, acest prim început al înţelegerii – în care *se încurcă* această lume – este purtat de o minte cu obiceiuri pământeşti şi păcate.

Și deci, în acest al treilea fel, în care se înţelege aici, pierderea celor mai mari bunuri este şi jelită pe deasupra, fiindcă aceasta loveşte greu în ce este mai umil.

Apoi, în al patrulea rând, aici e vorba de trudă[35], în care tăria efortului este scoasă în afară, în sensul că mintea poate să se smulgă pe sine departe de la acele lucruri în care, prin raţiunea celor cu podoabă corupătoare[36], aceasta este încurcată.

De aceea, aici, cei Sfinţi sunt flămânzi şi însetaţi după dreptate şi curajul este foarte necesar (fortitude is very necessary)[37]. Fiindcă ce este făcut cu bucurie, nu este părăsit fără durere.

Apoi, în al cincilea rând, cei care se adâncesc în trudă[38] sunt sfătuiţi să-şi găsească scăpare faţă de cele pe care le-au primit[39], în afară de faptul când, fiecare dintre aceştia sunt supravegheaţi de cineva mai mare[40].

---

[32] Nu sunt pretenţii fără punere în practică sau cerinţe grele, insuportabile, de neîmplinit.

[33] În această viaţă.

[34] Sufletul.

[35] De chin, de luptă cu sine.

[36] Oamenii pot fi împodobiţi cu adevărul, dar şi cu minciuna, cu aparenţele. Podoaba exterioară, cea care îţi năluceşte mintea, e cea care te corupe. Poţi însă, în Hristos Domnul, să te desprinzi de nălucirile modei, ale plăcerii, ale luxului. Lupta cu aceste năluciri este o mare trudă. De aceea şi Fericitul Augustin numeşte truda *o tărie interioară* care se face explicită, care devine faptă.

[37] Curajul în cele duhovniceşti iar nu „curajul” spre fapte de ruşine.

[38] În asceză.

[39] Adică să facă milostenie, din cele pe care le au.

[40] De un superior.

Dar în niciun caz nu este în acest fel acela, care se depărtează singur de marile încurcături ale zgârceniei[41].

Însă acesta este un sfat drept, ca cel care doreşte să fie supravegheat de unul puternic, poate să fie asistat, dacă el e *slab* în cele în care celălalt este *puternic*. De aceea: „fericiţi sunt cei milostivi, pentru că ei vor dobândi milă".

La a şasea treaptă e vorba despre *curăţia inimii*, dobândită de la o conştiinţă a faptelor bune, care sunt întrezărite ca *cele mai mari bunuri*, care pot fi înţelese doar de o minte curată şi aflată în pace.

La urmă este a şaptea – înţelepciunea însăşi – învăţătură a adevărului, liniştirea fiecărui om şi dobândirea asemănării lui Dumnezeu, după cum a fost astfel numită: „fericiţi sunt făcătorii de pace, pentru că ei se vor chema copiii / fiii lui Dumnezeu".

---

[41] Zgârcenia e o inimă încurcată în hăţişurile *fricii nelegitime* pentru ziua de mâine. „Ajunge zilei răutatea ei" (Mt. 6, 34), ne spune Domnul. Dar zgârcitul priveşte în viitor, ca şi când el i-ar aparţine. „Azi"-ul e al nostru, clipa de faţă. Clipa ce vine poate însemna un infarct, o spargere a unei vene la cap şi, implicit, moartea noastră.

Zgârcenia are nevoie de *o stabilitate socială orizontală* şi nu de *ajutorul dumnezeiesc*. Ea e o filosofie a fricii egoiste, a neiubirii, a insensibilităţii.

Pentru că mi-e teamă că mâine nu voi avea ce să mănânc, stau pe lada de dolari şi nu mănânc nici azi bine, după cum n-am mâncat nici ieri. E mânată de utopie, zgârcenia. Utopia pleacă de la elemente reale şi se pierde apoi în fabulaţie, în irealitate.

Utopia presupune, dar presupune plecând de la indicii sigure, reale, deja existente. Presupun că *nu am*, dar eu *deja am*. Zgârcenia se manifestă şi *în mult* şi *în puţin*, şi ea vorbeşte despre caracterul nostru ingrat, rece faţă de alţii şi chiar faţă de noi.

Se spune adesea, că cineva e *zgârcit faţă de alţii*. Dar aceasta nu e o afirmaţie completă. Zgârcitul se comportă rău şi faţă de alţii şi faţă de sine. Strânge bani pentru că se urăşte pe sine; urăşte că mănâncă, că vrea, că aspiră la anumite lucruri şi, mai ales, nu crede în oameni. Crede că poate cumpăra oamenii cu bani.

Filosofia demonică „a banului care cumpără orice" se leagă strâns de zgârcenie. Ca să fii zgârcit, trebuie să fi înţeles, mai întâi de toate, ce poţi să faci, dacă ai bani foarte mulţi. Dar a cumpăra una sau alta, sau a cumpăra pe cineva, nu înseamnă că mai ai şi timp să profiţi de ceea ce ai cumpărat.

Dacă mărul îl poţi mânca, mai greu sau imposibil de făcut, e să vrei să te culci cu o femeie care nu te doreşte, şi dacă – totuşi – o sileşti până la urmă, să îi mai ceri, să te şi iubească.

Poţi să cumperi toată lumea – să zicem că ar fi posibil – şi întreaga lume să îţi împlinească dorinţele, dar nu poţi să o faci ca să te şi iubească.

Iubirea nu se poate dobândi cu forţa. Respectul la fel. Zgârcitul nu se gândeşte la acest lucru şi tinde să ia totul cu forţa. Se simte de multe ori singur; mai bine zis, tot timpul. Nu are prieteni, îşi ţine copiii într-un regim de viaţă ostracizant, în mod samavolnic iar soţia e aceea, care poate să-l lase şi să se căsătorească cu altul, luându-şi dreptul ei.

Frica stă în spatele achiziţiilor de tot felul. Singurătatea se doreşte a fi eliminată prin bani, dar el nu se simte bine.

E dureros să nu ai pe nimeni care să te iubească pe acest pământ şi, la înmormântarea ta, să nu vină nimeni. Bătrânii care trec peste 80-90 de ani, în foarte multe cazuri, nu mai au cine să-i îngroape. E foarte dureros. De ce vrei să fii zgârcit? Răspunsul cel mai onest ar fi: *din cauză că vreau să sufăr*. Oare merită?!

Prima și a opta fericire vorbesc despre Împărăția Cerurilor

A opta, aceasta este – prin care ne întoarcem la cea dintâi – căci ea *ne arată* şi *porunceşte* ceea ce este cu totul desăvârşit.

Fiindcă în prima şi în a opta [fericire] se vorbeşte despre *Împărăţia Cerurilor*: „Fericiţi sunt cei săraci cu duhul, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor" şi „Fericiţi sunt cei care sunt prigoniţi pentru dorul de dreptate, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor".

Şi acestea pot fi spuse aici: „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau primejdia, sau prigoana, sau foametea, sau golătatea[42], sau primejdia, sau sabia?" (Rom. 8, 35).

Relația dintre cele 7 și a opta fericire. Autorul își propune o nouă discuție despre fericiri

De aceea sunt şapte la număr lucrurile care aduc desăvârşirea iar a opta îl duce pe om în lumină[43] şi îi arată care este desăvârşirea.

Pentru aceea să începem încă odată de la început, căci de asemenea şi celelalte – fiecare în parte – sunt *vrednice de înţeles*.

---

[42] Ed. BOR 1988 : „lipsa de îmbrăcăminte".
[43] În lumina dumnezeiască.

Capitolul al 4-lea

Relația dintre darurile Sfântului Duh și fericiri

11. De acum, şi cele şapte *daruri ale Sfântului Duh* (the sevenfold operation of the Holy Ghost), despre care [Sfântul] Isaia vorbeşte (Is. 11, 2-3)[44], mi se par a corespunde acestor *trepte* şi *sentinţe*.

Dar aici avem o diferenţă în ceea ce priveşte *ordinea* lor. Pentru că acolo sunt enumerate începând cu *cele mai înalte*, pe când, aici, cu *cele mai de jos*.

Căci acolo se începe cu *înţelepciunea* şi se termină cu *frica de Dumnezeu*; căci „frica de Domnul este începutul înţelepciunii" (Pild. 1, 7; 9, 10; Iov 28, 28; Ps. 110, 10; Iis. Sir. 1, 14, 15).

Şi, de aceea, dacă gândim că a fost vorba de *o înaintare graduală*, acolo *frica de Dumnezeu* este prima, *evlavia*[45] a doua, *cunoaşterea* a treia, *tăria* a patra, *sfatul* al cincilea, *înţelegerea* a şasea, *înţelepciunea* a şaptea.

Şi *frica de Dumnezeu* corespunde *umilinţei*, pentru că aceasta s-a zis aici: „Fericiţi sunt cei săraci cu duhul". Adică [s-a vorbit] despre cei ce *nu se umflu* sau *nu se mândresc* şi despre care Apostolul a zis: „Nu te înălţa cu mintea, ci teme-te" (Rom. 11, 20), adică: *nu fi trufaş*.

Evlavia corespunde *blândeţii*, pentru că cel care cercetează cu bună cucernicie Sfânta Scriptură şi nu critică ceva, pe care încă nu îl înţelege şi din această pricină el nu se împotriveşte; unul ca acesta e *cel blând* şi despre care au fost zise acestea: „Fericiţi sunt cei blânzi".

Cunoştinţa corespunde celor care *se jelesc / plâng* – cum am aflat deja din Scripturi – şi păcatele lor sunt purtate astfel[46]. Căci din neştiinţă sunt pizmuiţi, pentru că [, în realitate,] ei sunt *buni* şi *vrednici de laudă*.

---

[44] Cele 7 daruri ale Sfântului Duh, *cf.* Is. 11, 2-3 sunt: „duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoştinţei şi al bunei credinţe…duhul temerii de Dumnezeu".

[45] *Piety* este ceea ce în ed. BOR 1988 s-a tradus cu „buna credinţă". Nu poate să existe evlavie, sentiment adevărat de adorare a lui Dumnezeu, fără dreaptă credinţă. *Buna credinţă* este *dreapta credinţă* iar *dreapta credinţă* e *un mare dar* al Sfântului Duh.

[46] Îşi plâng continuu păcatele lor. Așa trăiesc: plângându-și păcatele trecute și prezente.

Tăria corespunde celor care sunt *flămânzi* şi *însetaţi de dreptate*, pentru că ei pun în dorinţele pământeşti bucuria de lucrurile care sunt cu adevărat *bune* şi în dorinţa de a nu se întoarce înapoi din drumul lor [pun] *depărtarea* de lucrurile pământeşti şi trecătoare.

Căci despre ei s-au zis acestea: „Fericiţi sunt cei care flămânzesc şi însetoşează de dreptate".

Sfatul corespunde celor *milostivi*, căci acesta e un mijloc de a scăpa de marile păcate.

Căci noi iertăm, după cum şi noi dorim să fim iertaţi (Mt. 6, 12) şi îi ajutăm pe alţii, pe cât de mult suntem şi noi în stare, căci şi noi înşine dorim să fim ajutaţi, acolo unde nu suntem capabili.

Și despre aceştia s-a zis aici: „Fericiţi sunt cei milostivi".

Înţelegerea corespunde *curăţiei inimii* – căci ochii sunt [meniți] ca să fie curăţiţi – pentru că astfel pot vedea cele nevăzute şi [pot] auzi cele neauzite şi pot ajunge la acelea, care întru inima omului nu au intrat (Is. 64, 3; I Cor. 2, 9).

Căci despre aceştia s-a zis aici: „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima".

Înţelepciunea corespunde *făcătorilor de pace*, în care toate lucrurile acum sunt *în pace* şi nu există patimi în stare să ducă luptă împotrivă minţii.

Căci toate lucrurile laolaltă ascultă / se supun duhului omului, dacă el însuşi se supune lui Dumnezeu.

Fiindcă despre ei s-a zis: „Fericiţi sunt făcătorii de pace".

Împărăția Cerurilor e numită diferit în fiecare fericire în parte. Din nou despre relația dintre fericiri și darurile Duhului Sfânt

12. Și iată, cum *singura răsplată* – care este *Împărăţia Cerurilor* – poartă nume diferite, după fiecare dintre fericiri.

Căci se cuvenea aici, ca în primul rând, să fie pusă Împărăţia Cerurilor, care este *înţelepciunea cea mai mare* şi *desăvârşită* a sufletului raţional.

De aceea, astfel s-a zis: „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor”, căci de aceea fusese zis: „Frica de Domnul este începutul înţelepciunii”.

Celor *blânzi* le este dată *o moştenire*. Căci sunt aceia cărora le-a fost lăsată moştenirea de către un Tată, pentru cei supuşi ai Săi şi care caută aceasta: „Fericiţi sunt cei blânzi, pentru că a lor va fi *moştenirea pământului*”.

Mângâierea celor ce plâng – ca unii care ştiu *ce au pierdut* şi *în ce păcate* s-au afundat[47] – aceasta este: „Fericiţi sunt cei ce plâng, pentru că ei vor fi mângâiaţi”.

Celor flămânzi şi *însetaţi* [de dreptate] le este dată *o totală încredinţare*. Căci acestea sunt *o împrospătare* a celor care se trudesc şi se luptă cu sârguinţă pentru mântuire: „Fericiţi sunt cei care flămânzesc şi însetoşează după dreptate, pentru că aceia vor fi săturaţi”.

Cei milostivi sunt cei care urmează *un sfat mare* şi *adevărat*. Căci ce e acesta decât, ca acelaşi tratament să se practice de către ei atât faţă de unul care este *puternic*, cât şi faţă de *unul slab*, căci: „Fericiţi sunt cei milostivi, pentru că ei vor primi / vor dobândi milă”.

Celor curaţi cu inima li s-a dat darul de *a vedea pe Dumnezeu*. Fiindcă ei *au ochi curaţi* pentru ca să discearnă lucrurile dumnezeieşti, căci: „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, pentru că ei vor vedea pe Dumnezeu”.

Făcătorii de pace se fac *asemenea lui Dumnezeu*, fiindcă trăiesc cu înţelepciune dumnezeiască şi se nasc după chipul lui Dumnezeu, înţelegând prin aceasta o regenerare interioară a omului reînnoit, căci: „Fericiţi sunt făcătorii de pace, pentru că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” .

Sfinții Apostoli au trăit încă de pe pământ consecințele fericirilor

[47] Putem spune că ne-am „cufundat” în păcate, ca într-o uitare de sine, dar putem spune că „am coborât” în rău, în păcate, privind întoarcerea noastră de *la bine* spre *rău*. *Cobor* şi nu *urc*.
Păcatul e *o coborâre* de la adevărata noastră demnitate, o coborâre în păcatul care ne face ridicoli, animalici, cu apucături nedemne de noi, de scopul pentru care am fost creaţi: *îndumnezeirea fiinţei noastre*.
Dar putem spune şi faptul, că „ne-am prăbuşit” în păcate. Prăbuşirea poate indica căderea Protopărinţilor noştri, dar şi *o mare cădere* dintr-o *mare stare de sfinţenie*. Prăbuşire, ceva de domeniul catastrofei. Dar a păcătui înseamnă şi „a pătrunde” în murdărie, în prăpastia pierzării.

Și, într-adevăr, cele promise pot fi primite *pe deplin* în această viaţă, dacă noi credem acelora care le-au primit, în acest caz, Apostolilor.

Pentru că, modul cum au îmbrăţişat cu toţii *schimbarea vieţii îngereşti*[48] – care este promisă după această viaţă – aceasta nu poate fi explicată prin niciun cuvânt.

Fericirea a 8-a și relația ei cu prima fericire. Tăierea împrejur și ziua învierii Domnului. Multiplul de 7, cifra 8 și Cincizecimea

După aceea urmează: „Fericiţi sunt cei care sunt prigoniţi pentru iubirea de dreptate, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor”.

Această *a opta fericire* – care priveşte înapoi, către prima şi ne face cunoscut pe *omul desăvârşit* – este, poate, un pas înainte în înţelegerea, deopotrivă, *a tăierii împrejur* a Vechiului Testament din ziua a opta, cât şi *a învierii Domnului*, de după sâmbătă, zi care, cu adevărat, este *a opta* şi, în acelaşi timp, este *prima zi*.

Și în care prăznuim *a opta sărbătoare* a zilelor – căci noi prăznuim astfel *re-facerea* noului om – şi care e cifra multiplicată a *Rusaliilor*.

Pentru că cifra şapte, adică şapte săptămâni multiplicate, fac pentru noi patruzeci şi nouă de zile, la care adăugându-se a opta, ne dau cincizeci, care pot fi luate şi înţelese de către noi.

Harul Sfântului Duh e acela care ne dă să trăim consecințele fericirilor

---

[48] După modul de a fi al Sfinţilor Îngeri. *Chemarea oamenilor*, aici, pe pământ, *scopul lor dumnezeiesc* e acela de *a trăi îngereşte*; de a se pregăti pentru viaţa viitoare, unde vor trăi împreună cu Sfinţii Îngeri.

Viaţa de aici nu trebuie să fie o expresie *a lejerităţii* şi *a confortului pătimaş*. Viaţa prezentă e timpul ascezei, al curăţiei dumnezeieşti.

În viaţa veşnică eşti aşteptat ca să fii propriu Sfinţilor Îngeri şi tuturor Sfinţilor, să fii propriu vieţuirii dumnezeieşti.

Şi ca să fii propriu, după moarte, acestei vieţi, bineînţeles că trebuie să fii propriu ei încă de pe acum, căci acum e *ziua mântuirii*.

Pentru că întorcându-ne spre cele de la început avem unica zi în care Sfântul Duh S-a pogorât, prin care noi suntem călăuziţi întru Împărăţia Cerurilor, întru Care primim moştenirea şi suntem mângâiaţi; şi suntem hrăniţi, şi primim milă, şi suntem curăţiţi şi ne facem făcători de pace.

Şi, de asemenea, vieţuirea desăvârşită ne e dată tot prin Duhul, căci noi suportăm toate necazurile ridicându-ne prin ele deasupra noastră, fiind daţi afară pentru iubirea adevărului şi a dreptăţii.

Capitolul al 5-lea

Mt. 5, 12 sau a noua fericire. Fericirea și frumusețea creștinului sunt interioare

13. El a zis: „Fericiţi sunteţi voi, când oamenii vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot lucrul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea. Veseliţi-vă şi fiţi foarte bucuroşi: pentru că mare este răsplata voastră în ceruri"(Mt. 5, 12).

Nu-mi arătaţi pe unul care este *un căutător* al încântărilor acestei lumi şi al bogăţiilor lucrurilor vremelnice, ca purtând numele de „creştin".

Pentru că eu consider că *fericirea noastră* este *înăuntru*. Căci acestea s-au zis despre suflet, în Biserică, prin gura Proorocului: „Toată frumuseţea fiicei împăratului este înăuntru" (Ps. 44, 15)[49].

Durerile sunt trecătoare, pe când bogăție cerească e simțită încă de acum

Pentru că ocările şi prigonirile şi bârfirile sunt promise *în mod trecător* dar, mai apoi, de la acele lucruri de aici aflăm *o mare bogăţie* în cer, care este simţită din plin în inimă, de către aceia care le îndură.

Adică de toţi aceia care pot spune acum: „Ne lăudăm în necazuri, ştiind că necazul lucrează răbdare[50] şi răbdarea

---

[49] Ed. BOR 1988: „Toată slava fiicei Împăratului este înăuntru". Acest text dumnezeiesc face referire la *Prea Curata Stăpână*, dar şi la *sufletele îndumnezeite*. Harul dumnezeiesc din noi e propria noastră *frumuseţe*. Slava Prea Curatei Maici, Frumuseţea ei e Fiul ei mult prea scump, Frumuseţea de taină a întregii făpturi.
Iar frumuseţea noastră, tot Hristos este; căci Hristos este iubirea vieţii noastre, fericirea noastră, respirarea de fiecare clipă a inimii noastre.
Înăuntru e taina mântuirii şi Împărăţia Cerurilor. În noi e bogăţia frumuseţii dumnezeieşti. Căutaţi înăuntru, iubiţii mei, pe Hristos, adevărata noastră frumuseţe!

[50] Rezistenţă, perseverenţă, silinţă. Necazul e lucrător în noi, este înnoitorul omului dinăuntru. Rezistenţa sufletească pe care o câştigi în necazuri te face un om răbdător. Când conştientizezi faptul, că necazurile nu pot fi şterse din viaţa noastră, printr-o simplă *schimbare de decor* sau *printr-un cuvânt*, înţelegi că numai Dumnezeu şi trecerea timpului ameliorează lucrurile.

experienţă şi experienţa nădejde şi nădejdea nu ne face de ruşine, fiindcă dragostea lui Dumnezeu este vărsată peste tot în inimile noastre, de [către] Sfântul Duh, Care este arătat[51] întru noi" (Rom. 5, 3-5)[52].

Pentru că acestea nu sunt *uşor de îndurat* asemenea lucrurilor care sunt avantajoase [pentru noi], ci numai dacă purtăm acele lucruri *în numele lui Hristos*, cu *minte liniştită* dar şi *cu bucurie*.

Ereticii și schismaticii nu se bucură de consecințele fericirilor. Credința adevărată și dragostea sunt împreună cu dreptatea. Schismaticii nu distrug Biserica

Pentru că mulţi eretici, înşelând suflete sub numele de „creştin", îndură multe asemenea lucruri. Însă ei sunt excluşi de la această comoară prin aceea, că nu s-a spus numai: „fericiţi cei care îndură prigoniri", ci s-au adăugat şi acestea: „de dragul dreptăţii".

Astfel, acolo unde nu este *sănătatea credinţei* (sound faith)[53], nu poate fi nici *dreptatea*, pentru că numai omul [drept] e viu prin credinţă (Avac. 2, 4; Rom. 1, 17).

Să nu dăm[54] schismaticilor niciuna dintre făgăduinţe ca o comoară! Pentru că acolo unde nu este *dragoste*, nu poate fi nici *dreptate*, pentru că „dragostea nu lucrează răutate faţă de aproapele său" (I Cor. 13, 5).

Iar dacă ei fac aceasta[55], [atunci] nu pot rupe în bucăţi Trupul lui Hristos, care este Biserica (Col. 1, 24).

Nu poţi să te cerţi cu moartea soției tale şi nici nu poţi alunga o boală grea într-o secundă. De aceea rabzi şi durerea şi decepţia şi indiferenţa şi chinurile care vin din partea altora, dacă nu există nicio altă şansă de salvare din acestea sau dacă, Dumnezeu îngăduie acestea, spre vindecarea ta.

[51] Prezenţa harului dumnezeiesc este explicită pentru cel care o trăieşte, dar şi pentru alţii care pot observa realitatea lui interioară.

[52] Ed. BOR 1988: „ne lăudăm şi în suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde iar nădejdea nu ruşinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă".

Încercările sunt o parte din experienţa duhovnicească personală. Alături de ele stau citirile, sfaturile duhovniceşti, revelaţiile dumnezeieşti, întreaga înțelegere și contemplare a cultului ortodox, a atmosferei duhovniceşti şi a întregii lumii.

[53] Expresia a fost folosită şi de Sfântul Grigorie de Nazianz în *Scrisoarea 202*.

[54] Să nu dăm drepturile fericirilor, făgăduinţele lor vreunui schismatic.

[55] Schismaticii, dacă se rup de Biserică...

Vorbirea de rău în fața noastră și în absența noastră. Exemplificări evanghelice: In. 8, 48 și In. 7, 12

14. Dar se poate întreba [acest lucru]: „Care este diferenţa dintre cuvintele Sale, dintre momentul când a zis: *când oamenii vă vor ocărî* şi acela: *când ei vor spune tot lucrul rău împotriva voastră*?”.

Căci este un lucru când, ocărând, cuvântul este aruncat (hurled) cu dispreţ/obrăznicie în prezenţa celui care este ocărât – căci astfel s-a zis către Domnul nostru: „Nu zicem noi adevărul, că tu eşti *un samarinean* şi că *ai demon*?” (In. 8, 48) – şi alt lucru este, când persoana noastră este ocărâtă în absenţa noastră. Căci, de asemenea, s-a scris tot despre El: „Unii ziceau: *El este un profet*; alţii ziceau, dimpotrivă: *El este înşelător al poporului*” (In. 7, 12)”.

Despre prigoana pentru Dumnezeu. Adevăratul creștin este următorul lui Hristos întru toate

Apoi, în plus, *a prigoni* înseamnă *a manifesta violenţă* sau a lovi cu vicleşug[56]. Căci astfel s-a făcut de către acela, care L-a vândut pe El şi de către cei care L-au răstignit.

Desigur, că pentru fapte ca acestea, nici nu sunt puse între paranteze. Căci se putea spune doar aceasta: „şi vor zice tot lucrul împotriva voastră”. Dar aici s-a adăugat cuvântul: „rău”/„fals” şi, de asemenea, sintagma: „din pricina Mea”.

Căci cred că adăugarea s-a făcut de dragul acelora, care au dorit *slava din prigoniri* şi *din înjosirea* persoanei lor.

Şi de aceea zic, că Hristos a ţinut să le spună lor acestea, numai pentru raţiunea [57] aceasta, că multe lucruri rele sunt zise despre ei.

---

[56] Poţi prigoni pe cineva întinzându-i curse, dar şi ispitindu-l pe faţă ca să cadă în tot felul de curse. Ispita e o capcană de multe ori ascunsă, însă pot exista şi capcane semi-vizibile.

[57] Orice lucru are raţiunea lui. Orice cuvânt are finalitatea lui, telos-ul lui în Sfânta Scriptură, împlinirea lui. Când zicem: „ştiu eu ce fac”, zicem, de fapt: există un rost, o gândire după care mă ghidez în această acţiune a mea şi tot angrenajul faptelor mele nu este *împotriva mea*, ci *pentru mine*.

Pe când, în al doilea rând, lucrurile spuse sunt *adevărate*, căci ele sunt spuse în acord cu greşelile acelora[58].

Iar, în alt treilea rând, dacă, uneori, asemenea acuzaţii greşite sunt făcute faţă de alţii, care mereu sunt făcuţi *fericiţi* de nesăbuinţa oamenilor[59], ei şi mai mult nu suferă[60], căci asemenea lucruri le rabdă din dragoste pentru Hristos[61].

Pentru că cel care nu este *un următor* al lui Hristos, acela nu se numeşte pe sine „creştin" după adevărul credinţei şi al vieţuirii catolice.

Despre răsplata în cerul duhovnicesc. La II Cor. 5, 1 se vorbește despre acest cer

15. „Veseliţi-vă", zice El, „şi fiţi foarte bucuroşi, pentru că mare este răsplata voastră în cer".

Eu nu cred că aici este vorba de *cea mai înaltă parte a lucrurilor văzute*, pe care noi o numim „cer".

Pentru că, comoara noastră, care se cuvine a fi *netrecătoare* şi *veşnică*, nu poate fi înţeleasă ca existând între lucrurile *care zboară* şi sunt *trecătoare*.

Pentru că eu cred că expresia „în cer", înseamnă *în cerul duhovnicesc* (in the spiritual firmament), unde locuiesc, pentru veşnicie, cei Drepţi.

[Și aceasta] în comparaţie cu cel care are un suflet ticălos şi este numit „pământesc" şi despre care s-a zis când a păcătuit: „Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce" (Fac. 3, 19).

Cuvintele dumnezeieşti spun, întotdeauna, ceva măreţ, ceva unic, ceva absolut. Înţelegerea lor, cu adevărat, ne revelează sensul plenar, dumnezeiesc al cuvintelor Sfintei Scripturi. Comentariile Sfinţilor Părinţi ne arată *cât sens* au cuvintele Sfintei Scripturi.

[58] Care îi prigonesc pe oamenii lui Dumnezeu.

[59] Oamenii păcătoși îi fericesc pe cei care nu sunt cu adevărat *fericiți* și îi consideră *nefericiți* pe cei care suferă toate pentru Dumnezeu.

[60] Adevărații prigoniți pentru dreapta credință.

[61] Ura oamenilor, nesăbuinţa lor, în loc să îi dărâme pe creştinii plini de dragostea lui Dumnezeu, acestea mai mult îi umplu de bucurie. Ne umple fericirea prin prigoniri, prin sudalmele care ni se adresează iar ceilalţi, în loc să se bucure pentru răul nostru, mai mult se întristează.

Răul nu poate să te facă fericit. Răul pe care îl faci altora nu te umple. Pseudo-fericirea celor păcătoşi e de suprafaţă. Numai ei ştiu câte suferă din cauza păcatelor lor. Suferinţă ascunsă, frici, lucrurile le stau împotrivă…

Doamne, ai milă de cei care nu vor să se pocăiască sau nu ştiu să se pocăiască! Ai milă, Doamne, de cei care umblă după Tine în inconştienţa lor, dar nu ştiu să se prosterne în faţa Ta, să Îţi ceară milă, Iubitorule de oameni! Ai milă şi de mine ticălosul, că netrebnic sunt!

Despre acest *cer* a zis Apostolul: „Pentru că locuința noastră este *în cer*”(Filip. 3, 20; II Cor. 5, 1).

De acum ne veselim de bunurile dumnezeiești, de care ne vom bucura, în mod desăvârșit, în veșnicie

Deci, cei care se veselesc de bunurile dumnezeieşti sunt conştienţi că sunt *răsplătiţi de acum*[62], dar că atunci vor fi *desăvârşiţi în toate* ale lor, când acest *trup muritor* va fi preschimbat într-unul *nemuritor*.

Mt. 5, 12. Despre prigoana în sens larg și cuvintele batjocoritoare la adresa altora. Prorocii au învățat adevărul cu toată prigonirea lor

„Pentru că”, a zis El, „la fel au prigonit aceştia şi pe Prorocii care au fost înaintea voastră” (Mt. 5, 12).

În acest caz, El a folosit „prigoană” într-un sens larg, la care, de asemenea, se adaugă şi *cuvintele batjocoritoare*, care fac să se destrame o reputaţie bună.

Și apoi i-a încurajat pe ei, în mod deplin, printr-un exemplu, fiindcă cei care vorbesc *lucruri adevărate* sunt obişnuiţi să sufere prigoniri, după cum şi Prorocii din vechime au trăit acestea. Căci, cu toată frica de prigoane, ei au dat mereu, tuturor, învăţătura adevărului.

---

[62] Dumnezeiescul Augustin arată că harul dumnezeiesc e conştientizat de către om şi că oamenii se bucură, încă de aici, de cele dumnezeieşti, de care, în viaţa veşnică, se vor bucura în mod deplin.

Aceeaşi învăţătură o găsim evidenţiată cu putere şi la Sfântul Simeon Noul Teolog, la Sfântul Siluan Athonitul sau la Fericitul Ilie văzătorul de Dumnezeu, Părintele nostru. *Harul dumnezeiesc* nu e *o realitate teologică* care să fie experiată, în mod exclusiv, în veşnicie, ci ea se percepe, se înțelege încă de aici în parte şi, în mod deplin, în veşnicie.

Capitolul al 6-lea

Mt. 5, 13. Cei ai lui Dumnezeu vor fi înțeleși foarte prost. Cel care are inima țintuită în cer

16. Astfel, acum urmează o mărturisire foarte dreaptă: „Voi sunteţi sarea pământului (the salt of the earth)”(Mt. 5, 13).

Și prin asta arată, că cei ai Lui vor fi judecaţi în mod prosteşte, de aceia care nici în *alergarea doritoare* după belşugul pământului fericirilor nu sunt antrenaţi sau din cauza înspăimântătoarei lor lipse de fapte bune au pierdut bucuriile veşnice, care nu pot fi date, nici luate înapoi de către oameni.

„Dar dacă sarea îşi va pierde gustul, cu ce se va săra?” (Mt. 5, 13). Adică, dacă voi înţelegeţi: care popor este în măsură să fie ferit [de stricare] şi cu toate înspăimântătoarele prigoane vremelnice să nu piardă Împărăţia Cerurilor, unde vor fi oameni pe deplin şi cărora greşeala le poate fi îndepărtată de către voi – întrucât Dumnezeu vă poate schimba – în sensul că, prin voi, în întregime, El poate îndepărta greşeala altora?

Căci acum, gustul sării este „bun de nimic, căci va fi aruncată afară şi călcată de piciorul oamenilor” (Mt. 5, 13).

De aceea, acestea nu sunt pentru cel care suferă prigoniri, dar căruia îi este redat gustul de frica prigonirilor, căci va fi călcat de picioarele oamenilor.

Pentru că nu este doar unul care e *cel mai mic* (undermost) şi care poate fi călcat sub picioare. Însă, nu e cel mai mic acela, care, oricât de multe lucruri poate suferi, în trupul său, pe pământ, inima lui este *ţintuită în cer* (fixed in heaven)[63].

---

[63] Nu avem de-a face aici cu *o metaforă*, ci cu *o realitate a sfinţeniei*. A avea inima ţintuită, fixată, legată de cer cu totul, înseamnă a avea o iubire nespusă pentru Dumnezeu.

Inima e fixată *în Dumnezeu*, nu *în nori*! De multe ori, când spunem „cer”, spunem, de fapt: „Dumnezeu”.

„Tatăl nostru care eşti în cer” sau „în ceruri” ne arată faptul, că Dumnezeu nu se confundă cu lumea, că El e deasupra gândirii şi a percepţiei noastre fugitive, dar când spunem: „Cerul e toată iubirea mea”, nu ne referim – în sens mistic – decât la Dumnezeu, Care e dincolo de tot ceea ce pot eu să văd, să ating cu mâna, cu ochii, cu gândul.

Mt. 5, 14. Despre ce înseamnă aici „pământ” şi „lume”

17. „Voi sunteţi lumina lumii (the light of the world) (Mt. 5, 14).

În acelaşi sens, în care El a spus mai sus: „sarea pământului”, de asemenea El a spus acum: „lumina lumii”.

În acest caz, *pământul* de aici nu trebuie înţeles ca fiind acela pe care noi călcăm cu piciorul trupesc ci, mai degrabă, [se referă la] *oamenii care locuiesc pe pământ* sau, mai exact, la *păcătoşi*, pentru că alegându-i pe aceia şi pentru că stingându-le acelora patimile, Domnul le dă *sarea apostolică*.

Şi aici, prin „lume”, trebuie să înţelegem nu *cerurile* şi *pământul*, ci pe *oamenii care sunt în lume* sau *iubirea lumii*, pentru că Apostolii au fost trimişi pentru luminarea acesteia.

Ce înseamnă „muntele” de la Mt. 5, 14

„Un oraş care este aşezat pe munte nu poate fi ascuns” (Mt. 5, 14). Adică [un oraş] zidit pe *o dreptate mare* şi *vestită*, care este înţeleasă ca un *munte*, şi despre care vorbeşte Domnul nostru.

Mt. 5, 15. Despre predicarea adevărului. Ce înseamnă „dublul de măsurat”. Nu trebuie să te opui luminii dreptei credințe

„Nici nu aprind oamenii o lumânare şi o pun sub un dublu[64] de măsurat” (Mt. 5, 15). În ce sens trebuie să o luăm?

Suntem cu gândul numai la Dumnezeu, dacă Îl chemăm continuu în noi. *A-L chema pe Dumnezeu în tine* e tot una cu *a nu putea trăi fără El*. Dragostea de Dumnezeu, dogoritoarea dragoste de Dumnezeu rezolvă toate *neînțelegerile* în domeniul credinţei noastre. Dacă ar fi acest *foc ceresc* în noi, nu am mai avea atâtea *dileme*, *neînţelegeri* sau *motivaţii hilare*, ci numai *bunăvoinţă*, *înţelegere*, *cuminţenie*.

[64] „Obroc” e varianta aleasă de ed. BOR 1988, pe când „dublul”, folosit de către noi, e denumirea care se folosește în județul Teleorman pentru această *unitate de măsură a cerealelor*.

Că expresia: „sub un dublu de măsurat” este folosită în sensul, că numai ascunderea lumânării trebuie înţeleasă, ca şi când El ar fi zis: *nu aprinde cineva o lumânare şi o ascunde*?

Sau *dublul de măsurat* înseamnă altceva? Pentru că locul unei lumânări sub un dublu este ca şi când *modul de a mângâia trupul* ar fi mai mare decât *predicarea adevărului*.

Căci dacă cineva nu predică adevărul mereu, acela nu este unul care se teme de orice suferinţă de acum şi de lucrurile trecătoare?

Şi este foarte bine zis: „un dublu de măsurat”, dacă în acest fel *se răsplăteşte pe măsură*. Căci fiecare în parte primeşte lucrurile săvârşite în trupul său – „căci fiecare în parte – a zis Apostolul – va primi răsplată pentru lucrurile făcute în trupul său” (II Cor. 5, 10). Şi acestea s-au zis în alt loc.

Căci dacă acest *dublu de măsurat* e *trupul*, „atunci, cu care măsură veţi măsura, cu aceea vi se va măsura înapoi” (Lc. 6, 38).

Sau fiindcă, lucrurile *bune* dar *trecătoare*, care sunt folosite în întregime de către trup, au *un început* şi vor avea şi *un sfârşit*, într-un cert şi definit număr de zile. Căci asta se înţelege, poate, prin „dublul de măsurat”.

Pe când lucrurile veşnice şi dumnezeieşti sunt limitate prin aceea, că nu au nicio limită, „pentru că Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură” (In. 3, 34).

De aceea, fiecare din noi, care acoperă[65] şi se opune luminii bunei credinţe, prin înţelegeri „mângâietoare” trecătoare, e cel care pune lumânarea sub un dublu de măsurat.

Continuare la Mt. 5, 15. Despre predicarea adevărului și slujirea trupească. Confirmare cu I Cor. 9, 26-27. „Casa” de la Mt. 5, 15 e lumea în integralitatea ei sau Biserica

„Ci în sfeşnic (candlestick)” (Mt. 5, 15). Acum aceasta[66] este pusă într-un sfeşnic de către cel care îşi supune trupul său slujind Domnului. Căci predicarea

[65] Întunecă, ascunde.
[66] Buna și dreapta și mântuitoarea credință.

adevărului este foarte importantă şi slujirea trupească smereşte[67].

Căci prin aceasta înţelegem, că slujirea trupească face ca învăţătura să strălucească şi mai evident[68], întrucât aceasta intră în aceia, care învaţă lucrurile cele bune prin înţelegerile funcţiilor trupeşti, adică prin înţelegerea vocii şi a glasului şi a celorlalte mişcări ale trupului.

Căci Apostolul a pus candela sa într-un sfeşnic, când a zis: „căci mă lupt, nu ca unul care loveşte[69] aerul, ci ţinând sub control trupul meu şi aducându-l pe acesta întru supunere, ca nu cumva printr-o oarecare înţelegere, când eu predic altora, eu însumi să fiu găsit ca un părăsit" (I Cor. 9, 26-27).

În orice caz, când El a zis: „că aceasta poate da lumină tuturor care sunt în casă" (Mt. 5, 15), eu sunt de părere că aceasta este *locuinţa oamenilor*, care este numită aici „casă".

Adică *lumea însăşi*, în înţelesul celor pe care El le-a spus mai înainte: „Voi sunteţi lumina lumii".

Sau dacă oricine altcineva, alege să înţeleagă „casa" ca *existenţă a Bisericii*, acesta, de asemenea, nu este departe de înţelegerea acestui loc.

[67] Te coboară, te face să îţi vezi neputinţele înfiorătoare.
[68] Izbitor.
[69] Învinge.

Capitolul al 7-lea

Mt. 5, 16. Despre cei ce umblă după slava deșartă și onoruri trecătoare

18. „Aşa să luminaţi", a spus El, „să străluciţi înaintea oamenilor, ca ei să poată vedea lucrurile voastre bune şi să slăvească pe Tatăl vostru care este în cer"(Mt. 5, 16).

Dacă El ar fi zis numai: „Aşa să luminaţi, să străluciţi înaintea oamenilor, ca ei să poată vedea lucrurile voastre bune", atunci ar fi însemnat că avem împlinirea noastră, în cele din urmă, în *lauda oamenilor*; [a acelor] *oameni* pe care îi caută ipocriţii[70] şi cei care se luptă pentru slava deşartă şi râvnesc onoruri care sunt *goale de bunătate* (the emptiest kind).

Împotriva unora ca acesta s-a zis: „căci dacă eu îi mulţumesc [71] pe oameni, nu pot să fiu slujitorul lui Dumnezeu" (Gal. 1, 10).

---

[70] Într-un dintre dicționarele noastre, am găsit, cu rea intenţie sau din neştiinţă crasă, la „hypocrites" şi sensul de „mironosiţă".
Însă Sfintele Femei Mironosiţe nu au fost nici nişte „uşuratice" şi nici „prefăcute" – după cum s-a format obiceiul la noi, în timpul comunismului, ca să se folosească cuvântul „mironosiţă" – ci ele sunt femei foarte reponsabile, sunt cele care „au venit cu mir", „purtătoarele de mir" care au venit la mormântul Domnului, după datină, ca să-I ungă sfântul Său trup.

[71] În acest context, „a mulţumi" nu are sensul de a-mi arăta simpatia sau recunoştinţa faţă de cineva, pentru ceva anume, ci are sensul de a fi în întregime pe placul oamenilor, cu toate că tu, ca om credincios, calci poruncile lui Dumnezeu.
Omul spune: „ce mi-a zis, nu a fost întru totul pe placul meu", dar el vrea să spună, nu că cel duhovnicesc a greşit cu ceva, ci că nu i-a dat lui *dreptate* şi când el nu avea *dreptate*.
Dacă facem compromisuri pentru ca să fim pe placul oamenilor sau facem totul ca să fim, cu tot dinadinsul, pe placul lor, nu putem să fim, cu adevărat, slujitorii lui Dumnezeu.
A-l lăuda pe om întru toate, ca preot duhovnic, ca soţ sau ca prieten, nu îl ajuți pe celălalt să avanseze, ci îl laşi să stagneze într-o confortabilitate ce îl dezavantajează.
Părerea altuia ne poate vexa pe moment, dar dacă o analizăm nepărtinitor, aceasta poate conţine mult adevăr.
De aceea, nu trebuie să numim „impertinenţă" tot ceea ce nu înţelegem despre noi iar alţii ni le spun cu multă dragoste. A accepta adevărul, a da semne că iubeşti viaţa duhovnicească, înseamnă să accepţi orice semnal de la ceilalţi, cu multă promptitudine şi conştiinţă, chit că el ne pare „aiurea" pe moment.
Adevărul e adânc şi meandrele lui ne acaparează cu timpul. De aceea, până gustăm adâncul adevărului dumnezeiesc, trebuie să acceptăm că orice alt ochi sincer, care ne dă un sfat, e foarte profitabil pentru bucuria noastră duhovnicească şi pentru înţelegerea de sine.

Și [tot la fel s-a spus] prin Prorocul care zice: „Cei care îi mulţumesc pe oameni sunt făcuţi de ruşine, fiindcă Dumnezeu i-a dispreţuit (despised) pe ei” (Ps. 53, 5).

Și iarăşi: „Dumnezeu a zdrobit oasele celor care îi mulţumesc pe oameni” (Ps. 52, 7).

Și iarăşi, Apostolul [spune]: „Să nu ne fie nouă a fi doritori de slavă deşartă” (Gal. 5, 26).

Și iarăşi, în alt loc: „Dar fiecare om să se cerceteze[72] pe sine în lucrul său, şi atunci el va avea bucurie *în sine însuşi* şi nu *în alţii*” (Gal. 6, 4).

Oamenii Îl laudă pe Dumnezeu datorită vieții noastre exemplare

Aici, Domnul nostru nu a zis numai: „ca ei să vadă faptele voastre bune”, ci a adăugat: „şi să slăvească pe Tatăl vostru, Care este în cer”.

Căci simplu fapt, că un om, prin înţelegerea faptelor lui bune, îi mulţumeşte pe oameni, nu e arătat aici ca *un scop în sine* – ca şi când el ar trebui *să-i mulţumească* pe oameni – ci el trebuie să se supună pe sine acestei adorări a

[72] E vorba de „prove” = a dovedi, a verifica. Eu am ales pentru traducerea noastră o variantă încetăţenită de către traducătorii români ai Sfintei Scripturi. Verificarea propriei fiinţe şi a propriei credinţe însă, în lumina învăţăturii ortodoxe în plenitudinea ei, ne arată că dorim cu toată fiinţa noastră viaţa sfântă, binecuvântată. Dacă verifici credinţa ta, dacă o compari cu dogmele ecumenice, cu Tradiţia ecumenică, cu modul ecumenic ortodox de vieţuire, atunci vrei să fii cu totul, pe deplin ortodox, ca şi Sfinţii de dinaintea ta.
Trebuie să-ţi demonstrezi ţie însăţi că eşti cine crezi că eşti, dar într-un mod onest, smerit sau că, mai ai multe de făcut, ca să fii, cu adevărat, *un ortodox*.
La o sinceră verificare, cercetare de sine, constatăm că avem învăţătură mai mult sau mai puţin, dar că ne lipsesc faptele pe măsura acestei învăţături. Chiar dacă am ştii, în aparenţă, toate dogmele şi învăţăturile, fără practicarea lor suntem abia la începutul înţelegerii lor.
Credinţa trebuie să devină personală, să se personalizeze în noi şi credinţa personalizată deplin o are Sfântul. Sfântul e înţelegerea Ortodoxiei printr-o persoană sau înaintarea în Ortodoxie, în înţelegerea Ortodoxiei, într-un anume fel sau stare bisericească.
Trebuie să ne verificăm mereu în oglinda conştiinţei noastre. Trebuie să ne punem mereu în postura de acuzaţi şi să ne tragem la socoteală pentru tot ceea ce am făcut sau nu am făcut şi, mai ales, pentru ceea ce nici nu ne-am gândit să facem.
Păcatele trecute pot fi percepute mai mult sau mai puţin, la fel şi neîmplinirile, dar trebuie să ne întrebăm şi despre păcatele şi patimile pe care le facem şi le avem, şi de care nu suntem conştienţi de ele, dar simţim că ceva nu e „în ordine” cu noi. Trebuie să ne tragem la rost pentru lucrurile pe care putem să le facem şi nu încercăm să le facem din varii motive. Deci nu e o muncă uşoară cercetarea de sine.

lui Dumnezeu şi pentru această raţiune să mulţumească pe oameni, căci Dumnezeu poate fi lăudat / preamărit întru el.

Pentru că aceasta este lesnicios pentru cei care aduc laudă, fiindcă ei vor lăuda nu *omul*, ci pe *Dumnezeu*.

Exemplificări despre cum e lăudat Dumnezeu prin faptele bune ale Sfinților

Căci Domnul nostru ne-a arătat aceasta în acest caz – al omului care era purtat [de către alții] – unde, fiind vindecat un paralitic, mulţimea, minunându-se de puterea Sa – după cum e scris în Evanghelie – „se temea şi lăuda pe Dumnezeu, Care a dat astfel de putere oamenilor” (Mt. 9, 8).

Şi următorul Său, Sfântul Apostol Pavel a zis: „Dar ei ascultau numai, căci cel care prigonise în trecut [Sfânta Biserică], acum propovăduia credinţa, pe care odinioară el o distrugea; şi au dat slavă lui Dumnezeu întru mine”(Gal. 1, 23-24).

Mt. 5, 17. Domnul le aprofundează pe cele ale Legii Vechi

19. Şi astfel, după ce El i-a rugat pe ascultătorii Săi, ca ei înşişi să se pregătească ca să suporte toate greutăţile pentru adevăr şi dreptate, şi ca ei să nu ascundă binele pe care îl au şi pe care l-au primit, ci să înveţe cu aceeaşi bunăvoinţă ceea ce au fost învăţaţi de către alţii – privind faptele lor bune nu ca *o laudă de sine*, ci ca *o slavă adusă lui Dumnezeu* – El începe acum să le spună şi să-i înveţe pe ei cele despre care ei erau *deja învăţaţi*[73].

Căci dacă L-au întrebat pe El, zicându-I: Iată, noi suntem doritori să răbdăm toate greutăţile pentru numele Tău şi nu vrem să ascundem învăţăturile Tale. Însă care sunt, mai precis, cele pe care Tu *ne opreşti a le ascunde*, cât şi cele pentru care ne porunceşti nouă ca *să răbdăm toate*

[73] De către Legea Veche.

greutăţile? Ce spui Tu despre amintirea acelor *lucruri contrare* şi care sunt scrise în Lege?

Însă, „nu” – zice El – „pentru că Eu nu sunt venit ca să distrug / să stric Legea sau Prorocii: Eu nu am venit *ca să stric*, ci *să desăvârşesc*[74]” (Mt. 5, 17).

[74] Ed. BOR 1988 ne propune pe: „împlinesc”. Legea trebuie împlinită, adâncită, în sensul în care se spune despre o familie cu copii că e o „familie împlinită”, adică reuşită, cu sens în viaţă, fericită.
Neoprotestanţii advenţi însă privesc pe acest „a împlini” de aici, cu sensul că Mântuitorul nu a stricat nimic din Lege, nu a desfiinţat nimic şi astfel, nici sabatul. Astfel, Mt. 5, 17 e pentru ei un motiv apologetic pro-sabatic.
Dar următoarele versete însă, arată că „a împlini” înseamnă aici *a adânci învăţătura*, a desăvârşi înţelegerea oamenilor despre Lege, pentru o trăire mult superioară, pentru o viaţă duhovnicească.
În engleză este „fulfil” = a îndeplini, a desăvârşi. Deci sensul este *extensiv* şi nu *restrictiv*. Altfel pentru ce s-ar mai fi dezbătut acestea toate, de către Mântuitorul Hristos, dacă cuvintele Sale „nu aduc nimic nou”?
Dar noutatea evanghelică de aici e tocmai împlinirea, desăvârşirea Legii vechitestamentare.
Exegeza adventă suferă de idei fixe, ca de altfel orice încercare de înţelegere eterodoxă. Acest loc scriptural nu e luat ca *o noutate*, ca un pas înainte în vestirea evanghelică, ca o lumină ce răsare în lume, în mod extraordinar, din preacurata gură a Fiului lui Dumnezeu, ci e luat ca un motiv de presupusă *motivare cultică*, ca prin el să-şi apere doctrina lor eretică.

Capitolul al 8-lea

Mt. 5, 18-19. Ce înseamnă „a desăvârși” Legea. Despre cel care strică poruncile lui Dumnezeu și despre cel care învață, în mod drept, poruncile Sale

20. În această frază (sentence) înţelesul este dublu. Noi trebuie să tratăm ambele moduri de înţelegere.

Pentru că El când a zis: „Eu nu sunt venit *ca să stric* Legea, ci ca *să o desăvârşesc*”, nu [trebuie să] înţelegem [aici] nicio adăugare la ce este deficient şi nicio distrugere a ceea ce era deja.

Astfel trebuie noi să considerăm, că singurul care poate să facă aceasta este Primul[75].

Căci cel care adaugă la ceea ce este deficient, cu siguranţă, că *nu distruge* ceea ce el a găsit ci, mai degrabă, *confirmă* ceea ce este desăvârşit.

Şi ca atare, El continuă apoi şi declară: „Cu adevărat (verily[76]) vă zic vouă, până cerul şi pământul nu vor trece, o iotă sau un punct (tittle[77]) nu vor trece nicidecum (nowise) din Lege, până ce toate vor fi desăvârşite” (Mt. 5, 18).

Pentru că, dacă şi aceste lucruri care sunt adăugate pentru completare sunt *desăvârşite*, cu atât mai mult sunt desăvârşite acele lucruri, care s-au spus [mai] înainte, ca *un început*.

Astfel că, ceea ce El a zis: „o iotă sau un punct nu vor trece nicidecum din Lege”, nu poate fi înţeles altcumva decât ca *o întărită expresie a desăvârşirii*, întrucât acest singur lucru, luat separat, poate fi înţeles ca o singură literă, între care *iota* (ι) este cea mai mică dintre toate celelalte[78] – căci e făcută printr-o singură mişcare[79] – pe când *un punct* este doar un semn foarte mic al peniţei şi doar atât.

Şi prin aceste cuvinte El a arătat că în Lege, chiar şi cele mai mici semne sunt *purtătoare de sens*.

---

[75] Adică: *Dumnezeu*.

[76] M-am bucurat să constat, că acest cuvânt englezesc are şi înţelesul de: „în mod (foarte) sincer, cu toată sinceritatea”. „Cu adevărat” al Mântuitorului e – şi trebuie înţeles – ca o afirmare sau ca o autentificare a faptului, că El ne vorbeşte cu toată sinceritatea, cu toată iubirea. Adevărul absolut e şi iubirea absolută, dar şi dăruirea absolută.

[77] Ed. BOR 1988: *o cirtă*.

[78] Litere ale alfabetului grecesc.

[79] A mâinii.

După care El a adăugat: „De aceea, oricine va strica şi acele porunci care sunt *cele mai mici* şi va învăţa astfel pe oameni, acela se va numi *cel mai mic* în Împărăţia Cerurilor” (Mt. 5, 19).

Deci acestea sunt *cele mai mici porunci*, care sunt înţelese prin: „o iotă” şi „un punct”.

Şi de aceea, „oricine va strica şi va învăţa astfel [pe oameni]” – adică în acord cu *ceea ce el a stricat*, nu în acord cu ceea ce *el a găsit* şi *a citit* – „acela se va numi cel mai mic în Împărăţia Cerurilor” – şi de aceea, fără doar şi poate, el nu va fi în Împărăţia Cerurilor ca toţi ceilalţi, unde numai *mare* poţi fi.

„Dar oricine va face şi va învăţa astfel [oamenii] – adică cel care *nu va strica* şi *va învăţa astfel* oamenii, în acord cu ceea ce el *nu a stricat* – „acela va fi chemat *mare* în Împărăţia Cerurilor” (Mt. 5, 19).

Dar în ceea ce priveşte pe cel care va fi chemat *mare* în Împărăţia Cerurilor, înţelege că acesta este în Împărăţia Cerurilor, în care, numai cei *mari* sunt lăsaţi să intre.

Pentru că, la ce altceva se poate referi [aici]?

Capitolul al 9-lea

Mt. 5, 20. Trebuie să împlinim și pe cele ale Legii și pe cele ale Evangheliei

21. „Pentru că aceasta vă spun vouă, că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât dreptatea cărturarilor şi a fariseilor, voi nu veţi putea intra, în acest caz, în Împărăţia Cerurilor” (Mt. 5, 20).

Adică, dacă nu veţi fi voi desăvârşiţi, nu numai în acele mici porunci ale Legii, pe care le poate avea omul, ci şi în acelea care sunt adăugate de Mine – Care nu am venit ca *să stric* Legea, ci *ca să o desăvârşesc* – nu veţi intra în Împărăţia Cerurilor.

Dar dacă îmi veţi zice : „Dacă atunci când El vorbea despre aceste mici porunci, El a zis că oricine va strica vreuna din ele, şi va învăţa în acord cu acest păcat[80], acela va fi chemat *foarte mic* în Împărăţia Cerurilor; dar că oricine va face acestea şi va învăţa astfel pe oameni este chemat *mare*, şi deci, va fi degrabă în Împărăţia Cerurilor, fiindcă este *mare*: ce nevoie este atunci aici, ca să adauge cele mai mici porunci ale Legii, dacă el poate fi deja în Împărăţia Cerurilor, fiindcă oricine le va face pe ele şi va învăţa astfel, este *mare*?”.

Pentru care raţiune această sentinţă trebuie să fie înţeleasă astfel: „Dar oricare va face şi va învăţa astfel pe oameni, acela va fi chemat *mare* în Împărăţia Cerurilor” – adică nu în acord cu aceste porunci *mai mici*, ci în acord cu acelea despre care Eu voi vorbi. Acum, ei ce sunt?”.

„Căci dreptatea voastră”, a zis El, „trebuie să întreacă pe aceea a cărturarilor şi a fariseilor”, pentru că, dacă nu o va întrece pe a lor, nu veţi putea intra întru Împărăţia Cerurilor.

De aceea, oricine va strica aceste *ultime porunci*[81] şi va învăţa astfel pe oameni, acela va fi chemat *cel mai mic*; dar cel care va face aceste *mici porunci* şi va învăţa în acest mod pe oameni, nu este, în mod necesar, recunoscut ca *mare* şi *propriu* pentru Împărăţia Cerurilor.

[80] Cu această încălcare ticăloasă.
[81] Cele mai mici dintre porunci.

Însă, totuşi, acela nu este în acest fel *mai mic* decât *cei mici*, adică asemenea omului care le-a stricat pe acelea[82].

Ci trebuie înţeles în sensul, că el poate fi *mare* şi *potrivit* pentru această Împărăţie, căci se cuvine ca acela să facă şi să înveţe, după cum învaţă Hristos acum, adică, în sensul că, dreptatea lui trebuie să întreacă pe aceea a cărturarilor şi a fariseilor.

Dreptatea Legii și cea a Evangheliei. Evanghelia desăvârșește poruncile Legii

Dreptatea fariseilor este aceea, că ei nu trebuie să ucidă. *Dreptatea* acelora care sunt destinaţi să intre întru Împărăţia lui Dumnezeu, trebuie să fie aceea, că ei nu trebuie să se mânie fără nicio cauză.

De aceea, cele mai mici dintre porunci nu sunt desfiinţate. Și cel care le va strica pe acestea, acela va fi chemat *foarte mic* în Împărăţia Cerurilor.

Dar cel care va împlini ca poruncă pe: „să nu ucizi", nu va fi *mare* şi *propriu* pentru Împărăţia Cerurilor – ca o urmare necesară – ci acela face încă un pas [spre dreptatea Evangheliei].

Ci va fi *desăvârşit*, dacă nu va fi nici mânios fără motiv. Și dacă va face aceasta, acela va fi mult mai departe de mişcarea către crimă[83].

Pentru că aceasta este raţiunea Celui care învaţă: că noi nu putem fi mânioşi. Căci [prin aceasta] nu stricăm legea care spune: „să nu ucizi" ci, mai degrabă, o desăvârşim. Fiindcă noi ne păstrăm curăţia prin ambele porunci, când nu facem ucidere şi când, în inimă, nu suntem mânioşi.

Mt. 5, 21-22. Despre cele trei pedepse

22. De aceea, El a zis: „Voi aţi auzit că s-a zis celor din timpurile vechi: *Să nu ucizi!*; oricare va face ucidere, va fi dat la grea judecată. Dar eu vă spun vouă, că oricine este

[82] Poruncile.

[83] Pentru că o crimă începe, adesea, de la violența verbală și fizică, care au la bază mânia, resentimentul, ura.

mânios cu fratele său, afară de un motiv anume, acela va fi dat unei judecăţi aspre, şi oricine va zice fratelui său *raca*[84], acela va fi dat pe seama unei judecăţi grele din partea sinodului, iar oricare va zice: *tu eşti nebun*, acela va fi dat durerii din gheena focului" (Mt. 5, 21-22).

Care este diferenţa dintre a fi în *durerea / asprimea /pericolul judecăţii* şi între a fi dat în seama *asprimii sinodului*, şi între a fi în *chinurile gheenei focului*?

Pentru că aceste ultime cuvinte sunt mult mai grele, şi ne amintesc de certa clipă a trecerii de la *lumină* la o tot mai mare *apăsare*, în gheena focului, care este foarte largă.

Şi de aceea, dacă acesta este un *lucru uşor*, acela de a fi în faptul periculos al judecăţii, în comparație cu acela de a fi dat pe seama *asprimii sinodului*, şi dacă acesta este, de asemenea, un *lucru uşor*, adică acela de a fi dat în seama judecăţii sinodului, decât a fi în situaţia dureroasă a gheenei focului, noi ar trebui să înţelegem [de aici], că este un lucru mult mai uşor să te mânii pe un frate, afară de o cauză, decât să spui *raca* şi iarăşi, că este un lucru uşor să spui *raca*, în comparație cu faptul de a spune: *tu eşti nebun*.

Pentru că pericolul nu poate avea gradaţii, în afară de cazul, când păcatele sunt, de asemenea, enumerate în mod gradat.

Ce înseamnă „raca" în greacă și în ebraică. Despre interjecții și greutatea de a le traduce

23. Dar aici şi-a găsit locul un cuvânt obscur, pentru că *raka* [רֵיקָא] nu este nici cuvânt latinesc şi nici grecesc. Totuşi ambele cuvinte sunt folosite în mod curent în vorbirea noastră.

Pentru aceasta aş vrea acum să fac câteva note pentru a obţine o interpretare a acestei expresii, pornind de la textul grecesc, presupunând că *o persoană zdrenţăroasă* este numită *raca*, fiindcă *o cârpă* este numită în limba greacă: ῥάκος.

Şi când un om este întrebat de ceilalţi, cum este numită în limba greacă *o persoană zdrenţăroasă*, ei nu răspund: *raca* ci, mai degrabă, traducătorul latin a putut să

[84] Ed. BOR 1988 propune pe: „netrebnicule".

scrie cuvântul „zdrenţăros” atunci când, în acel loc, trebuia să fie: „raca”.

Şi nu a folosit un cuvânt, care, pe de o parte, nu există în vocabularul latin iar, pe de altă parte, este rar şi în cel grecesc.

Astfel, părerea cea mai probabilă pe care am auzit-o, a fost aceea a unui oarecare evreu, pe care l-am întrebat în legătură cu acest cuvânt şi care mi-a spus, că acest cuvânt nu înseamnă nimic, ci pur şi simplu exprimă *emoţia unui chip mânios*.

Gramaticienii numesc astfel de forme ale vorbirii curente, ca pe cele care denumesc *un sentiment* sau *tulburarea*, numindu-le *interjecţii*.

Căci se folosesc atunci, când se zice unuia care este necăjit: „vai!” sau unuia care este supărat: „ah!”.

Şi aceste cuvinte[85], în toate limbile, au nume proprii şi nu sunt uşor de tradus într-o altă limbă. Şi, din această cauză, cu siguranţă, se silesc traducătorii greci şi latini ca să scrie cuvântul însuşi, întrucât nu au găsit [în limba lor] altă modalitate de a-l traduce.

Prezentare graduală a păcatelor

24. De aceea, avem aici o gradaţie în discutarea păcatelor, căci în primul rând este *furia* şi aceasta ţine sentimentele ca un plan bine ticluit în inima sa.

Însă acum, această emoţie îl va scoate din sine[86]/ îl va face să răbufnească, având *o înfăţişare furioasă* şi neavând *vreo înţelegere sigură* – căci face evidente aceste sentimente ale minţii, prin toate actele acestei *izbucniri necontrolate* – prin care el este atacat de către unul care este furios.

Căci aceasta e mai mult decât sigur, că atunci când se ridică furia în suflet, ea este ţinută în frâu prin linişte.

Dar dacă aici se vede nu numai *o faţă mânioasă* ci, mai degrabă, un cuvânt, care este folosit – în parte – ca *să indice* şi *să semnifice* o reală critică la adresa unuia, împotriva cuiva, în mod direct, atunci câte întrebări nu se mai pot naşte, dacă numai o faţă mânioasă este *cumplită*?

---

[85] Se referă la interjecţii.
[86] Te va trage afară.

Deci, în primul rând, avem aici un lucru, adică *mânia* însăşi.

În al doilea rând avem două lucruri: atât *mânia*, cât şi un cuvânt ce indică *faţa mânioasă*.

Pe când, în al treilea rând, avem trei lucruri de discutat: *mânia*, un cuvânt ce indică *faţa mânioasă* şi un cuvânt ce indică pronunţarea *unei reale critici*.

Cele trei trepte ale pedepselor

De asemenea, să privim aceste *trei trepte ale pedepselor*, adică: *judecata*, *sinodul* şi *gheena focului*.

În cazul *judecăţii*, există încă o ocazie prielnică pentru a te apăra.

Pe când sinodul – deşi obișnuiește şi el, de asemenea, *să judece* – [e o instanță superioară, fiindcă] există între *judecată* şi *sinod* o mare distincţie.

Fiindcă ne sileşte să înţelegem, că aici este *o diferenţă reală* în această privinţă. Pentru că el dă sentinţe care par a face parte din *atribuţiile sinodului*, întrucât avem în acest caz *o acuzaţie personală*, indiferent dacă acesta este *condamnat* sau *nu*. Căci cei care judecă, dau unuia sau altuia ce pedepse cred că se cuvin să le primească aceia, care, e clar, că sunt *condamnați*.

Dar *gheena focului* nu este discutată ca o problemă dubioasă / şovăielnică / ambiguă şi nici *condamnarea* – după cum ar putea fi considerată *judecata*[87] sau *pedeapsa* celui care este condamnat sau *sinodul* – ci în gheena focului avem, în acelaşi timp, atât *condamnarea* cât şi *pedeapsa* aceluia care este condamnat şi ele sunt *reale*.

Astfel, aici sunt văzute ca reale/certe *treptele* păcatelor şi *modurile* pedepselor. Căci cine poate spune *în ce fel* sunt *nevăzute* acestea, celor ce au văzut *pedepsele sufletelor*?

Despre mânie și ucidere. Dumnezeiasca Judecată a Domnului

[87] Omenească.

De aceea, noi învăţăm ce mare diferenţă este între *dreptatea fariseilor* şi *cea mai mare dreptate*, care ne face părtaşi la Împărăţia Cerurilor.

Fiindcă prima[88] e o foarte mare ticăloşie, care te distruge, în comprație cu a ți se reproșa ceva printr-un anume cuvânt.

În primul caz, uciderea te face propriu judecăţii, dar în alt fel, furia / enervarea te dă spre judecată, care este cel mai mic păcat dintre cele trei păcate.

În cazurile de până acum, s-a discutat problema omorului dintre oameni, însă la sfârşitul tuturor lucrurilor este prezentată, spre înţelegere, *Dumnezeiasca Judecată*, unde sfârşitul pedepsei este gheena focului.

Dar dacă poţi spune, că o crimă este pedepsită printr-o sentinţă mai severă, dată cu cea mai mare dreptate, [în situația în care] un reproş este pedepsit prin *gheena focului*, [aceasta] ne sileşte să înţelegem până la urmă, că aici e vorba de *diferite grade ale gheenei*.

O nouă analiză a celor 3 verdicte

25. Într-adevăr, în cele trei verdicte pe care le avem înainte, noi trebuie să observăm că unele cuvinte sunt *neînţelese*.

În primul verdict, avem toate cuvintele care ne sunt necesare înţelegerii.

„Oricine", zice Domnul, „se mânie pe fratele său, fără vreun motiv[89], va fi dat în seama judecăţii".

Dar în al doilea verdict, când El spune: „şi oricine va zice fratelui său *raca*…, aici nu se înţelege expresia „fără vreun motiv", ci s-a pus la sfârşit: „acela va fi dat pe seama judecăţii sinodului".

Iar în al treilea verdict, aici, unde El spune: „şi oricine va zice cuiva: *tu eşti nebun*", nu sunt înţelese şi celelalte

---

[88] Se referă la crimă.

[89] Expresia „fără vreun motiv" nu apare şi în ediţia BOR 1988. Nici în ediţia 2001, diortosită de ÎPS Bartolomeu nu există textul pe care îl prezintă Fericitul Augustin. La Nestle-Aland, *Greek – English New Testament…*, ed 1998, am găsit însă, că în vechime era introdusă şi aserţiunea: „fără cauză / fără vreun motiv", *cf.* p.10, nota i. Acest amendament însă, arată că mânia fără vreo cauză reală e cea care e condamnată. Pentru că există şi „mâniaţi-vă dar nu greşiţi" (Ef. 4, 26): adică: *mâniaţi-vă împotriva păcatului şi nu a omului*.

două lucruri, adică atât: „fratelui tău”, cât şi: „fără vreun motiv”.

Şi în acest fel ne apărăm Apostolul[90], când el îi numeşte pe galateni *nebuni* (Gal. 3, 1), pentru lucrurile pe care le făceau aceştia în numele frăţietăţii. Căci el nu a făcut acest lucru, fără un motiv anume.

Şi cuvântul „frate” de aici, nu este înţeles pentru această raţiune: căci este discutat după aceea cazul unui duşman, şi despre modul cum trebuie să fie tratat acesta: cu cea mai mare dreptate.

---

[90] Sfântul Apostol Pavel, evident.

Capitolul al 10-lea

Mt. 5, 23-24. În ajutorul fratelui care ne urăște. Locul de aici explicat prin Efes. 4, 26

26. Acestea urmează aici: „De aceea, dacă îţi vei aduce darul tău la altar, şi acolo, îţi vei aduce aminte că fratele tău, poate că are ură faţă de tine / că te urăşte; lasă acolo darul tău, înaintea altarului şi mergi cum e obiceiul, și mai întâi împacă-te cu fratele tău, şi apoi vino, şi adu darul tău" (Mt. 5, 23-24).

Din acestea, cu siguranţă, este clar faptul, că cel care este ajutat, mai degrabă, [în această situație] şi pentru cine s-au zis, de fapt, acestea, este *fratele*. Întrucât sentinţa aceasta care urmează este legată printr-o astfel de conjuncţie de cea dinainte, încât o confirmă pe cea precedentă.

Căci El nu a zis: „*Dar*, dacă tu îţi vei aduce darul tău la altar…", ci: „*De aceea*, dacă îţi vei aduce darul tău la altar…"[91].

Şi dacă nu este permis *să fii mânios* cu un frate, fără vreun motiv sau să îi spui: „raca" sau să îi spui: „tu eşti nebun", cu atât mai puţin este permis să păstrăm orice fel de lucru în mintea noastră, căci această *indignare* a noastră se poate transforma în *ură*.

Şi acest lucru nu înseamnă nimic altceva, decât ce se spune în alt loc: „Să nu lăsaţi soarele să cadă[92] peste mânia voastră" (Efes. 4, 26).

Cererea iertării față de fratele prezent în Biserică și aducerea darului în fața lui Dumnezeu

De aceea, noi suntem învăţaţi despre faptul când aducem darul nostru la altar, că în cazul în care ne amintim că fratele nostru ar avea o posibilă ură /duşmănie împotriva noastră, să lăsăm darul nostru înaintea altarului, şi să

[91] Se insistă pe: „de aceea", care în ediţia BOR 1988 este : „deci".
[92] Ed. BOR 1988: *să apună*.

mergem ca să ne împăcăm cu fratele nostru, şi apoi să luăm şi să oferim acel dar.

Dar dacă acestea nu pot fi înţelese *literal*, atunci s-ar putea presupune că acest lucru se cuvine a fi făcut, dacă fratele este *prezent*.

Pentru că nu se poate amâna, de asemenea, foarte mult, întrucât eşti învăţ să îţi laşi darul, înaintea altarului. Şi de aceea, dacă un astfel de lucru, poate veni în mintea ta, în legătură cu cineva care este absent şi, de care te poţi bucura, numai traversând marea, este absurd să presupui că darul tău va fi pus la stânga, înaintea altarului, până când poţi tu să îl oferi lui Dumnezeu, după ce vei fi traversat pământuri şi ape.

Căci suntem constrânşi să apelăm, pe deplin, la o adâncă şi duhovnicească interpretare, fără de care, tot ce a fost zis, nu poate fi înţeles fără numai ca *o absurditate*.

Înțelesul duhovnicesc al „altarului" de la Mt. 5, 23. Omul credincios e templul lui Dumnezeu

27. Şi, de aceea, putem interpreta *altarul* [în mod] duhovniceşte, căci credinţa însăşi există în interiorul templului lui Dumnezeu, al cărei tip este *altarul văzut*.

Pentru că, de aceea aducem daruri lui Dumnezeu, de aceea prorocim sau învăţăm sau ne rugăm sau rostim un psalm sau un imn şi de aceea toate celelalte daruri duhovniceşti, ca acestea să fie arătate minţii.

Pentru că nu se poate susţine că Dumnezeu trebuie să fie mai puţin înţeles prin *adevărul credinţei* (sincerity of faith) şi, că îl locul lor trebuie să spunem, că El e *neschimbat* şi *de nemişcat*, dar că ceea ce putem rosti noi, rămâne pe de-a-ntregul *valabil* şi *de neatins*.

Căci mulţi eretici, neavând *altarul*, adică *dreapta credinţă*, spun blasfemii despre cultul nostru, fiind traşi în jos[93] de oameni inteligenţi, dar cu gânduri trupeşti şi astfel, aceştia sunt unii care răstoarnă darul lor la pământ.

Dar se cuvenea ca aceştia să fie cu voinţă curată, printre altele, ca să poată să aducă darul. Şi, de aceea, noi

[93] În păcat.

vorbim despre oricare dar pe care îl dăruim *înăuntru inimii* noastre, adică înăuntru *templului lui Dumnezeu*.

„Pentru că" – s-au zis acestea – „templul lui Dumnezeu e sfânt, căci voi sunteţi templul" (I Cor. 3, 17; 6, 19; II Cor. 6, 16). Și: „căci prin credinţă, Hristos poate locui înăuntru inimilor oamenilor" (Efes. 3, 17).

Dorința de a te împăca cu aproapele și cererea iertării. Rugăciunea de iertare în fața Domnului trebuie să preceadă cerea iertării către aproapele

Și dacă acestea ne ocupă mintea, despre fratele care are ură împotriva noastră, adică dacă noi îl rănim pe el întru ceva (Pentru că atunci ar avea acesta ceva împotriva noastră, şi noi am putea să avem ceva împotriva lui, dacă acesta ne-a rănit pe noi. Și, în această situaţie, nu ar mai fi necesar să ajungem la o împăcare. Pentru că nu îi poţi cere scuze unuia, care şi el te-a rănit, ci pur şi simplu îl ierţi pe acesta, căci vrei să fii iertat şi tu de Domnul, pentru cele pe care le-ai făcut împotriva Sa), de aceea noi purcedem la împăcare, când aceste [gânduri] neliniştesc conştiinţa noastră, căci se prea poate să fii rănit pe fratele nostru întru ceva.

Însă această *iertare* trebuie să fie făcută nu cu picioarele trupeşti[94] ci, mai ales, cu emoţiile minţii, căci trebuie să cazi tu însuţi, cu inimă smerită, înaintea fratelui tău şi pe acesta trebuie să îl faci să te ierte prin gândurile tale de iubire, înaintea Domnului, Căruia Îi aduci darul tău[95].

Şi totuşi, dacă atunci el ar fi prezent, tu ai fi capabil să îl înmoi pe el printr-o minte lipsită de orice prefăcătorie şi să îl chemi pe el la bună voinţă, prin faptul că îi ceri să te ierte, dacă, mai întâi de toate, tu ai făcut aceasta înaintea Domnului, venind la el nu cu *mişcările încete* ale corpului, ci cu foarte iutele *simţământ al dragostei*.

---

[94] Nu împăcându-ne doar de complezenţă. Nu e de ajuns să mergi să te împaci, ci trebuie să te împaci în mod real cu el, adică şi în inima ta.

[95] Dumnezeiescul Augustin, după cum se observă, vorbeşte aici, mai întâi, de o rugăciune mentală de iertare, pe care acesta o face către fratele său, înaintea lui Dumnezeu, pentru ca să-l ierte, dacă el nu e de faţă, în Biserică. Iar dacă va fi de faţă, atunci se cuvine să îşi ceară iertare şi astfel să aducă darul său, cu sufletul curat, cu acel suflet cu care a plecat de acasă ca să aducă daruri bineplăcute Domnului.

Şi astfel *venirea*, adică *revenirea* la atenţia ta [față de aproapele], pe care ai avut-o întru început, te va face în stare să aduci darul tău.

Vindecarea omului se dobândește prin rugăciune

28. Dar care fapte, în acest fel, sunt făcute cu foarte mare mândrie de către toţi, pentru care el nu este mânios cu fratele său fără vreun motiv sau nu zice „raca" fără vreun motiv sau nu îl numeşte pe el ca *fiind un nebun* fără vreun motiv? Sau cine, dacă se întâmplă să cadă în toate acestea, îşi cere scuze *cu minte rugătoare* (with suppliant mind) şi care e, de fapt, singura *vindecare*?

Cine dar e omul acela *drept*, care nu se umflă cu mintea spre deşarta laudă de sine?

De aceea, „fericiţi cei curaţi cu inima, pentru că a lor este Împărăţia Cerurilor".

Haideţi [însă] să privim şi la cele care urmează!

Capitolul al 11-lea

Mt. 5, 25-26. Despre judecata Domnului. Despre pedeapsa și răsplătirea dumnezeiască

29. Şi le-a zis: „Fii bine dispus către adversarul tău foarte repede, pe când eşti pe drum cu el, ca nu cumva în acel moment adversarul tău să te dea pe tine judecătorului şi judecătorul să te dea pe tine slujitorului (the officer) şi să fii aruncat în închisoare. Adevărat îţi zic ţie, nu vei fi scos afară de acolo, până nu vei fi plătit, în mod cumplit, şi ultimul ban[96]” (Mt. 5, 25-26)[97].

Eu înţeleg că aceasta este *judecata*, „pentru că Tatăl nu judecă pe oameni, ci a încredinţat toată judecata Fiului” (In. 5, 22).

Înţeleg că *slujitorul* este ceea ce s-a zis: „şi Îngerii I-au slujit Lui” (Mt. 4, 11). Și noi credem că El va veni cu Îngerii Lui, ca să judece vii şi morţii[98].

Înţeleg că aceasta este ceea ce înseamnă *închisoarea*: reala pedeapsă a întunericului, pe care El a numit-o în alt loc „întunericul cel mai dinafară” (Mt. 8, 12).

Și pentru această raţiune, cred eu, că bucuria răsplătirilor dumnezeieşti este ceva *interior minţii* sau chiar dacă există altceva mai adânc care poate fi gândit aici, această bucurie este aceea care i se spune slugii care a fost o slugă bună: „intră întru bucuria Domnului tău” (Lc. 25, 21, 23).

Acesta, de asemenea, sub acest mod de guvernare populară, e unul care este aruncat în închisoare şi trimis afară de către adunarea sinodală sau de către palatul de justiţie.

Ce înseamnă „plata până la ultimul ban”

---

[96] Literal: *bănuț*.

[97] Varianta ed. BOR 1988: „Împacă-te cu pârâşul tău degrabă, până eşti cu el pe cale, ca nu cumva pârâşul să te dea judecătorului, şi judecătorul slujitorului şi să fii aruncat în temniţă. Adevărat grăiesc ţie: Nu vei ieşi de acolo, până ce nu vei fi dat cel de pe urmă ban”.

[98] *Cf.* Crezului niceo-constantinopolitan, a crezului nostru ortodox.

30. Însă acum, în legătură cu plata cumplită până la ultimul ban, acest lucru poate fi înţeles nu ca *o absurditate* şi nici ca *ceva static*, căci nimic nu este lăsat nepedepsit[99].

Căci în limbajul comun noi spunem că sunt „multe doctorii”, când dorim să exprimăm că ceva este scos afară, adică *tot ce este fals*. Sau prin expresia: „până la ultimul ban” se pot înţelege *păcatele trupeşti*.

Pentru că *a patra parte* separă părţile componente ale acestei lumi şi, de fapt, ca *ultimă parte* şi prin această *parte* se înţelege *pământul*.

Căci începi cu cerurile, în al doilea rând te gândeşti la aer, în al treilea rând la apă iar la pământ în al patrulea rând.

De aceea, poate să însemne potrivit cu ceea ce se zice uneori: „până vei plăti pentru cel de al patrulea”, adică în sensul că: „până ce îţi vei curăţi păcatele trupeşti”.

Căci acestea aude păcătosul: „pământ eşti şi în acelaşi pământ te vei întoarce”(Fac. 3, 19).

Aşa că această expresie: „până ce vei plăti”, nu m-aş mira dacă va fi înţeleasă, ca pedeapsa care e numită „veşnică”.

Pentru că, de unde avem această *datorie de plătit*, când avem acum prilejul, ca să facem pocăinţă şi să urmăm o viaţă mult mai curată?

Şi poate că expresia „până ce nu vei plăti” este aici cu acelaşi înţeles, ca în locul unde se spune: „şezi de-a dreapta Mea, până ce voi face din duşmanii Tăi aşternut picioarelor Tale” (Ps. 109, 1).

Însă când duşmanii Săi vor fi puşi sub picioarele Sale, asta nu înseamnă că El va înceta să stea de-a dreapta Tatălui.

Sau după cum le-a spus Apostolilor: „pentru că El trebuie să stăpânească, până ce va pune pe toţi duşmanii Săi sub picioarele Sale” (Mt. 22, 44; Mc. 12, 36; Lc. 20, 42-43, F. Ap. 2, 34-45; I. Cor. 15, 25; Evr. 1, 13; 10, 13).

Şi asta nu înseamnă că atunci când ei vor fi *puşi sub picioarele Sale*, El *va înceta* să domnească.

Căci aceasta este aici înţelegerea Lui, în privinţa celor ce s-au zis: „El trebuie să domnească, până ce va pune pe duşmanii Săi sub picioarele Sale”, căci El va domni pentru totdeauna, aşa încât ei vor fi întotdeauna sub picioarele Sale.

---

[99] De către Dumnezeu.

Şi aici se pot înţelege acestea, referitor la cele zise: „nu vei fi scos afară de acolo, până nu vei fi plătit, în mod cumplit, [până] şi ultimul ban”.

Însă el nu va fi scos niciodată afară, pentru că el va fi întotdeauna unul, care plăteşte până la ultimul ban, şi va suferi întreaga veşnicie pentru păcatele lui trupeşti[100].

Nu vreau să zic acestea, în sensul că par *să împiedic*, cu mare grijă, discuţia referitoare la *pedepsele păcatelor*, care după cum le numesc Scripturile sunt „veşnice”, ci vreau, mai degrabă, *să scăpăm* de ele, decât *să le cunoaştem*.

Despre adversarul nostru. Mai multe variante de interpretare

31. Dar să vedem acum cine este însuşi *adversarul*, cu care ni se cere să ne împăcăm repede, pe când noi suntem încă pe drum cu el.

Şi el este fie *diavolul* sau *un om* sau *trupul* sau *Dumnezeu* sau *poruncile Sale*.

Dar eu nu văd cum ni se poate cere, ca să fim în termenii *bunei voinţe* cu diavolul, adică o inimă şi o minte cu el.

Căci putem interpreta cuvântul grecesc, care se găseşte aici: „o inimă” sau, după alţii: „o minte”.

Dar nu suntem îndemnaţi să arătăm *bună voinţă* diavolului (pentru că unde este *bună voinţă* este şi *prietenie* şi nu vom zice, că noi trebuie să ne facem *prieteni* cu diavolul).

Nu, pe el alungă-l de la tine! Ci trebuie să facem un acord [101] cu el, împotriva căruia noi purtăm un război declarat [cu sine] – prin aceea că am renunţat odată la toate cele ale lui [102] – şi să-l învingem ca unii care vom fi încununaţi [prin lupta împotriva lui].

---

[100] Dumnezeiescul Augustin vorbește aici, în mod deschis, despre veșnicia pedepselor Iadului și, în mod implicit, despre nedesființarea lui.

[101] Acest *acord* nu era înţeles de către Dumnezeiescul Augustin ca un „pact cu diavolul”, în care omul *se pleacă* voinţei diavolului, ci acest *acord* înseamnă lupta împotriva păcatului, până la a nu mai fi rob păcatului şi, în această situație, diavolii pleacă de la tine sau le e frică să se apropie de tine. Acest *acord* e acordul câştigătorului prin asceză, a celui ce îşi curăţeşte inima scoţând afară demonii din ea.

[102] La Sfântul Botez.

Căci nu se cuvine, ca acum, noi *să-i cedăm*. Căci dacă nu-i cedăm niciodată lui, noi nu vom cădea nici în aceeaşi nenorocire ca el[103].

Apoi, dacă adversarul este *un om* – deşi noi suntem îndemnaţi să trăim în pace cu toţi oamenii, până la adormirea noastră – atunci se poate înţelege, că se va realiza împăcarea acolo, unde e reală *bună voire* şi *armonie* şi *încuviinţare*.

Căci nu văd cum pot accepta această părere, că noi suntem daţi judecăţii printr-un om / din cauza unui om, în cazul când aş înţelege că Hristos este *Judecătorul*, „înaintea judecăţii Căruia toţi trebuie să apărem" (II Cor. 5, 10).

Căci Apostolul a zis: Cum atunci voi fi adus la judecată, prin cineva care pare *egal cu mine* înaintea Judecătorului?

Ori dacă cineva este dat judecăţii fiindcă *a jignit un om* – deşi sentinţa celui care a fost jignit nu este dată de el – este un lucru cu mult mai potrivit, ca partea vinovată să fie dată judecăţii de către legea împotriva căreia el a greşit, când a jignit pe acel om.

Şi aceasta pentru următoarea raţiune, că dacă cineva a jignit un om prin omorârea lui, atunci nu va avea momentul acum, ca să ajungă la o înţelegere cu el.

Şi aceasta, pentru că acela nu e în prezent pe acelaşi drum cu el, adică *în această viaţă*. Şi, în plus, nu se va găsi o rezolvare a problemei prin aceea că *va fi exclus*, dacă nu vor fi *gânduri de pocăinţă* şi *nu se va fugi degrabă spre linişte*, cu o jertfă făcută cu inimă zdrobită; la care vine mila Lui, care ne va ierta acele păcate şi ne va întoarce la El şi prin care ne bucurăm de acel singur om, care se pocăieşte, mai mult decât de 99 de drepţi (Lc. 15, 7).

Şi cu mult mai puţin aş zice [că e corectă interpretarea legată *de trup*]. Căci nu văd cum noi trebuie să fim bucuroşi și să ne purtăm cu *bunăvoinţă faţă de trup* sau *să ne înţelegem cu el* sau *să cedăm în faţa lui*.

Pentru că aceştia sunt, mai degrabă, *oameni păcătoşi*.

Adică aceia care îşi iubesc trupul lor şi care fac o înţelegere păcătoasă cu el şi cedează pornirilor lui.

Căci cele care se fac în interiorul nostru nu sunt lucruri care *se întâmplă de la sine* ci, mai degrabă, oamenii se silesc ca să se supună lor[104].

---

[103] Adică în Iad.
[104] Patimilor.

32. De aceea, poate, noi suntem bucuroşi să ne supunem lui Dumnezeu şi să fim cu bună-voinţă către El, prin aceea că noi putem fi împăcaţi întru El, de la Care, prin viaţa noastră păcătoasă, noi am fost scoşi afară şi datorită acestui lucru, El poate fi numit „adversarul”[105] nostru.

Pentru că El este numit, pe drept, *adversarul* acelora care Îl refuză/Îl neagă, pentru că „Dumnezeu se împotriveşte celor mândri iar celor smeriţi le dă har” (Iac. 4, 6; Pilde 3, 34).

Și „mândria e începutul tuturor păcatelor, iar începutul mândriei omului se face cădere de la Dumnezeu” (Iis. Sirah 10, 13, 12).

Şi Apostolul zice: „Pentru că, dacă pe când noi eram păcătoşi, noi am fost împăcaţi cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult ne vom împăca acum, noi, cei care suntem mântuiţi prin viaţa Lui” (Rom. 5, 10).

Şi din aceasta poate fi înţeles, că nu *firea rea* [ca existenţă vorbind] este *un duşman* al lui Dumnezeu, întrucât mulţi dintre cei care erau *duşmani* cândva, acum sunt *fiinţe împăcate* cu El.

De aceea, oricine este *pe acest drum*, adică *în această viaţă*, şi nu s-a împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său, acela va fi dat judecăţii prin El[106], pentru că „Tatăl nu judecă pe oameni, ci a dat toată judecata Fiului” (In. 5, 22). Și astfel, toate celelalte lucruri care sunt descrise în această secţiune, le lămuresc pe acelea pe care noi le-am discutat deja.

Dumnezeu este mereu cu noi

Însă aici avem numai un singur lucru care creează dificultate în ceea ce priveşte interpretarea şi anume: cum poate fi cu dreptate să zicem, că noi suntem pe drum cu Dumnezeu, după cum se spune în acest verset şi El Însuşi este înţeles ca *adversar răutăcios* al nostru, cu care noi suntem bucuroşi ca să ne împăcăm foarte repede?

Însă aceasta, în afară de cazul când [înțelegem faptul că acest lucru] *e cu putinţă*, fiindcă El este *oriunde* şi

[105] Ed. BOR 1988: *pârâşul*.
[106] Adică prin Fiul.

împreună cu noi. Iar când noi suntem *pe acest drum*, suntem, cu siguranţă, *cu El*.

Pentru că acestea s-au zis: „Dacă mă urc în cer, Tu acolo eşti; dacă îmi fac pat în Iad – iată! – Tu şi acolo eşti. Dacă îmi iau aripile dimineţii şi locuiesc în cea mai îndepărtată parte a mării şi acolo mâna Ta mă va călăuzi şi dreapta Ta mă va stăpâni” (Ps. 138, 8-10).

Continuarea discuției despre adversarul nostru

Ori dacă acest punct de vedere nu este acceptat, deoarece s-a zis că *răutatea este cu Dumnezeu* – deşi nu există nicăieri vreun loc unde să nu existe Dumnezeu; şi noi nu zicem că *cel orb* este *cu lumina*, deşi lumina *este împrejurul ochilor săi* – nu mai avem decât o singură soluţie în continuare, ca noi să înţelegem „adversarul” de aici, ca fiind *poruncile lui Dumnezeu*.

Supunerea față de adevărul Scripturii

Pentru că ce este mai mult decât *un adversar* acelora care doresc păcatul ca *poruncile lui Dumnezeu*, adică Legea Lui şi Dumnezeieştile Scripturi, care au fost date nouă pentru această viaţă şi care pot fi cu noi *pe cale* şi pe care noi *nu trebuie să le contrazicem* şi care, în cele din urmă, *ne trag pe noi la judecată*, dar cărora se cuvine ca noi *să ne supunem* foarte repede?

Şi din această cauză *trebuie* să facem aceasta, căci noi nu cunoaştem când ne vom despărţi de această viaţă.

Acum însă, care e acea *supunere* faţă de Dumnezeieştile Scripturi, care îi mântuieşte pe cei care le citesc sau inimile cuvioase, şi care cedează în faţa autorităţii supreme?

Ce înţeleg cei care nu fac acest lucru? Căci simţirile lor sunt împotriva păcatelor lor sau, mai degrabă, iubirea le este amărâtă prin acestea şi bucuriile, datorită patimilor lor, nu sunt *libere*, până când ei rămân nevindecaţi.

Şi astfel, în legătură cu acestea, ce înseamnă pentru aceştia *obscur* sau *absurd*, [adică] pentru cei care iscă mereu

numeroase contradicţii, atâta timp cât, prin multele rugăciuni, aceştia pot înţelege toate acestea, dacă îşi amintesc că bună-voinţa şi smerenia trebuie arătate, în mod constant, faţă de *cea mai mare autoritate*?[107]

Dar cine face aceasta, dacă nu omul care este chemat să fie *drept* şi o face nu prin *aspre tratamente*, ci prin *blândeţea evlaviei*, pentru scopul descoperit şi revelat prin dorinţa şi voia Tatălui ceresc?

Căci „fericiţi sunt cei blânzi, pentru că ei vor moşteni pământul”. Dar să vedem ceea ce urmează!

[107] Adică față de Sfânta Scriptură, de Revelația dumnezeiască.

Capitolul al 12-lea

Mt. 5, 27-28. Despre adulterul săvârșit în inima omului

33. „Aţi auzit ceea ce s-a zis celor din vechime: <Să nu săvârşeşti adulter!>. Dar Eu vă zic vouă, că oricine se uită la o femeie, poftind-o, acela deja a săvârşit adulter cu ea în inima lui" (Mt. 5, 27-28).

De aceea, mai ales cei Drepţi nu săvârşesc adulter prin *unire trupească*. Însă cei mai mari Drepţi ai Împărăţiei lui Dumnezeu nu au săvârşit adulter *nici în inimă*.

Căci astfel, omul *care nu săvârşeşte adulter în inima lui* cu mult mai uşor se păzeşte împotriva *împlinirii cu fapta* a adulterului.

Dar aici, Cel care a dat mai pe urmă porunci, le confirmă pe cele date în vechime, pentru că El a venit nu ca *să desfiinţeze* Legea, ci *ca s-o plinească / s-o desăvârşească*.

Şi este demn de luat în seamă faptul, că El nu a zis: „oricine pofteşte o femeie", ci: „oricine se uită la o femeie, poftind-o". Adică se întoarce spre ea cu acest gând şi cu această intenţie.

Căci cineva poate să o dorească însă, în mod practic, asta nu înseamnă că trebuie să fie atras doar de *strălucirea trupească*, ci *e înnebunit* şi de *mulţumirea poftei*[108].

Căci *pofta oprită* nu este *ţinută în frâu*, ci ea se doreşte *împlinită*, dacă i se dă o astfel de ocazie.

Cele trei trepte ale păcatului: momeala, vorbirea cu plăcerea și consimțirea cu ea

34. Şi sunt trei lucruri pe care trebuie să le împlineşti pentru a avea *un păcat deplin* şi anume: *momeala*, *vorbirea cu plăcerea* şi *consimţirea*.

---

[108] E înnebunit de *ideea de împlinire* pe care i-o promite pofta desfrânată.

Momeala ne ocupă inima fie prin memorie, fie prin simţurile trupeşti, pe când noi vedem sau auzim sau mirosim sau gustăm sau atingem un lucru anume.

Şi dacă aceste bucurii ne aduc nouă plăcerea, această plăcere, dacă este perversă, trebuie să ne-o reţinem.

Căci atunci când noi suntem în post şi ne e dat să vedem o mâncare, care e pe gustul nostru, începem să ne agităm, dacă nu ne bucurăm de ea fără plăcere.

Însă dacă nu consimţim cu acest lucru, care ne e pe plac, alungăm dorinţa printr-o dreaptă cugetare şi aceasta este *adevărata noastră cale de conducere*.

Dar dacă consimţim să primim momeala, păcatul va fi împlinit cu totul şi va fi cunoscut de Dumnezeu în inima noastră deşi, poate, că nu devine cunoscut, cu fapta, și de oameni.

Astfel, avem aici *trei paşi* care s-au făcut: [1] momeala este făcută prin şarpe[109], căci s-a zis: *printr-o mişcare rapidă*, adică *pământească*; [2] *printr-o mişcare trupească*: căci dacă avem aici astfel de imagini, care se mişcă în suflet, ele au venit de undeva din afara trupului; [3] şi dacă astfel de senzaţii trupeşti se ascund în jurul celor cinci simţuri, care ating sufletul, acestea sunt *pământeşti* şi *se insinuiază rapid*.

De aceea, ele sunt mai mult *alunecări ascunse*, care rănesc lucrarea minţii şi de aceea sunt mult mai potrivite ca să fie comparate *cu un şarpe*.

Despre treptele păcatului în cazul păcatului Protopărinților noștri

Deci aceste trei trepte, despre care am început să vorbesc, seamănă cu acea *înşelăciune* care este descrisă în cartea *Facerea*, în care *momeala* şi o oarecare *înduplecare a inimii* l-au făcut pe om să cadă prin şarpe, căci a învăţat plăcerea prin mincinoasa poftă trupească, asemenea Evei.

Iar omul, consimţind minciunii în minte şi făcând şi celelalte lucruri deopotrivă, a fost scos afară din Paradis, adică din cea mai fericită *lumină a dreptăţii*, prin moarte (Fac., cap. 3), adică din toată această *dreptate*.

[109] Prin demoni.

Trebuie să cugetăm la cele dumnezeiești și să nu ne coborâm la fărădelegea plăcerii păcătoase

Şi cel care nu s-a supus plăcerii, nu este robit[110] de ea. Şi toate firile sunt frumoase în felul lor, potrivit cu starea lor.

Dar noi nu trebuie să ne coborâm *de la cele înalte* – între care, pentru mintea raţională, este *locul încredinţării* – *la cele de pe pământ*.

Nici nu ne poate sili cineva să facem aceasta.

Şi de aceea, dacă cineva nu face aceasta, acela nu este pedepsit, pe drept, de legea lui Dumnezeu, pentru că nu este vinovat de această *rea voinţă*.

Dar înainte de a căpăta această *obişnuinţă*, acolo fie nu e plăcere, fie este desconsiderată foarte mult, încât cu greu se poate găsi ceva.

Şi *cedarea* aceasta este *un mare păcat*, căci astfel de *plăcere* este *o fărădelege*. Oricine cedează vreunei plăceri săvârşeşte păcatul în inima lui.

Obişnuinţa cu plăcerea. Războiul nevăzut. Pacea și ordinea de la început

Pe când, dacă cineva, se gândeşte să facă o faptă anume, dorinţa înţelege că e satisfăcută şi se stinge de la sine. Dar, după aceea, pe când momeala reapare, o şi mai mare plăcere se aprinde.

Cândva, plăcerea era mai mică, decât cea care, acum, printr-o continuă satisfacere, s-a preschimbat într-o *obişnuinţă* şi este foarte greu să o mai învingi.

Şi totuşi, şi faţă de obişnuinţa însăşi, dacă cineva nu îi dovedeşte *neadevărul ei* pe deplin şi *nu se întoarce înapoi*, la *războiul nevăzut* al creştinilor, nu va vedea că se simte mult mai bine sub conducerea Lui, adică a lui Hristos şi a proniei Sale.

Şi astfel, în acord cu *pacea* şi *ordinea de la început*, atât bărbatul este supus lui Hristos, cât şi femeia este supusă bărbatului (I Cor. 11, 3 și Efes. 5, 23).

---

[110] Silit să facă voia plăcerii.

Cele trei feluri ale păcatului: în inimă, prin fapte și prin obișnuințe. Cele trei feluri de morți

35. Deci noi săvârşim tot păcatul prin *trei trepte* – *momeala*, *plăcerea*, *consimţirea* – şi păcatul însuşi este *de trei feluri* – făcându-se *în inimă*, *prin fapte* şi *prin obişnuinţe* – aşa cum sunt şi *trei feluri* de morţi: una, ca cea din casa noastră, adică pe când noi consimţim plăcerii în inimă; a doua, când suntem scoşi afară, pe poartă, atunci când *încuviinţarea* a devenit *acţiune*; şi a treia, când mintea este împinsă să cadă, prin forţa rea a obişnuinţei, ca într-o *groapă a pământului* şi să devină *putreziciune*, aidoma celei a unui mormânt.

Şi oricine citeşte Sfânta Evanghelie înţelege, că Domnul nostru a făcut nelucrătoare în această viaţă aceste *trei feluri de morţi*.

Şi poate că cineva se va gândi, ce diferenţă există între cuvintele Lui, prin care a făcut învierile, când El a zis, la una dintre ele: „Fiică, scoală-te!" (Mc. 5, 41; Lc. 8, 54), altădată: „Tinere, ţie îţi zic, scoală-te!"(Lc. 7, 14), pe când altădată, S-a întristat cu duhul şi plângând, şi din nou întristându-Se, după aceea „a strigat cu voce tare: „Lazăre, vino afară!" (In. 11, 43).

Adulterul de la Mt. 5, 28 reprezintă toată plăcerea păcătoasă

36. Astfel, sub numele de *adulter* amintit aici, în acest verset, trebuie să înţelegem *toată plăcerea trupească şi simţuală*.

Pentru că, pe când Scriptura vorbeşte, peste tot, de *idolatrie* ca *desfrânare* şi Apostolul Pavel numeşte *iubirea de bani* prin numele de *idolatrie* (Col. 3, 5 și Efes. 5, 5), cine se îndoieşte dar, că *fiecare plăcere rea* este, pe drept, numită *desfrânare*?

Întrucât sufletul, neglijând înălţimea legii, prin care aceasta este *stăpână* şi desfrânându-se pentru plăcerile josnice ale naturii pământeşti, este *răsplătit* – ca să zic aşa – prin astfel de *stricăciune*.

Şi de aceea, oricine doreşte *plăcerea trupească* se războieşte împotriva dreptăţii, înclinând, în acest caz, cu totul spre *obişnuinţa de a păcătui*, prin a cărei violenţă nestăpânită acela e târât ca într-o închisoare.

Venirea în fire și căutarea ajutorului dumnezeiesc

Acest lucru însă cheamă mintea ca şi mai mult să poată avea *cele ale păcii*, pe care el le-a pierdut prin păcate şi să strige:

„O, ce ticălos om sunt! Ce voi zice despre trupul morţii acesteia? Eu mulţumesc lui Dumnezeu Tatăl pentru toate, prin Iisus Hristos, Domnul nostru" (Rom. 7, 24-25).

Căci în acest fel, când el strigă că *este netrebnic*, de fapt el *se plânge pe sine* şi *cere ajutorul dumnezeiesc* care să îl mângâie.

Şi nu este o mică *apropiere de fericire*, când noi *ne venim în fire* şi *ne cunoaştem* ticăloşia noastră.

Căci, de aceea: „fericiţi sunt cei ce plâng, pentru că aceia vor fi mângâiaţi".

Mt. 5, 29. Despre renunțarea la prietenia aceluia care e o povară pentru mântuirea noastră

37. În următorul verset, El continuă şi zice:

„Şi dacă ochiul tău cel drept te necăjeşte [111] pe tine, smulge-l şi aruncă-l de la tine, căci e mai bine pentru tine ca doar un singur mădular să se piardă, decât întregul tău trup să fie aruncat în Iad[112]" (Mt. 5, 29).

Cu siguranţă, că aici e nevoie de un mare curaj, ca să tai şi să arunci un mădular de-al tău.

Pentru că orice ar fi acel ceva, care se înţelege printr-un „ochi", fără îndoială că este un lucru care se extirpează de către o dragoste înflăcărată.

Căci cei care vor să îşi exprime dragostea lor puternică pentru cineva, sunt unii care vorbesc astfel: „Îl iubesc ca pe proprii mei ochi" sau „mai mult decât pe proprii mei ochi".

Şi când se adaugă cuvântul „drept", aceasta poate că arată *intensitatea tăriei* acestei iubiri.

Căci, de aceea, aceşti ochi ai noştri trupeşti, se întorc împreună în aceeaşi direcţie pentru a-şi propune ca să vadă ceva şi dacă ambii se întorc ca să vadă, ei au o putere egală de *a vedea* şi de aceea oamenii se tem să îşi piardă ochiul drept.

Şi mergând în acest sens avem acestea: oricine, care iubeşte pe cineva şi îl socoteşte pe acela *ca pe ochiul său drept*, dacă acela îl necăjeşte, adică dacă se dovedeşte a fi o piedică (a hindrance) în faţa lui, pe drumul către *adevărata fericire*, atunci trebuie să îl smulgă şi să îl arunce de la sine.

Pentru că e mai bine pentru tine, ca unul dintre aceştia, pe care tu îi iubeşti, să se desfacă /să se despartă de tine – dacă sunt mădulare care *vor să piară* – decât ca întreg trupul tău să fie aruncat în Iad.

Mt. 5, 30. Din nou despre prietenul iubit care ne obstrucționează viața cu Dumnezeu

---

[111] Ed. BOR 1988: „te sminteşte".

[112] Ed. BOR 1988: „ în gheenă".

38. Şi El a continuat cu o învăţătură asemănătoare şi anume *despre mâna dreaptă*: „Dacă mâna ta cea dreaptă te necăjeşte pe tine[113], tai-o şi arunc-o de la tine, pentru că este mai de folos să piară unul dintre mădularele tale, decât ca întregul tău trup să meargă în Iad [114]" (Mt. 5, 30).

[Și] Domnul[115] ne sileşte [aici] ca să ne întrebăm, cu şi mai multă atenţie / grijă, despre ceea ce El a spus despre *ochi*.

Şi dacă privim la acest lucru întrebători, nimic nu-mi trece prin minte, ca fiind mai potrivit de înţeles aici, decât *o mare iubire* pentru un prieten.

Căci aceasta, cu siguranţă, este ceva pe care noi îl putem numi *un mădular*, pentru care avem o dragoste înflăcărată / arzătoare / ardentă.

Şi acest prieten cu care te sfătuieşti – căci aceasta înseamnă aici *un ochi* – te scoate afară de pe drum şi de la lucrurile dumnezeieşti.

Şi acest *ochi drept*, care a fost cândva *un sfătuitor iubit*, a fost numai în lucrurile pământeşti, care sunt în legătură cu necesităţile materiale ale trupului.

Despre sfătuirea care ne poate sminti. Despre mâna dreaptă și cea stângă din acest context evanghelic

Dar această grijă este una dintre cauzele împiedicării în cuvinte uşoare, încât nu este drept să fie cruţat.

Însă şi un sfătuitor în lucrurile dumnezeieşti poate să fie un *motiv de poticneală*, dacă cel ce se străduie să-i conducă pe alţii, cade într-o oarecare erezie periculoasă, dar vorbeşte sub masca religiei şi a doctrinei.

De asemenea şi cele spuse despre *mâna dreaptă* pot fi luate în acelaşi sens, ca referindu-se la un iubit ajutător şi coslujitor cu tine în lucrurile dumnezeieşti.

Căci după cum faptul de a contempla este înţeles drept numai dacă se ţine cont că avem nevoie de *privirea ochilor,* la fel [stă treaba] şi [cu] lucrarea *mâinii noastre drepte*.

---

[113] Ed. BOR 1988: „te sminteşte".
[114] Ed. BOR 1988: „să fie aruncat în gheenă".
[115] Literal: El . În varianta americană se observă foarte bine, că Fericitul Augustin se referea foarte direct la Domnul Hristos. Spune de cele mai multe ori „El" şi nu „Domnul". De aceea am respectat şi eu, de multe ori, acest mod de vorbire.

Mâna stângă însă, poate fi înţeleasă în legătură cu acele lucrări, care sunt necesare pentru această viaţă şi pentru trupul nostru.

Capitolul al 14-lea

Mt. 5, 31-32. Despre cartea de divorț și mânia și răceala bărbaților față de soțiile lor. Domnul nu dorește despărțirea soților

39. „S-a zis iarăşi: Oricine va izgoni pe femeia sa, să-i dea ei carte de divorţ" (Mt. 5, 31).

Aceasta este *mica dreptate* a fariseilor, care nu se împotriveşte faţă de ceea ce a spus Domnul:

„Dar eu vă zic vouă: că oricine va izgoni pe femeia sa, în afara cazului când ar desfrâna, o face să săvârşească adulter şi oricine se va căsători cu cea care este lăsată de bărbatul ei, săvârşeşte adulter"(Mt. 5, 32).

Astfel, Cel care a dat porunca să se dea *carte de divorț*, nu a dat şi porunca, ca *soţia să fie izgonită*.

Dar „cel care o va izgoni" zice El, „să-i dea ei o carte de divorţ", în sensul că, acesta să aibă grijă să scrie cât se poate de moderat mânia lui nesăbuită, pe care o va da *ca act de eliberare* soţiei sale.

Şi, de aceea, El, Care a căutat *o amânare a izgonirii* femeii, a arătat până la ce inimă de piatră ajung bărbaţii. Pentru că El nu doreşte *despărţirea*.

Şi după cum a spus Domnul însuşi în alt verset, când I s-a pus o întrebare referitoare la această problemă, El a răspuns: „Moise v-a dat aceasta, din cauza *împietririi inimii* voastre" (Mt. 19, 8; Mc. 10, 5).

Căci oricât ar avea omul o inimă de piatră şi ar dori să o izgonească pe femeia lui, când el s-ar gândi la asta, pe când i-ar scrie *actul de divorţ* pentru ea, el s-ar simţi degrabă liniştit, dacă soţia sa ar avea o nouă căsătorie cu altcineva, fără să mai aibă probleme.

Motivul desfrânării fărâmă cuplul căsătorit

Tocmai de aceea, Domnul nostru ca să confirme acest lucru, a arătat că o soţie iubitoare nu va fi izgonită de soţul ei în afara unei singure excepţii: *a desfrânării*.

Însă îi face pe toţi care se bucură de această ocazie să se întristeze, după cum se întâmplă la venirea primăverii, când dragostea se renaşte cu putere de dragul credincioşiei care se cuvine să fie între soţi şi de dragul castităţii / curăţiei.

Astfel, cel care este numit *un bărbat adulterin*, e cel care se va căsători cu cea care a divorţat de bărbatul ei.

Teologia Sfântului Apostol Pavel în ceea ce privește divorțul: I Cor. 7, 10-11

Şi Sfântul Pavel arată lucrurile de care trebuie să ai grijă în această problemă.

El spune că trebuie să cunoşti cât timp a fost ea căsătorită şi îi dă voie, după moartea soţului ei, ca să se căsătorească.

Însă nu rămâne la această regulă şi nu le aduce înainte propriul său sfat – căci în această situaţie ar fi fost vorba doar de câteva *avertizări personale* – ci o poruncă a Domnului, atunci când el a spus: „Şi despre căsătorie vă poruncesc – nu eu, ci Domnul – : Să nu se despartă femeia de bărbatul ei! Iar dacă ea se desparte, atunci să rămână nemăritată sau să se împace cu soţul ei; şi tot aşa bărbatul, să nu izgonească pe femeia lui” (I Cor 7, 10-11).

Şi eu cred, că după o regulă asemănătoare putem spune: dacă bărbatul îşi izgoneşte femeia, el trebuie să rămână neînsurat sau să se împace cu soţia lui.

Căci se poate întâmpla, ca el să îşi izgonească propria-şi soţie pe motivul că *a desfrânat*; aceasta fiind *singura excepţie* pe care Domnul nostru a dorit ca să se facă [într-un cuplu].

Însă acum, dacă ei nu îi e permis să se căsătorească, încă fiind soţul ei în viaţă – de care ea s-a despărţit – atunci nici el nu poate să ia o altă soţie, pe când e încă în viaţă cea izgonită şi cu atât mai puţin nu este drept ca să comită nelegiuitele fapte ale desfrânării cu oricine altcineva.

Despre feciorie și viață duhovnicească în cuplul căsătorit. O explicație la I Cor 7, 29

Într-adevăr sunt mult mai fericite acele căsătorii, care se numără printre acele familii care se îngrijesc – nu contează dacă după naşterea pruncilor sau care nu doresc copii pământeşti[116] – ca să fie capabile, printr-o înţelegere comună[117], să trăiască în feciorie unul cu altul.

Fiindcă ambele lucruri nu sunt *contrare* acestei porunci, prin care Domnul a oprit ca să fie izgonită soția (pentru că el nu ar fi putut *să o izgonească*, dacă ar fi trăit *duhovniceşte* cu ea şi nu *trupeşte*).

Şi această poruncă este trăită[118]. Pentru că despre ea ne-a dat Apostolul povaţa următoare: „Şi acestea vă spun, ca cei care au soţii, să fie ca unii care nu au" (I Cor. 7, 29).

---

[116] Adică naturali, în comparaţie cu fiii duhovniceşti.
[117] Între cei doi soţi.
[118] Observată, experimentată.

Capitolul al 15-lea

Lc. 14, 26. Despre aparentele contradicții dintre poruncile Domnului

40. Avem mai degrabă aici, acea învăţătură pe care Domnul Însuşi ne-a dat-o în alt verset şi prin care vrea să scoată minţile noastre de la *lucrurile mici* – deşi trăim *dorinţele pământeşti* după învăţăturile lui Hristos – (şi anume):

„Dacă vreun om vine spre[119] Mine, şi nu urăşte pe tatăl său, pe mama sa, şi pe soţia sa, şi pe copii săi, şi pe fraţii şi surorile sale, şi încă şi propria sa viaţă, nu poate fi ucenicul Meu" (Lc. 14, 26).

Şi aceste cuvinte pot părea unora *o contradicţie* nu mai puţin *ininteligibilă*, căci, într-o parte, El opreşte izgonirea soţiei, în afară de motivul de *a fi făcut desfrânare*, pentru ca, în altă parte să spună, că nu poate fi cineva ucenicul Său, dacă nu îşi urăşte soţia lui.

Dar dacă El a vorbit cu referire directă la relaţiile sexuale, El nu a pus locul tatălui, şi al mamei, şi al fraţilor în aceeaşi categorie.

Dar cum sunt adevărate acestea, că Împărăţia lui Dumnezeu se ia *prin multă suferinţă groaznică*, şi doar cei care sunt dârzi o iau prin *stăruinţă îndelungată*?!

Însă, cum de e necesară *o mare suferinţă* (violence), dacă omul poate să îşi iubească vrăjmaşii, dar îşi urăşte tatăl, mama, soţia, copiii şi fraţii?!

Cum trebuie să înțelegem aparenta contradiție dintre iubirea vrăjmașilor și urârea familiei pentru Hristos

---

[119] Am folosit această prepoziţie pentru a arăta că există *o înaintare existenţială* în relaţia cu Dumnezeu şi în înţelegerea lui Dumnezeu. Puteam să traduc cu: „la Mine" şi ar fi însemnat acelaşi lucru.

Dar folosind acest „spre", se introduce în acest verset *nuanţa înaintării* în relaţia cu Dumnezeu, trăirea unei apropieri din ce în ce mai intense şi niciodată epuizată.

Credinţa nu e o realitate pe care *o termini* la un moment dat şi treci mai departe. Ci în credinţă mereu înaintezi în realitatea inepuizabilă a energiilor necreate ale lui Dumnezeu, în harul Său. Spre El mergem mereu. Spre El, concentraţi numai spre El. Acest „spre" nu indică *o distanţă* ca aceea existentă *între doi oameni*. În inima mea înaintez în Dumnezeu, pe măsură ce harul Său pătrunde tot mai adânc în mine. Nu înaintez în El, ca şi când aş merge cu racheta, ci intrarea Lui în mine, a harului Său, înseamnă de fapt *înaintarea mea* în El. Şi aceasta e *o înaintare veşnică*.

Dar El ne porunceşte amândouă lucrurile deopotrivă, atunci când ne cheamă ca *să moştenim* Împărăţia Cerurilor.

Şi faptul că aceste două lucruri *nu se contrazic* unul cu altul se poate arăta foarte uşor cu ajutorul Său.

Şi cei care vor auzi aceasta, vor înţelege apoi, că „dificultatea" lor a fost lămurită, deşi una ca aceasta este foarte uşoară, dacă El Însuşi ne ajută nouă[120].

În Împărăţia cea veşnică, la care El nu a catadicsit să cheme pe ucenicii Săi – cărora El le-a dat numele de *fraţi* – nu sunt *relaţii temporale*, din acestea *scurte*.

Pentru că, „acolo nu mai este nici iudeu şi nici elin, acolo nu mai este rob şi nici liber, acolo nu mai este bărbat şi nici femeie" (Gal. 3, 28), „ci Hristos este în toţi şi în toate" (Col. 3, 11).

Şi Domnul Însuşi a zis: „Pentru că la învierea morţilor ei nu se vor mai însura şi nici nu vor mai fi date în căsătorie, ci vor fi[121] ca Îngerii lui Dumnezeu din ceruri" (Mt. 22, 30; Mc. 12, 25).

Deci e necesar, ca oricine doreşte *aici* şi *acum* să se nevoiască pentru viaţa Împărăţiei lui Dumnezeu, să urască *nu persoanele înseşi*, ci acele *relaţii temporale*, prin care această viaţă a noastră, care este trecătoare şi care se cuprinde între începutul vieţii şi moarte, se sprijină.

Fiindcă cel care nu îi urăşte pe aceia, nu iubeşte nici viaţa aceea, unde nu sunt condiţionaţi de naştere şi moarte, asemenea celor uniţi prin căsătoria pământească.

41. De aceea, dacă aş cere ceva unui bun creştin, care are soţie şi despre care el gândeşte, că încă mai poate avea copii cu ea, indiferent dacă îi place sau nu să aibă pe soţia lui în Împărăţie, să aibă mintea în întregime la făgăduinţele lui Dumnezeu şi să ştie, că pe când viaţa aceasta este *coruptibilă*, cealaltă va fi *incoruptibilă* şi pe când aceasta se sfârşeşte *prin moarte*, cealaltă va fi *fără de moarte*; chiar dacă în prezent eşti şovăitor faţă de această măreţie sau cel puţin de *reala înălţime* a dragostei şi mărturiseşti cu scârbă (execration), ce *mare aversiune* ai faţă de ea.

---

[120] Dificultăţile de interpretare ale Scripturii sau ale Părinților își găsesc rezolvarea în ajutorul lui Dumnezeu. Pentru neînțelegerile teologice și experențiale trebuie să ne sfinţim viaţa, să ne umplem de harul Duhului Sfânt.

Erudiția proprie nu e răspunsul *cel mai bun* pentru locurile grele, adânci ale paginilor sfinte. Sfânta Scriptură fiind opera Sfintei Treimi, numai Dumnezeu ne poate lumina înţelesurile ei.

[121] Cu toţii: bărbaţi şi femei deopotrivă .

Şi am să-ţi cer din nou, indiferent dacă vrei ca soţia ta să fie cu tine acolo, ca după învierea morţilor, când ea va fi trecut prin acea schimbare, asemenea Îngerilor, care s-a promis Sfinţilor, tu să afirmi că doreşti aceasta cu putere, deşi te-ai destrăbălat asemenea altora.

Astfel, un bun creştin găseşte în una şi aceeaşi femeie *dragostea de creaţia lui Dumnezeu*, pe care el doreşte să o preschimbe, să o reînnoiască, dar urăşte *coruptibila* şi *mortala împreunare conjugală* şi *relaţiile sexuale*, adică dragostea faţă de ea, după caracteristicile existenţei omeneşti, urând ceea ce ţine de ea ca femeie[122].

Şi, de asemenea, el îşi iubeşte vrăjmaşii, nu până la a ajunge şi el *un vrăjmaş*, ci până cât se poate omeneşte, dorind aceeaşi împlinire aceluia ca şi sieşi, în sensul că el poate fi bogat în Împărăţia Cerurilor, ca unul *îndreptat* şi *reînnoit*.

Aceasta trebuie înţeles, deopotrivă, şi pentru tată şi mamă şi pentru ceilalţi de care eşti legat prin legătura de rudenie.

Căci noi urâm în aceia, ceea ce este căzut / decăzut / păcătos (fallen) în neamul omenesc începând de la naştere şi până la moarte.

Însă noi iubim, cea ce putem ţine pe mai departe cu noi şi anume toate locurile (realms) unde nu spunem, la singular: „Tatăl meu”, ci cu toţii zicem Unuia Dumnezeu: „Tatăl nostru”.

Unde nu zicem: „Mama mea”, ci unde toţi zicem, celuilalt Ierusalim[123]: *Mama noastră*. Şi unde nu zicem doar: *fratele meu*, ci unde toţi zic – respectând pe oricare altul – : *fratele nostru*.

Căci, până la urmă, acolo voi fi căsătorit, ca unul singur cu o singură soţie [prin care vom fi făcuţi *o unitate*]; cu El, care urăşte aruncarea noastră în decăderea acestei lumi, prin vărsarea propriului Său sânge.

De aceea, e de folos, ca ucenicul lui Hristos să urască toate acele lucruri trecătoare şi anume pe cele care el le doreşte să le aibă mai departe cu sine şi să dorească bogăţia acelor lucruri, care vor rămâne pentru totdeauna.

Şi dacă el nu va urî foarte mult aceste lucruri în ei[124], nici nu-i va iubi mult pe aceia.

---

[122] Adică pofta sexuală, moliciunea sexualităţii.

[123] Ierusalimului ceresc.

[124] Adică *alipirea de cele trecătoare*.

Despre relaţia dintre soţ şi soţie. Copiii ca dar al lui Dumnezeu şi căsătoria în feciorie ca cea mai sublimă căsătorie creştină

42. De aceea, un creştin poate trăi cu femeia sa în înţelegere (in concord), chiar cu condiţia unei dorinţe trupeşti, lucru despre care Apostolul vorbeşte ca despre *o îngăduinţă* şi nu ca despre *o poruncă*.

Sau cu condiţia de *a naşte copii*, care pot fi *un dar* din acelea de rang dumnezeiesc.

Însă pot trăi [125] şi o relaţie de *frate* şi *soră*, fără vreo unire trupească, avându-şi soţia lui, care pe de-a-ntregul nu o are şi care este *cea mai mare* şi *sublimă căsătorie creştină*. Căci, deşi este în ea, el urăşte *reputaţia relaţiilor trecătoare* şi iubeşte *nădejdea fericirii veşnice*[126].

---

[125] Cei căsătoriţi.

[126] :„Or providing for a brotherly and sisterly fellowship, without any corporeal connection, having his wife as though he had her not, as is most excellent and sublime in the marriage of Christians: yet so that in her he hates the name of temporal relationship, and loves the hope of everlasting blessedness”.

E unul dintre cele mai revelatoare cuvinte patristice referitoare la scopul căsătoriei. *Scopul* căsătoriei este, până la urmă, *fecioria*.

După ce facem copii sau dacă nu avem copii în căsnicia noastră, suntem chemaţi să trăim împlinirea duhovnicească.

Până şi schimbările fiziologice ale trupului nostru – prin menopauză şi andropauză – ne arată că există o limită a procreaţiei şi că Dumnezeu îngăduie, până la un moment dat, naşterea de copii.

Fecioria e trăire încă de acum a vieţii dumnezeieşti.

Deşi Dumnezeiescul Augustin părea anterior că *urăşte* sexualitatea, relaţiile sexuale, până la urmă s-a văzut, că el arată *superioritatea fecioriei* în faţa *împreunării trupeşti*. Copiii însă sunt *daruri de la Dumnezeu* şi dacă simţi că trebuie să ai copii, pentru că ei te împlinesc, trebuie să ai copii şi să-i creşti ortodox.

Dar apoi va trebui să îi înveţi şi pe ei şi pe tine, că scopul vieţii conjugale nu e să te bucuri numai de plăceri sexuale şi de comoditate, ci e şi un drum al curăţirii de patimi foarte greu şi dureros.

„Reputaţia relaţiilor trecătoare” e prezentată şi azi cu lux de amănunte şi unilateral. *A fi căsătorit* e, de multe ori, sinonim cu a avea soţia ta, cu care „faci ce vrei”, să ai locuinţa ta, maşina ta, copiii tăi şi să trăieşti „bine”.

Lumea secularizată nu are apetenţă pentru *transcendenţa căsătoriei*. La starea civilă, *tu* şi *ea* sunteţi *cetăţeni ai statului*, cu drepturi egale, care, dacă nu o duceţi bine ajungeţi la divorţ şi ni se spune: că *statul garantează familia*.

Dar numai Sfânta Biserică vede relaţia cuplului în perspectiva veşniciei. Dumnezeiescul Augustin vrea să vedem în relaţia cu soţia noastră „nădejdea fericirii veşnice”.

Dacă unirea noastră duhovnicească, prin Taina Sfintei Cununii, nu ne duce la mântuire, la sfinţirea noastră, noi am eşuat în scopul vieţii noastre.

Căsătoria nu trebuie să fie un motiv în plus de *îngreunare* a eforturilor noastre pentru sfinţirea vieţii noastre, ci *un ajutor în plus*.

Soţia nu este cineva de care abuzezi în toate felurile, ci însoţitorul tău în viaţă, sprijinul tău, împreună nevoitorul cu tine, cea cu care te sfătuieşti, te îndemni la fapte bune.

Căi noi urâm, fără îndoială, [în această situație] ca să cinstim ceea ce ne dorim chiar câtuși de puțin, căci unele ca acelea, peste puţin timp, nu vor mai exista.

Şi din această cauză, acest fel de viaţă al nostru este unul care nu urăşte *viaţa noastră pământească*, ci numai pentru că, nu după mult timp, vom avea *o nouă viaţă*, care nu va fi condiţionată de timp.

Şi aceasta [127] ia locul vieţii de acum, pentru care ne-am pus sufletul – după cum se spune în acest verset – : „dacă omul nu şi-a urât şi propriul său suflet, nu poate fi ucenicul Meu".

Ce înseamnă trupul de la Mt. 6, 25 și punerea sufletului pentru oi de la In. 10, 15

Căci trupul acesta trecător este necesar pentru viaţa aceasta şi despre care Domnul Însuşi a zis: „Nu este sufletul mai mult decât trupul?" (Mt. 6, 25), adică *această viaţă*, care are nevoie de trup.

Şi când a zis, că El Îşi va da sufletul Său pentru turma Sa (In. 10 15), fără îndoială că a înţeles *această viaţă*, pentru că a zis că *merge să moară pentru noi*.

Iubirea dintre soţi nu e *un regres*, ci e *cel mai mare progres interior*, forţa duhovnicească ce te propulsează înainte, care te modelează, care te reconfigurează zilnic.
Şi înaintarea în dragostea dintre soţi duce, fără doar şi poate, la curăţie, la feciorie, la renunţarea la relaţiile sexuale. Împlinirea soţilor trebuie să devină ca relaţia dintre Hristos şi Sfânta Biserică.
Relaţia dintre cei doi trebuie să devină *o relaţie sfântă*. Dacă există *înaintare duhovnicească* în cei doi, *înaintare personală*, va fi şi *înaintare comunitară*.
Familia e o comunitate. Comunitatea parohială e şi ea *o familie*. Dacă fiecare familie nu se îndumnezeieşte, personal şi comunitar-conjugal sau comunitar familial – dacă punem şi familiile cu copii – nici comunitatea parohială nu e *coagulată*. Nu putem să fim *una*, dacă nu ne sfinţim, fiecare dintre noi, viaţa. Dacă unii merg înainte iar alţii stagnează sau nu vor să audă de Hristos, bineînţeles că lucrurile nu sunt deloc *fericite* pentru toţi.
[127] Viaţa eternă.

Capitolul al 16-lea

Cum trebuie să fie înțeleasă desfrânarea de la Mt. 5, 32. Înțelesurile multiple ale desfrânării în Sfânta Scriptură

43. Însă aici se ridică o a doua întrebare, referitoare la faptul când Domnul îngăduie ca soţia să fie izgonită din cauza desfrânării: cum trebuie înţeleasă *desfrânarea* de care se vorbeşte în acest verset?

Fără îndoială, în sensul în care e înţeleasă de către toţi.

Şi anume, înţelegând că desfrânarea e o faptă plină de murdărie (uncleanness).

Sau, mai degrabă, după cum foloseşte Scriptura cuvintele ce desemnează *desfrânarea* (şi pe care le-am spus mai sus), înţelegând toată *nelegiuita decădere* (all unlawful corruption), fie ca *idolatrie* sau *pizmă* şi, desigur, referindu-se şi la *toate încălcările legii*.

Bineînţeles şi ca *plăcere nelegiuită*, [după cum avem aici].

I Cor. 7, 10-11. Motivul divorțului. Reîmpăcarea soților despărțiți

Dar să vedem pe Apostol ce zice, căci poate noi părem nesăbuiţi: „Şi despre căsătorie vă poruncesc" – zice el – „nu eu, ci Domnul: Femeia să nu se despartă de bărbatul ei! Iar dacă ea se desparte, atunci să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei" (I Cor. 7, 10-11).

Căci dacă se întâmplă ca ea să se despartă, poate să o facă numai pentru această cauză, pentru care Domnul ne-a dat voie să ne despărţim.

Sau, dacă o femeie este liberă să se despartă de soţul ei, pentru alte cauze în afară de păcatul desfrânării iar soţul ei nu poate să facă acest lucru, ce răspuns vom da, dacă luăm în consideraţie această poruncă ce a fost dată mai înainte: „Şi bărbatul să nu îşi izgonească femeia lui"?

Din acest motiv, acela nu a adăugat: „în afară de cazul când ar desfrâna", pe care Domnul nostru l-a permis.

Face aceasta, deoarece doreşte *o regulă similară* pentru sine? Oare vrea să îşi izgonească soţia (lucru ce i se permite doar pentru păcatul desfrânării), ca să poată rămâne fără soţie sau să se împace din nou cu ea?

Căci nu ar fi un lucru rău pentru un soţ, ca să se împace cu acea femeie, asemenea aceleia căreia Domnul i-a zis, când nimeni nu mai dădea cu pietre în ea: „Mergi, şi nu mai păcătui!" (In. 8, 11).

Şi pentru această raţiune însă, fiindcă Cel care a zis, că nu este bine ca să fie izgonită femeia, afară de motivul că a desfrânat, prin aceasta îl îndatorează pe el să îşi păstreze femeia lui, dacă aceasta nu desfrânează.

Însă dacă ea va desfrâna, El nu îl mai obligă să nu o izgonească, ci îi permite aceasta, drept pentru care s-a zis, că nu e bine ca o femeie să se căsătorească cu altul, în afară de cazul când soţul ei ar muri.

Iar dacă ea se va căsători înainte de moartea soţului ei, ea este vinovată. Iar dacă nu se mărită după moartea soţului ei, ea nu este vinovată, pentru că nu este *poruncită* căsătoria ci, mai degrabă, *permisă*.

De aceea, dacă există o asemenea regulă în care să se spună de *o lege* a căsătoriei între un bărbat şi o femeie, aceasta nu se referă numai la femeie.

I Cor. 7, 4. Drepturile soților sunt egale

Acest lucru l-a afirmat şi Apostolul când a spus: „femeia nu e stăpână pe trupul ei, ci bărbatul" (I Cor. 7, 4).

Dar nu a fost trecut cu vederea nici respectul datorat soţului, pentru că a continuat zicând: „şi de asemenea nici bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia" (I Cor. 7, 4).

Atunci dacă drepturile lor sunt aceleaşi, nu există necesitatea ca să înţelegem ca ceva *legal*, ca femeia să fie izgonită de soţul ei, dacă nu a căzut în păcatul desfrânării, pentru că acelaşi lucru se poate spune şi despre bărbat.

I Cor. 7, 12-13. Sfatul Sfântului Apostol Pavel: să nu se despartă de soțul necredincios

44. De aceea trebuie să analizăm, în ce măsură ni se cade să înţelegem cuvântul „desfrânare" şi la care a chibzuit şi Apostolul, şi să începem de aici.

Pentru că atunci când el a spus: „dar celorlalţi le spun eu, nu Domnul" (I Cor. 7, 12), s-a referit la acea parte de oameni care erau căsătoriţi înainte de Domnul[128].

El vorbeşte de la sine pentru „ceilalţi" (the rest): deşi, poate, nu fuseseră căsătoriţi, dar urmau să se căsătorească.

Şi apoi continuă: „Dacă un frate are o femeie care nu crede şi ea doreşte să locuiască cu el, acela să nu o lase" (I Cor. 7, 12).

Deci şi acum el vorbeşte despre cei care sunt căsătoriţi. Căci altfel, ce rost ar fi avut să se adreseze „celorlalţi", dacă nu s-ar fi adresat celor ce erau căsătoriţi de dinainte[129], ci erau asemenea celor care credeau în Hristos?

Căci el se adresează acum celorlalţi, adică acelora care erau căsătoriţi, înainte ca ei să fie credincioşi.

Însă ce le spune acestora? „Dacă un frate are o femeie care nu crede şi ea doreşte să locuiască cu el, acela să nu o lase. Şi o femeie, dacă are un bărbat care nu crede şi dacă el doreşte să locuiască cu ea, atunci să nu-l lase" (I Cor. 7, 12-13).

Astfel, deşi el nu a dat o poruncă *ca de la Domnul*, ci a dat *un sfat de-al său*, acesta e un sfat cu rezultate bune, încântătoare.

Pentru că, dacă un oarecare act nu este pentru el[130] *o călcare de poruncă* – ca în cazul celor spuse despre *fecioare* – cele pe care le spune nu sunt *porunci ale Domnului*, ci un *sfat de-al său*, pe care ni-l dă.

Despre feciorie. Soții divorțați trebuie să nu se mai căsătorească sau să se reîmpace. Fecioara poate rămâne fecioară sau se poate mărita

Însă, dacă el fericeşte *fecioria* – căci oricine poate să fie feciorelnic ca el – el nu te obligă să trăieşti ca el şi, prin aceasta, nici el nu poate fi judecat, că ar face lucruri în afara poruncilor [lui Dumnezeu].

---

128 Înainte de cunoaşterea dreptei credinţe.
129 De dinaintea perioadei de a crede.
130 Pentru Sfântul Pavel.

Şi aceasta, pentru că nu există o poruncă în această privinţă, în afară de acel sfat dat de el, care este şi acum *bun de îndeplinit*.

Unei femei nu i se porunceşte ca *să se despartă* de bărbatul ei. Dar dacă totuşi se desparte, ea trebuie să rămână nemăritată sau să se împace iarăşi cu el.

Din această cauză, ea nu mai trebuie să împlinească şi alt sfat.

Dar bărbatul credincios este sfătuit, că dacă are o soţie necredincioasă, care doreşte să locuiască cu el, să nu o lase. Şi, de aceea, acest lucru e *folositor* şi nu trebuie să o lase.

Şi chiar dacă nu Domnul a poruncit ca el *să nu o lase*, acesta e *un sfat apostolic*, asemenea cu fecioara, care este sfătuită *să nu se mărite*.

Dar dacă ea vrea să se mărite, într-adevăr, nu trebuie să ţină cont de sfat, căci nu va face prin aceasta ceva împotriva poruncii.

Şi s-a dat *dreptul de a alege*, [atunci] când s-a zis: „dar aceasta o spun *ca un sfat* şi nu ca *o poruncă*" (I Cor. 7, 6).

De aceea, dacă este îngăduit ca o femeie necredincioasă să nu fie alungată, atunci cel mai bine este să nu o alunge.

Şi, deşi nu se îngăduie acest lucru, conform cu o poruncă a Domnului, faptul că o femeie nu trebuie izgonită, afară de faptul de a desfrâna, ne duce în faţa faptului de a spune, că *necredinţa însăşi* este *desfrânare*.

Despărțirea soților din cauza desfrânării e îngăduită și nu poruncită de Domnul

45. – Pentru ce ai spus acest lucru, o, Apostole? Poate pentru faptul, ca un soţ credincios, care are o femeie necredincioasă şi care vrea să stea cu el, acesta să nu poată să o lase?

– Desigur, zise el.

– Însă de ce a dat Domnul această poruncă, ca un om să nu-şi poată lăsa soţia, afară de faptul că a desfrânat, dacă tu ai zis aici: „eu spun, nu Domnul"?

– Pentru această raţiune şi anume: că idolatria, care urmează necredinţei şi toate celelalte superstiţii vătămătoare (noxious) sunt *desfrânare*.

Astfel, Domnul *îngăduie* ca o femeie să fie părăsită din cauza desfrânării. Dar *îngăduinţa* Sa nu este *o poruncă*.

I Cor. 7, 14. Soțul necredincios se poate converti prin cel credincios

Prin aceasta, Domnul dă ocazie Apostolului să îl sfătuiască pe cel care doreşte, să nu îşi alunge soţia dacă e *necredincioasă*; în sensul că, poate, în acest fel, ea va deveni *o femeie credincioasă*.

„Pentru că", zice el, „bărbatul necredincios se sfinţeşte prin femeia credincioasă şi femeia necredincioasă se sfinţeşte prin bărbatul credincios" (I Cor. 7, 14 [131]).

Şi, presupun, că deja s-a întâmplat ca astfel de soţii să îmbrăţişeze credinţa, prin înţelegerea soţilor lor credincioşi şi soţii, prin astfel de femei credincioase.

Şi de aceea nu dau nume – deşi el, în astfel de cazuri, *îndeamnă prin exemple* – pentru că acestea întăresc sfatul său.

Despre copiii proveniți dintr-un cuplu în care unul dintre soți era necredincios

Apoi el merge mai departe şi spune: „altfel copii voştri ar fi fost *necuraţi*, dar acum ei sunt *sfinţi*" (I Cor. 7, 14).

Şi aceasta, pentru că acum copiii sunt *creştini*, care au fost *sfinţiţi* – în acest caz – prin unul dintre părinţi sau cu consimţământul amândurora.

Aceasta n-ar fi avut loc nicidecum, dacă legătura căsătoriei ar fi fost ruptă de unul dintre ei, prin aceea că ar fi devenit *credincios*.

---

[131] Varianta de aici am înlocuit-o cu textul din ed. BOR 1988, pentru că, în mod literal, versetul de aici suna cam aşa: „bărbatul necredincios se sfinţeşte prin femeie şi femeia necredincioasă se sfinţeşte prin fratele" (ei).
Am dat varianta sinodală românească în acest caz pentru ca să fie *mai clar* sensul versetului.

Şi nicidecum nu se putea, ca necredinţa unuia dintre soţi, cu care acesta s-a născut, să îi dea un prilej ca el să creadă.

Din această cauză, acesta este un sfat al Său, pe care eu îl văd spus în cuvintele: „Orice vei cheltui mai mult, când voi veni din nou, îţi voi plăti ţie” (Lc. 10, 35).

Din nou despre sensurile plurale ale desfrânării

46. Mai mult zic: dacă *necredinţa* este *desfrânare* şi *idolatria* este *necredinţă* şi *lăcomia* este *idolatrie*, atunci nu este nicio îndoială că *lăcomia* este *desfrânare*.

Astfel, de ce în acest caz se poate *distinge* – pe bună dreptate – orice plăcere ilegală, ca ceva ce aparţine de faptele de desfrânare, dacă *lăcomia* este *desfrânare*?

Şi din aceasta noi înţelegem – datorită faptului că *plăcerile* sunt *ilegale* – nu numai aceea, că unele sunt *vinovate*, în actele lor de necurăţie cu bărbaţii altor femei, dar şi aceea că, oricare plăcere *ilegală* şi *oricând* foloseşte în mod rău trupul, abătându-se de la legea lui Dumnezeu şi prin aceasta ne ruinează şi ne strică adânc.

Un om, poate şi fără crimă să îşi alunge soţia şi o soţie pe soţul ei, fiindcă Domnul a făcut din păcatul desfrânării *o excepţie*.

Şi desfrânarea, în acord cu cele spuse mai sus, ne sileşte să înţelegem, că există *peste tot* şi *la toţi*.

Pricina de desfrânare apare nu numai ante ci și post divorț

47. Căci atunci când El a spus: „în afară de pricină de desfrânare”, El nu a spus aceasta *numai bărbatului* sau *numai femeii*.

Pentru că nu este permis să îţi izgoneşti soţia decât pentru *păcatul desfrânării*. Însă, [pe de altă parte,] oricine îşi izgoneşte femeia este, prin aceea, el însuşi, unul care *sileşte la desfrânare*. Căci izgonirea ei este, fără îndoială, un motiv de *a o face să desfrâneze*.

Şi în privinţa acestui lucru, dacă soţia e silită să jertfească idolilor, bărbatul ei, care a izgonit-o, care a făcut acest lucru din cauza păcatului desfrânării, nu numai pe sine, dar şi pe el însuşi se urgiseşte.

Pentru că din această cauză femeia se desfrânează, deşi bărbatul, poate, că nu se desfrânează.

În orice caz, nimic nu este mai nedrept decât faptul ca un bărbat să îşi izgonească soţia pentru că *a desfrânat*, dacă el însuşi este condamnat prin aceasta [132] la *a săvârşi desfrânare*.

Şi aici, în acest verset, se întâmplă ceea ce s-a spus într-altul: „pentru că acolo unde tu judeci pe altul, tu însuţi te condamni; căci tu care judeci faci aceleaşi lucruri" (Rom. 2, 1).

Şi pentru această raţiune, oricine doreşte să îşi izgonească soţia pentru că *a desfrânat*, se cuvine să fie, mai întâi de toate, *curat de desfrânare*[133].

---

[132] Prin despărţirea de ea.

[133] Dumnezeiescul Augustin arată, cu alte cuvinte, că nu numai actul desfrânării în sine înseamnă *desfrânare*, dar şi gândurile desfrânate, patima desfrânării per ansamblu e tot desfrânare.

Dacă cel ce vrea să divorţeze de soţia sa, pe motiv că ea a desfrânat, va fi sincer cu sine însuşi, îşi va da seama că şi el e desfrânat, dacă nu cumva nu e un om cu o viaţă sfântă.

Şi dacă e un om sfânt, va fi milostiv şi iubitor cu soţia lui şi nu o va izgoni – căci păcatul se spală prin pocăinţă – şi tocmai o asemenea cădere, convertită prin pocăinţă, poate spori dragostea dintre cei doi, dacă bărbatul vede că femeia lui se pocăieşte de păcatul ei, tocmai pentru că Îl iubeşte pe Dumnezeu şi îl iubeşte şi pe el însuşi.

Iubirea nu exclude. Iubirea îndeamnă la schimbare, la o ieşire din impasul păcatului. Cea desfrânată, dacă se întâlneşte cu o atitudine duhovnicească de a vedea lucrurile, din partea soţului, înţelege că iubirea nu e *un ilegalism*, ceva care se ia pe furiş, care se fură ci, dimpotrivă, e *o dăruire*, o revărsare voită de sentimente, de protecţie, de înţelegere din partea soţului.

Adulterul poate fi iscat de curiozitate, de o dorinţă pătimaşă, de o anume inconsistenţă a relaţiei cuplului, de incertitudine, de dorinţa de a cocheta cu nealinierea la normalitate etc.

Una e să fii violată de nişte huligani, fără voia ta şi alta e să te prostituezi, deşi ai un soţ care te iubeşte şi te doreşte.

Prostituţia ca mod de *a da lecţii* soţului e mult mai condamnabilă decât *o relaţie pasageră*. O femeie se culcă cu un alt bărbat, pentru că soţul ei este impotent sau bolnav. Dar această relaţie cu un altul nu are la bază decât *dorinţa sexuală* şi nu *dragostea*.

Dragostea nu e *un sentiment de duzină*. Ea e o mare harismă şi e dată de Dumnezeu, când există curăţie a sufletului. Şi dragostea nu poate fi *poftă*, ci *împlinire dumnezeiască*.

Pofta cântată de toţi ca „dragoste" e o impietate, o călcare în picioare a dragostei. Dragostea e ceva sfânt şi tocmai de aceea Căsătoria e o „taină mare", e o minune a curăţiei.

Dacă vrei să îţi laşi soţia, atunci nu ştii să îi vorbeşti, nu ştii să găseşti moduri de a o înţelege.

Şi cred că prin această *constatare*, el îşi va respecta, de asemenea, şi pe soţia sa.

Despre cea divorțată și adulterul premeditat

48. Dar referindu-ne la ceea ce El a spus: „oricine se va căsători cu cea divorţată săvârşeşte adulter”, pot fi întrebat, dacă cea care se mărită săvârşeşte *adulter* în acelaşi fel cu *acela care s-a măritat cu ea*.

Şi aceasta zic, pentru că ei i se porunceşte să rămână *nemăritată* sau *să se împace* cu bărbatul ei iar ea e despărţită acum de el.

Astfel, există o mare diferenţă aici, indiferent dacă ea *s-a despărţit* sau *a fost izgonită* de el.

Căci dacă ea a fost izgonită de bărbatul ei şi s-a căsătorit cu altul, asta înseamnă că ea a avut, mai demult, un soţ, după dorinţa ei schimbătoare[134], pentru a se căsători cu el şi avem aici, fără îndoială, *un adulter premeditat* (an adulterous thought) [135].

De ce ţi-ai luat o soţie, dacă crezi că e „imposibilă”? De ce ai presupus că *o iubeşti*, dacă *nu o iubeai*? De ce ai crezut că poţi să minţi pe toţi, dacă în inima ta ea îţi era una *indiferentă*? De ce ţi-a plăcut să te minţi că *te iubeşte*, când ştiai foarte bine, că relaţia ta cu ea va fi *ceartă* şi *bătaie tot timpul*?

[134] E înfiorător să afli, după divorţ, că atunci când o aveai pe soţia ta în casă, ea se gândea tot timpul la altul iar tu erai doar *un substitut al pretendentului*, al celuilalt bărbat ţinut în secret.

Căsătoria nu se bazează pe *sentimente trecătoare*, *schimbătoare* în sens negativ, ci pe *certitudini*.

Căsătoria e o certitudine! Femeia pe care o iubeşti şi vrei să îţi fie soţie trebuie să fie *o certitudine* pentru tine şi nu *un loz în plic*, cu „poate” e câştigător sau „poate” nu. În perimetrul Sfintelor Taine nu trebuie să intre „întâmplarea”. Cine se botează sau se împărtăşeşte sau se cunună sau se hirotoneşte nu trebuie să fie un om al „întâmplării”.

Trebuie să fie un *om al certitudinii*. Cel care vine să primească o Sfântă Taină nu trebuie numai să fie *încrezător absolut* în Taina ce o primeşte, ci el însuşi trebuie să fie *decis total*, ca ea să fie păstrată pentru toată viaţa lui în fiinţa sa.

În Sfânta Biserică nu se petrece ceva doar pentru două-trei zile, ci pentru întreaga veşnicie. Te împărtăşeşti cu Hristos, pentru ca să fii veşnic cu El. Mergi ca să primeşti prin slujbele dumnezeieşti harul Sfântului Duh, dar nu pentru azi sau pentru azi până mâine la prânz, ci pentru toată viaţa de aici şi pentru toată veşnicia.

[135] Literal: *gândit*. Dacă *s-a culcat* sau *nu* cu celălalt prea puţin contează, atâta timp cât *se gândea numai la el*.

Căsătoria e *o unitate duhovnicească*, o mergere *în acelaşi sens* al celor doi. Dacă unul trage în prăpastie, spre hău, fără ca celălalt să înţeleagă asta prea bine, nu e neliniştită, mai apoi, doar femeia, ci mult mai multe persoane, inclusiv soţul ei, inclusiv cel de al doilea – chiar dacă el se preface că *totul e bine* – şi alături de ei şi familiile şi rudele lor.

Divorţul e un cataclism pentru copii, uneori mai mare ca pentru părinţi. Divorţul e un cataclism amplu şi care afectează relaţii multiple. Şi nu pot să văd fără durere de

Dar dacă cea care a fost izgonită de soţul ei dorea să fie cu acela[136], atunci el, într-adevăr, cel care se căsătoreşte cu ea, săvârşeşte adulter, după cuvintele Domnului.

Dar dacă aceea este implicată într-o asemenea crimă[137] este greu de dovedit.

De aceea este mul mai uşor să descoperi *cum s-a ajuns aici*, când un bărbat şi o femeie aveau o altă legătură, fiecare din ei, cu un altul – la care au consimţit reciproc – decât în cazul când unul dintre ei este *adulterin* şi celălalt *nu*.

La acestea trebuie adăugată şi următoarea constatare, că dacă el comite adulter prin faptul că se mărită cu ea – cu cea divorţată de soţul ei; căci nu poate ea să izgonească, ci este izgonită – ea este *cauza* pentru care el săvârşeşte adulter[138], deşi Domnul opreşte această căsătorie.

Şi deci, noi deducem aceasta, indiferent dacă ea *l-a părăsit* sau *a fost părăsită* de soţul ei, deoarece trebuia să rămână nemăritată sau să se împace cu soţul ei.

Nu este acceptat divorţul din îngăduinţă

49. Din nou se poate pune întrebarea, dacă, cu îngăduinţa soţiei, fie din cauza sterpiciunii unuia sau a unuia care nu a dorit să mai fie în această legătură, un bărbat poate să îşi ia o altă soţie – dar nu *femeia altui bărbat* şi nici *una despărţită de soţul ei* – şi el să nu fie *acuzat de desfrânare*?

Şi un exemplu îl găsim în istoria Vechiului Testament. Căci astăzi acestea sunt *cele mai mari modele de vieţuire* (precepts [139]) cu care neamul omenesc s-a îmbogăţit, după ce a trecut epoca în care ele s-au întâmplat.

---

inimă această *greşeală perpetuă* a celor care nu înţeleg *ce e căsătoria* dar *se joacă de-a căsătoria*.

[136] Cu pretendentul pe care îl iubea, mai înainte ca ea să divorţeze de soţul ei legal.

[137] Adulterul e *o crimă duhovnicească* în primul rând: ucide dragostea cuplului şi liniştea sufletului lor. El ucide încrederea în oameni a soţului înşelat sau a soţiei înşelate. Cel înşelat se simte abandonat, ucis în nădejdile lui, maltratat mortal în făgăduinţele pe care acesta le-a făcut. **Şi a ucide încrederea în bine a cuiva e cea mai mare crimă posibilă.**

[138] Cel cu care se căsătoreşte a doua oară .

[139] „Precept”, în limba engleză, înseamnă: precept, învăţătură, principiu, normă, regulă de conduită, sfat, povaţă, recomandare.

Astfel că exemplele Vechiului Testament nu sunt doar *o povaţă oarecare*, ci *o normă de viaţă*, o atitudine mereu propice pentru a fi urmată.

Şi aceste lucruri trebuie cercetate cu scopul de a distinge etapele iconomiei providenţei dumnezeieşti, pe care le-a traversat neamul omenesc de-a lungul timpului însă, cu scopul precis, de a ne face din aceasta *o regulă de viaţă*[140] (the rule of living).

Însă iarăşi se poate pune întrebarea, dacă ceea ce a spus Apostolul: „femeia nu este stăpână pe trupul ei, ci bărbatul, şi tot asemenea, bărbatul nu e stăpân pe trupul lui, ci femeia" (I Cor. 7, 4), poate fi continuat prin aceea că, dacă are permisiunea soţiei – ce are putere de posesiune asupra trupului bărbatului – bărbatul poate avea o legătură conjugală cu altă femeie, care nu e nici femeia altui bărbat şi niciuna divorţată de soţul ei.

Dar o astfel de părere nu poate fi acceptată, pentru ca nu cumva aceasta să însemne, că o femeie, dacă are permisiunea soţului ei, poate să facă un astfel de lucru, căruia sentimentele i se opun în mod firesc la fiecare dintre noi[141].

Ascultarea față de soț. Exemplul femeii credincioase soțului ei

50. Însă poate apărea această ocazie, când soţia face acest lucru cu consimţământul soţului ei. Și aceasta poate însemna că face acest lucru sub obligaţia de *a asculta* de propriul ei soţ.

Acest lucru se spune că s-a întâmplat lui Antioh, pe la vârsta de 50 de ani ai vieţii sale, pe timpul lui Constanţiu.

Şi aceasta pentru că, Achindin – care era pe atunci *prefect* şi *consul* în acelaşi timp – pe când cerea o anumită datorie către stat, pe care trebuia să o plătească un datornic

[140] Înţelegerea *lucrării lui Dumnezeu cu lumea* trebuie să fie conţinutul vieţii noastre. Dacă nu contemplăm lucrarea lui Dumnezeu cu lumea şi nu intrăm în intimitate cu Dumnezeu, ne disociem de planul mântuirii, de eforturile curăţirii de patimi. Înţelegerea Sfintei Scripturi, a cosmosului, a vieţii noastre face parte din ocupaţia zilnică a creştinului ortodox.
Viaţa noastră e o viaţă a înţelegerii, a aprofundării. *Aprofundarea* e *înaintare* şi *înaintarea* e *împlinire personală*. Şi dacă un om se poate împlini, atunci se pot împlini cu toţii în Dumnezeu, numai să vrem acest lucru, să ne dăm silința în mod continuuca să fim oameni credincioși, oameni care căutăm apropierea continuă de El şi de oameni şi de tot ce El a făcut.

[141] Iubirea pentru soţia ta se împotriveşte gândului satanic de a o da altuia ca să îi fie soţie. Şi se împotriveşte acestuia, pentru că, în mod firesc, nu poţi să renegi pe cea pe care o iubeşti, pentru că renegând-o pe ea, te lupţi cu iubirea pentru ea zămislită în tine, adică, în ultimă instanţă, *te lupţi cu tine însuţi*.

în bani de aur, l-a obligat pentru nu ştiu ce motiv, să îi dea un lucru – care e foarte periculos în acest caz acelor magistraţi, pentru care un astfel de lucru este *nelegal* sau care tocmai prin aceea ar trebui să fie *nelegal* – şi anume, ameninţându-l cu jurământ şi cu un glas poruncitor, că dacă nu va da plata în aur – despre care am spus – la o dată anume, pe care el a fixat-o, acela va fi dat morţii.

Ca atare, pe când acesta începuse să îl ţină într-o închisoare sălbatică şi acela[142] nu putea să îşi plătească el însuşi datoria, fiind înspăimântat de moarte, a început să ameninţe şi să ceară o înţelegere.

Însă s-a întâmplat să aibă o soţie foarte frumoasă, care deşi nu avea banii cu care să îşi elibereze soţul, dar pentru că ştia că un oarecare om bogat s-a aprins de dorinţă după frumuseţea ei şi înţelegând că soţul său e într-o situaţie critică, când acela a trimis după ea, promiţându-i ajutorul pentru o singură noapte de amor, aceasta a consimţit să aibă o legătură cu el, ca să primească banii de aur.

Astfel, această femeie cunoscând că ea însăşi nu are putere asupra trupului ei, ci bărbatul ei, a transmis cu înţelepciune aceluia şi i-a spus, că ea face aceasta datorită dragostei ce i-o poartă bărbatului ei şi *numai lui*, care e stăpân prin cununie peste trupul ei şi că, cu toate că are datoria de a păstra castitatea, doreşte să facă aceasta, dacă prin această hotărâre îi va da propria sa avere[143], din iubire pentru viaţa lui.

Iar acela i-a mulţumit ei[144] şi i-a poruncit să facă aceasta, pentru că nu o va judeca ca pe o femeie *care a căzut în adulter*, fiindcă nu şi-a dorit aceasta, ci dragostea cea mare pentru soţul ei i-a cerut aceasta, şi el însuşi i-o cere şi o doreşte.

Şi acea femeie venind la vila acelui om bogat, a făcut ceea ce a poftit omul care o dorea. Căci ea şi-a dat trupul *numai pentru soţul ei* şi nu pentru că dorea aceasta şi pentru că, în mod firesc, dorea *o căsătorie dreaptă cu el* şi *viaţa lui*.

Ea a primit aurul, dar cel care i l-a dat, luând-o pe alt drum, i-a luat în secret ceea ce i-a dat şi i-a schimbat aurul cu o pungă asemănătoare, care avea în ea pământ.

---

[142] Antioh.
[143] Această femeie binecuvântată îşi considera trupul ei drept *averea / proprietatea* bărbatului ei, după cuvintele Sfântului Pavel.
[144] Bărbatul ei.

De aceea, când femeia a venit cu „bogăţia” la casa ei, ea a descoperit că nu o are. A ieşti în grabă afară, şi în văzul tuturor a spus fapta pe care o făcuse, însufleţită fiind de aceeaşi dragoste şi oferindu-se din nou pentru soţul ei, pentru care ea era forţată să facă aceasta.

Apoi a mers la prefect şi i-a mărturisit despre aceasta, arătându-i frauda care fusese făcută pe seama sa.

Şi atunci, într-adevăr, prefectul şi-a mărturisit el însuşi vina mai întâi, fiindcă aceste lucruri s-au iscat prin felul cum el l-a tratat pe soţul ei, şi apoi a pronunţat sentinţă asupra celuilalt, stabilind ca banii de aur să fie băgaţi în vistieria statului din proprietatea sa, a lui Achindin, iar pe femeie a făcut-o *stăpână* pe acele părţi de pământ, de unde ea a primit pământul pus în locul aurului.

Eu nu propun *o părere* şi nicio *anumită cale* prin această istorisire, dar fiecare dintre noi poate să îşi formeze o părere despre ceea ce l-a încântat aici.

Iar istoria aceasta nu este scrisă în cărţile care au inspiraţie dumnezeiască. Dar, cu toate acestea, când am relatat această *întâmplare reală*, bărbaţii nu și-au simţit, în mod instinctiv, sentimentele lor revoltându-se împotriva a ceea ce a făcut această femeie, care a fost sfătuită astfel de soţul ei. Căci noi am fi avut un cutremur / un fior interior, dacă acest lucru se arăta în afară, fără [să mai dăm și] alte exemple[145].

Dar în această parte a Evangheliei nimic nu ne reţine mai mult atenţia, ca acest mare *demon al desfrânării*. Căci cei care sunt căsătoriţi sunt *înlănţuiţi* atât unul cât şi celălalt printr-o *puternică legătură* şi numai această singură cauză[146] de divorţ este acceptată.

Dar despre ce este *desfrânarea*, noi am discutat deja.

---

[145] Iubirea profundă, care este arătată manifest în acte de mare conştiinţă, cutremură pe oamenii cuviincioşi, pe cei cu o mare înţelegere a vieţii. Iubirea pentru Dumnezeu înfioară prin măreţia conştiinţei şi a forţei sale morale.
Când, în decembrie 1989, mureau cei care doreau să fie *liberi cu adevărat*, românii cu conştiinţa nepervertită au fost cutremuraţi de puterea iubirii şi a mărturiei lor dumnezeieşti. Simţeam atunci că toţi *suntem una*, că toţi, care vrem adevărul şi frumosul, putem să ne spunem pe faţă dorinţele inimii.
Asta m-a convertit pe mine: înălţimea martiriului, frumuseţea de a nu fi înfricoşat de minciună şi de moarte, de gloanţe care te omoară doar aparent. Am început să cred în Dumnezeu urmând exemplului Martirilor Revoluţiei Române.
Credinţa ortodoxă am simţit-o ca pe o mărturie fără tăgadă, ca pe o certitudine care îl învie pe om, care îl face viu, tocmai când acesta considera că pierde ceva, dacă renunţă la viaţa lui autonomă, ipseistă.
Exemplul viu, măreţia exemplului e cea care are în subsidiar harul lui Dumnezeu, mişcarea dumnezeiască care ne poartă înspre El continuu.
[146] Desfrânarea.

Capitolul al 17-lea

Mt. 5, 33-37. Nu trebuie să ne jurăm. Trebuie să fim sinceri în vorbele noastre

51. Şi El a zis: „Iarăşi, aţi auzit ce s-a zis celor din vechime: *Să nu juri strâmb, dar să ţii înaintea Domnului tău jurămintele*.

Dar Eu vă spun vouă, să nu vă juraţi pe nimic din toate [câte există]: nici pe cer, pentru că acesta este tronul lui Dumnezeu; nici pe pământ, pentru că acesta este aşternut al picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, pentru că acesta este oraşul marelui Împărat.

Nici să nu te juri pe capul tău, fiindcă tu nu poţi să faci un fir de păr alb sau negru.

Ci vorba voastră să fie da, *da* şi nu, *nu*, fiindcă ce este mai mult decât acestea vine de la *cel rău*[147]" (Mt. 5, 33-37).

Dreptatea fariseilor nu era ca să se jure strâmb şi acest lucru e confirmat de El, prin aceea că ne dă porunca să nu ne jurăm, pentru că Domnul leagă *dreptatea* de *Împărăţia Cerurilor*.

Şi e drept faptul, că cel care nu vorbeşte ca toţi ceilalţi, nu poate vorbi fals. Căci cel care nu jură ca toţi ceilalţi, nu poate *jura fals*[148].

Dar totuşi, întrucât e vorba despre cel care e luat de Dumnezeu drept „martor mincinos", acest verset trebuie să

---

[147] Vorbirea noastră nu trebuie să lase loc echivocurilor, prin care am câştiga în mod parşiv unele avantaje. „Da, [să fie] *da*" este un comportament foarte transparent, care nu profită de situaţie.
Afirmaţia şi negaţia, Domnul ni le cere ca pe nişte acte de mare luciditate, de fermitate în acord cu adevărul dumnezeiesc. Adevărul lui Dumnezeu îţi cere să spui *da* – binelui şi *nu* – răului. Nu trebuie să existe „da, nu".
Dacă spui *da* de ochii lumii şi în inima ta e *nu*, nu ai spus *da*, ci *nu*. Şi invers, dacă spui *nu* pe buze şi spui *da* în inimă, ai spus de fapt *da* şi nu ai negat, pentru că Dumnezeu le ştie pe cele ale inimii şi pe acelea le judecă.
Vorbirea noastră trebuie să fie un *da* spus lui Dumnezeu şi voii Sale. Când Lui Îi dai toată inima ta, atunci nu devine *nu* şi da este *da*; este un *da* spus cu putere, care are reverberaţii existenţiale puternice.

[148] Cel care se jură pe orice, de obicei, e un impostor, care vrea să fie „credibil". Şi crezând că dacă se jură poate va fi crezut, e detestat de cei credincioşi, care nu se jură ca să fie crezuţi. Obiceiul de a se jura pentru orice arată că avem de-a face cu un om hoţ, cu un om care vrea să ne ducă cu vorba, pentru ca să ne fure în vreun fel anume.

fie analizat cu grijă, ca nu cumva Apostolul să pară că a făcut *lucruri contrare* poruncii Domnului.

Cele care par „jurăminte” la Sfântul Pavel

Pentru că adesea *se jură* în acest fel, când spune: „lucrurile pe care le scriu acum către voi, iată, le scriu înaintea Domnului şi spunând aceasta nu vă mint” (Gal. 1, 20).

Și iarăşi: „Dumnezeul şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care este binecuvântat întru toţi vecii, cunoaşte că eu nu mint” (II Cor. 11, 31).

De asemenea, un astfel de lucru se poate constata din următoarea mărturisire categorică, explicită:

„Pentru că Domnul este mărturia mea, Căruia eu Îi slujesc cu duhul meu întru Evanghelia Fiului Său, căci fără încetare eu vă pomenesc întotdeauna în rugăciunile mele” (Rom. 1, 9).

Asta, dacă nu cumva s-ar spune, că *e recunoscut jurământul*, numai din faptul că se spune ceva care pare a fi *un jurământ*.

Şi acela nu a făcut *un jurământ*[149], fiindcă el nu a spus: „jur pe Dumnezeu”, ci a zis: „Dumnezeu este martor”.

Şi e ridicol să gândeşti altfel – deşi aceia sunt *certăreţi* sau sunt *foarte înceţi la minte* – pentru că cei care gândesc la aceasta văd că există o diferenţă aici. Deoarece ştim că Apostolul a folosit un jurământ în acest fel, [atunci] când a zis: „pentru bucuria voastră, eu mor pe fiecare zi” (I Cor. 15, 31).

Şi să nu gândim că aceste cuvinte au fost spuse cu sensul, că: „bucuria voastră mă face să mor pe fiecare zi”.

Ci acestea s-au spus cu dreptate, având înţelesul următor, că moare prin învăţătura pe care el vrea să le-o dea lor, adică prin învăţătura întru care el era desăvârşit.

Despre o expresie grecească. Jurămintele strâmbe

[149] Sfântul Apostol Pavel.

Manuscrisele greceşti se pronunţă în această problemă, aşa după cum am găsit scris: Νή τὴ καύχησιν ὑμετέραν[150].

Şi expresia aceasta este folosită numai pentru a vorbi despre *un jurământ*.

Atunci, dacă înţelegem că Domnul a dat porunca de *a nu te jura* în acest sens, să nu se întâmple dar ca unii să dorească folosirea jurământului ca pe *un lucru bun* şi printr-o zilnică folosire a jurămintelor, să se scufunde cu totul – prin obişnuinţa şi silnicia acestui obicei – într-o vieţuire ce se sprijină, în mod păcătos, pe *jurăminte strâmbe*.

Jurământul din momentele de necesitate

De aceea, să le spunem acelora care nu înţeleg, că jurământul nu se foloseşte pentru *orice lucru bun*, ci pentru acele lucruri care *sunt necesare*, ajungându-se până la aceea că el poate să îţi redea libertatea. Și numai atunci când *e necesar*. Adică atunci când cel în cauză vede, că oamenii cred greu ceea ce el le spune şi [se jură tocmai] pentru ca ei *să creadă*.

Asta în afară de cazul când, ei ar vrea să se asigure de nevinovăţia ta de la început, punându-te să juri[151].

Şi la aceasta, cu siguranţă, s-a făcut referire, când s-a spus: „Vorba voastră să fie *da*, da şi nu, *nu*". Şi acest lucru e *bun* şi ceea ce trebuie să dorim să facem [în viața noastră].

Jurământul făcut din cauza unei conjucturi demonice. Necesitatea jurământului atunci când trebuie să convingi pe cineva

Căci s-a spus: „pentru că orice este mai mult decât atât vine de la diavol". Adică fiind siliţi să ne jurăm şi, mai ales, cunoscând că această cerere vine ca ceva *necesar*, datorită unei slăbiciuni a acelora, care vor să îi facem să accepte ceva printr-un astfel de gest.

---

[150] În limba greacă: *Da, mândriei voastre!*

[151] Ca în cazul jurământului pe care îl cere justiția, în cazul unei *mărturii judiciare*.

Şi această slăbiciune a lor este, cu certitudine, influenţa directă a unui demon, de care noi ne rugăm zilnic să fim eliberaţi, atunci când spunem: „şi ne izbăveşte de cel rău”.

Deci El nu a spus: „orice este mai mult decât acestea este *rău*”. Pentru că noi nu facem ceva *rău*, atunci când ajungem să săvârşim un lucru bun jurându-ne.

Şi jurământul nu e *bun în sine*, ci doar când e *necesar* ca să convingi prin acesta pe alţii. Căci noi încercăm să îi mişcăm pe ei, prin acest fel, spre o decizie finală.

Dar el „vine de la diavol”, când cei care au aceste slăbiciuni, ne împing să jurăm.

Însă cineva nu poate înţelege – în afară de cel care *a avut* această experienţă – cât de greu e, atât să scapi pe cineva de această *obişnuinţă* a jurământului, cât şi să nu faci niciodată *nesăbuinţa*, de a ajunge în situaţia de a fi *necesar*, ca în orice moment să convingi pe cineva prin jurăminte.

Comentariu la Mt. 5, 33-36. Niciun lucru creat de către Dumnezeu nu a fost creat fără un rost al său

52. Însă se poate întreba, de ce atunci când s-a zis: „Dar Eu vă spun vouă, să nu vă juraţi pe nimic din toate”, s-a adăugat şi cuvintele: „nici pe cer, pentru că este tronul lui Dumnezeu” etc., până la: „nici pe capul tău” [Mt. 5, 34-36]?

Şi eu cred că pentru această raţiune: ca iudeii să nu gândească că ei pot fi exceptaţi[152] prin jurământ, dacă se jură folosind astfel de lucruri.

Şi pentru aceasta ei au auzit: „să ţii înaintea Domnului jurămintele tale” [Mt. 5, 33]. Căci ei nu înţelegeau că un jurământ pe care ei l-au făcut trebuie să îl şi împlinească înaintea Domnului, dacă tot s-au jurat pe *cer* sau pe *pământ*, sau pe *Ierusalim* sau pe *propriul lor cap*.

Şi aceasta se întâmpla, nu pentru că greşise Acela care dăduse porunca[153], ci fiindcă ei nu o înţeleseseră drept.

Astfel Domnul ne învaţă, că nu există niciun lucru *fără rost*[154] între creaturile lui Dumnezeu, pe care ar gândi

---

[152] Iertaţi, dacă se jură pe *lucruri sfinte*, tocmai pentru că folosesc *lucruri sfinte*.
[153] Adică: Dumnezeu.
[154] Fără sens. Nu există un lucru făcut de Dumnezeu care să fii fost făcut *degeaba*, fără niciun folos.

cineva, că se poate *jura fals* folosind drept *mărturie* acel lucru.

Căci lucrurile create, de la *cele cereşti* la cele *de pe pământ* (from the highest down to the lowest), începând cu tronul lui Dumnezeu şi continuând aici, jos, cu facerea părului *alb* sau *negru* sunt legate de providenţa dumnezeiască.

„Nici pe cer", zice El, „pentru că este *tronul lui Dumnezeu*, nici pe pământ, pentru că este *aşternut al picioarelor Lui*".

Jurământul făcut trebuie respectat. Vom fi judecați de Domnul pentru ceea ce ne-am jurat. Dumnezeu ca Atotțiitor și Atotprezent

Adică, atunci când ne jurăm *pe cer* sau *pe pământ*, să nu ne imaginăm că jurământul nostru nu cade sub obligaţia de *a fi respectat* înaintea Domnului.

Căci noi suntem judecaţi prin acest jurământ de către El, de Cel al Cărui *tron* este *cerul* şi *pământul* este *aşternutul picioarelor Lui*.

„Nici pe Ierusalim, pentru că este *cetatea marelui Împărat*". O expresie mult mai bună decât dacă El ar fi zis: „Cetatea Mea".

Însă, oricum, noi înţelegem aceasta ca referindu-se la El. Şi, mai ales, fiindcă *El* e – fără nicio îndoială – *Domnul*.

Iar omul care se jură pe Ierusalim, se dezice prin acest jurământ de Domnul.

„Nici să nu te juri pe capul tău". În acest caz, ce se poate presupune a fi *mai important*, decât *propriul tău cap*? Sau ce putem facem noi, când noi nu avem puterea să facem un fir de păr *alb* sau *negru*?

Deci oricine doreşte să se jure pe propriul său cap, se dezice de Domnul prin acest jurământ, de Cel care ţine toate lucrurile care există prin puterea Sa şi este oriunde prezent, într-un mod necuprins de minte.

Comentariu la I Cor. 15, 31

Şi aici, de asemenea, sunt înţelese şi toate celelalte lucruri, care nu pot fi desigur enumerate, datorită mulţimii lor. Şi aceasta este ceea ce zice Apostolul, când noi am menţionat: „pentru bucuria voastră, eu mor pe fiecare zi”. Şi a arătat că el nu se dezice prin acest jurământ de Domnul, căci a adăugat: „pe care eu o am în Hristos Iisus”(I Cor. 15, 31).

Nu trebuie să avem o perspectivă antropomorfă asupra lui Dumnezeu. Universul e un întreg organic

53. Căci – deşi eu fac o remarcă de dragul trupului – noi nu trebuie să gândim că cerul este numit *tronul lui Dumnezeu* şi pământul *aşternut al picioarelor Lui*, fiindcă mădularele lui Dumnezeu ar avea un loc în cer, cât şi pe pământ, în același fel ca atunci când noi *stăm aşezaţi*, ci altfel trebuie judecate [lucrurile].

Pentru că în acest *întreg organic*, care este *universul*, cerul pare *cel mai înalt* şi pământul *cel mai de jos*. Astfel, dacă puterea dumnezeiască este *mai mare* acolo unde frumuseţea e *mai mare*, atunci, în ultimă instanță, se poate vorbi de *o mare distanţă* între acele *locuri* şi *regiunile de jos*.

Ce înseamnă „cer” și „pământ” în Mt. 5, 34-35

El a zis că locuieşte *în ceruri* şi picioarele Lui *se văd pe pământ*. Dar într-un mod duhovnicesc, „cerul” înseamnă *sufletele sfinte* şi „pământul”: *toţi oamenii păcătoşi*.

Despre omul duhovnicesc

Şi astfel, *omul duhovnicesc* judecă toate lucrurile, deşi, pe el însuşi, nu-l poate judeca omul (I Cor. 2, 15), căci este asemenea *scaunului lui Dumnezeu*.

Fac. 3, 19 și plata pentru păcat

Dar despre *păcătoşi* a zis: „pământ eşti şi în acelaşi pământ te vei întoarce” (Fac. 3, 19), fiindcă în acord cu acea *dreptate*, care încredinţează ce este potrivit *oamenilor deşertului*[155].

Şi acela[156] îşi are locul printre lucrurile care sunt aici, jos şi dacă nu rămâne *sub Lege* este pedepsit de către ea şi este potrivit să fie *aşternut al picioarelor Sale*.

---

[155] Probabil se referă la pedeapsa poporului lui Israel de *a se plimba prin deşert* până la timpul săvârşirii canonului său.
[156] Omul păcătos.

Capitolul al 18-lea

Despre lupta soțului împotriva desfrânării și despre acceptarea defectelor soției lui

54. Şi trebuie să tragem *o concluzie* din tot acest pasaj, care poate fi *numită* sau *gândită* mult mai detaliat şi cu mult mai multă muncă: cum poate sufletul credincios să aibă încordat fiecare nerv în acest lucru, decât să se supună unui astfel de *obicei vicios*?

Căci iată, cel care *îşi taie membrele* – care nu îl lasă să moştenească Împărăţia Cerurilor – nu este unul care îşi nimiceşte mădularele prin dureri groaznice, ci spre exemplu, în credincioşia faţă de cea cu care este căsătorit, el are grijă de toate acele lucruri, care oricât de dureroase şi supărătoare ar fi, prin ele este liber de pedeapsa *decăderii nelegiuite*, adică *de desfrânare*.

Şi tot aşa, dacă cineva ar avea o soţie, fie ea stearpă sau cu trupul slut[157] sau fără vreun membru de-al său, sau oarbă, sau surdă, sau şchioapă sau având oricare alt defect sau s-a îmbolnăvit prin tot felul de boli, dureri sau slăbiciuni şi orice altceva care poate fi gândit ca fiind *mai rău*, cu excepţia *desfrânării*, acela trebuie să îndure toate acestea de dragul legăturii sale de iubire şi a unirii conjugale cu aceea.

Şi acela, nu numai că nu trebuie să izgonească o astfel de soţie, dar şi dacă el ar vrea să o păstreze şi ea ar refuza, el nu trebuie să se căsătorească cu una care a divorţat de soţul ei, uitându-se la frumuseţea, puterea, bogăţia sau tinereţea[158] acesteia din urmă.

Şi dacă nu este potrivit legii să faci asemenea lucruri, atunci este potrivit şi drept pentru el, ca să fie aproape de cei care au căzut în lucruri nedrepte, dar să fugă însă de desfrânare şi să se lepede de ticăloşia păcatului, oricând alege ceva anume.

Lauda adusă vieții sfinte. Lupta împotriva patimilor

---

[157] Deformat.

[158] Literal: *rodnicia sa*. Poate că a vrut să arate pe femeia tânără, încă aptă să nască copii, căci uneori se spune, că „a fost o femeie rodnică”, dacă a făcut copii iar copii sunt numiţi adesea „roduri” ale iubirii părinţilor lor.

Să spună adevărul şi să se laude nu prin *jurăminte multe*, ci prin *dreptatea faptelor* sale[159].

Iar în ceea ce priveşte nenumăratele mulţimi ale tuturor obiceiurilor rele, care se scoală cu război împotriva lui, pentru acestea – în sensul că toate pot fi *înţelese* – am o mică precizare: să se facă pe sine *o cetate creştină de apărare*[160] şi să cadă la pământ, dacă vrea să le înţeleagă pe *cele înalte*.

Dar cine îndrăzneşte să intre în această foarte mare lucrare[161], nu este, cu siguranţă, decât unul care este aprins de o mare dragoste de dreptate şi care se consumă deplin din cauza flămânzirii şi a însetării lui după ea.

Și gândesc, că nu există o viaţă pentru el, care să îl satisfacă cu totul. Și, de aceea, depune tot efortul pentru a intra întru Împărăţia Cerurilor[162].

Căci altfel, el nu ar fi capabil să îndure cu bărbăţie toate acele lucruri pe care le iubeşte această lume, dacă ne gândim la oboseala şi la greutatea şi la toate dificultăţile pe care le avem de depăşit în lupta cu obiceiurile rele.

---

[159] Cu alte cuvinte, să nu ne jurăm că facem una sau alta, ci să-i lăsăm pe oameni să vadă viaţa noastră, care e cea mai bună mărturie a aplecării voinţei noastre. Viaţa pe care o trăim e un răspuns la toate atacurile duşmănoase, dacă e o viaţă curată, sfântă. Viaţa sfântă nu are rival, chiar dacă Sfinţii mor adesea din cauza celor păcătoşi. Dar victoria sfinţeniei asupra nedreptăţii e la Dumnezeu, care fericeşte viaţa curată şi blesteamă viaţa plină de păcate.

[160] Creştinul, în timpul ispitelor, al durerilor, trebuie să fie o cetate puternică, zidită pe răbdare şi cu ochii şi inima aţintite la Dumnezeu. Suntem cetăţi în care se apără virtutea, dacă rezistăm tentaţiei păcatului, dorinţei de a face răul. Trebuie să fim cetăţi de apărare creştin-ortodoxe, cetăţi unde rezistă evlavia cea bună şi unde calul troian al tuturor poftelor nu trebuie să intre.

[161] În lucrarea de mântuire a sufletului.

[162] Avem în această frază o caracterizare adâncă a ascezei. Nimeni nu poate să se apuce de lucrarea mântuirii, de această muncă imensă, foarte grea, dacă nu e aprins de o mare dragoste de Dumnezeu. Iubirea e cea care ne ţine aprinsă nevoinţa, e cea care alimentează mereu, cu tărie duhovnicească, pe cel ce se nevoieşte, în toate greutăţile demersului său.

Nimic nu îl poate satisface, pe cel care Îl doreşte pe Dumnezeu. Cine doreşte pe Dumnezeu se sileşte zilnic să ajungă moştenitor al Împărăţiei Sale, pentru că iubeşte pe Cel ce ne-a iubit mai întâi. *Iubirea de Dumnezeu* nu poate să facă casă comună cu *iubirea de viaţa asta*.

Tocmai în aceasta se dovedeşte veridicitatea ascezei unui nevoitor, că el priveşte numai spre Dumnezeu şi în el se vede, în mod evident, această *privire exclusivă* spre veşnicie.

Viaţa lui nu e fără roade. Climatul vieţii sale e atât de impresionant, încât fiecare admite, în inima lui, că omul acesta nu e cineva „obişnuit”, ci el ne întrece cu mult prin ceea ce face. Sfinţenia e iubire multă de Dumnezeu, înspăimântătoare pentru cel călduţ, pentru „muritorul de rând”. Ea îl copleşeşte pe cel ce o înţelege, pe cel ce vede periplul ei prin istorie.

De aceea, „fericiţi sunt cei care flămânzesc şi însetoşează după dreptate, pentru că ei se vor sătura”.

Greutățile vieții și ajutorul lui Dumnezeu. Întrajutorarea confraților noștri

55. Căci atunci când cineva se luptă cu [diverse] greutăţi în momentele sale de cumpănă şi înaintează prin necazuri şi e înconjurat, cu asprime, de multe ispite, şi înţelege problemele sale ca pe unele care îl duc la moarte, atunci se ridică şi trece de partea cealaltă şi prin aceasta devine *temător*, ca nu cumva să nu mai fie în stare să aibă grijă de el şi de cele pe care le-a întreprins şi astfel doreşte să se ajute pe sine cumva, ca să poată obţine sprijin şi de la alţii.

Dar ce alt sfat poate să existe decât acesta, ca cel care doreşte să aibă ajutorul dumnezeiesc pentru patimile sale, să le poarte şi pe ale altora[163] şi să îşi facă cât mai mult cunoscut şi ajutorul său?

Despre omul blând și omul milostiv

Şi de aceea să vedem care sunt lucrurile milei. Cel blând şi omul milostiv, deşi par a fi unul şi acelaşi om, între ei există o diferenţă.

Deoarece omul blând – despre care noi am vorbit mai înainte – prin evlavia sa, nu contrazice pedepsele dumnezeieşti, care ar fi trimise împotriva păcatelor sale şi nici acele porunci pe care el încă nu le-a înţeles.

Însă el nu primeşte un ajutor, ca acela care nu le-a negat sau nu le-a refuzat[164].

---

[163] Trebuie să ne purtăm unii altora slăbiciunile şi ispitele, neînţelegerile şi necazurile. Pe măsură ce nu ne uităm la noi, ci la fraţii noştri, pe atât Dumnezeu ne ajută şi ne sprijină cu harul Său.
În fratele meu e mântuirea mea, deşi uit de multe ori acest lucru. Dacă l-am odihnit pe el şi Dumnezeu mă odihneşte pe mine. Sfânta Biserică e comunitatea tuturora, casa tuturora. Nu cred că pot să mă simt bine, dacă altul se simte rău. Îl port şi pe el cu mine şi el mă poartă şi ne purtăm unii pe alţii. Pe fratele meu trebuie să-l simt mereu ca pe *un mădular al meu* şi nu ca pe *o pelagră*.

[164] E vorba de poruncile dumnezeieşti.

Pe când omul milostiv nu opune rezistenţă în toate acestea, căci scopul său e de a se curăţi pe sine de păcate, care te fac şi mai bolnav, dacă refuzi să te eliberezi de ele[165].

[165] Păcatele te adâncesc în rău. În timp ce patimile cresc, pe atât te depărtezi de realitate – căci *realitatea* e *viaţa în Duhul Sfânt* – şi ai o viaţă multi-ficţională. Ficţiunea filmelor TV se aseamănă cu ficţiunea, cu surogatul de viaţă al omului păcătos. Omul cu multe păcate crede că *trăieşte* dar el e în cuşcă, e în mijlocul unei lumi fără viaţă.
Păcătosul crede că e *viu* şi el e *mort*. Se crede *viu*. Chiar se propune „cel mai autentic", dar el trăieşte *în vis*, într-un somn cu multe iluzii şi somnul lui el îl numeşte „viaţă".
Viaţa lui nu are autenticitatea, vigoarea, subtilitatea, adâncimea vieţii duhovniceşti, a vieţii autentice. Dar el nu are termeni de comparaţie.
Dacă vrea să încerce adevărata viaţă atunci îi propunem viaţa ascetică, ascultarea de poruncile Domnului. Dacă omul de azi încearcă de toate, de ce nu încearcă şi *nevoinţa pentru păcate*? De ce nu încearcă şi *viaţa adevărată*, dacă crede că vrea „şi altceva"?

Capitolul al 19-lea

Mt. 5, 38-42. Despre non-violența evanghelică

56. Apoi Domnul iarăşi a zis: „Aţi auzit că s-a zis: *ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte*.

Dar Eu vă zic vouă, ca să nu vă împotriviţi celui rău. Iar oricărui vă izbeşte peste obrazul drept, întoarceţi-i lui şi pe celălalt.

Şi dacă vreun om vrea să te dea pe tine ca să te judece după lege şi vrea să-ţi ia ţie haina, să-i laşi lui şi cămaşa[166]. Şi oricine te va sili să mergi cu el o milă, tu să mergi cu el două.

Dă celui care cere de la tine şi de la cel care vrea să ceară cu împrumut de la tine, nu-ţi întoarce faţa ta în altă parte" (Mt. 5, 38-42).

Cele referitoare la *pedepse* arată *dreptatea* mult mai mică a fariseilor, care nu mergeau prea departe cu măsura răzbunării, pentru că nu dădeau înapoi mai mult decât primiseră.

Însă cuvintele Domnului sunt un mare pas înainte. Pentru că nu este lucru uşor ca să găseşti pe cineva, care când primeşte un pumn, acela să nu dorească să dea şi el unul degrabă.

Sau unul care, să asculte un cuvânt de la un om care îl ocărăşte pe el şi el să nu dorească să întoarcă un cuvânt asemănător aceluia şi care să fie înţeles ca un *echivalent* al faptei celuilalt.

Ci el *se răzbună* mult mai uşor – fără să fie răvăşit de patima mâniei sau să gândească că face ceva *drept* – prin aceea că, mai întâi, el loveşte cuvântul rău, suferind mai mult insulta aspră, decât cel care suferă că *nu a durut* insulta lui[167].

---

[166] Literal: *mantaua*. În ed. americană vrea să se afirme, de fapt, că dacă vrea să îţi ia cineva veşmântul de deasupra, să i-l dai şi pe cel de dedesubt, dacă omul e atât de nemilos şi crud. „Cămaşa" aparţine ed. BOR 1988.

[167] Cel insultat pe nedrept, dacă poate să fac ceva cuvios e să rabde cu înţelepciune insulta nedreaptă. Stai şi observi răutatea cu care eşti insultat. Te doare când vezi cu câtă răutate sunt porniţi oamenii împotriva ta.

Şi tocmai pentru că nu reacţionezi trupeşte, năvalnic, fără minte, tocmai prin aceea le tai avântul diabolic, pofta lor nocivă de a-ţi face rău.

Un astfel de suflet era în cea mai mare măsură stăpânit prin Lege, unde era scris: „ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte”.

Deoarece prin aceste cuvinte se dorea cel mai mult, ca răzbunarea să nu întreacă limita injuriei. Şi acest lucru e începutul păcii, căci adevărata pace e ca să nu doreşti răzbunarea[168] prin nimic din tot ceea ce faci.

Răul nu e scos afară prin rău ci prin bine. Nedreptățile făcute omului credincios îl umplu de o și mai mare sfințenie

57. Astfel, după această primă cursă ce a apărut dincolo de prevederile Legii – căci cel mai mare rău e acela, ca *să fi scos afară* pentru ceva *foarte mic* – prin cele pe care Domnul le-a dat acum a avut ca scop *desăvârşirea* Ucenicilor.

Căci nu se poate ca răul să fie scos afară prin alt rău, ci la mijlocul drumului trebuie să avem *un loc de odihnă*. Adică să dai mai mult în locul la ceea ce ai primit.

Şi printr-o astfel de poruncă s-a făcut trecerea de la *cele mai mari lupte* la *cea mai mare înţelegere*, conform cu cele care sunt potrivite fiecărui moment al timpului.

Se aşteptau să reacţionezi negativ iar tu laşi judecata pe seama Domnului. Se aşteptau să te doară, dar tu ai mulţumit lui Dumnezeu pentru această insultă nedreaptă.
Ai privit cu pace spre ceilalţi, cu ochi blânzi. Şi tocmai prin aceasta se simt dezarmaţi. Dacă reacţionai brutal ca şi ei, se simţeau „fericiţi” că te-au scos din starea ta de normalitate.
Demonilor nu le place pacea. La fel, nu o suportă nici cei mânaţi de ei. Dar când învingi răul prin bine, arăţi că vorbele tale au înţelepciunea smereniei şi, la fel, şi gesturile tale.

[168] O inimă care doreşte pacea cu tot dinadinsul nu poate să dorească, în acelaşi timp, şi războiul, cearta, răutatea. Inima iubitoare de Dumnezeu doreşte să fie cu toţi în pace şi să vorbească cu toată lumea şi să fie prietenă cu toată lumea.
Dar nu vor asta mulţi. Şi cu toată împotrivirea multora, nu trebuie să avem în inimă pruncii invidiei şi ai răzbunării. Invidierea altora şi răzbunarea asupra lor merg mână în mână.
Invidia apare pe fondul lenei, pe fondul privirii altora, fără ca tu să te implici serios în vreun lucru. Când invidiezi pe alţii pentru rezultatele lor bune, invidiezi, de fapt, munca şi harul lui Dumnezeu cerut în ajutor.
Şi dacă invidiezi pe altul, atunci spui că Dumnezeu „e nedrept”, deşi tu nu faci nimic ca să faci fapte bune întru smerenie. Invidia e o necunoaştere a limitelor proprii iar răzbunarea e o furie oarbă, care crede că i se cuvine orice, chiar şi ceea ce nu i se cuvine niciodată.

De aceea, vedeţi ce mare *distanţă* este între cineva, care este primul în stare să facă rău altuia, cu dorinţa de a-l ocărî şi îndurera pe acela, faţă de acela care, atunci când este ocărât, acela nu doreşte să îi reîntoarcă ocara?

Căci omul acesta, care nu e niciodată primul la a-i face rău oricui altcuiva şi, mai ales, care atunci când e ocărât nu întoarce celuilalt o şi mai mare ocară, fie dacă voieşte, fie dacă înfăptuieşte ceva, nu e departe de a i se face cele mai mari nedreptăţi. Și tocmai de aceea, toate acestea i se fac spre sporirea sa în cea mai mare sfinţenie[169].

Despre dreptatea milostivă a Evangheliei

Dar încă nu erau în fiinţa oamenilor aceste simţăminte, prin ceea ce fusese dat de Legea lui Moise.

Şi tocmai de aceea, cel care întorcea celuilalt plata dreaptă pentru păcatul său, se considera ca unul care a primit deja *iertare* pentru lucrul săvârşit de el.

Pentru că cel care a rănit pe cineva, nu merita acest lucru mai mult decât ca o pedeapsă, faţă de acel om, care a fost ocărât de el şi care suferă fără să fie vinovat.

Şi ca atare, legea aceasta era *nedeplină*, nu din cauza pedepselor severe ci, mai degrabă, pentru că nu avea o dreptate milostivă[170] (merciful justice).

---

[169] Cel care trăieşte drept şi care nu se răzbună, care nu doreşte răul celuilalt, care nu îl pizmuieşte pe altul e considerat de cei răi drept un om „prost", un om „fără vlagă". Se consideră că *forţa* arată *bărbăţia* cuiva şi nu se observă, că bărbăţia omului credincios, bărbăţia cu care el suportă bădărănia şi nedreptăţile altora e cea mai mare *bărbăţie*, de care cei care îl acuză nu pot da dovadă.
Se comportă în mod *drept* cu alţii iar aceia îi răspund cu răul, cu invidia. Dar bunătatea celui drept adânceşte sfinţenia lui.
Conceptul de „non-violenţă" e o minciună uşoară. Ca să rabzi, trebuie să rabzi nu pentru *un motiv luciferic* sau *omenesc*, ci *din iubire de Dumnezeu şi de oameni*. Aceasta e *adevărata răbdare*: conştiinţa că nu eşti vinovat de răutatea lor, dar că trebuie să rabzi, pentru ca să te curăţeşti de patimi.
Nu poţi să fii non-violent fără virtute autentică! Chiar dacă pari „paşnic", ai orgoliul demonic în fiinţa ta de a nu-ţi arăta ura şi răzbunarea, pentru un principiu pe care îl exalţi, pentru că ţi l-ai făcut tu însuţi. Nu răspunzi cu rău, dar „non-agresivitatea" ta aparentă nu te sfinţeşte, ci îţi acumulează o şi mai mare ură împotriva acestei lumi care nu e de acord cu tine.

[170] Dreptatea care ucide omul şi nu vrea să îl îndrepte e o „dreptate" demonică. Dreptatea trebuie să fie milostivă, iertătoare. Cel care e drept, e drept pentru că e bun.
Și nici bunătatea fără dreptate nu e autentică, căci atunci încurajăm hoţia, lichelismul, cerşetoria păcătoasă, dar nici dreptatea fără milă nu e bună, pentru că atunci ni se secătuieşte iubirea de oameni şi bunătatea, sensibilitatea.

Comentariu la Mt. 5, 17

Şi acest lucru a fost dus la *desăvârşire* prin Hristos, Care a venit *să desăvârşească* Legea şi nu pentru ca să *o desfiinţeze* (Mt. 5, 17).

Omul milei. Nu trebuie să întoarcem nimănui răul pe care ni l-a făcut

Deci trebuia să se facă încă doi paşi, pe care El i-a săvârşit şi care trebuie înţeleşi. Căci El schimbă, nu neapărat *cuvintele* poruncii, ci dă cel mai mare avânt şi dorinţă de a fi *un om al milei*.

Căci există cazul, şi oricine poate să facă acest lucru, ca să nu înainteze spre măreţia poruncilor care ţin de Împărăţia Cerurilor, ci să acţioneze în aşa fel, încât el să nu întoarcă cu *mai mult* celui ce i-a greşit, ci cu *mai puţin*.

Și astfel, să dea un pumn în loc de doi sau să scoată un ochi pentru un ochi, depărtându-se de tăria de caracter pe care o avea.

Însă, cel care se ridică deasupra unor astfel de fapte, nu întoarce răul nimănui[171], apropiindu-se de poruncile Domnului[172], chiar dacă el nu le va împlini desăvârşit pe acestea.

Şi aceasta nu înseamnă că Domnul nu este îndeajuns pentru noi, dacă pentru răul pe care tu l-ai primit, nu întorci răul înapoi[173].

Legile justiţiei, pentru că sunt *prea umane* sau *demonice*, pot ucide lent prin puşcărie, dar nu vor să îndrepte pe om cu adevărat. Nu se caută întoarcerea omului la Dumnezeu, ci o bătaie administrată orgoliului celui din puşcărie, ca el să se specializeze în minciuna „delicată" şi să pară că a devenit un „alt om".

[171] Adică nu se răzbună pe cei care l-au nedreptăţit.

[172] *Apropierea* de poruncile Domnului e un efort continuu. A te apropia de El nu are sfârşit. Apropierea de El e infinită, pentru că persoana Lui nu poate fi epuizată cândva.

Persoana nu e *un obiect*, ci *un centru de manifestare continuă*, care permite oricând apropierea de ea, fără ca apropierea aceasta să însemne *o cunoaştere totală* a ei. Persoana nu e ceva cu *o adâncime vulgară*, ci cu *o adâncime insondabilă*. Cine respectă cu adevărat persona, cunoaşte că fundamentul persoanei e Dumnezeul treimic, Dumnezeul-tripersonal.

[173] Simţirea Lui în mijlocul durerii, al prigonirii, al decepţiei e îndeajuns de împlinitor, pentru cei care suferă ascultând poruncile Sale. Nu ne împlineşte durerea în mod sado-masochist, ci harul dumnezeiesc, pacea şi bucuria pe care o trăim cu

Asta dacă nu cumva tu ai fi fost pregătit să primeşti şi mai mult[174].

Şi de aceea, El nu spune: „Eu însă vă spun vouă, să nu întoarceţi răul celor ce v-a făcut rău”, deşi aceasta e o mare poruncă, ci El a zis: „*Nu vă împotriviţi celui rău*”, adică nu numai *să nu întorci înapoi* cele pe care le-ai primit, dar nici să nu opui rezistenţă altor lovituri[175].

---

toată fiinţa noastră, atunci când împlinind poruncile Sale, când suntem prigoniţi şi maltrataţi pe nedrept.

Dumnezeu e deajuns pentru cei care, crezând în El, împlinesc poruncile Sale. Dumnezeu nu îi uită pe cei care Îl iubesc pe El în ciuda tuturor neputinţele lor. Dumnezeu e în noi şi cu noi şi cei care nu simt asta, înseamnă că nu împlinesc cu adevărat poruncile Sale, pentru că cei care au poruncile Sale Îl au şi pe El în ei şi El le este de ajuns.

Asta nu înseamnă că ortodocşii trebuie să fie fugăriţi, huiduiţi şi prigoniţi de toţi; că nu le trebuie nimic. Ci, dacă vor fi prigoniţi, şi vor ajunge să fie urgisiţi de toţi, Dumnezeu le este deajuns pentru unii ca ei, pentru că vor vrea să piardă lumea toată, decât pe El, Care îi împlineşte total.

Necazul, durerea, ispita e *un mod de vedere personal accentuat* al relaţiei noastre cu Dumnezeu. Dumnezeu nu e *o idee* pe care să o ai doar pe buze şi despre care să scrii mult şi prost, fără o legătură cu El.

Dumnezeu e *o realitate de fiecare clipă*, cu care trăim, cu care mâncăm, cu care ne trezim noaptea şi ne culcăm cu capul pe pernă, pentru Care răbdăm multe, pe care Îl iubim, de care ne e dor, pe care Îl dorim nespus, pentru care suntem în stare să murim de multe ori, pentru care râvnim să fie cunoscut şi ascultat şi iubit.

Dumnezeu ne e deajuns.

Şi dacă El nu ne satisface, atunci nu-L avem şi dacă nu-L avem, degeaba ne lăudăm „cu prezenţa” Lui în noi, care e *o absenţă grozavă*.

A-L lăuda pe Cineva pe Care nu Îl simţim în noi înseamnă a trăi o mare singurătate. Singurătatea asta naşte rutină, naşte pasivitate, naşte somnolenţă.

Când cei care se proclamă *credincioşi*, au cuşma trasă pe-o ureche şi nu aud decât ceea ce vor, când cei îndrăgostiţi sunt îndrăgostiţi de formă, dar nu vibrează deloc şi când zâmbim fără viaţă, fără dragoste, atunci suntem singuri, deşi Dumnezeu e Cel mai aproape de noi.

Lăudarea unui *Dumnezeu distant* e o catastrofă a lumii de azi. Dar stau la distanţă de El, pentru că nu dau doi bani pe poruncile Sale. Suntem singuri, pentru că vrem să rămânem singuri. Şi până nu vom vedea, că singurătatea e înghiţită într-o clipă în dragostea Lui, vom rămâne singuri şi vom tămâia cu gândul idoli luciferici şi vom trăi o libertate strânsă de gât, pe care abia o mai suportăm…şi care se numeşte oricum.

[174] Cel care vrea să împlinească poruncile Sale, nu se teme de dureri, de ispite, de necazuri, ci le consideră *normale* într-o asemenea lume decăzută. El se aşteaptă la multe rele din partea celor care îl invidiază şi pe care îi stresează viaţa lui curată. Ortodocşii, „zgura” acestei lumi, sunt ca nişte mieluşei daţi spre moarte, şi care în loc să zbiere şi să facă larmă, ei zâmbesc cuţitului care le aduce sfârşitul. Dar sfârşitul lor, e o continuare. Pentru noi, viaţa nu se termină niciodată.

[175] Când eşti lăsat de către Dumnezeu ca să suferi din partea cuiva, nu te opune suferinţei. Când vezi că totul duce aici, nu te opune celor care se luptă cu tine. E ca şi când te-ai lupta cu voinţa lui Dumnezeu.

Sunt clipe când oamenii vor să îţi facă rău iar Dumnezeu nu te lasă, dar sunt momente când eşti chemat la martiriu şi atunci trebuie să consimţi.

Martirajul e un dar al lui Dumnezeu. La el ne cheamă harul Sfântului Duh, după cum tot harul Sfântului Duh ne indică o anumite faptă, o anumită atitudine, un anumit gând.

Pentru că aceasta este ceea ce de asemenea ne-a explicat: „iar oricui te izbeşte peste obrazul drept, întoarce-i lui şi pe celălalt”.

Căci nu a zis: „Dacă un om te izbeşte / te loveşte, tu nu dori ca el să te lovească” ci: „lasă-te mai degrabă lui, dacă vrea să te lovească”.

Iar în ceea ce priveşte *mila*, ei o simt foarte mult[176].

Mila preotului față de păstoriții săi și grija pentru ei

Asemenea preotului către aceia, pe care el îi iubeşte foarte mult, adică ca *pe proprii lui copii* sau ca pe nişte *prieteni foarte dragi*, care sunt bolnavi sau ca pe nişte *copii* sau ca pe nişte oameni *bolnavi mental* şi din cauza cărora el îndură multe lucruri[177].

Şi dacă bunăstarea inimii celor care suferă, arată că ei sunt gata să sufere încă şi mai mult, atunci suportă slăbiciunea acelora la nesfârşit sau preferă să moară.

Şi de aceea, în legătură cu cele prin care Domnul, Cunoscătorul sufletelor, ne-a învăţat să purtăm grijă de aproapele nostru, ce altceva poate El să ne înveţe despre ei,

---

Simţământul că eşti chemat la moarte mucenicească e unul foarte acaparator, dacă Dumnezeu te cheamă cu adevărat la o astfel de moarte. E o mare diferenţă între *a vrea tu* şi *a vrea Dumnezeu pentru tine*.

Şi când vrea Dumnezeu pentru tine, când El vrea să faci ceva, atunci oamenii nu înţeleg de ce faci *una* sau *alta*, pentru că nu întreabă pe Dumnezeu dacă *e bine* sau *nu e bine* ceea ce faci tu sau sunt indiferenţi faţă de voinţa Sa.

[176] Şi cea mai mare milă pentru cel care e rău o are cel care e şicanat de el mereu şi căruia el îi face multe nedreptăţi. Victimele cuvioase, care suportă cu cuvioşie durerea sunt tocmai cei care au mila cea mai mare pentru cei care fac răul.

Nu politicienii fără conştiinţă sau predicatorii de profesie au cea mai mare durere pentru crimele umanităţii, ci cei care suferă mojicia celorlalţi, cu rugăciune şi cu dragoste.

[177] O frază foarte explicită despre durerile unui preot. Preotul poartă neputinţele tuturora.

Unii dintre credincioşi sunt ascultători şi preotul îi simte şi îi recunoaşte ca pe nişte fii iubiţi, ca pe proprii săi copii.

Alţii sunt nişte prieteni bolnavi. Sunt prieteni foarte dragi datorită intenţiei lor spre bine, dar păstrează distanţa faţă de el, prin viaţa lor încă neepurată total.

Unii se comportă ca nişte copii. Nu înţeleg şi îi fac tot felul de greutăţi. Gândesc copilăreşte, fără adâncime.

Dar şi mai răi decât aceştia sunt cei nebuni, asemenea oamenilor nebuni, care îi fac multe dureri, dar pe care tot el trebuie să le poarte.

Cine îi ajută însă şi îi mângâie pe preoţii lui Dumnezeu? De ce să nu îi ajutăm prin viaţa noastră? De ce să nu-i ajutăm?

decât că trebuie să îndurăm în tăcere neputinţele lor, pentru ca aceia să dorească să vadă bunăstarea inimii noastre?

Pentru că toate slăbiciunile se nasc din neputinţele minţii[178], deoarece nimeni nu este mai liniştit, decât omul care este desăvârşit în virtute[179].

Ce înseamnă „obrazul drept". Manuscrisele grecești ale Scripturii și relația lor cu cele latine

58. Dar se poate întreba [și faptul]: ce înseamnă *obrazul drept*?

Pentru că atunci când citim, acest lucru găsim în manuscrisele greceşti, care sunt mult mai valoroase pentru ca să te încredinţezi de cele scrise[180] şi anume: mai multe manuscrise latine au numai cuvântul „obraz", fără adăugirea: „drept". Căci *faţa* este aceea prin care cineva este recunoscut.

Și acestea citim în scrierile apostolice: „Pentru ce suferiţi? Dacă un om vă face sclavi, dacă vrea să vă chinuie, dacă vrea să vă ia libertatea, dacă el se laudă pe sine, dacă vă izbeşte peste faţă" [II Cor. 11, 20], atunci el adaugă: „mă refer la aceasta ca la un reproş" [II Cor. 20, 21].

Pentru că el explică ce înseamnă *a fi lovit peste faţă*, şi anume: să fii dispreţuit şi umilit[181].

Nevoințele Sfinților Apostoli pentru cei credincioși

---

[178] Patima e o imaturitate a minţii, pe de o parte dar, pe de altă parte, şi o credulitate în care te complaci. Până nu vezi răul patimii la reala lui valoare, nu te dezici de el. Valoarea patimii e o non-valoare, o cutremurătoare boală interioară, care se revarsă şi în afară.
Mirosul urât al patimilor are nevoie de o simţire duhovnicească. De aceea nu ne vedem patimile, pentru că nu luptăm împotriva lor. Dacă am vrea să luptăm cu ele, Dumnezeu ne-ar trimite pe oamenii Săi pentru ca să ne conducă spre mântuire.

[179] *Desăvârşirea virtuţii* e sinonimă cu *neacceptarea interioară a mişcărilor pătimaşe*. Şi dacă nu mai colcăie viermii patimilor, bineînţeles că e pace, că e multă pace în inimă.

[180] Pentru Dumnezeiescul Augustin, manuscrisele greceşti ale Sfintei Scripturi erau *mai de încredere* decât cele latine. Un amănunt edificator pentru raportarea sa la Sfânta Tradiţie şi la păstrarea elementelor ei.

[181] Însă din punct de vedere lingvistic, atât „contemn", cât şi „despis" înseamnă „a dispreţui".

Aceste cuvinte nu sunt, într-adevăr, ceea ce ar fi spus vreun Apostol vizavi de această problemă, deoarece ei nu se comportau ca astfel de oameni.

Căci ei faţă de sine se comportau cu asprime, mai degrabă decât faţă de cei pe care îi iubeau, căci doreau ca pe ei înşişi să se istovească, pentru [folosul duhovnicesc] al acelora[182].

Obrazul drept și cel stâng

Dar întrucât *faţa* nu poate fi numită „dreapta” sau „stânga” şi, în plus, poate avea o valoare conformă cu voia lui Dumnezeu şi conformă cu înţelegerea acestei lumi, de aceea *faţa* a fost împărţită în *obrazul drept* şi *obrazul stâng*, ca oricare dintre ucenicii lui Hristos să poată suporta învinuirea ce i se aduce pentru faptul că e *creştin* şi să fie şi mai mult pregătit ca să poarte în sine însuşi durerea, dacă deţine vreo demnitate lumească.

În acest fel Apostolul vrea să spună, că dacă cel care păstrează tăcerea pe care i-o impune demnitatea lumească poate să îndure durerea ce i se provocă, atunci însă când omul e persecutat pentru *numele său de creştin*, nu trebuie să arate alt obraz acelora, peste care să fie lovit, afară de *obrazul drept*.

Sfântul Apostol Pavel se lasă prins și legat deși era cetățean roman

Căci atunci când el[183] a zis: „sunt cetăţean roman” (F. Ap. 22, 25 sq.), [prin aceasta] nu a dorit să fie *dispreţuit* – lucru pe care îl recunoaşte până la urmă – prin aceea că se

---

[182] Asceza e nu numai pentru noi, ci şi în folosul fraţilor noştri. Tot ceea ce dobândim este *eclesial* şi *comunitar*.
Darurile personale nu sunt pentru a se trăi în separaţie de ceilalţi, pentru că Duhul Sfânt e Duhul lui Hristos, e Duhul comuniunii, al iubirii, al frăţietăţii. Darurile Duhului Sfânt ne ajută tuturor şi fiecare lucrare a noastră e de fapt o lucrare a Sfintei Biserici în folosul întregii deplinătăţi creştine.
[183] Sfântul Pavel.

dispreţuia el însuşi pe sine, deşi viaţa e *un dar* cu un nume preţios.

Pentru că cel care, în faţa tuturor[184] şi, mai degrabă, din cauza aceasta se lasă a fi legat, o face pentru că era ilegal ca să fie socotiţi aşa *cetăţenii romani* sau pentru că *vrea să acuze pe cineva* de această ofensă?

Şi dacă altcineva se putea cruţa pe sine din cauza *cetăţeniei romane*, atunci pe el nu l-a oprit aceasta de la a se oferi asemenea unui *obiect*, pe care ei puteau să îl chinuie.

Motivația interioară duhovnicească pentru care Sfântul Pavel s-a lăsat înlănțuit

Căci el a dorit ca prin răbdarea sa să vindece perversitatea aşa de mare a acelora[185], pe care i-a văzut lăudându-se din cauza sa şi aparţinând celor *din stânga*, mai degrabă decât celor *din dreapta*[186].

Pentru că numai acest lucru trebuie urmărit[187] la el: în ce Duh face el toate lucrurile, cu ce bunăvoinţă şi blândeţe acţionează faţă de aceia, de la care el a suferit astfel de lucruri.

Profeția Sfântului Pavel de la F. Ap. 23, 3. Despre ipocrizie.

Pentru că atunci când el a fost lovit cu palma din porunca marelui preot, ce altceva a însemnat *cutezanţa* sa, [atunci] când el a zis: „Dumnezeu să te lovească pe tine, perete văruit" (F. Ap. 23, 3), decât ceva semănător unei *insultări* a lor, [asta] pentru cei care nu înţelegeau, dar pentru cei care înţelegeau aceasta era *o profeţie*?

Pentru că *un perete văruit* este *ipocrizia*[188], adică pretinsa *purtare exterioară* a demnităţii preoţeşti înaintea

[184] Tot despre Sfântul Apostol Pavel e vorba.

[185] Răbdarea durerii diluează şi chiar vindecă perversitatea, răutatea celor care te chinuie. Persecutorii învaţă de la cel care rabdă, că răutatea nu împlineşte, ci dreptatea şi fapta bună împlinesc. Ieşirea din rău se face urmând exemplele bune.

[186] Cred că se face referire la pericopa Înfricoşatei Judecăţi de la Mat. 25, unde oile, cei Sfinţi sunt în partea dreaptă iar caprele, cei păcătoşi în partea stângă (Mt. 25, 33).

[187] La Sfântul Pavel.

[188] Ipocrizia e cea care se foloseşte de o demnitate pe care nu o merită, pentru a epata, pentru a se propune ca cineva demn, respectabil, sfânt, când el este un impostor pe toate planurile.

altora şi, sub acest nume, ca sub o mască albă, ascunzându-şi cele ascunse şi murdara ticăloşie.

Despre pacea interioară și înțelepciunea Sfântului Pavel

Şi pentru ce s-a purtat cu umilinţă, el, care era cu totul minunat, când acestea i s-au zis lui: „Insulţi tu pe marele preot?”(F. Ap. 23, 4) şi el a răspuns: „N-am ştiut, frate, că era marele preot; pentru că scris este: să nu vorbeşti de rău pe conducătorul poporului” (F. Ap. 23, 5 / Ieş. 22, 28)?

Pentru că aici el a arătat cu ce *linişte sufletească* trebuie să i se vorbească aceluia, care ne vorbește *cu mânie*. Fiindcă el i-a răspuns foarte repede şi cu multă calmitate aceluia, lucru pe care nu-l pot face oamenii care sunt *indignaţi*. Și tocmai de aceea sunt plini de neorânduială interioară.

Şi în această mărturisire explicită, el a spus adevărul celor care nu îl înţelegeau pe el: „n-am ştiut că era marele preot”.

Pregătirea interioară continuă pentru a suferi pentru Domnul

Pentru că ar fi putut zice: „eu cunosc alt Mare Preot, pentru numele Căruia eu sufăr toate acestea şi pentru Care nu e ilegal să fii ocărât, şi pentru Care iată că sunt ocărât, deşi în mine nu e nimic care să fie ocărât şi pentru numele Lui eu sufăr acestea”.

Căci de aceea e nevoie ca fiecare să nu se laude pe sine cu astfel de lucruri, într-un mod ipocrit, ci să se pregătească în inima sa pentru tot felul de lucruri ca acestea.

Ipocrizia e masca josnică a falsităţii, a imposturii. Când preotul nu are o viaţă curată şi afişează masca „sfinţeniei” gratuite, a „sfinţeniei” false e cea mai mare durere pentru cei care îl înţeleg.
El e un actor, care confundă *adevărul* cu *irealitatea*. Acesta e unul dintre cei mai hulitori oameni, care relativizează sfinţenia şi îşi bate joc, cu vădită intenţie, de tot ceea ce e sfânt. Și aceasta numai pentru a câştiga bani, faimă, plăcere.

Şi unul ca acesta poate cânta aidoma cuvântului profetic: „Gata este inima mea, Dumnezeule, gata este inima mea” (Ps. 56, 10).

Pentru că mulţi au învăţat cum să îşi ofere obrazul *drept*[189], dar nu au cunoscut şi cum să îl iubească pe acela, prin care ei sunt loviţi[190].

Exemplul și suferința Domnului pentru noi

Şi, într-adevăr, Domnul Însuşi, Care pe drept cuvânt a fost primul care a împlinit toate învăţăturile pe care El le-a propovăduit, nu Şi-a oferit celălalt obraz slugii marelui preot atunci când a fost lovit de acela, ci l-a îndepărtat pe el, zicându-i: „Dacă am vorbit rău, dovedeşte-mi că e rău. Dar dacă este bine [ceea ce am spus], de ce mă loveşti?” (In. 18, 23).

Dar El nu avea astfel de ispite în inimă. Ci pentru mântuirea tuturora nu numai că S-a lăsat lovit peste obrazul drept, ci încă a primit să fie răstignit întregul Său trup.

Poruncile dumnezeiești ne duc la curățirea inimii

59. Şi de aceea cuvintele care urmează: „şi dacă vreun om vrea să te judece după lege, şi vrea să îţi ia haina, să-i laşi lui şi cămaşa” sunt înţelese în mod drept dacă formează o poruncă, care face referire la curăţirea inimii, şi nu îl arată pe un om încrezut, care se laudă cu faptele din afară.

Şi ceea ce se spune în legătură cu *haina* şi *cămaşa*, trebuie să fie împlinite nu numai în astfel de prilejuri, ci în fiecare caz în parte, care prezintă un motiv binecuvântat[191] şi despre care putem vorbi că se întâmplă şi în timpul nostru.

Şi dacă această poruncă este dată pentru ceea ce este *necesar*, cum cei mai mulţi dintre noi devin dispreţuitori numai faţă de ceea ce este inutil!

---

[189] Spre a fi lovit, de cei care ne sunt potrivnici

[190] Suportarea chinurilor, ne aminteşte Fericitul Augustin, nu e un mod de a-ţi sfida adversarul, ci un mod prin care îi arăţi dragostea ta pentru Dumnezeu şi pentru el. Adversarul nu trebuie privit cu ostentaţie ci cu dragoste. Şi dragostea e dezarmantă, când i se înţelege curăţia ei, conştiinţa ei evanghelică.

[191] Literal: drept.

Ba încă acele lucruri pe care eu le cred *ale noastre*, sunt incluse în acea categorie inferioară, faţă de aceea pentru care Domnul Însuşi ne-a dat poruncile, atunci când a zis: „dacă vreun om vrea să te judece după lege, şi vrea să îţi ia haina, lasă-i lui şi cămaşa”.

Despre judecata în instanță și despăgubirile înțelese în mod creștin. Despre avere ca povară a omului credincios

Tocmai de aceea, toate aceste lucruri trebuie să fie înţelese, fiindcă putem fi daţi în judecată *conform legii*.

Şi atunci e drept ca faţă de aceia să putem lăsa de la noi, pentru cei care ne-au dat în judecată sau pentru care suntem judecaţi şi anume, ceva ca îmbrăcămintea, o casă, o proprietate, [de fapt] cea mai mare *povară* a noastră şi, în general, tot felul de astfel de bunuri.

Poziția Dumnezeiescului Augustin față de sclavi și sclavia vremii lui

Şi dacă aceste lucruri le înţelegem având legătură şi cu sclavii, atunci e o mare realizare. Pentru că un creştin nu se cuvine să posede sclavi[192], în acelaşi fel cum posedă cai sau bani.

Căci se poate întâmpla, ca un cal să fie evaluat la un preţ mai mare decât un sclav şi unele lucruri de aur sau de argint mai mult decât acela.

Dar în ceea ce priveşte sclavul, dacă el este educat şi este condus, cu timpul, spre a-şi fi *propriul stăpân*, acesta e un drum mult mai drept şi mult mai cinstit şi conduce şi mai mult la frica de Dumnezeu, decât dacă se face din el ceea ce doreşte cel care l-a cumpărat.

---

[192]: „for a Christian ought not a possess a slave in the same way as a horse or money”.
Creştinul nu trebuie să posede sclavi, pentru că el nu poate să sugrume libertatea altora. Dumnezeiescul Augustin ia atitudine categorică împotriva sclaviei şi a devalorizării demnităţii umane.

Căci nu cunosc ca cineva să fii îndrăznit să facă acest lucru[193] şi, în acelaşi timp, să spună, că sclavul se cuvine să fie *dispreţuit* asemenea unei îmbrăcăminţi.

Pentru că un om se cuvine să fie iubit de aproapele său ca pe sine însuşi, deoarece aşa ni s-a poruncit tuturor de către Domnul pentru el – căci ne-a arătat cum arată *aproapele nostru* – şi la fel să iubim şi pe duşmanii noştri.

Despre „îmbrăcăminte" și „haină"

60. Trebuie să ne dăm toată silinţa ca să observăm, că fiecare haină este o îmbrăcăminte, dar nu orice îmbrăcăminte este şi o haină.

Deci cuvântul „îmbrăcăminte" înseamnă mult mai mult decât cuvântul „haină".

Şi de aceea, gândesc că această expresie: „şi dacă cineva vrea să se judece cu tine după lege şi vrea să îţi ea haina, lasă-i lui şi cămaşa", e ca şi cum El ar fi zis: „Oricine doreşte să vă ia haina de pe voi, daţi-i, pe deasupra, şi orice alt fel de haină aveţi".

Şi tot astfel putem interpreta cuvântul „pallium[194]", care are corelativ în greacă pe ἱμάτιον [195], ca [în cazul de] aici.

Din nou despre pregătirea interioară pentru a suferi pentru Domnul

61. „Şi oricine", a zis El, „te va sili să mergi cu el o milă, tu să mergi cu el două". Şi aceasta, cu siguranţă, nu trebuie înţeleasă mai mult în sensul, că trebuie să faci acest lucru mergând pe jos, ci că trebuie să fi pregătit în mintea ta ca să faci un asemenea lucru.

Pentru că în însăşi istoria creştinismului, care este o mărturie oricând grăitoare, vei găsi astfel de lucruri, făcute nu numai de către Sfinţi sau de către Domnul Însuşi, când în trupul omenesc – pe care şi L-a asumat prin iconomie – ne-a arătat un exemplu de *cum trebuie să ne trăim viaţa*.

[193] Să îl educe și să îl cinstească potrivit demnității umane.
[194] Un cuvânt latin: *învelitoare*.
[195] Care înseamnă: *manta*.

Ci, în acelaşi timp, aproape în toate locurile vei găsi pe aceia, care au fost pregătiţi să se poarte cu calm[196], indiferent dacă puteau să se împotrivească cu răutate împotriva acelora.

Gradația poruncii suferinței pentru Domnul și cifra 3

Însă putem presupune că a zis această expresie: „mergi cu el două” în mod simplu sau, mai degrabă, că El a dorit, ca cifra 3 să fie deplină; căci această cifră trei înseamnă *perfecţiunea*?

Căci fiecare îşi poate aminti când s-au zis acestea: că acela e pe deplin desăvârşit în dreptate, dacă va purta, prin dragoste, neputinţele acelora pe care el doreşte să îi aibă pe deplin.

Şi acestea pot fi înţelese din aceea, că El a dat aceste porunci prin trei exemple, dintre care *primul* este: dacă cineva vrea să te lovească peste obrazul drept; *al doilea*: dacă cineva vrea să îţi ia cămaşa; *al treilea*: dacă cineva te sileşte să mergi cu el o milă.

În aceste trei exemple se adaugă de două ori mai mult faţă de primul element, pentru ca în acest fel treimea să fie completă.

Şi dacă acest număr, în versetul de dinainte – ca să zic aşa – înseamnă *perfecţiunea*, atunci haideţi să înţelegem, că prima Sa poruncă, care este pusă la început, este mai uşoară, după care El ne duce la trepte ale ei şi mai mari, până ajungem la a îndura de două ori mai mult decât la început.

Pentru că în primul verset, El doreşte ca *celălalt obraz* să fie arătat când *obrazul drept* este lovit. Căci poţi fi pregătit să duci mai puțin decât ai dus până acum.

Şi orice s-ar înţelege prin „obrazul drept”, acesta este, cu siguranţă, ceva mai de preţ, decât cel care este numit „obrazul stâng”.

Iar dacă unul s-a născut cu ceva pentru care e *mai de preţ* decât alţii, cei care nu s-au născut astfel, au mai puţin *ceva important* decât acela.

---

[196] Faţă de agresorii lor.

Şi, în al doilea rând, în cazul celui care doreşte să îţi ia cămaşa, El doreşte ca şi cealaltă îmbrăcăminte să i-o dai aceluia.

Însă nu doar *să îi dai mai mult* sau *şi mai mult*. Nu! Ci în această situaţie *de două ori* înseamnă *a da mai mult*.

În al treilea verset, cu privire la mile, despre acestea El spune, că pot fi două mile adăugate.

El doreşte ca să mergi încă *de două ori mai mult*.

Căci asta înseamnă că se poate face ceva *mai puţin* decât ceea ce ţi se cere sau *mai mult* sau *mult mai mult*.

[Și aceasta], pentru ca în comparaţie cu unul care e *un om răutăcios* şi care doreşte să te ia pe tine cu sila, tu trebuie să fii un om cu *o minte liniştită*.

Capitolul al 20-lea

Injurii și răsplată. Răzbunarea e o slăbiciune și nu o plăcere sănătoasă și un act de tărie

62. Şi iată că observ, cum că în aceste trei feluri de exemple niciun fel de injurie nu e trecută cu vederea.

Pentru că toate lucrurile în care noi suferim o nedreptate sunt împărţite în două clase: prima, unde răsplata nu poate fi făcută şi a doua: unde răsplata este posibilă.

Şi în cazul în care, răsplata nu poate fi făcută, se cere de obicei o compensaţie în locul răzbunării.

Dar ce câştigă acela, care loveşte pe cel care l-a lovit? Şi dacă aceasta este partea care a fost lezată cumva, care este raţiunea de a face şi tu, ceea ce ţi-a făcut el în mod real?

Şi mintea îi arată astfel de dorinţe care l-ar uşura.

Însă aceste mici lucruri nu oferă *plăcere sănătoasă* şi *tărie* în primul rând. Căci și mai mult [decât atât] putem zice, că astfel de păreri nu vin dintr-o *judecată bună*, ci sunt mai degrabă alte *neputinţe*, care trebuie privite cu milă încă de la început, decât să *te linişteşti* pedepsind pe altul; deşi astfel de *liniştire* nu există.

Pedeapsa și suportarea ei. Corecțiile paternale la adresa copiilor

63. Astfel, nici nu suntem presaţi de a da o astfel de *pedeapsă revendicativă*, ca şi când ar folosi pentru îndreptarea cuiva, ci ar fi rezultatul sentimentului însuşi de compasiune; nici nu am sta în faţa rostului vieţii acesteia, unde unul este pregătit să îndure *mai mult*, adică şi lovitura celeilalte mâini, pe când un altul o doreşte doar pe cea dreaptă.

Şi nu numai unul este pregătit pentru această pedeapsă. Asta în afară de acela, care datorită marii lui iubiri a covârşit ura celorlalţi în aşa măsură, încât poate aprinde cu dragostea sa şi pe aceia care vor să se răzbune.

Pentru că unul ca acesta nu se teme, aidoma cu părinţii care par să *îl urască* pe fiul lor, când acela face câte

o prostie, ci el se lasă bătut de aceia, cărora, poate, că nu le-a făcut nicio neplăcere [pedepsirea lui].

Mt. 5, 44. Despre iubirea lui Dumnezeu și pedepsele Sale în viața noastră

Şi, cu siguranţă, că *dragostea desăvârşită* este un lucru care ne precede şi pe care îl dobândim urmând lui Dumnezeu Tatăl.

Căci Fiul ne-a spus El Însuşi următoarele: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă urăsc pe voi, şi rugaţi-vă pentru cei care vă prigonesc pe voi [197] ” (Mt. 5, 44).

Pentru că aceasta este ceea ce s-a zis de El prin Prorocul care zice: „pe cel pe care Domnul îl iubeşte, pe acela îl şi pedepseşte, căci El biciuie pe fiecare fiu pe care l-a primit”[198] (Evr. 12, 6 / Iov 5, 17; Ps. 93, 12).

De asemenea, Domnul a zis: „Sluga care nu cunoaşte voia Domnului său şi face lucruri vrednice de osândă, va fi bătută cu mult mai puţin. Dar sluga aceea care cunoaşte voia Domnului său, şi face lucruri vrednice de osândă, va fi bătută cu mult mai mult” (Lc. 12, 47-48)[199].

Rolul justiției în societate. Trebuie să se judece ținându-se seama de omul inculpat

De aceea nu trebuie să cerem mai mult, decât de la acela care poate să pedepsească şi căruia i-a fost dată puterea de a pedepsi, legată de faptele naturale[200].

Şi cel care pedepseşte să o facă cu aceeaşi bună-voinţă pe care un tată o are faţă de fiul său, care datorită minţii lui încă necoapte / tinereşti nu poate fi urât[201].

---

[197] În ed. BOR 1988, textul versetului e mai amplu: „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blesteamă, faceţi bine celor ce vă urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc”. În ed. BOR 2001 versetul este identic.

[198] Pare-se că aceste cuvinte sunt spuse de Sfântul Pavel sau sunt reluate de el.

[199] Este interesant aici, că versetul al 48-lea e înaintea versetului al 47-lea în varianta Dumnezeiescului Augustin, în comparaţie cu versiunea BOR 1988, apre exemplu. La Dumnezeiescul Augustin se vorbeşte, în primul rând, despre cel care e bătut mai puţin, în comparaţie cu varianta contemporană, unde se începe cu cel care e bătut mai mult.

[200] Sociale. Numai forurile de judecată ale statului pot da sentinţe cu privire la *infracţiunile obşteşti*.

Dacă pornim de la această idee, atunci putem să scoatem multe înţelesuri din acest exemplu bun, în sensul că poate fi de ajuns de lămurit, că păcatul poate fi pedepsit mai uşor *prin dragoste*, decât să fie pedepsit *prin forţă*.

Şi un om poate dori pentru sine cele pe care el le-a dat altora[202]. Dar aici nu e vorba de *a fi nenorocit* pentru că eşti *pedepsit*, ci e o situaţie când te poţi bucura de ceea ce înseamnă *schimbare personală*.

În plus, trebuie să te pregăteşti – dacă este nevoie – să înduri cu şi mai mult calm loviturile pline de răutate de la acela prin care doreşti să fii schimbat, indiferent dacă el are puterea să se stăpânească sau nu pe sine.

Cum văd Sfinții lui Dumnezeu moartea

64. Dar omul mare şi Sfânt ştie, cu adevărat, încă de pe acum şi pe deplin, că moartea, care separă sufletul de trup, nu este *înspăimântătoare*.

Astfel că, în acord cu sentimentul acelora, care poate că le e frică de ea, pedepseşte aceste păcate cu moartea, pentru că, pe de o parte, viaţa a fost lovită cu *o frică folositoare* iar, pe de altă parte, fiindcă aceasta nu era *moartea însăşi*.

Iar jignirea acelora care au fost pedepsiţi cu moartea, datorită păcatului făcut de ei, poate să crească, dacă cei care i-au pedepsit continuă să trăiască. Ei nu au judecat pripit, pentru că acelora Dumnezeu le-a dat această *putere de a judeca*.

Moartea survenită în urma voinței Sfinților

---

[201] Judecătorul trebuie să pedepsească cu conştiinţă paternală, ca şi când inculpaţii i-ar fi proprii lui fii.
Dumnezeiescul Augustin nu cere *o împlinire exterioară* a actului de a face dreptate, ci o împlinire în care ți-l asumi pe celălalt, te pui în locul lui şi după aceea decizi pentru el.
Şi judecătorul, şi doctorul, şi poliţistul, şi ministrul, şi preşedintele statului trebuie să aibă conştiinţa, că e absolut nevoie să ne asumăm oamenii cu care avem de-a face.
Să nu facem ceva doar de *dragul de a face* sau pentru *a ne lua banii*, ci pentru că oamenii au nevoie de noi şi ne solicită acel lucru cu toată insistenţa. Să avem conştiinţă deci!
[202] Se referă la lovituri.

După cum şi prin Ilie au fost loviţi mulţi cu moartea, atât prin mâna lui, cât şi prin chemarea sa, de a se pogorî foc din cer (III Reg. 18, 38, 40 şi IV Reg. 1, 10, 12, 14).

Şi aceasta s-a făcut şi fără grabă, prin mulţi alţi oameni buni şi mari, în acelaşi Duh, cu grija de a păstra omenirea *în bine*.

Şi când Ucenicii au arătat un exemplu de la acest Elisei (IV Reg. 2, 24), spunând Domnului ca să facă precum el, în sensul că El Însuşi putea să trimită, prin puterea Sa, foc ceresc pe pământ, ca să mistuie pe aceia care nu i-au arătat ospitalitate, Domnul i-a certat pe ei (Lc. 9, 55) şi nu exemplul Sfântului Proroc.

Domnul ne învață îndreptarea prin iubire. Pogorârea harului Sfântului Duh s-a petrecut la 10 zile de la Înălțarea Sa la cer

Căci neştiinţa lor în legătură cu *învăţătura răzbunării* – cunoaşterea lor fiind *încă puţină* – i-a făcut să înţeleagă, că îndreptarea nu se face *prin iubire*, ci *prin ură* şi *dorirea răzbunării*.

De aceea, după ce El i-a învăţat că trebuie să ne iubim aproapele ca pe noi înşine şi când Sfântul Duh s-a revărsat cu multă bogăţie în lume şi pe Care, de la 10 zile de la Înălţarea Sa la cer, El L-a trimis asupra lor de sus, ca pe Cel care le era promis, ei nu au mai dorit astfel de *acte de răzbunare* şi care au fost mult mai rare în comparație cu cele din Vechiul Testament.

Din nou despre pedepsele venite prin Sfinți. Ele au fost date din dragoste pentru ei și nu din ură

Pentru că acolo, în multe părţi[203], ca nişte *slujitori*, ei au fost ţinuţi *sub frică*. Însă acum trăiesc mai ales *libertatea*, în care ei sunt *hrăniţi de dragoste*.

Însă cuvintele Sfântului Apostol Petru, către Anania şi soţia sa, pe care noi le citim în *Faptele Apostolilor*,

---

[203] Ale Vechiului Testament.

simţindu-le aceia, au căzut morţi şi din care moarte nu au mai fost înviaţi iarăşi, ci aceasta le-a fost mormânt (F. Ap. 5, 5, 10).

65. Şi dacă ereticii, care neagă Vechiul Testament, nu dau crezare acestei cărţi, atunci să contemplăm pe Apostolul Pavel, care da să citească celor de dinainte de noi şi nouă, zicând cu privire la un anume păcătos, pe care l-a dat Satanei pentru zdrobirea trupului, „că duhul poate fi mântuit” (I. Cor. 5, 5) prin aceasta.

Şi dacă ei nu vor înţelege aici *moartea* (pentru că li s-ar putea părea, că e neclar textul), atunci să înţelegem că pedeapsa unuia ca acesta sau a altora a fost dată de Apostoli, ca să fie munciţi de Satana, dar nu pentru că *i-au urât*, ci *din dragoste*.

Căci s-a făcut acest lucru foarte clar, prin adăugirea pe care a făcut-o aici: „ca să i se poată mântui sufletul”.

Dumnezeiescul Augustin neagă autenticitatea unei secvențe din viața Sfântului Apostol Toma, care a rămas drept veridică de-a lungul timpului

Sau să le dăm acestora[204], ceea ce noi am găsit în acele cărţi, cărora ei înşişi le atribuie o mare autoritate, unde se scrie că Apostolul Toma a blestemat un anume om, care îl lovise cu palma, pedepsindu-l cu o moarte foarte chinuitoare, trimiţând astfel sufletul său la Dumnezeu.

Şi acela, deşi putea să rămână în lume, datorita acelei palme date, a fost sfâşiat în bucăţi, după ce a fost omorât prin gura unui leu iar un câine a adus resturile sale la masa unde Apostolul se ospăta.

Şi acestea ne fac *să nu credem* această scriere, pentru că ea nu este în *canonul catolic*[205].

---

[204] Ereticilor.

[205] Adică nu e *universal acceptată*.

În ****Vieţile Sfinţilor Apostoli*, trad. de Diana Potlog din engleză, Ed. Sofia, Bucureşti, 2002, găsim narat acest eveniment, la p. 198-199: „cel ce turna vinul, văzând că Apostolul nu lua parte la petrecere, l-a lovit peste faţă, zicând: „Ai fost chemat la nuntă! Nu sta trist, ci veseleşte-te şi alătură-te celor ce beau!”.

Atunci Apostolul a zis în evreieşte celui ce-l lovise: „Să te răsplătească Domnul pentru acest rău în această viaţă! Fie ca să văd mâna ta care m-a lovit sfârtecată de un câine în vederea a mulţi!”.

Nu a trecut mult timp şi bărbatul care-l lovise a coborât la izvor pentru a aduce apa cu care oaspeţii să-şi amestece vinul. Pe neaşteptate, asupra lui s-a năpustit un leu, l-a doborât, l-a ucis şi, bându-i sângele, s-a dus în drumul lui.

Deşi ei pot cinsti şi respecta ceva ca fiind pe *deplin nevătămat* şi considerat a fi *adevărul deplin*, cine strigă cu mare vehemenţă împotriva pedepselor trupeşti, care sunt în Vechiul Testament – căci cunosc această *orbire* – sunt cu toţii neştiutori în ceea ce priveşte duhul şi veacul în care s-au petrecut în istorie astfel de pedepse[206].

Compătimirea celui care ne ocărăşte

66. Deci în cazul ocărilor, care sunt compensate prin pedeapsă, o astfel de măsură va fi păstrată prin creştini.

Căci pentru o ocară pe care am primit-o, mintea nu trebuie să ajungă să urască pe aproapele nostru, ci să fie pregătită ca să compătimească această neputinţă a lui, îndurând-o astfel şi mai mult.

Şi prin aceasta nu se neglijează nici *îndreptarea* lui, căci poate fi folosit fie prin sfat, fie prin autoritate, fie prin manifestarea puterii.

Gradele restituirii. Despre pedepse

Există însă şi altfel de ocări, unde se poate face *o restituţie completă*. Şi aceasta este de două feluri: fie prin bani, fie prin muncă.

De aceea, exemplele sunt asemănătoare: în primul rând *haina* şi *cămaşa*, în al doilea rând obligaţia de a face nu *o milă*, ci *două*.

Şi aceasta, pentru că îmbrăcămintea poate fi dată înapoi şi cel pe care l-ai ajutat prin munca ta, poate să te ajute şi el la rândul său, dacă va fi nevoie.

Şi poate că numai o distincţie s-ar putea face, mai degrabă, în această discuţie, şi anume: că în primul caz

---

Apoi câinii s-au repezit spre acel loc şi i-au făcut corpul bucăţele.
Un câine negru, luând mâna sa dreaptă, a târât-o în sala banchetului şi a lăsat-o în văzul tuturor".
Pare-se că s-a păstrat ca *autentică* această minune, pe care Dumnezeiescul Augustin o neagă. Dar ceea ce e important, e că acel bărbat nu a murit dintr-un „moft" al Sfântului Toma, ci pentru păcatele lui. Nu Sfântul Toma *l-a omorât*, ci *un leu*, care din voia lui Dumnezeu, l-a ucis pe acela.

[206] Aceşti eretici nu cunoşteau iconomia lui Dumnezeu, lucrarea lui Dumnezeu cu oamenii de-a lungul timpului.

discutat, în legătură cu obrazul care a fost lovit, în situaţia asta, înseamnă că ocările, care sunt făcute cu răutate, nu pot fi răsplătite în acest mod fără a nu trece la pedepse iar, în al doilea caz pus în discuţie, în legătură cu îmbrăcămintea, acesta înseamnă *toate ocările*, unde răsplata poate fi făcută *fără pedeapsă*.

Sentințele judecătorești în viața noastră

Şi de aceea s-ar putea să se fi adăugat: „dacă vreun om vrea să te tragă pe tine la judecată".

Fiindcă ceea ce este luat de pe tine, se înţelege, prin *sentinţă judecătorească*, nu se presupune că a fost luat *cu forţa*, ci *printr-o pedeapsă*, care era *o datorie*.

Al treilea caz însă are ceva din ambele exemple laolaltă, căci răsplata se poate face şi *cu pedeapsă* şi *fără pedeapsă*.

Pentru că omul care strică, în mod premeditat[207], munca ta, care nu este *a sa* de drept, fără vreun proces judiciar, şi care te sileşte cu răutate ca să mergi împreună cu el şi te forţează să mergi pe un drum nedrept, ajutorul se poate da chiar de sine însuşi, deşi e unul care nu doreşte asta, şi se poate face, fie prin plata pedepsei pentru răutatea lui, fie prin muncă pentru acela, dacă cel care a îndurat răul cere, în mod expres, acest lucru.

Domnul ne cere ca să ne pregătim cu dârzenie în fața nedreptăților de tot felul

De aceea, în toate cazurile de lezare a altora[208], Domnul învaţă că purtarea unui creştin se cuvine a fi mult mai plină de răbdare şi de milă, şi pregătită cu multă dârzenie, pentru ca să îndure multe nedreptăţi.

---

[207] În mod precis.
[208] A ocărilor, a injuriilor.

La dârzenia în fața necazurilor trebuie să adăugăm milostenia.Milostenia se face din câștigul cinstit și potrivit dreptății

67. Însă aceasta este numai *o mică pregătire* pentru a putea să treci de ocări şi care nu îţi conferă un ajutor pe care l-ai putea avea.

Tocmai de aceea El a mers şi mai departe şi a zis:

„Dă fiecăruia care cere de la tine şi de la cel care vrea să ceară împrumut de la tine, nu îţi întoarce faţa în altă parte" [Mt. 5, 42].

Şi El a zis: „fiecăruia care cere". Nu a zis: „orice lucru pe care el ţi-l cere". Şi trebuie să dai, pe cele care le poţi da într-un mod cinstit şi după dreptate.

Nu putrem da milostenie pentru ca cel care o primește să facă păcate sau lucruri rele

Însă ce faci, dacă el îţi cere bani, prin care ar putea să încerce să chinuie[209] un om nevinovat? Sau ce faci, mai pe scurt, dacă el îţi cere ceva neruşinat[210]?

Însă nu vreau să dau mai multe exemple, căci ele sunt de fapt fără număr. Căci într-adevăr pot fi date multe[211], din cele pe care le-ai suferit tu însuţi sau le-ai auzit în altă parte, până la cele cunoscute şi bănuite de fiecare în parte.

Şi în acest caz, trebuie să refuzăm, pe bună dreptate ceea ce ni se cere, pentru că dreptatea însăşi ne dă să înţelegem, că trebuie să îl trimitem acasă cu mâna goală[212].

---

[209] Să asuprească.

[210] Păcătos, indecent, imoral.

[211] Exemple.

[212] *Milostenia* şi *ajutorul* nu trebuie să conducă pe celălalt la păcat. Milostenia şi prietenia sunt mijloace prin care trebuie să creştem în înţelepciune şi nu să ne prefacem viaţa într-un iad.
Nu poţi să o „ajuţi" pe o femeie, care vine ca să se culce cu tine, iar desfrânarea să o consideri un „ajutor" pe care i l-ai putea da.
„A ajuta" pe cineva să fure, să mintă, să omoare, nu e un „ajutor", ci o părtăşie la păcatul lui.
Dumnezeiescul Augustin remarcă, pe bună dreptate, că milostenia trebuie să aibă scop cuviincios, omenesc, care să îl înnobileze pe om şi nu să îl arunce în mreaja patimilor de tot felul.
Nu orice cerere trebuie satisfăcută. Aproapele trebuie ajutat să fie om bun şi dacă cere ceva bun, atunci e un păcat să nu-l ajuţi, dacă şi poţi să faci acest lucru. E un

Altfel tu îi vei da de fiecare dată ceea ce el îţi cere, şi în această situaţie, tu nu poţi să îi dai întotdeauna ceea ce el îţi cere. Şi oricând îţi va cere îi vei da ceva şi mai bun, când el ar cere ceva *drept* şi nu când ar face *rugăminţi nedrepte*.

Prin față se referă la minte în Mt. 5, 42

68. Astfel, când El a zis: „de la cel care vrea să ceară împrumut de la tine, nu îţi întoarce faţa în altă parte", în acestea s-a referit la *minte*. Pentru că Dumnezeu, iubindu-ne, ne-a dat-o cu multă bucurie[213].

Despre împrumut și milostenie

Mai mult, fiecare dintre cei care primesc orice fel de împrumut, dacă nu vor să îl mai restituie nu trebuie să o mai facă.

Însă, cu toate acestea, Dumnezeu va răsplăti şi mai mult pe cel milostiv, oricare ar fi fost felul împrumutului respectiv[214].

Sau, dacă nu ni se pare o alegere bună, ca să înţelegem împrumutul, în alt sens decât acela de a da cuiva un împrumut şi de a ţi-l restitui, noi trebuie să înţelegem, că Domnul are cuprinse în aceste două metode un mare dar.

Căci, fie că dăm un cadou ca *un act de bunăvoinţă*, fie că dăm un împrumut pe care trebuie să ni-l restituie, facem acelaşi lucru.

---

păcat să nu laşi pe cineva să dea telefon de la tine, ca să anunţe salvarea sau pompierii, când cineva e rănit sau casa vecinului arde în flăcări.

E un păcat să poţi ajuta pe un student, pe un om fără casă, pe cineva handicapat şi tu să treci mai departe. Cererea trebuie să fie *spre sporirea* binelui. Şi cererea care se face pentru împlinirea voii lui Dumnezeu trebuie respectată şi îndeplinită.

[213] Veselie.

[214] Dumnezeu răsplăteşte orice milostenie, indiferent de forma ei iar împrumutul nerestituit e şi el o milostenie. Dacă nu privim cu ochi omenesc, juridic, în care tot ce ni se cuvine, trebuie să ni se restituie, vom vedea mila lui Dumnezeu, care va umple şi mai mult inima şi casa noastră, decât dacă nu am fi dat acei bani cu împrumut sau respectivul lucru.

Trebuie să gândim duhovniceşte orice lucru şi orice eveniment. Fără înţelegerea proprie a unui lucru pe care îl facem, nu putem percepe sensul acţiunilor noastre, rolul lor, impactul lor în fiinţa noastră.

Şi omul care face acestea în mod frecvent, aşteptând răsplata dumnezeiască mai înainte de a da ceva, este astfel pregătit să dea un cadou, şi să dea şi mai uşor un împrumut celui care îi cere.

Iar cei care nu dau un împrumut ca să primească răsplată de la Dumnezeu, primesc înapoi doar lucrul pe care l-au împrumutat.

De aceea, cu dreptate ne vesteşte Dumnezeu acest mod de *a da un ajutor*, zicând: „şi de la cel care vrea să ceară împrumut de la tine, nu îţi întoarce faţa în altă parte”.

Dumnezeu răsplătește milostenia noastră

Adică să nu ne înstrăinăm de bunăvoinţă faţă de cel care ne cere ceva. Fiindcă atunci şi banii noştri vor fi fără valoare, după cum nici Dumnezeu nu ne va răsplăti, întrucât nu am dat nimic acelui om.

Dar când facem aceasta, ţinând cont de învăţăturile lui Dumnezeu, nu poate fi *fără rod* acest lucru din partea lui Dumnezeu, Care a dat aceste porunci.

Capitolul al 21-lea

Mt. 5, 43-48. Nu se pot împlini poruncile lui Dumnezeu fără dragoste

69. Şi mai departe, El vine şi zice: „Aţi auzit ce s-a zis: *să iubeşti pe aproapele tău şi să urăşti pe vrăjmaşul tău.*

Dar Eu vă zic vouă: iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor care vă urăsc pe voi şi rugaţi-vă pentru cei care vă persecută pe voi.

Căci astfel puteţi fi copiii Tatălui vostru, Care este în ceruri. Pentru că El porunceşte soarelui[215] ca să răsară peste cel rău şi peste cel bun şi trimite ploaie peste cel drept şi peste cel nedrept.

Pentru că, dacă iubiţi numai pe cei care vă iubesc, ce răsplată veţi avea? Nu fac şi vameşii (publicans[216]) acelaşi lucru?

Şi dacă voi salutaţi[217] numai pe fraţii voştri, ce faceţi mai mult decât alţii? Oare nu fac şi neamurile acelaşi lucru?

De aceea fiţi voi desăvârşiţi, după cum şi Tatăl vostru, Care este în ceruri, este desăvârşit” (Mt. 5, 43-48).

Căci fără această dragoste, în ce fel anume suntem stăpâniţi noi de dragoste faţă de vrăjmaşii şi persecutorii noştri? Şi cine poate împlini pe deplin toate aceste lucruri care sunt amintite mai sus, fără dragoste?

De aceea, desăvârşirea acestei mile face ca cele mai multe suflete, care sunt în mizerie[218], să fie purtate de către ea, şi astfel nu se poate face o diferenţiere între *cel iubit* şi *un duşman*.

Dumnezeu e desăvârșit și noi ne putem desăvârși în relația cu Sine

---

[215] Ed. BOR 1988: *El face să răsară*. Ed. americană arată porunca expresă a lui Dumnezeu, porunca Sa mereu activă în lume.

[216] Înseamnă, de fapt: *cârciumari*. Dar Leon Leviţchi şi Andrei Bantaş în *Dicţionar englez-român*, Ed. Teora, București, 1992, p. 199, spune că „publican” e un termen biblic la români şi se traduce prin „vameş”.

[217] Ed. BOR 1988: *îmbrățișați*. Ediţia BOR 2001, a ÎPS Bartolomeu Anania, prezintă aceeaşi traducere.

[218] În necaz, în supărare.

Căci de aceea şi a sfârşit cu aceste cuvinte: „fiţi voi desăvârşiţi, după cum şi Tatăl vostru, Care este în ceruri, este desăvârşit”.

Astfel, din acest verset înţelegem că Dumnezeu este *un Dumnezeu desăvârşit*, şi că sufletul poate fi *desăvârşit*, rămânând astfel tot *suflet*.

Porunca iubirii evanghelice e superioară dreptății fariseilor în materie de relații interpersonale

70. Şi aici, cu siguranţă, s-a făcut un alt pas mai departe faţă de *dreptatea* fariseilor, care aparţinea Legii Vechi şi care înţelegeau această zicere, în sensul că mulţi oameni trebuie *urâţi*, faţă de cei pe care ei trebuiau *să îi iubească*.

Şi în această situaţie, copiii trăiţi în mult confort îşi urau părinţii, pentru că le restrângea pofta lor de a trăi o viaţă lejeră.

Şi aici s-a făcut un pas mai departe cu siguranţă, faţă cei care îşi iubeau concetăţenii, deşi, tot ei, îi urau pe vrăjmaşii lor.

Dar în Împărăţia Sa suntem chemaţi *să împlinim Legea* şi nu *să o distrugem* pe aceasta.

Însă cel care o vrea[219] trebuie să devină desăvârşit prin bunăvoinţă şi bunătate, şi să se poarte în aşa fel, încât să iubească şi pe duşmanul său.

Pentru că, în vechime (deşi asta e altă discuţie), erau puţini care puteau fi bogaţi atât de mult precum vameşii.

Iar ceea ce s-a zis în Lege: „să urăşti pe vrăjmaşul tău”, aceasta nu este înţeleasă ca o voce, care e auzită la un om drept ci, mai degrabă, e o voce care este auzită la un om viclean.

Cum trebuie să înțelegem iubirea pentru vrăjmașii noștri. „Blestemele” din Vechiul Testament. Prorocie despre Iuda vânzătorul

71. Şi aici se ridică, cu siguranţă, o întrebare şi în niciun caz una uşoară. Căci această poruncă a Domnului,

---

[219] Cel care dorește să moștenească Împărăția lui Dumnezeu.

unde noi suntem sfătuiţi să ne iubim duşmanii şi să facem binele celor care ne urăsc şi să ne rugăm pentru cei care ne prigonesc, în multe alte părţi ale Scripturii se pare, că aceia sunt consideraţi drept unii, faţă de care trebuie să arătăm *opoziţie* şi mai puţin *îngăduinţă* şi *înţelegere*.

Căci la Proroci există foarte multe blesteme împotriva duşmanilor, care sunt înţeleşi[220] ca *blestemaţi*.

Şi, spre exemplu, să dăm unul : „masa lor să devină un laţ" (Ps. 68, 26)[221] şi celelalte lucruri care sunt spuse acolo.

Iar în altă parte: „copiii lor să fie fără tată şi soţia lui să rămână văduvă" (Ps. 108, 8), alături de celelalte lucruri spuse, care sunt scrise de către Proroc, fie înainte, fie după aceea în acelaşi psalm, şi care s-au împlinit în persoana lui Iuda.

Alături de acestea, se pot găsi multe alte asemenea mărturii şi în alte părţi ale Scripturii, care pot părea contrare, atât acestei porunci a Domnului, cât şi a poruncii apostolice, unde se zice: „binecuvântaţi şi nu blestemaţi" (Rom. 12, 14).

Dar aceste două lucruri sunt scrise de la Domnul, căci El a blestemat pe aceia care nu au primit poruncile Sale, pe când menţiunea de mai sus, a Apostolului, cere ca şi ea să fie respectată de către om, pentru că „Domnul va răsplăti pe fiecare în parte după faptele lui" (Rom. 2, 6).

„Blestemele" Scripturii sunt profeţii

72. Dar aceste lucruri, care par *grele*, sunt *uşor de înţeles*, pentru că Prorocul arăta prin aşa-zisul „blestem", ce se va întâmpla cu aceia şi nu se ruga ca şi când ar fi dorit acest lucru, ci el spunea acestea în Duhul Sfânt, ca unul care le văzuse mai înainte[222].

Şi tot astfel a procedat, atât Domnul, cât şi Apostolul.

---

[220] Care sunt gândiţi, care sunt socotiţi a fi blestemaţi.

[221] În KJV, ca o curiozitate, avem Ps. 69, 22, versetul fiind comutat cu 5 versete mai înainte, în comparaţie cu Ps. 68, 26, din ediţia BOR 1988.

[222] Literal: *pe cele care le avea mai înainte în mână. Vederea înainte* este deci o cunoaştere a ceva care se va întâmpla în viitor, dar pe care tu le ştii deja şi le-ai văzut ca împlinite, prin harul lui Dumnezeu.

Şi de aceea, în cuvintele acestea, nu găsim că ei *ar fi dorit* acestea, ci faptul că ei *le-au prorocit*, au spus despre cele care se vor întâmpla.

Pentru că atunci când Domnul a zis: „Vai ţie, Capernaume” (Mt. 11, 23; Lc. 10, 15), El nu a făcut altceva, decât să arate ce rău se va întâmpla, venit ca o pedeapsă, peste cetatea necredincioasă.

Dar şi aceea că, acestea se vor întâmpla nu pentru că Domnul *le-a dorit răul*, ci pentru că îl vedea prin dumnezeirea Sa.

Şi Apostolul nu a zis: „Domnul va putea să te răsplătească”, ci „Domnul va răsplăti fiecăruia după faptele sale”.

Pentru că este un cuvânt care exprimă *o prorocie*, şi nu unul care ar suna ca *un blestem*.

Însă, în ceea ce priveşte făţărnicia iudeilor, despre care deja am vorbit deja, acela[223] a schimbat ceea ce a văzut că era *o ameninţare*, pentru că el zisese: „Dumnezeu te va lovi, perete văruit”.

Prorocii, în special, erau obişnuiţi să predice evenimente viitoare, sub o anumită formă, ca şi când ar fi spus un blestem.

Dar adesea prevesteau acele lucruri, pe care le primeau sub forma unor evenimente trecute, ca spre exemplu în acest caz, în versetul în care se spune: „De ce s-au mâniat neamurile şi oamenii au visat la lucruri deşarte?” (Ps. 2, 1).

De ce nu s-a zis: „De ce se mânie păgânii şi oamenii visează la lucruri deşarte?” .

---

[223] Sfântul Pavel. Dumnezeiescul Augustin se întoarce la un episod pe care l-a enunţat anterior. Aceste reîntoarceri la cele deja exprimate sunt o normalitate pentru un predicator, deşi sunt greu de urmărit de către cititor.
Mie îmi plac digresiunile, pentru că demonstrează racordarea vorbitorului la mişcarea harului dumnezeiesc, care îl face să vorbească ţinând cont *de moment* şi nu *de planul său prestabilit*.
Dumnezeu ne insuflă să spunem lucruri la care nu ne-am fi gândit. El ne face să ne întrecem aşteptările. Vorbirea necenzurată e vorbirea mlădiată de harul Duhul Sfânt. „Vorbeşte cele ce îţi spun!”, era chintesenţa mesajului către Sfinţii Proroci. Dumnezeu îi împingea să spună anumite lucruri.
La fel e şi acum. Dacă predica e un act divino-uman, atunci de ce pare mai mult *uman* la amvoanele noastre?
Cuvântul viu e cuvântul care te subjugă prin sinceritatea, tăria şi forţa sa. Cuvântul viu te convinge. Dacă am trăi în Dumnezeu şi L-am lăsa pe El să vorbească în noi, atunci frumuseţea lui Dumnezeu ar sclipi uluitor de mult în inimile noastre şi ne-am simţi purtaţi de un dor care nu are saţiu.
Dorul de Dumnezeu e cel care îi poartă pe cei ai Săi. Şi dacă Dumnezeu te cheamă e imposibil să nu Îl auzi, pentru că El te convinge din plin.

Fiindcă el nu a spus acele lucruri, ca şi când ele s-ar fi întâmplat deja, ci văzându-le mai înainte, el a spus că ele vor veni.

Tot astfel şi în acest verset: „ei au împărţit hainele Mele între ei, şi pentru cămaşa Mea ei au aruncat sorţi” (Ps. 21, 20 / Mt. 27, 35; Mc. 15, 24; Lc. 23, 34; In. 19, 24).

Şi aici, de asemenea, el nu a spus: „ei vor împărţi hainele Mele între ei şi pentru cămaşa Mea ei vor arunca sorţi”.

Însă aceste cuvinte nu trebuie să le înţelegem ca pe *o greşeală*. În afară, bineînțeles, de cel care nu înţelege, că varietatea acestor imagini, la drept vorbind, nu micşorează cu nimic *adevărul faptelor* ci, dimpotrivă, adaugă şi mai multe *înţelegeri*[224] minţii noastre.

---

[224] Profeţiile dumnezeieşti, chiar puse la formă trecută, chiar foarte criptice pentru contemporanii care le auzeau – vrea să ne spună Dumnezeiescul Augustin – sunt nişte adevăruri cuceritoare pentru noi, cei de azi, pentru oamenii Noului Legământ, când după petrecerea evenimentelor prezise, afli că ele îți spuneau, foarte detaliat, despre aceste lucruri, cu mii, sute de ani sau cu zeci de ani mai înainte.
Detaliile profeţiilor sunt foarte importante. Acestea ni se imprimă într-un mod minunat, într-un mod aparte în conştiinţa noastră.
Şi varietatea mesajelor profetice e una foarte benefică, pentru că observăm că toate converg, că toate se completează reciproc, că toate vorbesc de aceeaşi realitate a iconomiei Fiului lui Dumnezeu, Care a venit şi l-a mântuit pe om.

Capitolul al 22-lea

I In. 5, 16. Pentru cine să ne rugăm și pentru cine nu trebuie să ne rugăm

73. Însă chestiunea pe care o avem înainte spre înţelegere este foarte presantă, din cauza a ceea ce spune Apostolul Ioan:

„Dacă vreun om vede pe fratele său făcând un păcat, care însă nu este de moarte, acela să se roage. Şi Dumnezeu va da aceluia viaţă, pentru că el nu a păcătuit de moarte. Există şi un păcat de moarte: nu zic ca să se roage şi pentru acela" (I In. 5, 16).

Şi el[225] arată aici, în mod explicit, că există anumiţi fraţi pentru care ni se porunceşte să nu ne rugăm, deşi Domnul a poruncit să ne rugăm chiar şi pentru prigonitorii noştri.

Însă nu putem înţelege această chestiune, numai dacă înţelegem cât de puţin, că există anumite păcate între fraţi, care sunt mult mai ticăloase, decât prigonirea venită din partea duşmanilor.

„Frați" înseamnă „creștini"

Mai mult, că „fraţi" înseamnă „creştini", poate fi dovedit cu multe exemple din Scripturile dumnezeieşti.

Şi unul este foarte explicit şi pe care Apostolul îl face în aceste cuvinte: „pentru că soţul necredincios se sfinţeşte prin femeia credincioasă[226] iar femeia necredincioasă se sfinţeşte prin fratele". Însă nu a adăugat şi cuvântul „al nostru".

Dar ceea ce este foarte evident, este că el vizează un creştin, şi – că în ceea ce o priveşte pe femeia necredincioasă – să înţelegem că el e „fratele" din fraza de mai sus.

---

[225] Sfântul Ioan Evanghelistul.
[226] Adjectivul „credincioasă" nu există în versiunea americană.

Şi de aceea el a zis puţin mai departe: „dar dacă cel necredincios se desparte, să se despartă. În astfel de cazuri fratele sau sora nu sunt legaţi” (I Cor. 7, 15).

Care e „păcatul de moarte” și cel care nu e „de moarte”

Însă, după părerea mea, păcatul unui frate este *de moarte*, când acesta, după ce vine la cunoaşterea lui Dumnezeu, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos, atacă cu ceva iubirea dintre fraţi şi împins fiind de focul invidiei se opune prin aceasta harului însuşi, prin care acesta s-a împăcat cu Dumnezeu.

Dar păcatul care *nu este de moarte*, este acela în care cineva nu îşi retrage (not withdrawn) dragostea sa pentru un frate, dar printr-o anume neputinţă a voinţei sale, acesta nu izbuteşte să-şi îndeplinească datoriile ce îi revin faţă de frăţie[227].

Cum s-a raportat Domnul și Sfinții Apostoli la păcatele făcute împotriva lor

Şi din această pricină, Domnul nostru a spus, atunci când era pe Cruce: „Tată, iartă-i pe ei, pentru că nu cunosc ceea ce fac!” (Lc. 23, 34).

---

[227] Cu alte cuvinte, *păcatul de moarte* e *păcatul voit* şi care stă în faţa iertării şi a harului dumnezeiesc. Păcatul de moarte e păcatul care se consideră o „virtute” şi pentru care nu există conştiinţa pocăinţei.
E păcatul pentru care se spune: *Ce am făcut eu?! Cu ce am greşit?!!*
Ipocrizia ascunde acest păcat. Omul se crede *drept* din cauza infatuării şi pentru că nu vrea să admită că *a greşit*, că poziţia sa *e nebunească*.
Dar păcatul care *nu e de moarte* e *păcatul neputinţei*, nu *al voinţei rele*. Păcatul care nu e de moarte nu strică dragostea, nu luptă împotriva păcii aproapelui.
Dumnezeiescul Augustin cataloghează păcatul în funcţie de dragoste, de păstrarea dragostei pentru aproapele. La fel face şi Sfântul Ioan Evanghelistul.
Unde nu e urmărită anihilarea aproapelui şi unde nu se caută stricarea dragostei pentru oameni şi pentru tot ce există, nu există nici păcate dorite cu voinţă satanică.
Invidia e un foc, care se opune harului dumnezeiesc. Invidia nu vrea să-i vadă fericiţi şi pe alţii, pe toţi oamenii care există. Invidia separă oamenii, îi împarte: unii *merită* iar alţii *nu merită*. Invidia e un judecător fără milă, mârşav, pentru că nu urmăreşte dreptatea, ci se pronunţă arbitrar.

Şi aceasta, pentru că ei nu deveniseră părtaşi ai harului Sfântului Duh şi nici nu intraseră în comuniunea sfântă a frăţiei.

Şi Fericitul Ştefan, în *Faptele Apostolilor*, s-a rugat pentru aceia prin care el era lovit cu pietre (F. Ap. 7, 60), fiindcă aceia nu credeau în Hristos şi nu luptau împotriva harului comun[228].

Şi în acelaşi fel şi Sfântul Pavel – aşa cred eu – nu s-a rugat pentru Alexandru (I Tim. 1, 20), fiindcă el era deja unul dintre fraţi şi căzuse într-un păcat de moarte, adică dând o lovitură iubirii de fraţi prin invidia sa.

Dar pentru cei care nu şi-au stricat dragostea lor, dar l-au scos afară din frică, el s-a rugat ca ei să fie iertaţi.

Pentru că acestea înseamnă cuvintele lui: „Alexandru arămarul mi-a făcut mie mult rău: Domnul îi va răsplăti după faptele sale. Păzeşte-te şi tu de el, pentru că el cu mare ură a stat împotriva cuvintelor noastre" (II Tim. 4, 14-15).

Apoi a adăugat, pentru cei care el s-a rugat, aceste cuvinte: „La prima mea apărare niciun om nu a stat cu mine, ci toţi m-au părăsit. Mă rog Domnului ca să nu fie reţinută această acuzaţie [împotriva lor]!" (II Tim. 4, 16).

Păcatul vânzării al lui Iuda și păcatul negării al Sfântului Apostol Petru

74. Şi în aceasta constă diferenţa dintre *păcatul care l-a separat* pe Iuda [de Sfinţii Apostoli] şi *trădarea ca negare* a lui Petru: nu pentru că un păcătos nu poate fi iertat, ci pentru că noi nu trebuie să intrăm în conflict cu învăţătura Domnului nostru, unde El ne cere ca un frate să fie iertat, când el cere fratelui său să îl ierte.

Dar că, decăderea care se leagă de acest păcat este aşa de mare, încât el nu îndură umilinţa de a cere iertarea, ci mai mult se sileşte a avea o conştiinţă rea, atât când cunoaşte că a păcătuit, cât şi atunci când îşi mărturiseşte păcatul făcut[229].

Căci atunci când Iuda a zis: „Am păcătuit, pentru că am trădat sânge nevinovat" (Mt. 27, 4), după aceea i-a fost

[228] Dat tuturor creştinilor.

[229] Fraza se referă la Iuda. Iuda a avut o conştientizare a păcatului, dar şi o mărturisire a lui, fără o conştiinţă bună. Nu a vrut să ceară iertare cu adevărat. A considerat că păcatul său nu poate fi iertat şi de aceea s-a şi sinucis.

foarte uşor să alerge disperat şi să se spânzure, decât să îşi ceară iertare cu umilinţă.

Şi de aceea, acestea din urmă sunt mai mult consecinţe ale cunoaşterii a cât de scurtă e pocăinţa, care coboară mila lui Dumnezeu[230].

Pentru că, cu mult mai uşor mărturisesc că ei sunt *păcătoşi* şi că sunt astfel *mânioşi faţă de ei înşişi* – căci doresc cu multă ardoare să nu păcătuiască – decât să îi faci să se coboare în *umilinţa inimii* şi să se pocăiască şi să ceară, cu ardoare, iertarea.

Şi această dispoziţie a minţii, noi trebuie să o avem faţă de ei[231], ca să se simtă ei înşişi deja *condamnaţi*, fiindcă mare este păcatul lor.

Păcatul împotriva Sfântului Duh e păcatul împotriva iubirii de Dumnezeu și de aproapele

75. Şi acesta este, se prea poate, păcatul împotriva Sfântului Duh, adică, ca prin răutate şi invidie să faci fapte

---

[230] Ceri iertare cu umilinţă, cu zdrobire de inimă, când cunoşti mila lui Dumnezeu, adică cât de repede îl iartă El pe om. Iertarea lui Dumnezeu sporeşte umilinţa şi iubirea noastră pentru El.
Din iertarea Sa înţelegi şi cum se face pocăinţa, ce este pocăinţa. Pocăinţa, cererea de iertare din tot sufletul e ascultată foarte repede de Dumnezeu. Când numai asta vrei şi Dumnezeu vrea să te ierte.
Dumnezeu vrea toată inima ta, iubitul meu! Dumnezeu vrea să te umple de fericire. Pocăinţa e umplere de fericire, e un plâns care te umple de dragoste.
Nu *plâns pentru plâns*, ci *plâns pentru dragoste* ne trebuie. Noi nu ne punem cenuşă în cap şi doar atât. Ci în inima noastră, nu acceptăm că viaţa e urâtă, că e tristă, că e fără Dumnezeu.
Nu putem concepe altfel viaţa decât cu El. Pocăinţa urăşte delăsarea, urăşte tristeţea păcatului, urăşte ipocrizia. Pocăinţa e viaţă în adevăr, viaţă care urmează acrivic adevărul lui Dumnezeu.

[231] Având în noi disocierea interioară faţă de păcat, atunci când vedem păcatele altora, suntem cu totul o repulsie faţă de aceste acte. Starea minţii şi a inimii noastre sunt împotriva păcatelor, oricare ar fi ele.
Şi omul care păcătuieşte în faţa ta, simte că tu, în inima ta, nu eşti de acord cu el, pentru că întreaga ta expresie îi condamnă păcatul. Se simt mustraţi şi prin tăcerea ta, prin tăcerea ta dezaprobatoare, prin tăcerea ta plină de milă faţă de nebunia lor. Am trăit de multe ori experienţa ca oamenii să se simtă jenaţi pentru ceea ce fac, numai privindu-mă. Nu ştiu ce au înţeles ei, dar se simţeau dezamăgiţi de propria lor persoană.
Poate că repulsia faţă de păcat, faţă de nedreptate e uneori foarte evidentă pe chipul meu. Dar şi eu m-am simţit mic şi ticălos privind pe oamenii lui Dumnezeu. În faţa lor mă simt prea josnic ca să trăiesc.
Vezi pe chipul omului curat frumuseţea harului dumnezeiesc şi asta ne smereşte. Dreptatea interioară a unuia e cea care ne judecă delăsarea. Dacă altcineva poate să se curăţească de patimi, atunci şi eu puteam, dar nu am vrut. Şi asta mă smereşte.

care contravin dragostei frăţeşti, după ce ai primit harul Sfântului Duh.

Acesta e un păcat, despre care Domnul nostru a zis, că nu va fi iertat nici în această lume şi nici în lumea care va să vină.

Şi se poate întreba, despre iudeii care au păcătuit împotriva Sfântului Duh, atunci când ei au zis că Domnul nostru îi scoate afară / îi izgoneşte pe demoni cu Belzebut, cu *prinţul demonilor*.

Dacă noi înţelegem aceste cuvinte ca fiind spuse împotriva Domnului Însuşi – fiindcă El Însuşi a zis într-un alt verset: „Dacă ei au chemat ca stăpân al casei pe Belzebut, cu atât mai mult s-au numit pe ei înşişi, casnicii lui!” (Mt. 10, 25) – sau dacă ei au spus aceste cuvinte din mare invidie, fiind nemulţumitori pentru atâtea daruri primite, dar ei nefiind încă creştini, sunt ei atunci, din cauza foarte marii lor invidii, unii care au păcătui împotriva Sfântului Duh?

Căci acestea din urmă, nu pot fi înţelese, cu siguranţă, din cuvintele Domnului nostru.

Pentru că de aceea a zis El în acel verset: „Şi oricine va spune un cuvânt împotriva Fiului Omului, acesta va fi iertat lui. Dar oricine va spune un cuvânt împotriva Sfântului Duh, acesta nu va fi iertat lui, nici în această lume, nici în lumea ce va veni” (Mt. 12, 32).

Deşi aceasta poate să însemne, că El îi sfătuieşte pe ei pentru a se feri de acest păcat.

Deoarece au venit către harul Său şi după ce l-au primit, ei nu mai aveau păcat, după cum sunt, acum, iarăşi, nişte *oameni păcătoşi*.

Pentru că dacă acum ei spun un cuvânt împotriva Fiului Omului, ei pot fi iertaţi, dacă ei se întorc şi cred în El, primind pe Duhul Sfânt.

Dar dacă, după ce l-au primit pe El, ei aleg să-i invidieze pe fraţii lor şi să întristeze[232] harul pe care ei l-au primit, păcatul acesta nu poate fi iertat lor, nici în lumea asta, nici în cea care va să vină.

Căci dacă El a socotit pe aceia ca fiind unii care sunt condamnaţi, adică, că nu există nădejde pentru unii ca ei, El nu a hotărât că ei încă se cuvine *a fi sfătuiţi*, deoarece a

[232] Un cuvânt folosit de foarte multe ori în spaţiul ortodox, când vine vorba de consecinţele păcatelor noastre. Am folosit „a întrista” în locul lui „a ataca” (to assail).

adăugat aceste cuvinte: „Fie pomul este bun, şi fructele sale sunt tot bune, fie, mai degrabă, pomul este stâlcit (corrupt) şi fructele sale sunt stricate (corrupt)”(Mt. 7, 17).

Pentru cine nu ne rugăm și de ce

76. De aceea, haide-ţi să înţelegem că noi suntem aceia care iubim pe vrăjmaşii noştri şi facem bine celor care ne urăsc pe noi şi ne rugăm pentru cei care ne persecută pe noi şi anume, că în acest fel *trebuie să trăim*.

Şi, în acelaşi timp, trebuie să înţelegem, că există un păcat evident împotriva frăţietăţii, pentru care noi nu suntem chemaţi să ne rugăm. Ca nu cumva, prin lipsa noastră de pricepere, dumnezeiasca Scriptură să pară a se contrazice pe sine, [lucru care nu se poate întâmpla].

Dar dacă noi nu ne rugăm pentru anumite persoane, atunci noi suntem în rugăciune împotriva celora. Însă aceasta nu este foarte evident.

Pentru că s-a zis pentru toţi: „Binecuvântaţi şi nu blestemaţi”(Rom. 12, 14). Şi iarăşi: „Nu răsplătiţi oamenilor răul cu rău” (Rom. 12, 17).

Ci, mai mult, când tu nu faci rugăciune pentru cineva, atunci tu nu te rogi împotriva lui, căci poţi să vezi că pedeapsa lui este reală şi mântuirea sa ţine de nădejdea tuturor laolaltă.

Şi tu nu te rogi pentru el fiindcă l-ai urî, ci fiindcă simţi că el nu va dobândi nimic din aceasta, şi nu doreşti ca rugăciunea ta să fie respinsă, mai mult decât *dreptatea* iudeilor.

Dar cine suntem noi să gândim în legătură cu aceşti oameni, care sunt împotriva noastră, căci ni s-a revelat, că rugăciunile noastre sunt făcute prin intermediul Sfinţilor? Şi aceasta, nu pentru că ei nu pot fi întorşi de la greşelile lor (fiindcă în acest caz, rugăciunile sunt făcute mai degrabă *pentru folosul* lor), ci că pedeapsa finală poate veni peste ei, fiindcă nu s-au dat pe ei înşişi împotriva trădării Domnului nostru, vestită prin Proroc.

Pentru că, se spusese, că aveau de-a face cu *o vestire a unor lucruri viitoare* şi nu se dorea *o pedepsire a lor*.

Şi acestea nu s-au spus de către Apostol împotriva lui Alexandru, fiindcă în privinţa unor asemenea lucruri deja se pronunţase [Sfânta Biserică].

Căci dacă citim în Apocalipsa lui Ioan, găsim că Sfinţii Mucenici se roagă, ca ei să poată fi răzbunaţi (Apoc. 6, 10). Şi se cunoaşte foarte bine că Primul Mucenic[233] se ruga, pentru ca cei care îl loveau cu pietre să fie iertaţi (F. Ap. 7, 60).

Sfinții Mucenici la Apoc. 6, 10 cer nimicirea stăpânirii păcatului

77. Dar noi nu trebuie să fim neliniştiţi din cauza acestui lucru.

Pentru cine îndrăzneşte să întrebe însă, în legătură cu acele *cămăşi albe* (Apoc. 6, 11) ale Sfinţilor: când cer ei ca să fie răzbunaţi, atunci cer aceasta împotriva *oamenilor înşişi* sau împotriva *stăpânirii păcatului*?

Pentru că aceasta din urmă cere *o adevărată răzbunare* a Mucenicilor.

Şi cine este plin de dreptate şi de milă, acela vrea ca această stăpânire a păcatului să fie *nimicită* (overthrow), căci sub tutela ei aceştia au fost supuşi la grele suferinţe.

Şi pentru această *nimicire a păcatului* se lupta Apostolul, zicând: „de aceea, să nu lăsaţi să stăpânească păcatul în trupul vostru muritor” (Rom. 6, 12) .

Cum se nimicește domnia păcatului

Însă domnia păcatului este *surpată* şi *nimicită*, pe de o parte, prin *înduhovnicirea oamenilor* – căci astfel trupul e pus sub *stăpânirea* duhului – dar, pe de altă parte, şi prin *condamnarea acelora care se adâncesc în păcat* – căci ei sunt pe de-a-ntregul porniţi pe această cale – ca să nu fie o piedică acelora, care sunt Drepţi şi care stăpânesc împreună cu Hristos.

233 Sfântul Întâi Mucenic şi Arhidiacon Ştefan, pomenit la 27 decembrie.

Privitor la Apostolul Pavel. Prin aceasta nu înseamnă că el îl *răzbună* pe Mucenicul Ştefan în propria său trup, când el a zis: „Căci eu lupt, dar nu ca unul care loveşte văzduhul, ci îmi ţin sub stăpânire propriul trup şi îl aduc sub ascultarea mea”?

Căci el era, cu siguranţă, ostenit şi slăbit şi zdrobit în sinea sa, şi împlinea această nevoinţă în viaţa sa, de când au fost prigoniţi şi martirizaţi Ştefan şi alţi mulţi creştini.

Despre rugăciunile Sfinților. Îndemn la împlinirea poruncii iubirii

Astfel, cine poate demonstra că Sfinţii Mucenici nu au cerut de la Domnul o astfel de *răzbunare* pentru ei înşişi, când într-un moment ca acesta, dacă exista o astfel de răzbunare, ei puteau pe drept să dorească *sfârşitul lumii*, în care ei îndurau un astfel de martiriu?

Şi ei se roagă pentru acest lucru[234]. Fiindcă, în primul rând, ei se roagă pentru duşmanii lor, care se pot curăţi[235] iar, în al doilea rând, nu se roagă împotriva acelora care au ales să nu se curăţească[236] de păcate, fiindcă şi Dumnezeu, în pedepsirea acelora, nu este *un Chinuitor rău*, ci *un Judecător foarte drept*.

De aceea, fără nicio ezitare, haideţi să ne iubim vrăjmaşii, haideţi să facem bine celor care ne urăsc pe noi şi haideţi să ne rugăm pentru aceia, care ne prigonesc pe noi!

---

[234] Pentru *sfârşitul lumii*, adică pentru *transfigurarea lumii* prin slava Sa.
[235] De păcate.
[236] Să nu se mântuiască.

Capitolul al 23-lea

Despre fiii lui Dumnezeu după har. Despre înfiere și transformarea noastră duhovnicească

78. Pentru că celelalte cuvinte, care urmează poruncii iubirii: „aşa puteţi să fiţi copiii Tatălui vostru, Care este în ceruri" trebuie să fie înţelese în legătură cu *dreptarul virtuţii*, despre care Ioan zice, de asemenea: „El le-a dat lor puterea ca să devină fiii lui Dumnezeu" (In. 1, 12).

Pentru că Unul este Fiul prin natură/după fire, Care nu cunoaşte niciun păcat din toate câte sunt, dar noi, prin primirea acestei *puteri dumnezeieşti*, suntem făcuţi *fii*, în măsura în care noi săvârşim acele lucruri, care ne-au fost poruncite nouă de către El.

Şi deci, *învăţătura apostolică* a dat numele de *înfiere* [acestei schimbări dumnezeieşti din persoana noastră], căci prin aceasta noi suntem chemaţi la fericirea veşnică, fiindcă putem fi *împreună-moştenitori* (joint-heirs) cu Hristos.

Şi noi suntem făcuţi fii printr-o *transformare duhovnicească* (a spiritual regeneration), fiind înfiaţi întru Împărăţia lui Dumnezeu, nu ca nişte *străini*, ci ca unii care *am primit existenţa* şi *suntem creaţi prin Hristos*.

Şi acesta e unul dintre darurile primite, pe care ni l-a dat nouă prin atotputernicia Sa, când noi încă nu eram.

Iar după aceea, El *ne-a înfiat* pe noi, prin aceea că ne-a făcut *fii*, prin care noi putem să ne bucurăm, pe mai departe, împreună cu El, în viaţa veşnică, datorită alegerii noastre[237].

De aceea, El nu a spus: „Faceţi aceste lucruri, fiindcă voi sunteţi *fii*", ci: „Faceţi aceste lucruri, pentru ca să puteţi să fiţi *fii*".

Suntem chemați la faptul de a fi asemenea Lui

---

[237] Consimţirea la comuniunea cu Dumnezeu înseamnă co-participarea la dorinţa Sa de mântuire a omenirii. În actul curăţirii noastre de patimi, al îndumnezeirii noastre, participăm la viaţa lui Dumnezeu, ne umplem de *viaţa* lui Dumnezeu, adică de *harul dumnezeiesc*. Participăm conştient şi liber. Participăm cu iubire multă faţă de Dumnezeu şi de oameni.

79. Căci atunci când El ne-a chemat pe noi[238], prin Însuşi Unul-Născut Fiul Său, El ne-a chemat pe noi să ne asemănăm Lui Însuşi[239].

„Soarele” de la Mt. 5, 45 trebuie înțeles ca o referire la Fiul lui Dumnezeu

Pentru că acestea a zis El în următoarele cuvinte: „El face să răsară soarele şi peste cel rău şi peste cel bun şi trimite ploaie şi peste cel drept şi peste cel nedrept”.

Căci noi putem înţelege „soarele” de aici, nu ca fiind acela care este văzut de către toţi şi care luminează ochii noştri, ci [fiind vorba despre] Înţelepciunea [lui Dumnezeu], despre Care s-a zis: „Ea este strălucirea luminii veşnice” (Înț. lui Sol. 7, 26).

Sau despre Care s-a zis: „Soarele dreptăţii a răsărit peste mine”(Is. 60, 1). Și iarăşi: „dar întru voi, care aveţi frică de numele Domnului, va răsări Soarele dreptăţii” (Mal. 3, 20)[240].

„Ploaia” de la Mt. 5, 45 e o referire la harul dumnezeiesc

După cum putem înţelege, de asemenea, şi „ploaia”, ca fiind apa[241] care ne aduce învăţătura adevărului, fiindcă Hristos nu doreşte numai să apară în faţa celui bun şi a celui rău, ci şi să propovăduiască celui bun şi celui rău.

Sau dacă noi alegem, mai degrabă, să înţelegem că „soarele” acesta de aici este cel din faţa ochilor noştri trupeşti şi nu numai a oamenilor, ci mai degrabă şi a vitelor şi că „ploaia” este aceea, prin care fructele sunt aduse la maturitate şi care s-a dat pentru susţinerea în viaţă a trupurilor, eu cred că cea mai nimerită tâlcuire e aceea, că acest *soare duhovnicesc*, nu răsare decât peste *cel bun* şi *Sfânt*.

---

[238] Dumnezeu Tatăl.

[239] Adică Fiului Său.

[240] Acest verset, în KJV, corespunde cu Mal. 4, 2.

[241] Harul dumnezeiesc.

Căci acesta e un lucru foarte rău, care e deplâns în acea carte, care se numeşte *Înţelepciunea lui Solomon*: „şi soarele nu a răsărit peste noi” (Înț. lui Sol. 5, 6).

Căci *ploaia duhovnicească* nu este *apă folositoare* decât pentru *cel bun*. Pentru că cel viclean a fost înţeles ca o vie peste care s-a zis: „eu voi porunci norilor ca să nu plouă şi nu va ploua peste aceea” (III Reg. 17, 1).

Mântuirea noastră e o consecință a bunătății Sale și a înduhovnicirii noastre

Dar indiferent dacă înţelegem una sau alta, dobândim mântuirea prin marea bunătate a lui Dumnezeu, căci ne-a poruncit să Îl urmăm, dacă dorim să fim copiii lui Dumnezeu.

Căci cine poate să fie atât de *nerecunoscător* dintre cei de aici, încât să nu simtă acum *marea mângâiere*, când viaţa aceasta este ajutată, prin lumina soarelui şi prin căderea ploii?

Şi această *mângâiere* noi o vedem dăruită în această viaţă, deopotrivă peste oamenii drepţi cât şi peste oamenii păcătoşi, ca un lucru comun celor două părţi.

Căci El nu a zis: „care face să răsară soarele peste cel rău şi peste cel bun”, fără să adauge cuvântul „El”.

Dumnezeu a adus la existență totul și creația nu se confundă cu Sine

Fiindcă El Însuşi a făcut şi a stabilit acestea şi pe care le face şi în continuare. Căci El nu a spus nimic altceva aici, fără numai ceea ce găsim şi în cartea *Facerea* cu privire la toţi luminătorii cerului.

Şi El Însuşi poate să spună, cu adevărat, că toate lucrurile pe care El le-a adus la existenţă[242] nu sunt *El Însuşi*.

---

[242] Le-a creat, le-a făcut.

Lucrurile lui Dumnezeu sunt darurile Sale în viața noastră

Şi de aceea noi suntem sfătuiţi, având cea mai mare libertate însă, că se cuvine, după cum ne învaţă poruncile Sale, să dăm vrăjmaşilor noştri toate acele lucruri, pe care nu noi le-am făcut, ci pe care le-am primit de la El ca pe nişte *daruri*.

Cel care împlinește poruncile lui Dumnezeu are o milă desăvârșită

80. Dar cine poate fi mai bine pregătit ca să suporte injuriile de la omul rău – când acestea ar fi *bune* şi pentru *mântuirea lui* – şi alege să sufere mai degrabă nedreptatea făcută de altul, decât să ceară pedeapsă pentru suferinţele îndurate de el; şi care dă fiecăruia orice lucru care i se cere de la el, fie ceea ce el are (dacă le deţine pe acelea şi dacă este drept să le dea) sau care le dă cu bunăvoinţă şi nu doreşte să i se reîntoarcă înapoi lucrul dat cu împrumut; sau iubeşte pe vrăjmaşii săi, sau face bine celor care îi fac rău, sau se roagă pentru cei care îl prigonesc pe el – cine, zic, face aceste lucruri, dacă nu omul care e plin de *o milă desăvârşită*?

Şi prin acest sfat, zgârcenia este evitată prin ajutorul Domnului, Care a zis: „Eu doresc *milă* şi nu *jertfă*" (Os. 6, 6 / Mt. 9, 13; 12, 7). De aceea, „fericiţi sunt cei milostivi, căci ei vor primi milă".

Finalul primei cărți. Promisiune pentru o nouă carte, în care să termine de discutat predica Domnului de pe munte

Dar gândesc că va fi mult mai bine, ca acest lucru să-l scriu, după ce voi răsufla puţin şi refăcându-mă, în urma ostenelii acestui lung volum, să continui în altă carte despre ceea ce mai mi-a rămas [din predica Domnului].

Cartea a II-a

Ultima parte din predica Domnului nostru de pe Munte, care cuprinde capitolul al 6-lea şi al 7-lea de la Sfântul Matei.

Capitolul 1

Amintirea problematicii din finalul primei cărți. Despre curățirea inimii și vederea lui Dumnezeu

1. Vorbirea despre *milă*, cu care problematica acestei prime cărţi s-a sfârşit, este urmată prin aceea despre *curăţirea inimii*, cu care prezenta carte începe.

Astfel, *curăţirea inimii* (the cleasing of the heart) este acea curăţire *a ochilor [inimii]*, prin care este văzut Dumnezeu.

Şi ocupându-ne numai de acest lucru, se cuvine să avem o mare grijă, ca nu cumva măreţia lucrării pe care o cerem să nu poată fi văzută prin *astfel de ochi*.

Dar când *aceşti ochi* sunt în mare parte luminaţi este greu să împiedici murdăria care te contaminează, venită de la cei care trăiesc mereu ca nişte oameni insensibili la cele sfinte şi la acele lucruri, care de obicei însoţesc mereu faptele noastre bune [243] şi care, în acest caz, reprezintă *închinarea oamenilor*[244].

Trebuie să trăim ca niște oameni drepți

---

[243] Poate că aici Dumnezeiescul Augustin vrea să spună, că şi faptele bune, în desfăşurarea lor, datorită conjuncturilor nefavorabile în care trăim, te împing la anumite scăderi, la anumite alunecări.
Vrei să ajuţi o familie nefericită iar ai tăi nu te lasă. Trebuie să minţi că faci altceva cu banii, ca să ajuţi pe acea familie, ca să supravieţuiască iernii de afară. Sau spui oamenilor că porţi barbă dintr-un anumit motiv, pentru ca iarăşi să te lase în pace.
Vrei să mergi la Sfânta Biserică, dar vei trece pe lângă multe imagini pornografice, prin neorânduiala lumii, prin agitaţie. Dacă munceşti în mijlocul lumii, trebuie să faci multe compromisuri pentru ca să rămâi *ortodox*.
Binele făcut în societate va avea urmări defavorabile la nivel personal, pentru că oamenii te invidiază, te urăsc, dacă văd că ajuţi pe cineva. Dacă văd că ajuţi, înseamnă că ai bani. Şi dacă ai bani, atunci vor toţi să te înşele.
Dispreţul oamenilor ne pătează inima. Şi de aceea, faptele noastre bune, studiile teologice pe care le facem sau oricare ar fi ele, eforturile noastre pentru bine, sunt însoţite şi de multe scăderi ale noastre, de multe căderi.
Căci pe fiecare zi ne zbatem să facem binele, chiar dacă păcătuim în fiecare clipă. *Binele* nu se naşte din *rău*. Dar binele încearcă să fie corupt mereu de patimile noastre. Când facem milostenie ne muşcă zgârcenia şi gândul rău, când postim ni se răscoală patimile, când mergem pe stradă ne simţim neliniştiţi. Ne pătează deci, acele lucruri care *ţin* sau *nu* de noi, deşi noi vrem să facem binele.
[244] Faţă de Dumnezeu.

Iar dacă, într-adevăr, nu poţi trăi ca *un om drept* aceasta este dureros. Căci fără viaţă dreaptă[245] şi fără dorinţa de a vrea să te închini lui Dumnezeu, ce altceva eşti, decât un duşman al vieţii oamenilor, care pot fi şi mai josnici decât tine, dar cel puţin îşi îndreptează viaţa, ieşind din tagma oamenilor care îţi procură plăcerea?

Şi astfel, dacă aceia între care noi trăim, nu ne laudă pentru vieţuirea noastră dreaptă, atunci greşesc.

Nu trebuie să acceptăm laudele în mod păcătos și nici să ne lăudăm

Dar dacă ei ne laudă, atunci suntem în mare pericol – numai dacă nu cumva avem *o inimă curată* şi *smerită*[246] – căci în acele momente în care facem fapte de dreptate, noi nu trebuie să le facem pentru ca să fim lăudaţi de către oameni.

Ci, mai degrabă, noi trebuie să-i felicităm pe aceia care laudă *ceea ce este drept*, pe cei care îşi găsesc plăcerea în *ceea ce este bun*, decât să ne lăudăm pe noi înşine.

Fiindcă aşa vom trăi drept, dacă nu vom primi vreo laudă[247]. Înţelegând astfel aceste mari laude, vom folosi pe aceia care ne laudă pe noi, adică, când nu ne lăudăm de unii singuri pe noi înşine – deşi ei ne laudă pentru viaţa noastră bună – ci pe Dumnezeu, care are cele mai sfinte lăcaşuri, în fiecare om care trăieşte *așa cum trebuie*.

Căci ce a zis David se găseşte aici pe deplin: „În Domnul se va lăuda sufletul meu; cei smeriţi vor auzi şi se vor bucura" (Ps. 33, 2).

Fiindcă ţine de curăţia ochilor [inimii] ca să nu luăm aminte la ludele oamenilor în faptele noastre de dreptate şi să nu ne legăm[248] de acelea când lucrăm cele drepte, adică

---

[245] Trăită în dreptatea lui Dumnezeu.

[246] Literal: *simplă*. Laudele strică simplitatea inimii sau o tulbură cel puţin. Smerenia nu suportă laudele. Pentru ea laudele sunt *nefireşti*, deoarece are o acută conştiinţă a realităţii interioare. Pe cineva care se vede pe patul spitalului, nu poţi să-l faci să se mintă că *se distrează*. Tot la fel stă treaba şi cu cel smerit: nu se poate minţi, pentru că smerenia vine din adevărul inimii, din vederea păcatelor şi a fărădelegilor persoanele.

[247] Dacă nu ne vom încrede în inima noastră, în laudele care ni se aduc.

[248] Să nu acționăm în aşa fel, ca şi când ar trebui ca tuturor oamenilor să le placă faptele noastre cele bune.

să nu facem vreo faptă de dreptate cu marea dorinţă de *a plăcea oamenilor*.

Despre falsificarea bunătății interioare. Curăția inimii și a conștiinței

Pentru că astfel vom fi predispuşi la a fi nişte falsificatori[249] a ceea ce este bun, bineînţeles, în afară de aceia, care nu iau în calcul[250] laudele oamenilor.

Şi de aceea, cel care nu ne vede inima poate să laude lucrurile acestea falsificate. Şi oamenii care fac aşa, adică cei care sunt *falsificatori ai bunătăţii*, sunt cei cu *o inimă duplicitară*.

Nu sunt *oameni simpli*, adică cu *inimă curată*. Numai cel care trece peste laudele oamenilor poate fi. Şi doar atunci, când el trăieşte bine, privind numai spre El, şi se străduie să Îi placă Lui, Care este singurul Cercetător al conştiinţei[251].

Şi oricine se adânceşte în această curăţie a conştiinţei ajunge la o şi mai mare sfinţenie, pentru care lucru doreşte şi mai puţin laudele oamenilor.

Mt. 6, 1. Nu trebuie să ne arătăm dreptatea interioară în mod ostentativ

---

[249] Nişte impostori / farisei. Cei care vor să fie lăudaţi pentru că sunt „caritabili" sunt cei care mimează milostenia. Falsifică o virtute prin exteriorul faptelor pe care le fac, însă la care nu aderă în adâncul inimii lor.
Dă şi bancherul necredincios bani, dă şi omul credincios. Dar milostenia e făcută de acela, care dă bani cu milostivirea credinţei în inimă. Şi *mila adevărată* şi *iubirea de oameni* nu pot fi falsificate, pentru că ele fac parte din viaţa omului care îşi sfinţeşte viaţa, din lăuntrul ortodoxului autentic.

[250] În limba poporului nostru acest lucru s-ar spune astfel: *care nu pune la inimă laudele oamenilor*. Dacă crezi cu inima laudele, chiar şi când ar fi întru câtva adevărate, rişti să nu te mai ţii de treabă şi să crezi că ai făcut „îndeajuns" cât să te mântui.
Însă, dacă înţelegem că mântuirea nu e *o realitate confortabilă* şi pe care poţi să dormi – pentru că ea nu are sfârşit – nu accepţi niciodată, în mod interior, laudele oamenilor, pentru că ceea ce facem noi e infinit mai puţin, decât ceea ce trebuie să facem, ajutați fiind de mila lui Dumnezeu.

[251] Hristos Dumnezeu e singurul care cercetează nu *aparenţele*, ci *realitatea conştiinţei noastre*. El cercetează, întreabă, vrea realitatea adevărată, profundă, netrucată a omului.

2. „De aceea, luaţi aminte”, a zis El, „ca să nu faceţi dreptatea[252] voastră înaintea oamenilor, ca să fiţi văzuţi de către ei” (Mt. 6, 1).

Adică luaţi aminte ca să nu trăiţi *drept* cu această intenţie şi anume ca oamenii *să vă privesc pe voi*, şi să nu rămâneţi să vă bucuraţi de aceasta.

„Altfel nu veţi avea răsplată de la Tatăl vostru, Care este în ceruri” (Mt. 6, 1).

Adică, nu dacă *vom fi văzuţi de oameni*, ci dacă *vom trăi drept* cu intenţia de *a fi văzuţi de către oameni* [și, implicit, lăudați].

Faptele noastre trebuie să placă lui Dumnezeu și să-i bucure pe oameni

Pentru că, în acest fel, cum vom deveni *întruchiparea cuvintelor* de la începutul acestei predici:

„Voi sunteţi lumina lumii. O cetate care este aşezată pe munte nu se poate ascunde. Niciun om nu aprinde o lumânare şi nu o pune sub obroc, ci în sfeşnic; şi aceasta va da lumină tuturor celor care sunt în casă. Fiţi dar lumină, care să lumineze înaintea oamenilor, ca ei să poată vedea faptele voastre bune” (Mt. 5, 14-16)?

Dar El nu a zis aceasta, ca şi când ar fi *sfârşitul [faptelor]*. Pentru că El a adăugat: „şi să slăvească pe Tatăl vostru, Care este în ceruri” (Mt. 5, 16).

Dar – fiindcă cineva poate găsi că e o *greşeală* aici – dacă *sfârşitul dreptăţii* noastre se află aici, adică, ca faptele noastre de dreptate să aibă *un singur scop*, numai acela *de a fi văzuţi de oameni*; după ce El ar fi zis: „Luaţi aminte ca să nu faceţi dreptatea voastră înaintea oamenilor”, ar fi trebuit să nu mai adauge nimic.

Însă este evident că El a spus aceasta, nu ca să ne scape pe noi de a face fapte de dreptate înaintea oamenilor.

Aceasta numai dacă nu ne prefacem actele noastre de dreptate în lucruri făcute înaintea oamenilor, cu scopul de a fi văzuţi de către ei, adică să le pregătim pe măsura ochilor lor şi să facem ca sfârşitul faptelor noastre să fie acela de *a epata* înaintea acelora.

[252] Ed. BOR 1988: „faptele dreptăţii voastre”.

3. Căci Apostolul a zis, de asemenea: „Dacă eu plac oamenilor, nu pot fi slujitorul lui Hristos”(Gal. 1,10)[253]. Pe când, în alt loc, a zis: „Să faceţi oamenilor toate lucrurile, pe care doriţi să vi le facă vouă aceia în toate preocupările voastre” (Mt. 7,12).

Şi cei care nu înţeleg aceasta, gândind că e vorba de o contradicţie, eu le spun, că Cel care a zis să nu facem oamenilor lucrurile care nouă nu ne sunt pe plac, El a spus aceasta gândindu-se la cei deprinşi cu *faptele de dreptate* şi nu cu privire la cei care *plac oamenilor*.

Căci a plăcea lui Dumnezeu înseamnă să iubeşti pe cel care doreşte să întoarcă inimile oamenilor, prin faptele bune pe care le face, de la faptul de *a plăcea oamenilor*.

De aceea, cel care este drept în cele pe care le zice referitor la faptul de *a nu plăcea oamenilor*, fiindcă în acele lucruri omul iubeşte să placă lui Dumnezeu, e tot la fel de drept şi când învaţă cu putere, că nu se cuvine să plăcem oamenilor.

Și aceasta nu în sensul că acest lucru va fi *un semn de răsplată* a faptelor noastre bune, ci pentru aceea, că omul care nu se dă pe sine ca exemplu celor cărora el le doreşte mântuirea, nu poate plăcea lui Dumnezeu. După cum nici oamenii nu pot urma unuia, care nu e plăcut de El.

Astfel, acel om nu a spus lucruri prosteşti, celui care zice: „În acest moment eu caut un vapor, care nu este *un vapor*, ci *propria mea ţară*”.

Urmarea exemplului bun. Ce urmăresc adevărații propovăduitori ai dreptei credințe

---

[253] Dacă vrem să plăcem oamenilor în mod total, adică, dacă nu vrem să îi deranjăm deloc cu adevărul, nu ne arătăm nişte *mărturisitori adevăraţi*, consecvenţi ai lui Hristos, pentru că nu spunem oamenilor, decât lucrurile care le sunt favorabile.
A scoate în evidenţă numai binele omului din faţa ta, fără ai arăta şi răul său, înseamnă *a-l minţi* în mare parte.
Deşi, iconomic, noi punem de o parte mustrările, ca să nu oprim râvna oamenilor, dacă nu amintim niciodată răul, păcatul, nu îi ajutăm pe aceia, ci îi păstrăm într-o stare decadentă din punct de vedere moral.
Dacă spunem numai ceea ce vor oamenii să audă nu putem fi prietenii lui Dumnezeu, pentru că El vorbeşte şi despre ceea ce nu vor oamenii să audă, adică despre îndreptarea din păcatele lor dar și despre pedepsele de acum și despre cele veșnice, pentru cei care nu se pocăiesc.
A mustra păcatele cât şi *a evidenţia binele făcut de către oameni* sunt cele două părţi ale adevărului. Nu pot exista una fără alta.

Căci eu caut, după cum zice şi Apostolul, puterea necesară ca să zic, că: „în această muncă de a plăcea oamenilor, aceasta nu este pentru oameni, ci pentru Dumnezeu, căci eu doresc să fie astfel. Fiindcă eu nu iubesc să plac oamenilor, ci ţelul meu e acela, ca aceia care doresc să se mântuiască, să poată să îmi urmeze mie”[254].

Dar când zice, că se dă / că se oferă, acestea sunt zise pentru cei Sfinţi: „nu pentru că eu doresc un dar, ci eu doresc fructul” (Filip. 4, 17). Adică eu nu caut *darul vostru*, nu doresc aceasta, ci *fructul vostru*[255].

Şi prin acest examen de voinţă, ei nu pot părea că s-au îndepărtat de înaintarea în viaţa călăuzită de providenţa dumnezeiască, când se dăruie, cu bucurie, spre folosul altora.

---

[254] Cei Cuvioşi sunt exemplele care ne îmbie să le urmăm. Nu trăiesc printre oameni ca să îmi atrag laudele lor, dar dacă ei văd faptele mele bune şi vor să se mântuiască, atunci pot fi un exemplu pentru ei, fără a mă lăuda cu situaţia mea de *mentor* al lor.

[255] Eu nu caut, zice Sfântul Apostol Pavel, darurile voastre materiale, banii voştri, resursele voastre fizice şi psihice, ci *rodirea vieţii celei noi* în fiinţa voastră. Nu doresc ceva *de la voi*, ci *din voi*.

Nu vreau să-mi daţi ceea ce pot să-mi dea şi păgânii. Nu vreau să-mi daţi lucruri trecătoare. Ci vreau sfinţenia vieţii voastre, fructele sfinţeniei voastre, care nu sunt din lumea aceasta, ci sunt minuni divino-umane, gesturi divino-umane, care transcend egoismul şi utilitarismul acestei lumi.

Chiar dacă vreţi să-mi daţi milostenie, daţi-mi *milostenie înţelegătoare*, din iubire pentru Hristos şi din dragoste de adevăr şi nu pentru un alt motiv.

Milostenia e aceea care ne sfinţeşte şi dacă ceva ne sfinţeşte, adică ne face bine, e normal să facem ceea ce ne aduce binele. Binele milosteniei e un bine care vine din credinţă, din iubirea de Dumnezeu.

Milostenia ne sfinţeşte dacă ea e dragoste. „Mi-a dat dragoste” înseamnă *milostenie*. Milostenia e dragoste de ceilalţi. Şi de aceea e normal să dăm milostenie, pentru că e cel mai normal lucru cu putinţă să-i iubim pe oameni, să îi ajutăm.

Milostenia e o caracteristică a inimii. Eşti om, pe cât eşti milostiv. Eşti om pe cât iubeşti de mult, pe cât te milostiveşti de oameni. Când nu mai suntem milostivi, când nu mai suntem buni, când nu mai iubim, începem să nu mai fim oameni cu adevărat.

Decădem, ajungem la furia animalelor şi a bestiilor sălbatice. Când nu ne mai dăruim, când nu mai facem ceva decât pentru culoarea banilor, ajungem să ne desfigurăm, să ne sălbăticim.

Milostenia e umanizare, o umanizare continuă. Dacă ştim să fim miloşi învăţăm ceea ce trebuie să facem oamenilor, cum să ne comportăm cu oamenii. *Vindecarea* relaţiilor dintre oameni e *milostenia*: pasul de ieşire din sine spre alţii, ieşirea din cloaca ta spre ceilalţi fraţi ai tăi.

Umanitatea e o mare familie a noastră, e familia noastră cea largă. Şi dacă aici sunt nereguli, nu putem fi nici noi fericiţi pe deplin, pentru că nu te poţi bucura cu adevărat într-o lume unde mulţi plâng de durere.

Ajutorul pe care noi îl aducem acestei mari familii a noastre e rugăciunea, e iubirea, sunt faptele noastre de credinţă. Prin ele stabilim un contact şi o relaţie vie cu ceilalţi. Mergând spre oameni nu avem decât de câştigat, chiar dacă mulţi nu vor vedea cu ochi buni aportul nostru personal.

Căci căutările lor[256] nu sunt de dragul *unei bucurii*, pe care o au datorită darurilor pe care le-au primit de la alţii, ci de dragul de *a împărtăşi iubirea frăţească* cu aceia.

E un păcat să căutăm laudele oamenilor pentru a ne simți fericiți

4. De aceea, când El a zis mai departe: „altfel nu veţi avea răsplată de la Tatăl vostru, Care este în ceruri”, nu s-a referit la nimic altceva, decât la faptul că noi se cuvine să ne păzim împotriva păcatului de a căuta să fim lăudaţi de către oameni, ca răsplată a faptelor noastre bune, adică gândind că prin aceasta vom atinge fericirea.

[256] De a-şi arăta propria lor dragoste şi credinţă.

Capitolul al 2-lea

Mt. 6, 2. Milostenia nu trebuie să fie un gest ipocrit

5. „De aceea, când îţi faci milosteniile[257] tale", zice El, „nu suna cu o trâmbiţă înaintea ta, ca ipocriţii care merg în sinagogi şi pe străzi, ca să poată avea laudă de la oameni" (Mt. 6, 2).

Cu alte cuvinte El ne spune: nu dori să devii cunoscut în acelaşi fel ca ipocriţii.

Nu se comportă însă ca ipocriţii, aceia care au în inima lor asemenea dragoste pentru aproapele şi, ca atare, faptele lor bune le ţin departe de ochii oamenilor.

Cine sunt oamenii ipocriţi

Însă ipocriţii sunt aceia care pretind că sunt *altfel* decât ceilalţi oameni dar, în adevăr, ei sunt *actori de teatru*.

Pentru că pot face, spre exemplu, ceea ce a făcut Agamemnon[258] în piesa de teatru cu caracter tragic sau pot fi oricare alt personaj [care a trăit] de-a lungul istoriei sau a legendelor, care sunt regizate pentru teatru, dar nu sunt *persoane reale*, nu sunt *ei înşişi*, ci nişte *personaje* pe care ei *le joacă* şi de aceea sunt numiţi *ipocriţi*.

Într-un mod asemănător, în Biserică sau în orice altă parte a vieţii omeneşti, oricine doreşte să pară *ceea ce este el* nu este *un ipocrit*. Fiindcă ipocritul pretinde că e *cineva*, dar nu se dezvăluie pe sine *a fi un om drept*.

Şi asta pentru că, el stă [259] şi, de asemenea, şi rezultatele acţiunilor sale, în laudele oamenilor.

Pe care, de altfel, le pot primii şi aceia care pretind că sunt *altceva* decât *sunt*, când cei care îi laudă sunt, de fapt, păcăliţi de aceia, cărora li se par că sunt *oameni buni* şi că merită lauda lor.

---

[257] Pomenile.
[258] A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Agamemnon.
[259] Îşi află fundamentul, odihna, fala.

Dar astfel nu pot primi *răsplată* de la Dumnezeu, de la Cercetătorul inimii, numai dacă nu cumva vor primi pedeapsă pentru minciuna lor de la acei oameni.

Răsplata de la oameni pentru gesturile ipocrite

Căci de aceea a zis El: „ei şi-au primit plata lor” (Mt. 6, 2). Şi mult mai drept va zice despre ei: „Depărtaţi-vă de la mine, voi lucrători ai prefăcătoriei, căci aţi lucrat folosind *numele Meu*, dar nu aţi făcut *faptele Mele*”.

Deci şi-au primit răsplata lor aceia, care au făcut faptele de milostenie nu pentru altă raţiune, decât ca ei să poată avea laudă de la oameni.

Însă nu dacă ei au *slavă de la oameni*, ci dacă au făcut aceste fapte cu scopul de *a avea această slavă*, despre care s-a vorbit mai sus.

Din nou despre urmarea exemplului bun

Căci lauda oamenilor nu trebuie să fie căutată de către ei prin acele acte de dreptate pe care le fac, ci se cuvine ca ei să urmeze aceluia care face acte de dreptate.

Căci pot avea astfel *ce să imite* şi, în acelaşi timp, *ce să laude* şi nu pentru că, cel pe care ei îl laudă, poate gândi că ei sunt *asemenea lui* în toate.

Mt. 6, 3. Ce înseamnă „mâna stângă”. Faptele noastre îi vizează și pe credincioși și pe necredincioși

6. „Dar când tu faci milostenii, să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta” (Mt. 6, 3).

Dacă înţelegem aici pe cei *necredincioşi* ca însemnând *mâna stângă*, ni se va părea atunci a nu fi o greşeală ca să dorim a fi pe placul celor credincioşi.

Pe când, totuşi, noi suntem cu totul împotrivă faptului de a pune *cununa* şi *sfârşitul* faptelor bune pe seama unui om oarecare.

Însă cu privire la această chestiune, că aceia care ne-au încântat cu faptele lor bune sunt imitaţi de către noi, noi suntem unii care lucrăm nu numai înaintea ochilor celor credincioşi, ci, de asemenea, şi a necredincioşilor.

Căci prin faptele noastre bune, care pot fi lăudate, ei pot slăvi pe Dumnezeu şi pot veni la mântuire.

Dar dacă noi vom fi de părerea că *mâna stângă* înseamnă *un duşman*, atunci, dacă duşmanii noştri trebuie să nu cunoască când noi facem milostenii, de ce a mai zis Domnul Însuşi, când duşmanii săi evrei erau în jurul Lui, *să îndurăm toate* pentru vindecarea oamenilor?

Şi de ce a zis aceasta şi Apostolul Petru, la vindecarea omului olog, care cerea milă la *Poarta cea Frumoasă*, aducând, de asemenea, mânia duşmanilor peste sine şi peste ceilalţi Ucenici ai lui Hristos [F. Ap. 3, 4]?

Astfel, zic mai departe, dacă este necesar ca duşmanul să nu ştie când noi facem milostenii, ce vom face cu duşmanii înşişi la împlinirea acestei porunci, când ni se cere: „dacă duşmanul tău este flămând, dă-i pâine să mănânce; şi dacă el este însetat, dă-i lui apă să bea” (Pild. 25, 21)?

7. A treia părere este nutrită de oamenii trupeşti – şi de aceea e absurdă şi ridicolă – însă spun că nu sunt puţini aceia care sunt încurcaţi într-o astfel de greşeală.

Astfel, cine spune că prin expresia *mâna stângă* este înţeleasă *soţia*, unul ca acesta, de asemenea adaugă, că în familie femeia se îngrijeşte şi are obiceiul să fie mai atentă cu banii şi, de aceea, ei trebuie să fie ţinuţi ascunşi de către ele de frica certii în familie, când bărbaţii lor miloşi ar cheltui totul, pe cele care sunt necesare[260].

Căci dacă, într-adevăr, numai astfel de oameni sunt *creştini*, nici chiar atunci nu a fost adresată această poruncă cu referire *la femei*!

Astfel, de care *mână stângă* i se porunceşte unei femei să ascundă faptele ei de milostenie? Există cumva şi un soţ, ca *o mână stângă a femeii*? O astfel de afirmaţie este mult prea absurdă.

Sau (tot la fel de absurdă este şi aceea), dacă cineva gândeşte că ei sunt *mâna stângă* unul pentru altul.

[260] Familiei.

Dacă un membru al familiei are o parte de avere mai mare prin cealaltă parte[261], în acest fel se va lupta o parte cu alta[262] şi un cuplu căsătorit nu va mai fi *o unitate creştină*.

Dar dacă unul dintre ei va alege să dea milostenie conform poruncii lui Dumnezeu, cel care va sta împotrivă, va fi, în mod inevitabil, un duşman al poruncii lui Dumnezeu şi, de aceea, va fi recunoscut printre cei *necredincioşi*.

Iar porunca referitoare la astfel de soţi este aceea, ca un soţ credincios să îşi câştige soţia sa şi o soţie credincioasă pe soţul ei prin vorbă bună şi călăuzire.

Căci se cuvine ca ei să nu respingă *lucrurile bune* făcute de unul sau de altul, căci tocmai prin acelea ei se atrag reciproc[263]. Fiindcă prin astfel de lucruri, unul poate să fie atras de celălalt la *comuniunea credinţei creştine*[264].

Şi nici nu sunt *fapte de hoţie* acelea care se săvârşesc din voia lui Dumnezeu, căci acelea se întorc la tine[265].

Dar dacă cineva îşi ascunde de mult o astfel de infirmitate faţă de cealaltă parte[266], atunci este incapabil să poarte cu calm ceea ce a făcut în mod nedrept şi ilegal.

Iar faptul că *mâna stângă* nu este înţeleasă în acest sens, în situaţia noastră, acest lucru ne devine foarte repede evident, dintr-o înţelegere globală a acestui capitol. Trebuie aşadar, ca, pe mai departe, să aflăm ce a vrut să spună Domnul nostru prin *mâna stângă*.

Despre faptele de dreptate în general

8. „Luaţi aminte”, a zis El, „ca să nu faceţi faptele voastre de dreptate înaintea oamenilor, ca să fiţi văzuţi de

[261] Se referă la partea de avere care le revenea soţilor.
[262] Soţul cu soţia.
[263] Mutual.
[264] Dacă nu conving faptele noastre, cuvintele vor convinge şi mai puţin. Însă faptele noastre şi cuvintele la un loc sunt cele care trebuie să mărturisească iubirea lui Dumnezeu şi ele să fie solul care vesteşte frumuseţea lui Dumnezeu, a vieţii după Dumnezeu.
Eu mă bucur când văd iubirea altora pentru Dumnezeu. Eu cresc din această iubire. Iubirea Sfinţilor ne umple de harul urmării ei. Ne contaminăm – în sensul cel mai bun al cuvântului – de iubirea altora şi creştem hrănindu-ne din ea.
[265] În mod favorabil pentru noi.
[266] Se referă tot la relaţia soţ-soţie.

către ei; astfel nu veţi avea răsplată de la Tatăl vostru, Care este în ceruri”.

Aici, El S-a referit la *faptele de dreptate* în general, după care a continuat cu detalii.

Pentru că o faptă care este făcută cu gândul de a fi *o milostenie* este, fără îndoială, *o faptă de dreptate*.

Şi de aceea, El a legat cele două versete spunând: „Deci, când faci milostenii, să nu suni cu o trâmbiţă înaintea ta, cum fac ipocriţii în sinagogi şi pe străzi, ca să poată avea slavă de la oameni”.

În acest verset există o legătură directă cu ceea ce El a zis mai înainte, adică cu cuvintele: „Luaţi aminte ca faptele voastre de dreptate să nu le faceţi înaintea oamenilor, ca să fiţi văzuţi de către ei”.

Însă, cele care urmează după acestea: „Adevărat vă spun vouă: şi-au primit răsplata lor”, se referă la acea poruncă pe care El a dat-o mai sus: „astfel nu veţi avea răsplată de la Tatăl vostru, Care este în ceruri”.

Şi după aceea urmează: „Dar când tu faci milostenii…” şi celelalte.

Când El a zis: „Dar tu”, ce altceva a vrut să spună, decât: „nu te comporta în acelaşi fel ca ei”?

Cu alte cuvinte, ce îmi spune mie să fac? „Dar când tu faci milostenii”, zice El, „să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta”.

Ceea ce e de blamat[267] la aceia, acel lucru ne opreşte să-l facem. Şi ceea ce e *de blamat* în ei, e tocmai faptul că vor să se arate oamenilor pentru a fi lăudaţi de aceia.

Ce înseamnă „mâna stângă” și „mâna dreaptă”

Şi *mâna stângă* înseamnă să nu ai o înţelegere mai potrivită decât aceea de a fi încântat de laude, pe când mâna *dreaptă* înseamnă să ai voinţa de a împlini pe deplin poruncile dumnezeieşti.

Nu trebuie să unim conștiința de a face fapte bune cu dorința de a fi lăudați de către oameni

[267] Ceea ce e rău şi trebuie dezaprobat.

Căci atunci când ai conştiinţa lor[268], dar când faci fapte de milostenie unind dorinţa aceasta cu laudele oamenilor, *mâna stângă* devine ştiutoare a lucrului *mâinii drepte*.

Și, de aceea: „să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta".

Adică să nu uneşti, când îți faci milosteniile tale, *conştiinţa ta* cu *dorinţa de a plăcea să fii lăudat de către oameni,* căci prin aceasta lupţi împotriva împlinirii depline a unei porunci dumnezeieşti.

Mt. 6, 4. Milosteniile sunt actele unei conștiințe bune

9. „Ca milosteniile tale să fie în taină" (Mt. 6, 4).

Ce altceva înseamnă „în taină", decât *o conştiinţă bună*, care nu poate să se arate ochilor oamenilor şi nici să fie arătată prin cuvinte?

Întrucât, într-adevăr, marea mulţime a oamenilor spune multe minciuni.

Și de aceea, dacă *mâna dreaptă* lucrează în interiorul nostru, în taină, toate lucrurile văzute, care sunt trecătoare, ţin de *mâna stângă*.

Milosteniile tale să le faci în propria ta conştiinţă, unde poţi să faci multe milostenii prin bunele tale intenţii[269].

Și astfel poţi să fii milostiv chiar dacă nu ai bani sau orice altceva, care să poată fii date celui care are nevoie de ele.

---

[268] A necesităţii de a împlini poruncile dumnezeieşti.

[269] Buna intenţie de a ajuta, milostivirea faţă de oameni, iubirea lor, e prima sursă a tuturor milosteniilor vizibile sau verbale. Că dai ceva de mâncare e o milostenie, dar tot milostenie e că dai un sfat bun cuiva sau că scoţi pe cineva dintr-un pericol de moarte.
E milostenie şi că zâmbeşti cu bunătate acelora, cărora nimeni nu le zâmbeşte. E milostenie şi dorinţa de bine pentru cineva, rugăciunea pentru el.
Milostenia, cu alte cuvinte, porneşte din inimă sau nu porneşte deloc. Cea în care nu intră considerentele dragostei se numeşte oricum altcumva, dar nu *milostenie*.
Căci *milostenie* înseamnă *a avea milă*. Și mila o ai dacă Îl iubeşti pe Dumnezeu şi îi iubeşti şi pe oameni.
Și cum ai putea iubi pe cineva, pe care nu-l iubeşti, dar totuşi îi dai să mănânce? Până la urmă, astăzi, trăim şi din milostenii pe care le primim de la oameni care nu ne iubesc. Primim multe daruri din varii motive în viaţa noastră, dar cei care ni le dau au alte motivaţii decât Hristos.
Trăim deci şi din *neiubire*, dar asta ca un mod iconomic de a lucra al lui Dumnezeu.
O, Doamne, ai milă de lumea Ta! Nu ne părăsi niciodată, căci Tu eşti suflarea noastră. Cei care nu simt asta, cred că noi glumim. Dar Tu eşti Viaţa noastră şi fără Tine suntem morţi.

Păruta milostenie. Milostenia pentru ceva la schimb

Căci multe milostenii sunt făcute prin intermediul *lucrurilor exterioare* şi nu din *cele interioare*.

Căci cine dă, fie din ambiţie, fie de dragul a ceva trecător, doreşte *să pară milostiv*. Dar în unul ca acesta numai *mâna stângă* e recunoscută ca fiind *lucrătoare*.

Alţii însă, se situează într-o poziţie de mijloc între cele două situaţii.

Căci ei îşi fac propriile lor milostenii într-un mod care este călăuzit de providenţa dumnezeiască şi din această cauză ei înşişi cer, cu o părere foarte bună despre ei, astfel de laude sau alte lucruri trecătoare şi trupeşti sau altceva din acestea.

Nu trebuie să unim milostenia cu fuga după avantaje materiale

Dar Domnul nostru a oprit şi mai cu putere această situaţie, în care *mâna stângă*, de una singură, îşi face lucrarea sa în noi, atunci când El a oprit ca *să se împreuneze* lucrarea ei cu lucrarea mâinii drepte.

Căci acestea s-au zis: că noi nu trebuie să ne păzim a face milostenii nu numai din dorinţa lucrurilor trecătoare, ci şi din aceea, că în lucrul nostru noi nu suntem fără privirea lui Dumnezeu [asupra noastră].

Și, în acest mod, nu poate exista *amestecarea* sau *unirea* cu aceia, care aleargă după avantaje materiale.

Pentru milostenie e nevoie de curăția inimii

Pentru chestiunea luată în discuţie însă este nevoie de *curăţia inimii*. Asta numai dacă nu cumva suntem deja *simpli* şi nu aven nevoie *să ne curăţim inima*.

Dar cum vom fi *simpli la inimă*, dacă slujim la doi domni / la doi stăpâni şi nu ne curăţim vederea, numai prin străduinţa după lucrurile care sunt veşnice, ci ne îmbrăcăm, mai ales, cu iubirea lucrurilor omeneşti, a celor trecătoare?

Dumnezeu e Cel care ne răsplătește milosteniile

De aceea, „când faci milostenii, fă în taină; şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie" (Mt. 6, 4).

Foarte drept şi adevărat este acest lucru! Căci dacă aştepţi o răsplată de la El, Care este singurul Cercetător al conştiinţei, atunci lasă-ţi conştiinţa să-ţi vorbească şi să-ţi dea răsplata pe care o meriţi.

Variantă la Mt. 6, 4 în traducerile latine. Preeminența traducerilor grecești ale Scripturii în fața celor latine

Multe traduceri latine au următorul text: „Şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie *pe faţă*".

Însă, pentru că noi nu am găsit cuvântul „pe faţă" în traducerile greceşti, care sunt mai vechi, credem că nu s-a mai adăugat aici niciun alt cuvânt.

Capitolul al 3-lea

Mt. 6, 5. Rugăciunea nu trebuie să fie ostentativă

10. „Şi când vă rugaţi”, a zis El, „nu fiţi ca ipocriţii; căci ei iubesc să se roage stând în sinagogi şi la colţurile străzilor, ca să poată fi văzuţi de către oameni” (Mt. 6, 5).

Şi aici, de asemenea, nu faptul că sunt *văzuţi* de către oameni e *un lucru rău*, ci rău e să faci aceste lucruri cu scopul de *a fi văzut de către oameni*.

Şi este de prisos să mai fac din nou aceeaşi remarcă, fiindcă aici trebuie ţinută o poruncă, prin care noi învăţăm că nu trebuie să ne temem a face rugăciuni şi nici a evita a le face.

Dar ni se cere, nu ca oamenii să nu ştie aceste lucruri[270], ci ca să nu facem rugăciuni cu această intenţie, adică de a fi fructul plăcerii oamenilor care se uită după noi.

Domnul nostru, de asemenea, folosind alte cuvinte, când a adăugat la cele de mai sus: „adevărat vă spun vouă, ei şi-au primit răsplata lor” (Mt. 6, 5), a vrut, de asemenea, să arate că El opreşte aceasta. Adică fuga după acea răsplată a nătângei „străluciri” de *a fi lăudaţi de către oameni*.

Mt. 6, 6. Trebuie să ne rugăm în cămara inimii

11. „Dar când vă rugaţi”, a spus El, „intraţi în cămara voastră[271]” (Mt. 6, 6). Şi ce sunt aceste „cămări”, decât însăşi *inimile voastre*[272]?

---

[270] Rugăciunile noastre.

[271] Am folosit sintagma din ed. BOR 1988 în schimbul literalităţii: *dormitor*.

[272] Inima e o cămară personală, e adâncimea şi ascunzişul unde Dumnezeu ne vede rugându-ne. Cele pe care le spunem în inimă se înscriu în relieful inimii. De aceea, remuşcarea, căinţa e apa de gând care spală această oglindă a inimii, care nu suportă asperităţile, praful păcatelor.
Dormitorul e *camera intimităţii* şi, cu atât mai mult, *inima*. Trebuie să cobori la tine cel de toate zilele, la cel care eşti. De acolo se priveşte viaţa noastră: de la binele şi răul pe care l-am făcut.
Dumnezeu vede ascunzimea inimii. Pentru aceasta şi El e „în ascuns”. Dar El e în ascunzimea Sa, pentru că noi nu suntem transparenţi pentru luminozitatea Sa îndumnezeitoare.
În adâncul nostru ţâşneşte lumina, pentru că El S-a pogorât la Iad, după cum S-a pogorât şi în noi şi de aceea putem găsi în noi lumina lui Dumnezeu. Întâlnirea în ascunzimea inimii e, de fapt, întâlnirea în lumina necreată. Coborâm acolo unde nu ne văd oamenii, dar unde Dumnezeu e prezent, unde El ne vede mereu.

Căci acest lucru se înţelege şi din psalmul unde s-a zis: „Pentru ce aţi spus în inimile voastre, să aveţi remuşcări în paturile voastre!” (Ps. 4, 4).

În rugăciune trebuie să închidem ușile simțurilor

„Şi când veţi închide uşile[273]”, a zis El, „rugaţi-vă Tatălui vostru, Care este în ascuns” (Mt. 6, 6).

Şi e un lucru uşor să intrăm în *cămările noastre*, dacă uşile stau larg deschise. Dar prin lucrurile care vin din afară suntem asaltaţi de necurăţii şi acestea atacă fiinţa noastră.

Noi spunem acum, că lucrurile care vin din afară sunt *toate lucrurile trecătoare*, toate cele care se văd şi care îşi fac un drum al lor *prin uşă*. Adică intră prin *simţurile trupului* în gândurile noastre şi gălăgia acelora îi stânjeneşte pe cei care sunt în rugăciune prin îngrămădiri de tot felul de fantome deşarte.

Deci *uşa* trebuie să fie *închisă*. Adică simţurilor trupeşti trebuie să le opunem rezistenţă, ca rugăciunea duhovnicească să poată ajunge la Tatăl.

Şi aceasta e făcută înăuntrul inimii, unde cel ce se roagă se dăruie Tatălui, Care este în ascuns.

Dumnezeu aude rugăciunea noastră tainică

„Şi Tatăl vostru”, a zis El, „Care vede în ascuns, vă va răsplăti vouă” (Mt. 6, 6).

Şi acestea s-au spus pentru a închide porunca aceasta într-un fel anume. Căci aici, în acest veac, suntem sfătuiţi nu numai ca *să ne rugăm*, ci suntem învăţaţi şi despre *cum să ne rugăm*.

Nu numai că ni se dau dinainte sfaturi ca să facem milostenii, ci ni se vorbeşte şi despre duhul în care trebuie să le facem.

Astfel, El este dătătorul sfaturilor cu privire la curăţirea inimii. Căci nimeni nu se poate curăţi, dacă nu merge spre acelaşi ţel şi fără să se mai gândească la altceva,

[273] Uşile simţurilor. Simţurile trebuie închise. Uşile care dau spre suflet trebuie închise.

nevoindu-se după viaţa veşnică, numai din dragostea curată pentru înţelepciune.

Mt. 6, 7. Rugăciunea nu înseamnă multă vorbire

12. „Dar când vă rugaţi”, a zis El, „nu spuneţi multe, precum fac păgânii, pentru că ei cred că vor fi auziţi pentru multa lor vorbire” (Mt. 6, 7).

Aceasta este o însuşire a ipocriţilor, care se arată pe ei înşişi *a fi atenţi* când se roagă, dar scopul lor este *să placă oamenilor*.

De asemenea e o caracteristică şi *a păgânilor*, adică *a neamurilor*, fiindcă ei cred că vor fi auziţi datorită multei lor vorbiri.

Dar, în realitate, orice fel de a vorbi mult se apropie de modul de a gândi al păgânilor, care se străduiesc, mai degrabă, *să îşi potrivească glasul* decât *să-şi curăţească inima*[274].

Şi acest mod de a acţiona arată, că ei se străduiesc să schimbe şi ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciune, presupunând că Judecătorul, asemenea unui om, este convins *numai de cuvinte* şi *doar pe calea vorbirii*.

Mt. 6, 8. Dumnezeu cunoaște toate lucrurile pentru că e Creatorul lor

„Însă nu fiţi şi voi ca ei”, ne-a spus adevăratul [nostru] Stăpân, „pentru că Tatăl vostru cunoaşte ce lucruri sunt necesare pentru voi, înainte ca voi să cereţi de la El” (Mt. 6, 8).

---

[274] Ipocrizia constă în a lua ochii oamenilor cu promisiuni şi jurăminte false, însă fără a avea şi o viaţă pe măsura cuvintelor predicate. În loc să îşi sfinţească viaţa şi să vorbească mai puţin, ei vorbesc excesiv de mult, dar fără o experienţă directă a faptelor.

Predica din citiri e *o predică fariseică*. Predica fără trăirea ta, fără girul experienţei tale e o umplere a văzduhului cu vorbe.

Dumnezeiescul Augustin spune că *îşi potrivesc* cuvintele, vorbele. Sunt foarte atenţi la imaginea lor, la ceea ce cred oamenii despre ei, dar nu la ce sunt ei în faţa lui Dumnezeu.

Pentru că, dacă cuvintele sunt folosite cu această intenţie de unul care este neştiutor, atunci el poate fi *îndrumat* şi *învăţat* asupra a ceea ce trebuie să facă.

Fiindcă El cunoaşte toate lucrurile, deoarece a creat toate lucrurile care există şi le-a adus la existenţă prin cuvânt şi astfel s-au arătat ele însele venind la existenţă.

Iar acele lucruri care vor fi, nu vor rămâne tăinuite de cunoaşterea şi înţelepciunea Lui.

Pentru că nu sunt toate acele lucruri care au trecut şi acele lucruri care nu s-au întâmplat încă, prezente la El şi nu au trecut?

Domnul ne-a învățat să ne rugăm. Cum ne pregătim de rugăciune și când ne rugăm

13. Şi întrucât putem avea totul în puţine cuvinte, avem cuvintele pe care El Însuşi ni le-a dat, prin care ne-a învăţat cum trebuie să ne rugăm.

Şi se poate întreba: când sunt necesare aceste *puţine cuvinte*[275]? Pentru că El cunoaşte toate lucrurile înainte ca ele să aibă loc şi este cunoscătorul lor. Se poate întreba, [de asemenea]: ce trebuie să facem înainte ca să ne rugăm Lui?

[Și] aici, în acest prim verset, avem şi răspunsul. Căci se cuvine ca noi să ne silim *a fi cu Dumnezeu* şi astfel vom obţine ceea ce dorim.

Însă nu *prin cuvinte*, ci *prin gândurile* pe care le nutrim în mintea noastră şi prin îndreptarea gândurilor noastre către Dumnezeu cu dragoste curată şi dorinţă sinceră.

Şi Domnul nostru, Care ne învaţă aceste bune gânduri prin cuvinte, ne face să înţelegem, că trebuie să ne angajăm amintirea, pentru ca să ne putem reaminti acele gânduri ale rugăciunii, atunci când ne rugăm.

Care este rostul rugăciunii

14. Şi iarăşi pot fi întrebat (indiferent dacă ne rugăm *cu gânduri* sau *prin cuvinte*): ce nevoie este de rugăciune, dacă Dumnezeu cunoaşte deja ceea ce ne trebuie nouă?

---

[275] Se referă la rugăciunea *Tatăl nostru*, care va urma.

Asta numai dacă nu cumva eforturile noastre sunt tocmai pentru a cuprinde în rugăciuni liniştea şi curăţia inimii noastre şi să ne facem astfel şi mai mult capabili de a primi darurile dumnezeieşti, care sunt turnate[276] în noi în mod duhovnicesc.

Dumnezeu dorește întotdeauna ca să ne arate lumina Sa cea nematerială. Cum se produce și care sunt urmările vederii extatice

Şi aici nu e vorba de *o presiune* a noastră prin rugăciuni, pentru ca Dumnezeu *să ne audă* – căci El e întotdeauna gata să ne dea lumina Sa, care nu e de *esenţă materială*, ci *una simţită de minte* şi *duhovnicească*[277] – ci noi nu suntem gata întotdeauna să o primim, fiindcă suntem atraşi către alte lucruri şi suntem aruncaţi în întuneric prin dorinţele noastre pentru lucrurile acestea trecătoare.

Deci prin intermediul rugăciunii se poate face o cotitură a inimii către Dumnezeu, Care este gata oricând să dea, dacă noi dorim acest lucru. Însă luăm ceea ce ne dă El.

Şi în fiecare faptă în care ne întoarcem spre El, trăim, de fapt, *o curăţire* a ochilor dinăuntru. Și acele lucruri care sunt trecătoare şi pe care le-am dorit cândva, acum sunt şterse[278].

Căci vederea inimii curate poate fi capabilă să poarte curăţia luminii, dumnezeiasca ei strălucire, fără vreo mutare sau schimbare.

Şi nu numai că *poate să o poarte*, ci *poate să şi rămână în ea*. Şi nu numai că primeşte lumina dumnezeiască *fără de veste* ci, de asemenea, trăieşte şi *o bucurie inefabilă* la venirea ei, în care *adevărata viaţă* şi *fericirea simplă* sunt desăvârşite.

---

[276] Această *turnare* trebuie înţeleasă în sensul de *turnare a harului dumnezeiesc* în noi, revărsare din Dumnezeu în noi a milei Sale. Imaginea duhovnicească e aceea a unei revărsări de ape sfinte în fiinţa noastră.

[277] După cum vedem aici şi Dumnezeiescul Augustin vorbeşte de realitatea luminii dumnezeieşti. Sfârşitul capitolului al treilea e o surpriză imensă pentru mine. În teologia românească nu am auzit vreodată să se evidenţieze acest aspect: al vederii lui Dumnezeu în opera Dumnezeiescului Augustin.

[278] De către harul dumnezeiesc.

Capitolul al 4-lea

Mt. 6, 9-13. Rugăciunea „Tatăl nostru”

15. Şi acum să ne referim la lucrurile despre care ne-a învăţat să ne rugăm Lui pentru ele şi prin care noi învăţăm, deopotrivă, atât *cum să ne rugăm*, dar şi *cum să obţinem* cele pentru care ne rugăm.

„În acest fel să vă rugaţi”, a zis El: „Tatăl nostru, Care eşti în ceruri, sfințească-se numele Tău. Să vină Împărăţia Ta. Să se facă voia Ta pe pământ, ca şi în cer. Dă-ne nouă în această zi pâinea noastră cea de toate zilele. Şi ne iartă nouă datoriile noastre, precum şi noi iertăm datornicilor noştri. Şi nu ne duce pe noi întru ispită, ci ne eliberează de [cel] rău” (Mt. 6, 9-13).

Faptul de a avea bună voință e începutul rugăciunii

Și observați că în toată rugăciunea noi ne-am strâns *buna voinţă* a celor pentru care ne rugăm. Numai astfel putem spune că *ne rugăm*.

Buna voinţă este, de obicei, cea care ne împacă atunci când aducem laude lui Dumnezeu şi pentru care noi ne rugăm în mod direct. Pentru că ea e, de obicei, cea cu care se începe rugăciunea.

Şi în cazul de faţă, Domnul nostru nu ne-a zis nimic altceva, decât: „Tatăl nostru, Care eşti în ceruri”.

Cererile rugăciunii „Tatăl nostru” sunt scripturale și le găsim peste tot în Scriptură

Pentru că multe lucruri sunt rostite în lauda aceasta adusă lui Dumnezeu şi pe care, de la început, o găsim împânzită şi spusă în multe feluri, peste tot, în Sfânta

Scriptură, pentru ca fiecare să poată să o gândească atunci când citeşte[279].

Despre Dumnezeu ca Tată în Vechiul Testament

Şi totuşi, nicăieri nu se găseşte o poruncă dată poporului lui Israel, prin care să le fi zis despre „Tatăl nostru" sau despre o rugăciune în care ei să se roage lui Dumnezeu ca unui *Tată*.

Şi, cu toate acestea, acest lucru le-a fost făcut cunoscut acestora de către Domnul, deşi ei erau încă *robi*, adică trăind încă *după trup*.

Şi spun aceasta, pentru că nicăieri [nu li se spusese în mod deschis aceasta] – deşi ei primiseră poruncile Legii şi li se poruncise să le împlinească – cu toate că, adesea, Prorocii le arăta că *Domnul nostru* este de asemenea şi *Tatăl lor*, dacă nu se vor abate de la poruncile Lui.

Şi, spre exemplu, avem aceste cuvinte: „Eu am hrănit şi crescut pe *copii* şi ei s-au răsculat împotriva mea" (Is. 1, 2). Iar în altă parte: „Eu am zis: voi sunteţi dumnezei şi toţi sunteţi *copiii* Celui Prea Înalt " (Ps. 81, 6 / In. 10, 34).

Şi iarăşi: „Dacă Eu sunt *Tatăl*, unde este slava Mea? Şi dacă Eu sunt Stăpânul, unde este frica de Mine?" (Mal. 1, 6).

Şi în multe alte locuri [se spune aceasta], [acolo] unde evreii sunt acuzaţi şi li se arată păcatul lor, acela că nu au vrut să devină *adevăraţii fii*.

Profețiile vechitestamentare îi vizează pe creștini, care trebuie să devină fiii lui Dumnezeu după har

Iar aceste lucruri sunt spuse ca nişte *profeţii* pentru viitorii creştini[280].

---

[279] Pentru Dumnezeiescul Augustin, rugăciunea *Tatăl nostru* este o rugăciune scripturală, formată cu amănunte din Sfânta Scriptură. Cererile ei sunt împânzite peste tot în textul sfânt, ca oricine să înţeleagă din destul fiecare cerere a ei. Putem înţelege de aici următorul adevăr: că dogmele credinţei sunt în strânsă legătură unele cu altele şi că rezultatul oricărei virtuţi e o altă virtute.

[280] Dumnezeiescul Augustin priveşte Vechiul Testament ca avându-şi împlinirea deplină în Noul Testament. Evreii nu au devenit *adevăraţii fii iubiţi*, fiii pe care îi dorea Dumnezeu – asta în deplinătatea etniei lor – şi spre acest lucru sunt chemaţi să tindă creştinii. Dar s-a dovedit că nici creştinii nu vor să fie, în unanimitate, fii ai

Căci ei Îl vor avea pe Dumnezeu ca *Tată* după mărturia Evangheliei: „Şi le va da lor puterea ca să devină *fiii* lui Dumnezeu” (In. 1, 12).

Şi la fel zice şi Sfântul Pavel: „Moştenitorul, atâta timp cât e *copil*, nu se diferenţiază cu nimic faţă de *un rob*” (Gal. 4, 1). Dar, continuă el, noi am primit Duhul înfierii / Duhul adopţiei, „prin care strigăm: Avva! Părinte!” (Rom. 8, 15).

Înfierea noastră duhovnicească se face prin harul dumnezeiesc

16. Şi astfel, lucrul pentru care noi suntem chemaţi la *moştenirea veşnică* e acela, că putem fi *împreună-moştenitori* cu Hristos şi putem obţine înfierea ca nişte *fii*.

Şi aceasta nu după *faptele noastre*, ci *prin harul lui Dumnezeu*[281].

Primele două cuvinte ale rugăciunii domnești ne introduc în rugăciune și ne aprind dragostea de Dumnezeu

Şi punem astfel acest mare har la începutul rugăciunii noastre, când noi rostim cuvintele: „Tatăl nostru”.

Şi prin această chemare *ne învăpăiem dragostea* (love is stirred up), pe de o parte – pentru că cine e mai iubitor cu fiii săi, decât tatăl? – iar, pe de altă parte, ne câştigăm *o stare de rugăciune*[282].

Marele dar că suntem fiii unui asemenea Tată. Nădejdea în rugăciune

---

lui Dumnezeu. Ce vom face noi însă, care am primit *harul înfierii*, dar ne arătăm nişte *păgâni cu fapta*? Ce vom face noi?...

[281] Harul dumnezeiesc e cel care are ultimul cuvânt în sfinţirea noastră.

[282] Rugăciunea e *o umplere de dragoste* şi *de pace dumnezeiască*. Privind spre Dumnezeu, privim spre *Părintele nostru* iar nu *spre un străin*.

Noi nu ni-L imaginăm pe Dumnezeul nostru treimic, ci trăim din destul prezenţa Lui fără chip, fără mărginire, fără caracteristici umane sau triviale! Dumnezeu e cu noi şi orice mod de a prezenta această realitate devine o vorbire mult prea săracă pentru ceea ce trăim împreună cu El.

Trebuie să ai stare de rugăciune, să te simţi în rugăciune. Şi *rugăciunea vie* e *o vorbire de dragoste cu Dumnezeu*. Rugăciunea e dragoste pentru Dumnezeu. E dragostea noastră, care vorbeşte imensei Lui iubiri.

Când spunem: „Dumnezeu”, spunem: „Tatăl nostru”. Și avem *o nădejde reală* că vom şi lua ceea ce noi Îi vom cere.

Deci, mai înainte ca noi să-I cerem ceva, am primit deja acest dar atât de mare, acela de a fi lăsaţi să-L chemăm pe Dumnezeu: „Tatăl nostru”[283].

Căci ce nu ar da El fiilor Săi, atunci când ei I se roagă, când El deja a recunoscut acest lucru, şi anume, pe acela că ei pot să fie *fiii Săi*? Şi, în sfârşit, ce mare dorinţă poate lua în minte cel care zice: „Tatăl nostru”, dacă nu dovedeşte că e *demn* de un aşa *mare Tată*?!

Înficoșătoarea chemare a lui Dumnezeu ca Tată al nostru

Căci dacă un om de rând[284] şi-ar fi permis să se numească pe sine cu numele unui senator, care ar fi întrecut cu mult vârsta tatălui său atunci, fără îndoială, că va fi tremurat şi nu s-ar fi aventurat degrabă să facă asta, gândindu-se la umilinţa neamului său şi la sărăcia averii sale şi la lipsa de importanţă a statutului său de plebeu.

De aceea, cu atât mai mult, se cuvine să ne înfricoşăm când Îl chemăm pe Dumnezeu ca *Tată*, dacă există, cu atât mai mult, vreo pată şi vreo murdărie evidentă în fiinţa noastră.

Căci Dumnezeu poate cu mult mai mult să conducă înainte, spre dreptate, pe cei care se unesc cu El, în comparaţie cu senatorul, care ar ridica o anumită sărăcie a vreunui cerşetor.

Căci, într-adevăr, el, [senatorul], dispreţuieşte pe cerşetor, deşi acesta poate să fii ajuns un om scăpătat datorită problemelor avute în îndatoririle de zi cu zi.

[283] Faptul că putem să Îl numim pe Dumnezeu drept *Tată* e un mare dar, un foarte mare dar, mai înainte de alte daruri pe care sperăm să le primim de la El prin rugăciune.
E cel mai mare dar că putem să I ne rugăm Lui filial, că putem să venim la El cu *îndrăznire de fii*. Căci această *îndrăznire fiască* am primit-o prin viaţa Domnului, unde întreaga umanitate a fost înfiată, prin Fiul, de către Tatăl.
Rugăciunea e acum *intimitate desăvârşită*. Nimic nu poate stingherii intimitatea ta cu Dumnezeu. Cu Dumnezeu vorbeşti direct, din inimă, cu toată conştiinţa.
[284] Literal: *plebeu*.

Ascultarea de Dumnezeu. Toți oamenii suntem frați pentru că avem un singur Tată ceresc

Însă Dumnezeu niciodată nu cade în *fapte păcătoase*. Şi, de aceea, trebuie să fim mulţumitori milei Sale, care ne cere nouă, ca noi să Îl numim pe El *Tată*.

Adică să trăim într-o relaţie [cu Dumnezeu], care nu se constituie prin *voinţa noastră*, ci numai prin *buna voinţă* a lui Dumnezeu.

De asemenea, avem aici o sfătuire şi a celor bogaţi, cât şi a acelora de viţă nobilă, prin care această lume este învăţată, ca atunci când va deveni creştină, ea să nu se comporte trufaş faţă de cei săraci şi de viţă umilă, ci împreună cu ei să cheme pe Dumnezeu ca pe „Tatăl nostru" – cuvinte pe care nu le pot rosti *cu adevărat* şi *în mod cucernic*, fără ca ei să recunoască că sunt *fraţi* cu toţii.

Capitolul al 5-lea

Trei însuşiri ale lui Dumnezeu: sfinţenia, dreptatea, arhiprezenţa

17. Şi iată *noul popor*, care este chemat la *o moştenire veşnică*, după cuvântul Noului Testament, unde se zice: „Tatăl nostru, Care eşti în ceruri". Adică în *sfinţenie* şi *dreptate*! Însă Dumnezeu nu este limitat în spaţiu.

Cerurile: cele mai mari înălţimi create de Dumnezeu. De ce Dumnezeu e prezentat ca fiind în cer

Căci, într-adevăr, *cerurile* sunt cea mai mare înălţime a trupurilor pământeşti din această lume. Însă sunt şi ele materiale şi nu pot exista în afara unor locuri anume definite.

Dar dacă Dumnezeu este să fie văzut în vreun loc, este de crezut *a fi în cer*, în înţelesul de cea mai înaltă parte a lumii, unde păsările sunt cea mai mare apropiere pentru noi[285], fiindcă viaţa lor este în apropiere de Dumnezeu.

Dar nu este scris undeva, că Domnul este cam cât *omul* de mare sau cât aceia care *locuiesc pe munţi*? Însă [şi] acestea sunt scrise: „Domnul este aproape de aceia care au o inimă zdrobită"(Ps. 33, 17). Iar aici are înţelesul *umilinţei*.

Păcătosul e „pământ", pe când omul drept e „cer"

Şi păcătosul este numit „pământ", atunci când se spun acestea despre el: „Pământ eşti tu şi în pământ te vei întoarce" (Fac. 3, 19).

Iar, în celălalt înţeles, *un om drept* poate fi numit „cer". Pentru că aşa s-a zis despre *dreptate*: „Şi templul lui

---

[285] Păsările ne dau o idee despre *înălţime*. Însă nu despre *înălţimea lui Dumnezeu*, căci El depăşeşte înţelegerea noastră. Acum putem spune că avioanele, rachetele, sateliţii ne spun şi mai mult despre *înălţime*, dar nu şi despre *înălţimea lui Dumnezeu*, Care depăşeşte orice înţelegere umană.

Dumnezeu este sfânt, pentru că voi sunteţi acest templu" [I Cor. 3, 17].

Dumnezeu locuiește întru Sfinții Săi

Şi, de aceea, dacă Dumnezeu locuieşte *în templul Său* iar Sfinţii sunt *templul Său*, expresia: „Care eşti în cer" este folosită corect, după sensul ei, dacă Acesta locuieşte întru Sfinţii Săi.

Şi este mult mai potrivită această comparaţie, pentru că, în mod duhovniceşte, se pot vedea mari diferenţe între *cei drepţi* şi *cei păcătoşi*, după cum există diferenţe materiale între *cer* şi *pământ*.

Rugăciunea cu fața spre răsărit. Dumnezeu e pretutindeni prezent în creația Sa

18. Şi dacă îţi propui să arăţi aceasta, atunci, când noi stăm la rugăciune, ne întoarcem către răsărit (we turn to the east)[286], de unde răsare soarele.

Și aceasta nu pentru că Dumnezeu *ar locui acolo* – în sensul că El, Care e pretutindeni prezent, nu este ca unul care ocupă un loc anume în spaţiu, căci prin puterea slavei Sale El depăşeşte şi cealaltă parte a lumii – ci în sensul că, mintea poate fi sfătuită să se reîntoarcă la existenţa cea mai desăvârşită, adică la Dumnezeu, când propriul său trup, care este pământesc, se întoarce către *un trup desăvârşit*, adică către *unul dumnezeiesc*.

Trepte diferite de viețuire și de sporire duhovnicească

Şi acest lucru este posibil datorită diferitelor trepte de vieţuire duhovnicească şi a tot mai înaltelor sporiri, care fac din mintea tuturora, deopotrivă mari şi mici, să fie plini de veselia de a lăuda iconomia lui Dumnezeu.

---

[286] Dumnezeiescul Augustin aminteşte aici de vechimea practicii ortodoxe de a ne ruga cu faţa spre răsărit.

Şi de aceea, dacă privim pe aceia care s-au ridicat de la frumuseţea cea văzută şi nu mai gândesc nimic trupesc, atunci suntem ca cei care trebuie să dorească mai mult *cerul* decât *pământul*. Iar sfaturile lor trebuie să ni se pară mult mai convingătoare, dacă ei cred că Dumnezeu, Care este gândit fără a avea o înfăţişare umană, este mai degrabă *în cer* decât *pe pământ*.

Şi aceasta, pentru că pentru viitor ei au învăţat, că demnitatea sufletului întrece până şi un trup dumnezeiesc.

Din nou despre locuirea lui Dumnezeu în cei Drepți ai Săi

Deoarece Îl pot vedea pe El *în sufletul lor* mai degrabă decât într-un *trup dumnezeiesc*. Și fiindcă au învăţat și ce mare distanţă există între sufletele *celor păcătoşi* şi ale *celor drepţi*. Căci ei nu se dedau pradă *îndrăznelii păcătoase*.

Căci chiar dacă ar fi *înţelepţi* numai după *o minte pământească*, [ar înțelege că] locul Lui este *în inimă* sau, mai degrabă, *în cer*.

Și cu atât mai mult la cei cu mai multă credinţă sau înţelepciune, ei l-ar putea vedea pe El în sufletelor celor Drepţi, mai mult decât în ale celor păcătoşi.

Căci, atunci când s-a zis: „Tatăl nostru, Care eşti în cer", cu adevărat, acestea s-au zis despre oameni, care au *inimi drepte* şi în care este *sfântul Său templu*.

Şi în acelaşi timp, în acest fel, cel care se roagă doreşte ca El, Cel care este chemat, să locuiască de asemenea în sine.

Dar acestea se întâmplă când el se străduieşte în acest sens, [trăind] ca *un om al dreptăţii*. Şi aceasta[287] e o slujire prin care Dumnezeu este atras să locuiască în suflet.

---

[287] Starea de dreptate. După cum observăm, *starea de dreptate* învățată de Dumnezeiescul Augustin este o stare interioară, care caracterizează întreaga fiinţă a celui credincios şi care Îl atrage pe Dumnezeu, pentru că lui Dumnezeu Îi place să locuiască întru ea.
Dreptatea nu e *o sumă de legi* care te fac „drept" din punct de vedere legal. Dreptatea e *o stare de libertate duhovnicească* în care creştinul-ortodox se mişcă şi simte cele ale lui Dumnezeu, fiindcă în el locuieşte Dumnezeu.
Măsura reală a dreptății e prezenţa harului Prea Sfintei Treimi în noi. Dacă nu eşti *drept* nici Dumnezeu nu vrea să locuiască întru tine. Dacă nu eşti un mediu frumos pentru Dumnezeu nu poţi fi în comuniune, în intimitate cu Dumnezeu.

Purtarea noastră în sfinţenie. Trebuie să ne raportăm la Dumnezeu potrivit Sieşi

19. Dar să vedem acum, care sunt lucrurile pentru care trebuie să ne rugăm. Căci aici s-au stabilit cele pentru care să se facă rugăciune şi întru care El locuieşte.

Astfel, mai înainte de toate, sunt acele lucruri care în rugăciune chemăm să ni se trimită nouă, prin această cerere şi anume: „Sfinţească-se numele Tău".

Şi ne rugăm aceasta, nu ca şi când numele lui Dumnezeu nu ar fi *sfânt* deja, ci ca acesta să fie purtat cu sfinţenie întru oameni.

Adică, ca Dumnezeu să poată fi cunoscut de către ei, pentru ca ei să se bizuie nu pe *sfinţenia lor* ci, mai degrabă, să se teamă de a păcătui[288].

Pentru că acestea s-au zis: „În Iuda este cunoscut Dumnezeu, în Israel mare este numele Lui" (Ps.76,1).

Şi noi nu înţelegem cuvintele acestea în alt fel, decât că El nu lipseşte din niciun loc, fiind cel mai mare în toate. Însă acolo este *mare* numele Său, unde numele Său este înţeles pe măsura măreţiei Slavei Sale[289].

Adică acolo unde numele Său este socotit *a fi sfânt*, unde El este pomenit cu veneraţie şi cu frica de a nu I se greşi cu ceva.

Şi acestea sunt cele care se petrec acum, prin Evanghelie, unde sunt chemaţi la cunoaşterea ei oameni de oriunde şi de diferite etnii, lăudând numele Unui singur Dumnezeu, prin mijlocirea lucrării Fiului Său.

---

[288] De a-L supăra pe Dumnezeu.

[289] Numele Său şi slava Sa sunt incomensurabil de mari şi dacă vrem şi dacă nu vrem noi să acceptăm sau să le cunoaştem. Dar când ne împărtăşim de slava Sa, atunci Îl lăudăm pe Dumnezeu în cunoştinţă de cauză şi numai atunci numele Său şi puterea Sa sunt conştientizate mult mai propriu, mult mai deplin.
Sfinţii lui Dumnezeu Îl laudă pe El în cunoştinţă de cauză. Descoperirile Sale faţă de ei fac posibilă creşterea lor în conştientizarea măreţiei lui Dumnezeu. Nu numai citind despre El înţelegi că El e *mare* ci, mai ales, înţelegi asta, când El ţi se descoperă în mod personal şi te învaţă cele ale Sale.

Capitolul al 6-lea

Dorim manifestarea Împărăției lui Dumnezeu întru noi

20. În versetul următor acestuia găsim: „Să vină Împărăţia Ta".

Astfel, Domnul Însuşi învaţă în Evanghelie, că ziua judecăţii va avea loc în acea vreme, când Evanghelia va fi fost predicată la toate neamurile (Mt. 24, 14; Mc. 13, 10): un lucru care ţine de sfinţenia numelui lui Dumnezeu.

Aici însă, expresia: „Să vină Împărăţia Ta" nu este folosită în acest mod, dacă Dumnezeu nu ar fi acum *Cel care stăpâneşte*.

Însă cineva poate să zică că expresia: „să vină" ar însemna: „pe pământ". Dar dacă, într-adevăr, El nu este acum, cu adevărat, *Stăpân pe pământ*, atunci nu a fost întotdeauna Stăpân peste acesta, adică de la începutul lumii.

De aceea: „să vină", trebuie să fie înţeleasă în sensul de „a se manifesta întru oameni".

Pentru că în acest fel, lumina, care este *o prezenţă* pentru toţi, este *o absenţă* pentru un om orb, cât şi pentru cei care îşi închid ochii.

Şi la fel, Împărăţia lui Dumnezeu, deşi niciodată nu a fost *despărţită* de pământ, este totuşi *absentă* în aceia care o ignoră.

A doua venire a Domnului va fi universal cunoscută. Ei îi urmează Judecata finală. Despre viața întru Împărăția lui Dumnezeu

Însă niciunul nu va fi lăsat *în neştiinţă* în ceea ce priveşte *Împărăţia lui Dumnezeu*.

[Iar acest lucru se va petrece], când Fiul Său Cel Unul-Născut va veni din cer, nu numai în modul de *a fi perceput prin înţelegere*, ci şi *văzut în persoana Sa divino-umană*. Căci va veni să judece viii şi morţii.

Şi după aceea, după venirea Sa, urmează Judecata. Adică clipa când va avea loc *departajarea* şi *separarea Drepţilor* de *nedrepţii* acestui pământ.

Şi Dumnezeu va locui în cei Drepţi. Căci acolo nu va fi nevoie de vreun fel de învăţătură de la oameni, ci toţi vor fi, după cum este scris: „învăţaţi de Dumnezeu” (In. 6, 45 / Ier. 31, 34; Mih. 4, 2; Evr. 8, 10; 10, 16).

Despre modul de viețuire al Sfinților și al Sfintelor Puteri cerești întru slava lui Dumnezeu

Astfel va fi o viaţă fericită în toate părţile şi va fi desăvârşită întru Sfinţi pentru veşnicie, după cum, astăzi, cele mai Sfinte şi mai Fericite Puteri Îngereşti sunt înţelepţite şi umplute de fericire, pentru faptul că singur Dumnezeu este lumina lor[290].

Şi Domnul a promis El însuşi acest lucru: „La înviere”, a zis El, „voi veţi fi ca Îngerii în ceruri”(Mt. 22, 30; Mc. 12, 25).

Cerem ca Dumnezeu să fie prezent în noi cum e în Sfinții Îngeri

21. Şi după ceea ce noi cerem: „Să vină Împărăţia Ta”, urmează acolo: „Să se facă voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ”.

Adică, după cum Tu eşti în Îngerii, care sunt în cer, deşi ei sunt pe de-a-ntregul *distincţi* de Tine, însă cu totul se bucură de Tine, fără ca vreo greşeală să întunece înţelepciunea lor şi fără ca supărarea să atingă înalta lor fericire, tot la fel să fii în Sfinţii Tăi care sunt pe pământ, şi sunt făcuţi din pământ, în măsura în care trupul este capabil [de aceasta], şi care, deşi sunt într-o *dumnezeiască vieţuire* şi *prefacere*, ei rămân totuşi unii care au fost *luaţi din pământ*.

Şi despre acest lucru există o referinţă în acea doxologie a Îngerilor: „Slavă lui Dumnezeu întru cei de sus şi pe pământ pace între oameni bună-voire” (Lc. 2, 14).

[290] Eshatologia promovată aici de Dumnezeiescul Augustin e profund scripturală. Hristos, Dumnezeu şi om, va veni în mod vizibil pe norii cerului, va judeca viii şi morţii, judecata va fi o departajare a Drepţilor de cei nedrepţi, o despărţire a unora de ceilalţi iar cei Drepţi vor locui în lumina lui Dumnezeu şi vor fi învăţaţi direct de Dumnezeu.

Căci atunci când bunăvoinţa noastră este *pusă înainte*, deşi *urmează* chemării Sale, atunci voinţa lui Dumnezeu este desăvârşită întru noi, după cum este în dumnezeieştii Îngeri. Căci nu poate sta vreo piedică în drumul fericirii noastre şi aceasta este *pacea*.

„Să se facă voia Ta” trebuie să fie înţeles corect, în sensul că trebuie „să avem ascultarea datorată poruncilor Sale”. Însă, „precum în cer, aşa şi pe pământ”. Adică, după cum este în Îngeri, aşa să fie şi în oameni.

Ascultarea de poruncile lui Dumnezeu

Pentru că, ceea ce vrea Dumnezeu *se împlineşte* numai când poruncile Sale sunt *ascultate*.

Căci acest lucru a zis Domnul Însuşi, când a spus: „Mâncarea Mea este ca să fac voia Celui care M-a trimis”(In. 4, 34). Și altădată: „Eu am venit, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui care M-a trimis pe Mine” (In 6, 38).

După cum şi atunci când El a zis: „Iată mama mea şi fraţii mei! Pentru că oricine va face voia lui Dumnezeu, acela este *fratele* şi *sora* şi *mama* Mea” (Mt. 12, 49-50).

Şi de aceea, în aceştia din urmă, care împlinesc voia lui Dumnezeu, voia lui Dumnezeu este desăvârşită. Nu din cauză că ei au pricinuit asta voinţei lui Dumnezeu, ci din cauză că ei au făcut ceea ce El doreşte. Adică au făcut fapte după voia Lui.

Cerem ca să se facă voia lui Dumnezeu în cei păcătoși ca în cei Sfinți și Drepți

22. Însă există şi o altă interpretare la: „Să se facă voia Ta, precum în ce aşa şi pe pământ”. Adică, după cum se face în cei Sfinţi şi Drepţi, tot aşa şi în cei păcătoşi.

Şi aceasta, pe de altă parte, poate fi înţeleasă în două feluri: fie că noi ne rugăm şi pentru duşmanii noştri (căci prin ce altceva sunt ei *recunoscuţi*, decât prin *ura* împotriva acelora, care au voinţă de *creştin* sau de *catolic*, şi al căror nume încă se răspândeşte?). Căci acestea s-au zis: „Să se facă voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ”.

Şi dacă am fost numiţi *Drepţi*, noi, care facem voia Lui, tot la fel să facem şi cu cei păcătoşi, căci ei pot fi convertiţi de către El.

Şi în acest sens: „Să se facă voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ". Căci fiecare poate să o facă în sine însuşi.

Şi El va conduce Judecata ultimă, când *Drepţii* vor fi răsplătiţi cu răsplată iar *păcătoşii* cu condamnare, atunci când *oile* vor fi separate de *capre*.

Suntem cerești și pământești în același timp

23. Că nici această a doua interpretare nu e *absurdă* se poate vedea din aceea, că în mod foarte evident are legătură atât cu *credinţa* cât şi cu *nădejdea* noastră. Căci noi suntem atât *cereşti* cât şi *pământeşti*, pentru că avem şi *suflet* şi *trup*.

Şi întrucât Apostolul zice: „Cu mintea mea eu slujesc legii lui Dumnezeu, dar cu trupul legii păcatului" (*Cf.* Rom. 7, 14-23), noi vedem că voinţa lui Dumnezeu este aceea care lucrează în *mintea* noastră, adică în *suflet*.

Învierea trupurilor și transfigurarea Drepților

Dar când moartea va fi înghiţită de biruinţă şi acest trup muritor se va îmbrăca în nemurire (*Cf.* I Cor. 15, 54) – lucru care se va petrece la învierea trupurilor – atunci va avea loc şi schimbarea/transfigurarea care este promisă celor Drepţi – după predica aceluiaşi Apostol.

Şi dacă e aşa, atunci voia lui Dumnezeu să se facă *pe pământ*, după cum se face *în cer*. Adică în acelaşi fel, în aceeaşi manieră în care sufletele nu se împotrivesc lui Dumnezeu, dacă sunt următoare ale voinţei Sale.

Nu există luptă ontologică între suflet și trup. Sufletul conlocuiește cu trupul în această viață

Şi, de asemenea, trupul nu se împotriveşte duhului sau sufletului[291]. Căci fiind prezent în om şi hărţuit prin

[291] În mod ontologic, fiinţial. Căci *lupta* între trup şi suflet, între ce vrea unul şi ce vrea celălalt e o urmare a păcatului.

viclenia trupului, totuşi are menirea de a locui împreună cu trupul.

Omul în integralitatea sa va moșteni viața veșnică

Căci acesta[292] va fi o parte a omului, care va fi în pace desăvârşită în viaţa viitoare.

Pentru că nu numai că va fi împreună cu noi, ci va avea şi o desăvârşire în cei care au trăit în bine.

„Căci voinţa", zice el, „este *în puterea mea*, dar *desăvârşirea* aceea, care vine din săvârşirea binelui, nu o posed".

Căci nu este *pe pământ* cum este *în cer*. Adică nu suntem încă *în trup* ca *în duh*, după cum doreşte Dumnezeu.

Şi cu toate păcatele noastre, voia lui Dumnezeu se împlineşte [în noi], când suferim toate lucrurile venite din cauza trupului, care sunt date nouă în virtutea stării noastre muritoare. Fiindcă firea noastră s-a supus morţii, datorită păcatului.

Şi noi ne rugăm pentru acest lucru: ca voinţa lui Dumnezeu să se facă precum *în cer*, aşa şi *pe pământ*.

Pentru că în acest mod avem inima luminată de lege după omul interior (Rom. 7, 22) şi, de asemenea, când ne schimbăm în noi înşine starea pe care am avut-o, partea noastră nu poate fi o mulţumire cu necazurile şi plăcerile acestei lumi, pentru că acestea stau împotriva luminării noastre.

„Cerul" și „pământul" pot fi înțeleși în relație cu bărbatul și femeia

24. Şi nu este aceasta o părere care nu se potriveşte cu adevărul. Căci noi am înţeles cuvintele: „Să se facă voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ", după cum s-au împlinit în însăşi Domnul nostru Iisus Hristos şi apoi în Biserică.

Aşa după cum a spus cineva: *precum în bărbatul care trăieşte desăvârşit voinţa Tatălui şi, de asemenea, în femeia cu care e logodit el*.

---

[292] Trupul.

Pentru că pot fi înţeleşi prin *cer* şi *pământ* şi *bărbatul* şi *femeia*. Fiindcă pământul este roditor din cauza cerului, care îl stropeşte cu apă.

Capitolul al 7-lea

Cerem de la Dumnezeu pâinea zilnică

25. A patra cerere este: „Dă-ne nouă în această zi pâinea noastră cea de toate zilele”.

Pâinea zilnică este cerută aici în locul a toate celelalte lucruri care sunt proprii mâncării în această viaţă, fapt pentru care Domnul spune în cuvintele Sale mai departe: „nu vă gândiţi la ziua de mâine” (Mt. 6, 34).

Şi pentru aceasta a adăugat aici cuvintele: „Dă-ne nouă în această zi”.

Împărtășirea zilnică cu Hristos euharistic. Împărtășirea de hrana duhovnicească a cuvântului lui Dumnezeu

Şi aceasta pentru a exprima Sfintele Taine ale Trupului Său, pe care noi le primim zilnic[293].

Sau pentru a arăta hrana duhovnicească, după cum ne-a învăţat tot Domnul zicând: „Lucraţi pentru mâncarea care nu piere” (In. 6, 27). Și iarăşi: „Eu sunt pâinea vieţii, Care S-a coborât din cer” (In. 6, 33, 35).

Şi aceste trei semnificaţii sunt foarte adevărate şi problema în discuţie necesită aprofundare[294].

Rugăciunea noastră și ajutorul lui Dumnezeu. Căutarea Împărăției lui Dumnezeu și primirea de la Dumnezeu a lucrurilor necesare existenței noastre

Şi poate cineva se miră, de ce noi ne rugăm ca să obţinem aceste lucruri, care sunt necesare vieţii – ca spre

---

[293] Această afirmaţie a Dumnezeiescului Augustin ne îndreptăţeşte să gândim faptul, că în comunitatea sa se practica *împărtăşirea zilnică* sau că împărtăşirea zilnică e posibilă, e necesară, pentru că avem nevoie, în mod zilnic, de Pâinea care Se coboară din cer, adică de Domnul.

[294] Astfel, după Prea Sfinţia sa, „pâinea cea de toate zilele” are trei semnificaţii:

1. Toată mâncarea trupească, care menţine viaţa fizică.
2. Sfintele Taine, care pot fi luate zilnic, dacă iubeşti pe Dumnezeu cu înfocare şi care sfinţesc şi sufletul şi trupul.
3. Cuvintele lui Dumnezeu, care sunt hrană dumnezeiască pentru suflet.

exemplu: mâncarea şi hainele – când Domnul Însuşi a zis: „nu vă neliniştiţi pentru ce veţi mânca sau pentru cele cu care vă veţi îmbrăca” (Mt. 6, 31).

Căci cineva poate să nu fie *neliniştit* pentru un lucru pentru care se roagă şi pe care vrea să îl obţină. Dar când ne rugăm, trebuie să ne dăruim cu cea mai mare deschidere a minţii, pentru că toate aceste cereri, care s-au zis despre închiderea noastră în *cămările proprii*[295], sunt ca urmare ale poruncii: „Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte lucruri se vor adăuga întru voi” (Mt. 6, 33).

Bineînţeles că El nu a spus: căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi apoi căutaţi şi toate celelalte lucruri. Ci: „toate celelalte lucruri”, a zis El, „se vor adăuga întru voi”.

Căci acestea s-au zis [şi se vor adăuga lor], chiar dacă acelea nu sunt căutate de către ei.

Dar eu nu cunosc, dacă poate fi găsit cineva, care este *Drept* şi care să spună că *nu caută ce este cel mai serios de cerut* lui Dumnezeu şi pe care îl poate primi de la El.

Sfânta Euharistie e Pâinea noastră zilnică. Necesitatea împărtășirii zilnice

26. Dar cu privire la Sfintele Taine ale Trupului Domnului, această ultimă consideraţie trebuie să ocupe mintea celor care gândesc, că noi am primit o regulă de rugăciune de la Domnul, pe care nu trebuie să o călcăm, nici prin *adăugarea a ceva* şi nici *prin omitere*.

Şi pentru aceia care nu pot să ne pună o întrebare, însă de mult timp ea există în părţile Răsăritului, le răspund: deşi nu se împărtăşesc zilnic la *Cina Domnului*, această *Pâine* este numită *cea de toate zilele*.

Şi de aceea, ei pot fi aduşi la tăcere şi nu se pot apăra în această problemă, gândind-o în acest fel ca şi când *ar fi conformă* cu autoritatea Bisericii.

Fiindcă ei fac aceste lucruri fără scandal şi nu sunt învăţaţi, de cei care conduc Bisericile lor, cu privire la

[295] De rugăciune.

modul unde duce acest lucru, ca și când pentru această neascultare ei nu ar fi *condamnaţi*.

Şi acestea dovedesc faptul, că cei din aceste părţi, nu au înţeles care este *pâinea cea de toate zilele*.

Şi, ca atare, vor fi acuzaţi de comiterea unui *mare păcat*. Căci nu au făcut nimic ca să se primească zilnic acest lucru[296] ci, după cum s-a spus, acesta nu este *un argument* ca *prezenta situaţie* să se extindă, din acele părţi, şi în altele[297].

Împărtășirea zilnică și necesitatea de a spune de mai multe ori rugăciunea „Tatăl nostru" după ceea ce ne-am împărtășit

Şi în acest caz, aşadar, trebuie să se spună – fără a fi *o îndrăzneală* – că noi se cuvine nu numai *o dată* să rostim rugăciunea Domnului sau *cel puţin odată*, ci să o spunem de două ori sau de trei ori după momentul în care noi ne facem părtaşi Trupului Domnului.

Facem rugăciune după împărtășirea euharistică pentru a rămâne în harul primit

Căci cum putem fi noi *liniştiţi*, dacă nu ne rugăm în orele care mai rămân din acea zi? Căci noi nu putem fi mult timp capabili să zicem: *Dă-ne nouă pe aceasta de azi, pe care noi am primit-o deja*.

Ci cerem *să ne facă vrednici*, ca să nu fim furaţi de rodul Sfintelor Taine pe care l-am primit nici pentru ultima parte a zilei.

---

[296] Sfintele Taine.

[297] Dumnezeiescul Augustin atrage atenţia aici, la modul foarte apăsat, că în unele părţi răsăritene ale Bisericii celei una nu exista practica *împărtăşirii zilnice*.

Dacă nu se împărtăşesc zilnic acele comunităţi bisericeşti răsăritene, trage el concluzia, înseamnă că nu au înţeles că *pâinea cea de toate zilele*, din *Rugăciunea Domnească*, tocmai la acest lucru se referă.

E demn de remarcat această poziţie tranşantă, categorică a Dumnezeiescului Augustin faţă de problema împărtăşirii cu Sfintele Taine.

Pâinea noastră zilnică sunt și învățăturile dumnezeiești

27. De aceea, rămâne ca noi să înţelegem *pâinea cea de toate zilele* şi într-un mod duhovniceşte, după cum am spus, referindu-se şi la *învăţăturile dumnezeieşti*.

Căci noi se cuvine să le contemplăm şi să ne nevoim zilnic pentru acestea. Şi vom avea astfel respect faţă de aceste cuvinte ale Domnului: „Lucraţi pentru mâncarea care nu piere” (In. 6, 27).

Fiindcă *mâncarea aceasta* e numită „hrană zilnică” la timpul prezent, ca una care, în tot timpul vieţii noastre celei trecătoare, este necesară, în înţelegerea că *zilele trec* dar *vin altele*.

Avem nevoie de cele duhovnicești cât și de cele trupești

Şi, într-adevăr, atât de mult doreşte sufletul ca toate să-i fie puse la dispoziţie, încât acum e în *cele de sus*, acum e în *cele de jos*.

Adică acum doreşte *lucruri duhovniceşti*, acum pe *cele trupeşti*. Și, în acest fel, uneori el doreşte să se hrănească cu mâncare, iar alteori suferă de foame, fapt pentru care pâinea îi este necesară în mod zilnic.

Căci omul flămând se poate reface prin mâncare şi cel care este căzut la pământ se poate ridica din nou[298].

Astfel, trupul pe care îl avem în această viaţă, ca să spunem aşa, înainte ca acesta să se transfigureze, se reface prin mâncare, căci altfel simte cum se pierde.

De aceea şi sufletul, prin înţelegerea dorinţelor temporare, se susţine ca să nu se piardă, prin străduinţe[299] după Dumnezeu, fiind astfel reîntremat/reînvigorat prin hrana învăţăturilor Sale.

„Astăzi” în înțelesul de: întreaga noastră viață pământească

---

[298] Dar după cum omul se reface prin mâncare, cu atât mai mult omul se întăreşte, se reface prin împărtăşirea cu Sfintele Taine. Hristos e întărirea oricărui om. Dar trebuie să te întăreşti crezând în El şi aşteptând totul de la El.

[299] Asceza, nevoinţa e o suma de strădanii divino-umane prin care înaintăm în viaţa evlavioasă.

Mai mult, s-a zis: „Dă-ne nouă acestea astăzi". Și această lungă perioadă de timp e numită „astăzi", adică *în această viaţă pământească*.

Pentru că vom fi îmbogăţiţi, din destul, cu hrană duhovnicească, după această viaţă, în veşnicie.

Dar nu va mai fi numită atunci: *Pâinea cea de toate zilele*, fiindcă acolo, această fugă a timpului, din care cauză zilele se succed unele după altele, nu mai poate fi numită: „azi", căci o zi, care să treacă, nu va mai exista.

Însă s-au zis acestea: „Astăzi, dacă veţi auzi glasul Meu" (Ps. 95, 7). Şi acest cuvânt a fost tâlcuit în *Epistola către Evrei* (*Cf.* Evr. 3, 7, 15; 4, 7). Căci tot acest timp îndelungat e numit „astăzi".

Şi avem aici o expresie care trebuie înţeleasă la fel ca: „Dă-ne nouă aceasta astăzi".

Resublinierea celor trei înțelesuri ale „pâinii zilnice" din Rugăciunea Domnească

Dar dacă cineva doreşte să înţeleagă *învăţătura dinaintea noastră* ca referindu-se la *hrana care este necesară trupului* sau ca *Sfintele Taine ale Trupului Domnului*, noi trebuie să luăm toate trei înţelesurile deopotrivă.

Căci acestea s-au zis, ca noi să cerem pentru toate acestea, o singură dată, această *pâine zilnică*, deopotrivă *pâinea necesară pentru trup*, cât şi vizibila *Pâine sfântă*, dar şi *duhovniceasca pâine* a cuvintelor lui Dumnezeu.

Capitolul al 8-lea

Ne rugăm pentru iertarea datoriilor sau a păcatelor noastre

28. Urmează a cincia cerere: „Şi ne iartă nouă datoriile noastre, precum şi noi iertăm datornicilor noştri".

Şi aici se arată că prin *datorii* sunt înţelese *păcatele*, conform cu cuvintele pe care Domnul le-a spus.

Nespovedirea păcatelor e urmată de cumplite dureri. Păcatele noastre sunt nişte crime

Şi să nu înţelegi, că dacă nu le vei scoate la lumină deîndată, nu vei plăti şi mai cumplite dureri.

Căci din faptul că El le-a numit pe acestea „datorii" a vrut să ne spună că acestea sunt ca nişte *crime*[300], dacă aceia peste care a căzut turnul sau cei pe care i-a ucis Irod au fost amestecaţi cu sacrificiile (Lc. 13, 1).

Şi El a zis acestea oamenilor din cauză că ei erau *datori peste măsură*, adică *păcătoşi*. Și a adăugat: „Iar Eu vă zic vouă, dimpotrivă; dar, dacă nu vă pocăiţi, veţi muri cu toţii la fel ca ei" (Lc. 13, 3).

Datoriile față de oameni

Astfel, aici nu se cere *bani* ca în cazul celui care este presat să despăgubească pe cineva, ci e vorba de oricare păcat al altuia, care poate fi făcut împotriva lui.

Căci noi suntem bucuroşi să dăm banii care ni se cer datorită acelei porunci amintite mai înainte, cât şi să dăm ceva pe deasupra, căci „dacă un om vrea să te tragă pe tine la judecată ca să îţi ia haina, să-i laşi lui şi cămaşa".

Dar aici nu e necesar *să restitui* o oarecare datorie a ta celui care ţi-a dat-o. Căci nu numai celui care este nedoritor să plătească i se cere aceasta, dar şi celui care doreşte să fie călăuzit de lege/să urmeze legii.

---

[300] Pe drept pot fi numite păcatele „crime", pentru că oricare ar fi ele ucid sufletul.

„Slujitorul Domnului”, zice Apostolul, „să nu se împotrivească legii” (II Tim. 2, 24).

Şi de aceea, cel care vrea să facă ceea ce vrea, fie de la sine sau când i se va cere, va plăti banii care trebuie să îi dea pentru ca acesta să fie iertat.

Pentru că dorinţa lui de a nu plăti se explică prin una sau două cauze: fie pentru că el nu poate să plătească, fie pentru că e zgârcit şi râvneşte la bunul altuia.

Şi ambele motive ţin de faptul de *a fi sărac*: pentru că, în primul rând, el e sărac de bunuri iar, în al doilea rând, el e sărac din cauza dispoziţiei sufleteşti.

Cum se reîntorc datoriile față de oameni

De aceea, oricând aţi reîntoarce o datorie, fie măcar una, să o reîntoarceţi *cu modestie* şi cu starea interioară a celui care se comportă ca *un creştin*.

Căci pe când regula pe care o împliniţi îşi păstrează puterea, aceasta vă va face să fiţi pregătiţi sufleteşte, ca să daţi înapoi ceea ce e propriu altuia.

Şi dacă faceţi aşa de fiecare dată, *în linişte* şi *cu bunătate*, puteţi să îi restituiţi lucrurile.

Trebuie să avem grijă de sănătatea credinței aceluia față de care suntem datori

Dar nu pentru a ţinti, mai degrabă, *un profit financiar*, care, desigur, că poate fi primit de la omul care este *Drept* şi care, fără îndoială, că este *mărinimos*, ca să înţeleagă că trebuie *să te răsplătească*. Însă *nu pentru aceasta* trebuie să-i întorci plata.

Nu trebuie numai *să nu vrei să faci un păcat* ci, mai ales, trebuie să te gândeşti la a face *un foarte mare bine*, încercând să previi faptul, ca alţii, care doresc să ia bani cu împrumut din averea altora, să nu-i ducă la *stricarea*

credinţei lor. Și acesta este un lucru *mult mai serios*, care nu are termeni de comparaţie[301].

Şi astfel se înţelege, că această a cincia cerere, unde noi zicem: „iartă-ne nouă datoriile noastre", aceste cuvinte nu se referă exclusiv *la bani*, ci la *toate căile* în care cineva poate păcătui împotriva noastră şi, în consecinţă, se referă până la urmă şi la bani.

Pentru că omul care refuză să plătească banii pe care i-a luat de la tine, când el gândeşte să facă aceasta, atunci păcătuieşte împotriva ta.

Şi dacă tu nu poţi ierta acest păcat, nu vei fi capabil să zici, cu adevărat: „şi ne iartă nouă, precum iertăm şi noi".

Dar dacă tu îl vei ierta, vei vedea cum acela este bucuros să facă ce spune rugăciunea, căci este sfătuit şi el la fel ca tine: să ierte o datorie financiară altuia[302].

Iertăm pentru că dorim să fie iertați de către Tatăl nostru

29. Şi, în acest fel, se poate întâmpla faptul, ca atunci când noi zicem: „Şi ne iartă nouă datoriile noastre, precum şi noi iertăm altora", să nu fim convinşi numai de a nu face fapte contrare acestei porunci şi să nu îi iertăm numai pentru că *ne cer iertare* ci, mai ales, pentru că dorim să fim iertaţi de foarte îndurătorul nostru Tată, când noi Îi cerem iertarea Sa.

---

[301] Dumnezeiescul Augustin ne atrage atenția față de un act de mare conștiință și subtilitate și anume la acela, că trebuie să avem grijă de sufletul celor care ne fac împrumuturi și mult bine în viață.
O sumă de bani restituită la timp îl va face pe cel care ne-a împrumutat-o să aibă încredere în noi şi de ce nu, în oameni. Dacă încerci să-i răsplăteşti cu bine pe cei care îţi fac bine dar şi pe cei care îţi fac rău, vei creşte în ochii amândurora dintre părţi.
Cuvântul, aţi ţine cuvântul spus e o mare virtute socială şi religioasă. Când eşti loial propriilor tale angajamente arăţi că eşti *un om integru* şi oamenii vor să te aibă în preajmă şi eşti stimat de către ei.

[302] Exemplul bun, exemplul iertării, poate face bun şi smerit şi pe altul. Aţi cere iertare de la altul, care ţi-a greşit ţie, arată că nu eşti egoist şi nici îngâmfat şi că ştii, că neiertarea e o înnegurare amară a inimii. Faceţi bine, ca să învăţaţi şi pe alţii să facă bine. Dacă ne văd pe noi făcând binele, ne vor urma şi alţii sau cel puţin nu vor mai fi atât de reci şi de refractari când e vorba de a face binele. Binele e o lecţie ce trebuie să o învăţăm cu toţii. Fiecare vrea să i se facă bine. Dacă vreţi să vi se facă bine, faceţi şi voi acelaşi bine, ca cel pe care îl aşteptaţi. Iar dacă nu vi se face bine, atunci faceţi binele pe care duşmanii voştri ar trebui să vi-l facă şi nu vi-l fac, pentru a nu vă urâţi inima, prin răul prin care v-aţi răzbuna pe ei.

Dar, într-un alt sens, prin această poruncă, noi suntem uniţi în rugăciunea pentru vrăjmaşii noştri şi nu suntem adunaţi la rugăciune numai pentru cei care *ne cer iertare*[303].

Şi toţi care sunt deja adunaţi în această atmosferă mentală nu au pentru mult timp vrăjmaşi.

Oricând poţi spune şi, e cu totul adevărat, că cel care *se roagă pentru cineva* nu este unul pe care el *nu l-a iertat*.

Şi de aceea noi trebuie să învăţăm, că toate păcatele care sunt făcute împotriva noastră trebuie să fie iertate de către noi, dacă dorim ca şi aceia să fie iertaţi de Tatăl nostru, de cele pe care le facem împotriva Lui.

Şi gândesc, că pentru această problemă *a răzbunării* am discutat deja suficient de mult.

---

[303] Sfânta Liturghie, adică *rugăciunea comună* sau *cea particulară* sunt prilejuri și motive şi pentru gânduri bune faţă de vrăjmaşi, nu numai faţă de binefăcătorii noștri. Corul rugăciunii trebuie să fie un cor al milostivirii şi al iertării cerute de la Dumnezeu pentru toţi. Nu poţi să ceri binele numai *pentru unii*. Binele este *ecumenic*. Adică este *o cerinţă globală*.

Capitolul al 9-lea

Variantă manuscriptică la cererea a 6-a din Rugăciunea Domnească

30. A şasea cerere este: „Şi nu ne duce pe noi întru ispită".

Câteva manuscrise conţin cuvântul „a conduce", care este, după părerea mea, echivalent în înţelegere cu primul, fiindcă amândouă traduc cuvinte concrescute din acela grecesc, formând un cuvânt care este folosit.

Căci, în multe părţi, rugăciunea exprimă această cerere: „Suferinţa noastră fă să nu fie dusă întru ispită".

Iar cele care se spun aici exprimă *în ce sens* e folosit cuvântul: „a conduce".

Dumnezeu suferă pentru noi atunci când suntem atrași spre ispită

Pentru că Dumnezeu *nu ne conduce* El Însuşi spre ispită, ci suferă pentru că omul poate fi atras întru ispită. Fiindcă astfel se depărtează de ajutorul Său, conform unei prea ascunse *alipiri de rău* şi devine cu totul deşert.

Însă îngăduie să fim ispitiți pentru ca să ne cunoaștem pe noi înșine

Dar, din raţiunile Sale cele adânci, El judecă starea acestuia ca *o depărtare* de Sine şi permite să fie lăsat întru ispită. Căci fără ispită nimeni nu poate fi lămurit, ca să se cunoască pe sine.

Căci acestea s-au scris: „Cel care nu a fost ispitit, ce fel de lucruri cunoaşte?". Iar, în altă parte, e Apostolul care zice: „Şi ispitirea în trupul meu voi nu aţi dispreţuit" (Gal. 4, 14).

Pentru că din aceste împrejurări, el învaţă cum că ei îşi arată fermitatea (steadfast). Fiindcă nu au fost schimbaţi

de către bunătate, prin aceste dureri care au venit peste ei, şi pe care Apostolul le numeşti ca fiind „trupeşti”.

Dumnezeu le cunoaște pe toate

Căci şi înainte de toate ispitele noi suntem cunoscuţi de către Dumnezeu, Care cunoaşte toate lucrurile înainte ca ele să se întâmple.

Încercarea lui Dumnezeu e o cunoaștere a noastră de sine și nu o cunoaștere a noastră de către Dumnezeu

31. Căci de aceea s-a zis: „Domnul nostru e un Dumnezeu care ne încearcă pe noi, ca El să poată cunoaşte dacă Îl iubim pe El” (Deut. 13, 3).

Iar cuvintele: „ca El să poată cunoaşte” sunt folosite, în acest caz, pentru a desemna *starea reală* a omului. Căci El ne poate face să ne cunoaştem.

Drept pentru care noi spunem că e o zi plină de bucurie *ziua ispitirii*, fiindcă ne face să fim plini de bucurie şi să scăpăm de răceala lenevirii.

Fiindcă suntem trândavi. Și nenumărate alte lucruri ne aduce în scurt timp şi pe care le găsim detaliate, fie în discuţiile obişnuite ale oamenilor, fie în discursurile învăţate de oameni, fie în Sfintele Scripturi[304].

Despre ereticii care credeau că Dumnezeu e neștiutor în ceea ce privește viața oamenilor

Şi ereticii care se opun Vechiului Testament nu înţeleg aceasta, gândind că *semnele neştiinţei*, ca aici, sunt folosite pentru El, Cel care a zis: „Dumnezeul vostru este un Dumnezeu care *vă încearcă* pe voi”.

---

[304] Ispitirile pe care le îngăduie Dumnezeu pentru păcatele noastre ne scot din amorţeala patimilor. Lepădăm lenevia, lepădăm nepăsarea şi ne trezim cu multă pocăinţă în inimă. Ispitele pot fi adesea *un şoc folositor*.

Ca şi când în Evanghelie nu s-ar fi scris despre El: „Şi acestea El le-a zis *încercându-l* pe el, căci El Însuşi cunoştea cele pe care avea să le facă" (In. 6, 6).

Căci dacă El cunoştea inima lui, ca Unul care l-a *cercat*, ce înseamnă că El *dorea* să vadă ispitirea lui?

În realitate El a făcut aceasta, ca cel care a fost încercat prin ispite, să se poată cunoaşte pe sine însuşi şi pentru a putea să se condamne pe sine pentru deznădejdea sa. Şi astfel mulţi *s-au îngrăşat* cu pâinea Domnului, pe când gândeau că ei nu au *îndeajunsă* mâncare[305].

Nu ne rugăm ca să scăpăm de ispite ci să nu ne pierdem cu totul atunci când suntem ispitiți

32. Aşa că, aici nu ne rugăm ca noi *să nu fim ispitiţi*, ci ne rugăm ca *să nu fim aduşi întru ispită*. Căci dacă este necesar ca fiecare să fie *trecut prin foc*, cel care se roagă, se roagă nu pentru *a nu fi atins* de către foc, ci ca el *să nu se piardă cu totul în acest foc*[306].

Exemple de ispitiri din Scriptură

Pentru că, „cuptorul lămureşte lucrarea vaselor şi încercarea necazului pe omul drept" (Iis. Sir. 2, 5). Şi de aceea a fost ispitit Iosif cu ispita desfrâului (Fac. 39, 7), dar el nu a căzut întru ispită.

---

305 *Vremea ispitelor* e o vreme a umilinţei şi a umplerii de cunoştinţe mântuitoare. Tocmai când crezi că eşti *flămând*, adică *în vremea ispitei*, prin gândire smerită, înţelegi *voia lui Dumnezeu* şi ea este *pâinea duhovnicească* a omului.
Ne umplem de înţelepciune dacă căutăm înţelepciunea. Ne umplem de voia lui Dumnezeu, dacă o culegem şi atunci când credem că suntem cei mai decăzuţi.
Clipa deznădejdii poate deveni o clipă care se poate converti în multă nădejde. Doamne, ai milă de noi şi ne învaţă mereu voia Ta cea preasfântă! Învaţă-ne să ne smerim inimile şi să ne rugăm Ţie cu credinţa, că Tu eşti mântuirea celor care strigă către Tine.

306 Ispita e *un foc* în care te arzi, în care ţi se năucesc simţurile, dar care trebuie învinsă, chiar dacă şi cazi în ea, chiar dacă te răneşti. Chiar dacă ai păcătuit, dacă te pocăieşti, nu te-ai lăsat omorât de ispită.
A rămâne *în focul ispitei* şi *a te lăsa pentru totdeauna în ea* este *moarte*, e pieire. De aceea spune Dumnezeiescul Augustin, că ispita *te răneşte puţin*, dar important e *să nu te doboare definitiv*.

Susana a fost şi ea ispitită, dar ea nu s-a lăsat *condusă* sau *dusă* întru ispită (Sus. 1, 23). Şi mulţi alţii, de ambele sexe, la fel.

Iar Iov (Iov 1, 13-19), mai mult decât toţi.

Dumnezeu nu l-a rugat pe Satana ca să îl ispitească pe Sfântul Iov

Căci Domnul a privit acele admirabile fapte de credincioşie faţă de Sine, pe care ereticii şi duşmanii Vechiului Testament, când vor dori să le batjocorească cu netrebnicile lor guri, vor agita acestea deasupra celorlalte arme ale lor, cum că *Satana a fost rugat ca să îl ispitească* pe el[307].

Dar ei pun problema ca nişte *oameni nepricepuţi*. Căci nu pot să înţeleagă aceste lucruri, despre cum Satana *a putut să vorbească* cu Dumnezeu.

Dumnezeu e atotprezent

Şi nu înţeleg (pentru că ei nu pot să o facă, fiindcă sunt *orbi* de atâta *superstiţie* şi *controverse*) că Dumnezeu nu ocupă *un loc* asemenea unei forme corporale, care ar exista într-un loc şi nu ar putea să existe şi în altul sau că ar exista într-o parte, aici, undeva şi în altă parte, de asemenea, la voia întâmplării.

Însă El este oriunde prezent în măreţia Sa şi nu Se divide în părţi, ci este peste tot în mod deplin.

O perspectivă antropomorfă despre Dumnezeu

Dar dacă ei îşi aleg *o vedere trupească*[308] şi vorbesc despre ea, gândind trupeşte cuvintele: „Cerul este tronul Meu şi pământul aşternutul picioarelor Mele” (Is. 66, 1) sau alte verste care poartă acelaşi fel de mărturii, ca atunci când a zis: „Nu vă juraţi pe nimeni: nici pe cer, pentru că este

---

[307] Pe Sfântul Iov.

[308] Un idol despre Dumnezeu, format dintr-o *reprezentare mentală*.

tronul lui Dumnezeu, nici pe pământ pentru că este aşternut al picioarelor Lui"(Mt. 5, 34-35), atunci ce minune e dacă dracul, căruia îi place să locuiască pe pământ, stă sub picioarele lui Dumnezeu şi vorbeşte ceva în prezenţa Sa?

Dumnezeu vorbește în conștiință ființelor raționale. Dumnezeu a scris legea naturală în inimile oamenilor

Căci când vor fi capabili să înţeleagă, că nu există suflet, oricât ar fi de rău, care deşi poate gândi în alt fel, în acelea să nu vorbească *conştiinţa lui Dumnezeu*?

Căci atunci, pentru ce *a scris* Dumnezeu *legea naturală* în inimile oamenilor? Căci despre această *lege* Apostolul a zis: „Căci, pe când neamurile care nu au lege, prin lucrurile naturale au reţinut cele ale legii.

Acestea neavând lege, sunt lege pentru ele însele, căci arată lucrarea legii scrisă în inimile lor.

Fiindcă conştiinţa lor poartă propria lor mărturie şi gândurile lor, pe de o parte, îi *acuză* iar, pe de altă parte, îi *scuză*, în ziua când Domnul va judeca tainele/secretele oamenilor" (Rom. 2, 14-16).

Şi de aceea, acestea se întâmplă în orice suflet raţional, care gândeşte şi raţionează, deşi gândeşte *orbeşte* datorită patimilor.

Căci noi vorbim oricând de faptul, că puterea de raţiune în aceştia este *adevărată*, însă *nu e ea însăşi*[309].

Deşi e o mare lumină a adevărului în aceasta, oricâte slăbiciuni ar avea. Și aceasta este capabilă de *a fi iluminată*, încât se poate percepe *o anumită măsură a adevărului* prin raţiune[310].

---

[309] Adică: *în mod total, deplin*.

[310] Prin puterea de a gândi, de a judeca lucrurile. Dumnezeiescul Augustin, pornind de la capitolul 2 de la Romani, vorbeşte despre capacitatea adâncă a raţiunii de a sesiza adevărul, chiar dacă cel care vrea să gândească adevărul e foarte păcătos. Chiar dacă nu poate percepe decât foarte chior adevărul, mintea omului percepe, totuşi, *ceva* din adevăr.

Ceea ce spune aici Dumnezeiescul Augustin e foarte adevărat şi duce mai departe o teză şi anume: oamenii ştiu că există Dumnezeu, ştiu că ceea ce fac rău e rău, dar nu le place să se depărteze de poftele şi apucăturile lor, pentru că le îndrăgesc iar alte bucurii nu au cunoscut şi unii, poate, că nici nu cred că există altfel de bucurii.

Faptul că se convertesc mari păcătoşi denotă adâncimea de cugetare sădită de Dumnezeu în mintea noastră şi de sesizare a adevărului.

Decăderea noastră afectează raţiunea noastră, firescul gândirii, dreapta cugetare. Primim gânduri rele şi aceste gânduri rele, mincinoase, exclud adevărul din mintea

Ce minune este, dacă sufletul decăzut prin rău, pervertindu-şi gândirea prin plăcere, este arătat ca având puterea de *a auzi glasul lui Dumnezeu Însuşi*, adică acel *glas al Adevărului*, oricând adevărat, deşi acesta e primit de un Drept, care a fost încercat îndelung?

Însă e un neadevăr să se spună aceasta, despre cel ce a poftit să primească numele demonului.

De aceea, despre un asemenea exemplu, în care Dumnezeu a fost adesea auzit vorbind, asemenea creaturilor materiale şi trecătoare, indiferent dacă cu cei buni sau cu cei răi, acesta se referă la faptul că El e Domnul şi Călăuzitorul tuturor şi Judecătorul fiecăruia după faptele sale bune.

Căci, spre exemplu, aşa înţelegem şi Îngerii, care apar sub diferite înfăţişări omeneşti şi despre care Profeţii zic: „am văzut pe Domnul".

Astfel, ce minune este, dacă nu în unire de gând, cel puţin prin acel fel de creaturi, care sunt potrivite pentru o astfel de slujire, Dumnezeu se zice că *a vorbit cu diavolul*?

Dumnezeu ni se adresează tuturor. Și noi trebuie să vorbim cu fiecare om, după exemplul Domnului

33. Şi să nu ne imaginăm, că datorită necredinţei lor în slava Sa şi a celor ce ţin de dreptatea Sa, tocmai din această cauză Dumnezeu a vorbit cu el[311].

Căci dacă El a vorbit cu un Înger dumnezeiesc, dar şi cu un demon plin de nebunie şi pofte, drept este ca El să vorbească şi cu un om plin de nebunie şi pofte.

Aşa că, să facem parte tuturora să vorbească cu noi, după cum El vorbeşte cu acel om bogat, care avea o râvnă plină de mare nebunie şi pe care El a dorit să-l critice, zicându-i: „Nebune, în această noapte sufletul ţi se va cere de la tine: iar toate acele lucruri pe care tu le ai, unde le vei duce în grabă?" (Lc. 12, 20).

Polemică cu ereticii care nu înțeleg cum se raportează Dumnezeu față de Satana

---

noastră. Şi dacă nu mai trăim după adevăr, nu mai vrem să recunoaştem nici pe Dumnezeu, supremul Adevăr, deşi înţelegem, diminuat însă, că El e Adevărul iar poziţiile noastre sunt *omeneşti* şi *desuete*.

[311] Cu Satana.

Şi, cu siguranţă, că Domnul a zis lucrurile acestea în Evanghelie, pentru acei eretici, care, chiar dacă vor sau nu, îşi vor îndoi gâturile lor[312].

Căci dacă ei sunt *tulburaţi* (puzzled) de această realitate, cum că Satanei *i s-a cerut* de către Dumnezeu, ca un Drept să fie încercat, eu nu îmi explic *cum de se bucură*, dacă eu îi silesc pe ei să îmi explice, de ce s-a zis de către Domnul Însuşi în Evanghelie, către Ucenicii Săi: „Iată, Satana urăşte dorinţa pe care o aveţi, căci el poate să vă cearnă ca pe grâu" (Lc. 22, 31) şi i-a spus lui Petru: „Dar Eu M-am rugat pentru tine, pentru ca credinţa ta să nu slăbească" (Lc. 22, 32)?

Şi atunci când ei îmi vor explica aceasta, ei îşi vor explica, în acelaşi timp, ceea ce mă întreabă pe mine. Dar, dacă ei nu vor fi în stare să explice aceasta, atunci să nu îndrăznească, cu nesăbuinţă, să blameze în orice carte ceea ce citesc în Evanghelie fără supărare.

Ispitele sunt expresia milostivirii lui Dumnezeu

34. De aceea, ispitele din acest loc[313], ale Satanei, nu sunt *prin puterea sa*, ci datorită *îngăduinţei Domnului*.

Și indiferent dacă au scopul de *a-i pedepsi* pe oameni sau sunt *încercări* şi *examene* pentru ei, ele sunt în acord cu milostivirea lui Dumnezeu.

Despre diverse feluri de ispite

---

[312] Am păstrat expresia fără *un corelativ sintetic* (pentru că puteam spune: „se vor smeri") şi aceasta, pentru a arăta fragilitatea de gând a Dumnezeiescului Augustin. Ereticii sunt îngâmfaţi. Ei par să aibă „adevărul" şi merg ţanţoş, încrezători în ei. Ei nu cunosc smerenia, care vine numai din adevăr şi dintr-o viaţă smerită.
De aceea îşi vor îndoi gâtul, pentru că vor fi ruşinaţi, când vor găsi, când vor înţelege că Dumnezeu nu e de acord cu prostiile minţii lor eretice.
Ereticii sunt unidimensionali. Unii îl ludă pe papă şi vor să îşi extindă cultura lor religioasă. Alţii cercetează Scripturile şi le răstălmăcesc după cum vor, ca să le pună de acord cu nebuniile pe care le debitează de câteva secole.
Unii aşteaptă venirea Domnului, dar nu fac nimic pentru mântuirea lor. Alţii sunt interesaţi de botez, de „harisme", de calcule, de „regate", de te miri ce.
Fiecare are felia lui de rătăcire. Nu le place plenitudinea Bisericii lui Dumnezeu, căci lor le plac *gândurile lor* şi nu pe cele *ale lui Dumnezeu*.
Şi caută adevărul în afara adevăratei vieţi şi a adevăratei Biserici, a Bisericii mame şi unica. Ei caută, mulţi dintre ei sunt sinceri, dar dacă caută în întunericul lor, tocmai de aceea au rezultate infime.
Doamne, adu-i pe fraţii noştri rătăciţi la înţelegerea Ta şi ne miluieşte! Ai milă de noi şi ne iartă!
[313] Cartea Sfântului Iov.

Şi există o foarte mare diferenţă între *felul ispitelor* în care poate cădea fiecare om.

Pentru că Iuda, care a vândut pe Domnul său, nu a căzut într-una asemănătoare cu aceea în care a căzut Petru, când, sub influenţa fricii, s-a lepădat de Domnul său.

Însă eu cred că există şi *ispite comune* tuturor oamenilor, când fiecare dintre noi, deşi foarte hotărâţi[314], totuşi *cedăm luptei trupeşti*, căzând în păcate în vreun fel, ori fiind supăraţi faţă de vreun frate.

Şi trebuie un efort serios să aduci pe unul ca acesta să vadă *ceea ce este drept*[315], deşi se cere *un lucru mic*, în comparaţie cu *porunca creştină a liniştirii*, după care ispitele, vorba Apostolului: „atunci nu aţi fost atacaţi de ispită, altfel decât sunt toţi oamenii"[316] (I Cor. 10, 13).

Şi despre aceasta zice mai departe: „Dar Dumnezeu este credincios, căci nu vă va da să suferiţi întru ispită mai presus decât sunteţi voi în stare ci, odată cu ispita, vă va da şi *o cale de scăpare*, ca să fiţi în stare să o purtaţi" (I Cor. 10, 13).

Şi în acest verset, el[317] a făcut foarte evident faptul, că noi nu ne rugăm ca *să nu putem fi ispitiţi*, ci ca noi *să nu fim siliţi* să cădem în ispită.

Pentru că noi suntem *siliţi spre ispită*, dacă astfel de ispite ni se întâmplă, când noi nu suntem capabili să le purtăm.

Dar când *ispitele periculoase*, prin care suntem ruinaţi ne sunt aduse şi ne silesc la păcat, ele se ridică fie din circumstanţe benefice, fie din circumstanţe nefaste ale vieţii.

Căci nu eşti zdrobit şi aruncat la pământ numai prin *enervarea* ce ţi-o provoacă împotrivirea, după cum nu eşti silit să fii prins de păcat, *prin belşugul* pe care îl aduce bunăstarea[318].

---

314 Angajaţi în viaţa după Dumnezeu.

315 Cred că se referă la *cel care se supără cu cineva*.

316 Adică aţi avut *ispite comune tuturor* şi nu mai mult decât atât. Traducerea din ed. BOR 1988 spune acest lucru în felul următor: „ Nu v-a cuprins ispită, care să fi fost peste puterea omenească".

317 Sfântul Pavel. Se referă la ultimul verset citat din *I Corinteni*.

318 Şi binele, cât şi răul ne pot fi *ispită* şi *un îndemn la păcat*.

Dumnezeiescul Augustin ne îndeamnă *să gândim cinstit*. Putem invidia pe cineva şi îl putem duşmănii pentru că trăieşte o viaţă de sfinţenie, după cum putem urma un sfat rău, un exemplu rău şi iarăşi să păcătuim. Pentru că facem un bine ne putem mândri, dar putem face un rău, pentru că îl voim pur şi simplu.

Nu neapărat, dacă cineva vrea să ne enerveze, noi ne şi enervăm, după cum nu e neapărat, ca cineva care vrea să ne convingă să îl urâm, să ne poate determina să îl şi urâm.

Eliberarea noastră de rău

35. A şaptea şi ultima cerere este: „ci ne eliberează de [cel] rău”[319]. Pentru ce ne rugăm noi? Numai pentru ca să nu fim *siliţi* înspre răul de care noi suntem liberi.

Acest lucru era discutat şi de a şasea cerere. Dar aici, noi vrem să fim *eliberaţi* de acesta, întru care noi am fost *deja conduşi*.

Şi când aceasta se va face, nu va rămâne nimic *înfricoşător* sau *vreo urmă de ispitire* din toate acelea care te fac să te temi.

Am ajuns muritori prin păcatul Protopărinților noștri dar credem și nădăjduim că vom scăpa de mortalitate

Deși, în această viaţă, de-a lungul căreia ne îngrijim de trupul nostru muritor, întru care am fost aduşi de ispitirea şarpelui, nu putem spera că pot sta altfel lucrurile[320].

Dar sperăm ca, într-un timp viitor, să se întâmple şi acest lucru. Şi aceasta este nădejdea *în cele care nu se văd*, despre care Apostolul, când a vorbit despre ea, a zis: „Şi credinţa este încredinţarea de cele care nu se văd” (Evr. 11, 1).

Înțelepciunea duhovnicească e o achiziție personală veșnică

Însă înţelepciunea, care este recunoscută în această viaţă, nu va dispărea în slujitorii credincioşi ai lui Dumnezeu.

După cum, a sta pe lângă un om Sfânt nu mă sfinţeşte *de la sine* şi nu mă face *înţelept* şi *priceput* ca şi el, dacă nu trăiesc ca el, dacă nu depun eforturi asemănătoare lui, la puterea mea de a lucra şi a gândi, tot aşa, dacă stau pe lângă un om păcătos, nu mă va face să fiu de acord cu faptele lui, dacă nu voi vrea.
Chiar dacă cineva mă va obliga să fac un păcat şi îl fac de silă, în inima mea eu nu am consimţit la acest act şi vina mea e mai mică decât a lui, a celui care m-a obligat să îl fac.

[319] În varianta pe care o traducem nu se *personalizează* răul. De aceea am pus pe *cel* între paranteze drepte, pentru ca să fie în forma pe care noi o cunoaștem. Însă aici se vorbește, mai degrabă, de *eliberarea de păcat*, de răul păcatului, decât de *scăparea noastră de ispitele demonilor*.

[320] Adică, *că vom scăpa de mortalitate*.

Şi aceasta, din cauză că noi, cu foarte mare grijă, suntem atenţi la ceea ce avem de înţeles din revelarea lui Dumnezeu şi despre care El ne atenţionează.

Şi ceea ce vom face cu cea mai *ardentă dragoste*, în căutarea noastră după cele pe care trebuie să le înţelegem, referitor la revelarea/descoperirea lui Dumnezeu, vor rămâne ale noastre.

Transfigurarea trupului nostru începe de acum

Pentru că astfel, după transfigurarea acestui trup muritor, care a zăcut în pământ datorită morţii, acela va fi desăvârşit în fiecare mădular în parte, la fiecare om din orice veac, datorită fericirii ce au început s-o trăiască în această viaţă şi pe care unii dintre noi o trăiesc din când în când, încordându-şi fiecare nerv destins şi liniştindu-se.

Capitolul al 10-lea

Se va face un rezumat al Rugăciunii Domnești. Ne pregătim pentru veșnicie

36. Dar distincţiile între aceste *şapte cereri* trebuie să fie *înţelese* şi *învăţate*.

Căci viaţa noastră pământească, pe care o petrecem acum, o avem pentru ca să nădăjduim la cea veşnică. Iar bunătăţile cele veşnice sunt mult mai vrednice de cinste, cu toate că, numai când vom trece de lucrurile acestea pământeşti, noi vom trece spre altele.

Despre primele trei cereri ale rugăciunii: ele încep acum și se continuă în veșnicie

Căci primele trei cereri încep să fie rezolvate în această viaţă, pe care noi o petrecem în lumea de azi, deşi toate trei vor continua în veşnicie.

Pentru că *sfinţirea numelui lui Dumnezeu* devine o grijă a noastră, doar odată cu *venirea* şi *stăpânirea* în noi a umilinţei. Şi *venirea Împărăţiei Sale*, când El va veni întru slavă, va avea loc, nu după ce se sfârşeşte lumea aceasta, ci la sfârşitul acestei lumi.

Iar voinţa Sa se va manifesta în mod deplin, precum în cer aşa şi pe pământ, când veţi înţelege prin *cer* şi *pământ* pe cei Drepţi şi pe cei păcătoşi sau sufletele şi trupurile sau Domnul şi Biserica sau toate lucrurile la un loc, când va fi *deplina desăvârşire* a celor fericiţi şi sfârşitul lumii.

Căci şi sfinţirea numelui lui Dumnezeu se va face pentru veşnicie, după cum nu există nici sfârşit al Împărăţiei Sale iar viaţa veşnică este făgăduinţa unei desăvârşite fericiri a noastre.

Deci aceste trei lucruri vor rămâne de trăit şi pe de-a-ntregul, în mod deplin, în această viaţă, care ne este promisă[321].

---

[321] Adică în viaţa veşnică.

Despre ultimele patru cereri ale rugăciunii. Iarăşi despre sensurile pâinii

37. Dar celelalte patru lucruri, pe care noi le cerem, mi se par a ţine de această viaţă trecătoare.

Şi prima dintre ele este: „Dă-ne nouă în această zi pâinea noastră cea de toate zilele".

Şi indiferent dacă prin acest lucru se desemnează *pâinea ce de toate zilele* în înţelesul de *pâine duhovnicească* sau că e vorba de *Sfintele Taine*, care sunt şi ele văzute de către toţi sau de *aceea care ne hrăneşte pe noi* [adică de pâinea normală], toate acestea ni se dau în veacul de acum, pe care El îl numeşte „astăzi".

Și aceasta, nu pentru că *pâinea spirituală* nu ar fi veşnică, ci pentru că ceea ce este numită *pâine zilnică* în Scripturi este *o hrană a sufletului*, indiferent dacă prin această expresie se desemnează lucruri materiale sau de alt fel.

Cum va fi viața noastră în Împărăția lui Dumnezeu

Toate lucrurile care există, bineînţeles, nu au mai multă trăinicie decât cea pe care le-a gândit-o Dumnezeu. Și, de aceea, nu peste mult timp, oamenii vor cunoaşte o altă mişcare a trupurilor lor, şi vor bea din aceea fiecare, pe măsura curăţiei minţii lor, adică o lumină inefabilă şi adevărul însuşi.

Despre mâncare și băutură în sens duhovnicesc

Şi poate, că pentru această raţiune este chemată *pâine* şi nu *băutură*. Fiindcă pâinea se transformă într-un aliment prin ruperea cu dinţii şi mestecarea ei, fapt pentru care Scripturile o numesc *hrană a sufletului*, prin utilizarea şi explicarea acestui cuvânt.

Dar băutura, când e preparată, trece aşa cum este în trup, fapt pentru care adevărul pe care îl avem acum este *o pâine*, pe care o cerem în fiecare zi şi e *mâncare*.

Dar putem şi să bem, când nu va mai fi nevoie de munca de *a discuta* şi de *a explica*. Căci aceasta s-a făcut

prin ruperea cu dinţii şi prin mestecarea adevărului. Căci atunci vom bea numai *adevărul neamestecat* şi *transparent*.

Iertarea păcatelor se face acum

Iar păcatele ne sunt iertate acum şi tot acum iertăm şi noi pe alţii. Și acesta e conţinutul celei de a doua cereri din cele patru, care ne-au mai rămas.

În veșnicie nu vor mai fi nici ispite și nici păcate

Însă atunci[322] nu va mai fi *iertare a păcatelor*, fiindcă nu vor mai exista *păcate*. Şi *ispitele*, care tulbură această viaţă trecătoare, nu vor mai exista nici ele, când aceste cuvinte se vor împlini: „Tu îi vei ascunde pe ei în taina prezenței Tale ” (Ps. 31, 20).

Răul de care vrem să scăpăm ține de viața de acum

Şi răul de care noi vrem să fim scăpaţi şi scăparea de răul însuşi, ţine desigur de viaţa de acum, care, ca fiinţe muritoare, noi suntem supuse mâinii pline de dreptate a lui Dumnezeu şi prin a Cărui milă noi am fost răscumpăraţi.

[322] În viaţa de apoi.

Capitolul al 11-lea

Cifra 7 în Scriptură. Conexiunile teologice dintre Fericiri și Rugăciunea Domnească

38. Cifra 7 a acestor cereri poartă în sine, mi se pare, o corespondenţă cu alte locuri unde apare cifra 7 şi pe care predica de faţă ni le ridică spre înţelegere.

Căci dacă avem *frica lui Dumnezeu*, prin care cei *săraci cu duhul* sunt numiţi *fericiţi*, atunci suntem unii care *a lor este Împărăţia cerurilor*.

Şi haideţi să cerem ca să se sfinţească numele lui Dumnezeu între oameni, prin aceea că: „frica, care este curată, va dăinui pentru totdeauna" (Ps. 18, 10).

Şi dacă *evlavia* este cea prin care cei *smeriţi* sunt numiţi *fericiţi*, pentru acest lucru ei *vor moşteni pământul*.

Şi haideţi să cerem ca *să vină Împărăţia Lui*, chiar dacă nu suntem cu toţii pregătiţi! Căci putem astfel deveni *smeriţi*. Și El nu ne va depărta. Sau chiar dacă va veni din cer pe pământ, în slava celei de a doua veniri a Sa.

Căci la aceasta noi vom fi bucuroşi şi Îl vom lăuda pe El, atunci când va zice: „Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, şi moşteniţi Împărăţia pregătită pentru voi de la punerea temeliilor acestei lumi"(Mt. 25, 34/Dan. 7, 22; Mt. 20, 23; 25, 21; In 14, 2; I Petr. 1, 4, 9; 3, 9; Apoc. 21, 7).

Pentru că, „în Domnul", zice Profetul, „se va lăuda sufletul meu; smereşte auzul meu şi voi fi fericit" (Ps. 33, 2).

Dacă este *cunoaştere* cea prin care unii îşi jelesc păcatele, atunci aceia sunt *fericiţi* şi pentru aceea ei vor fi *mângâiaţi*.

Atunci să ne rugăm ca voinţa Sa să se facă, precum se face în cer aşa şi pe pământ, pentru ca trupurile care sunt pe pământ să fie de acord, ca să facă o pace completă şi desăvârşită cu sufletele lor.

Căci aşa este *în cer*, unde noi nu ne vom mai jeli/nu vom mai plânge. Căci acolo nu va fi această plângere pe care o întâlnim în veacul de acum, căci nu mai sunt lupte între unii sau alţii, care aici ne fac să spunem: „Văd o altă lege în mădularele mele, luptând împotriva legii minţii mele" (Rom. 7, 23).

Şi referitor la aceasta din urmă, mărturia noastră ne face glasul plin de îngrijorare şi de teamă: „O, nenorocit om! Cine mă va scăpa de trupul morţii acesteia?” (Rom. 7, 24).

Dacă este *o putere*, cea prin care unii sunt numiţi *fericiţi*, pentru că flămânzesc şi însetoşează după dreptate, atunci aceia *vor fi săturaţi*.

Atunci să ne rugăm, ca pâinea noastră cea de toate zilele să ne fie dată nouă astăzi şi prin care să fim întăriţi şi sprijiniţi, căci putem fi capabili să primim bogăţia desăvârşirii celei mari.

Dacă este *o înţelepciune* ca cei care sunt *milostivi* să fie numiţi *fericiţi*, atunci aceia vor fi *miluiţi*. Să ne rugăm dar pentru iertarea datoriilor datornicilor noştri, pentru ca şi datoriile noastre să fie iertate.

Dacă este *o înţelegere* ca cei care sunt *curaţi cu inima* să fie numiţi *fericiţi*, atunci aceia vor vedea pe Dumnezeu.

Să ne rugăm nu pentru *a nu fi duşi întru ispită*, ca nu cumva, având o inimă făţarnică, să nu alergăm doar după bine – şi mă refer aici la toate acţiunile noastre – şi să nu fim, în acelaşi timp, unii care urmărim să avem *lucruri trecătoare* şi *trupeşti*.

Căci ispitele se ridică din aceste lucruri, care pentru oameni înseamnă *oboseală* şi *nenorocire*.

Şi nu mai avem, din cauza lor, putere asupra noastră. [Mă refer la faptul], dacă aceia nu au puterea să înfrunte astfel de ispite. Căci momelile acestor felul de lucruri, îi fac pe oameni să le creadă *bune* şi, din această cauză, să creadă că le aduc *fericirea*[323].

Dacă este *o înţelepciune* ca cei care sunt *făcători de pace* să fie numiţi *fericiţi*, atunci ei vor fi numiţi *copiii lui Dumnezeu*. Să ne rugăm dar, ca şi noi să putem fi liberi de rău, pentru ca multa libertate a lui Dumnezeu să ne facă pe

---

[323] Păcatul e *mai puternic* decât noi, în fiinţa noastră, dacă credem că ne aduce „fericirea”. Încrederea noastră în el, bucuria faţă de iluzia lui, e cea care întăreşte păcatul în noi, rana lui amarnică.

Înşelarea noastră, greşeala noastră e această percepţie nefastă, această confundare a răului, a păcatului, cu binele, cu virtutea.

Până nu înţelegem că păcatul e *un rău* şi nu vedem în ce constă *acest rău*, din mila lui Dumnezeu, nu putem să o rupem cu păcatul, căci vraja lui e vie în noi şi încă mai credem în el.

Când nu mai simţim niciun drag faţă de păcat, atunci înţelegem că păcatul nu mai e crezut de noi ca ceva „interesant” şi atunci, trebuie să dăm slavă lui Dumnezeu. *A nu mai simţi plăcere pentru păcat* e *un mare dar de la Dumnezeu*, un dar după multă trudă împotriva păcatului.

noi liberi, adică fiii lui Dumnezeu, căci noi putem striga, prin Duhul înfierii: „Avva! Părinte!” (Rom. 8, 15).

Poruncile lui Dumnezeu în viața noastră

39. Însă nu vrem să fim *nepăsători* şi să trecem peste amănunte. Fiindcă toate aceste *cereri*, prin care Domnul ne-a învăţat cum să ne rugăm, El le-a stabilit ca unul care este Conducătorul nostru. Și ni s-au poruncit acestea, pentru ca prin ele să ni se ierte păcatele noastre.

Prin ele, El ne dă nouă mare milă. Fiindcă aceasta este *singura înţelepciune* prin care scăpăm de necurăţia noastră.

Fiindcă în niciun alt fel nu trebuie să ne rugăm, altfel decât ne rugăm prin aceasta. Căci aşa putem să intrăm în unire cu Dumnezeu.

Rugăciunea noastră rămâne fără rod dacă nu îl iertăm pe aproapele nostru. Mt. 6,14-15

Căci noi spunem: „şi ne iartă nouă, după cum iertăm şi noi”. Şi dacă noi minţim în această *unire* cu El, întreaga rugăciune pe care o facem este fără rod.

Căci El spune aşa: „căci dacă veţi ierta oamenilor greşelile lor şi Tatăl vostru, Cel ceresc, vă va ierta de asemenea şi pe voi. Dar dacă nu veţi ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşelile voastre” (Mt. 6, 14-15).

Capitolul al 12-lea

Mt. 6, 16-18. Postul nu trebuie să fie fățarnic

40. Şi, mai departe, urmează o referire la post, referire ce are în vedere aceeaşi *curăţire a inimii*, care a fost discutată şi mai înainte.

Căci în această lucrare a noastră trebuie să ne îngrijim, ca nu cumva să ne îndreptăm spre o situaţie de *reală ostentaţie* şi *de tânjire după laudele oamenilor*, prin care să devenim *făţarnici* [324] şi să nu mai vrem să recunoaştem, că numai *inima curată* şi *simplă* Îl poate înţelege pe Dumnezeu.

„De aceea, când postiţi", zice El, „să nu fiţi aidoma ipocriţilor, care au o înfăţişare tristă. Căci ei îşi smolesc[325] (desfigure) feţele lor, fiindcă vor să pară înaintea oamenilor că *postesc*. Adevărat vă zic vouă, ei şi-au luat plata lor.

Dar voi, când postiţi, ungeţi capetele voastre şi spălaţi-vă feţele, ca să nu păreţi oamenilor că postiţi, ci doar Tatălui vostru, Care este în ascuns. Şi Tatăl vostru, Care a văzut în ascuns, vă va răsplăti vouă" (Mt. 6, 16-18).

Şi următorul lucru reiese din aceste cuvinte: că toate eforturile noastre ascetice trebuie direcţionate spre a devenii *bucurii interioare*.

Pentru ca nu cumva, căutând o răsplată în cele din afară, să fim aidoma acestei lumi şi să pierdem promisiunea unei fericiri cu mult mai stabile şi mai ferme, care e

---

[324] Dumnezeiescul Augustin atinge aici un subiect sensibil în ceea ce priveşte *predicarea*. Predicarea adevărată exclude ostentaţia, teatralitatea şi, mai ales, dorinţa de a fi lăudaţi, în mod neapărat, de către oameni.
Cuvântul lui Dumnezeu trebuie să fie spre folosul omului, pentru schimbarea lui. Nu predicăm ca să ne facem statui în inimile oamenilor, ci ca Dumnezeu să îşi facă locaş în cei care ascultă. Făţărnicia în predică duce la batjocorirea celor sfinte de către cei credincioşi şi la luarea uşor a lucrurilor dumnezeieşti.
Afectarea adevărului, denaturarea adevărului ţine de starea noastră de decădere interioară. Predicăm lax, prefăcut, fariseic pentru că noi nu vrem să ne sfinţim viaţa. Din inima curăţită de pocăinţă şi de durere pentru trecut izvorăsc râuri de lacrimi dar şi de cuvinte smerite, puternice, înflăcărate, care împing inima oamenilor la viaţa după Dumnezeu.
Fără adevăr o predică este o şaradă. Fără smerenie şi fără dragoste predica devine o grandilocvenţă enervantă, o sfidare a liniştii inimii.
Doamne, nu ne lăsa fără propovăduitori dumnezeieşti şi ne miluieşte!
[325] Am optat pentru varianta din ediţia BOR 1988, fiindcă „a desfigura", în limba română, după cum se ştie, e o urmare a unor mari lovituri în zona feţei.

interioară nouă şi prin care Dumnezeu ne-a lăsat ca să devenim *asemenea chipului Fiului Său*.

Ostentația și viclenia care parodiază sfințenia

41. Dar referitor la aceste versete suntem nevoiţi să facem o următoare precizare: cum că ostentaţia poate apărea nu numai în compania *lucrurilor strălucite* şi *cu mare fast*, cărora le cădem pradă ci, de asemenea, şi în sinele plin de *o murdărie întristătoare*[326].

Şi cel mai periculos în această situaţie este aceea, că *înşală* având numele de *slujitor al lui Dumnezeu*.

Şi de aceea, cel care se află, în mod foarte evident în această situaţie, printr-o excesivă atenţie la trup şi prin splendoarea hainelor sale şi a altor lucruri, este de la sine condamnat, fiindcă se îmbracă cu pompa acestei lumi şi înşală nu puţini printr-o *viclenie* asemănătoare *sfinţeniei*.

Însă în ceea ce-l priveşte pe acela, care datorită slujirii sale creştineşti îi face pe oameni să îşi fixeze ochii numai în direcţia persoanei sale, printr-o excesivă murdărie şi mojicie interioară, făcând aceasta *în mod voit* şi nu sub *presiunea* unei necesităţi anume, acesta poate fi caracterizat drept unul care *s-a odihnit în faptele sale*, chiar dacă a dispreţuit foarte puţin grija faţă de trup sau a făcut totul dintr-o ambiţie susţinută.

Despre lupii în piei de oaie

Căci Domnul ne-a poruncit nouă să ne păzim de *lupii îmbrăcaţi cu piele de oi*, căci „după fructele lor/faptele lor”, a zis El, „îi veţi cunoaşte pe ei”. Căci aceia, prin orice fel de ispite, ne dau nouă unele lucruri.

---

[326] Deci ipocrizia nu e numai *a omului bogat* şi care vrea să pară şi curat la inimă dar nu e, ci poate fi ipocrit şi cel care, fiind slujitor al lui Dumnezeu, nu se comportă ca atare, ci are inima plină de multă murdărie sufletească, dar vorbeşte ca şi când ar fi un „sfânt”.

Să vorbim așadar, dacă avem viaţa pe măsura vorbelor!

Dumnezeiescul Augustin ne atrage atenţia, că ne facem *luptători împotriva lui Dumnezeu*, dacă numindu-ne *slujitori ai Săi*, facem păcate cu duiumul, dar vrem să fim socotiţi *fără pată*.

Dar noi de la început să ne îndepărtăm de ei sau să îi refuzăm, căci sub acest paravan ei au obţinut sau vor să obţină ceva.

Şi pentru aceasta trebuie să pară *altcineva*, fie devenind *un lup în piele de oaie* sau *o oaie aşa cum trebuie*, dar *nefiind de fapt*.

Creștinii nu trebuie să fie robi ai modelor vestimentare

Însă un creştin, se cuvine, ca să nu strălucească în ochi oamenilor prin *artificii inutile în vestimentaţie*. Fiindcă aceste pretenţii cer mereu noi şi noi haine şi ei pot păcăli doar pe cei care nu sunt în grija lor.

Căci toate oile se cuvine să nu mintă cu privire la blana lor, dacă acum, lupii se acoperă pe ei înşişi cu aceasta.

Curățirea omului interior

42. Şi de aceea e normal să întrebăm ce a vrut Domnul să spună, atunci când a zis: „dar voi, când postiţi, ungeţi capetele voastre şi spălaţi-vă feţele, ca să nu păreţi oamenilor că postiţi".

Căci nu se cuvine să fim *drepţi* numai în unele dintre învăţături (căci ne putem spăla feţele, după cum e obiceiul nostru de astăzi), ci se cuvine să avem şi capetele noastre unse atunci când postim.

Şi astfel, cred că toţi admit asta, că ar fi foarte necuviincioasă numai *o înţelegere formală* a acestui verset. Și atunci trebuie să înţelegem aceste cuvinte, care vorbesc despre ungerea capului şi despre spălarea feţei cu privire la *omul interior*.

Semnificațiile duhovnicești ale „ungerii capului" și ale „spălării feței"

Şi deci, *ungerea capului* se referă la *bucurie* iar *spălarea feţei*, pe de altă parte, se referă la *curăţie*. Şi de

aceea, un astfel de om îşi spală capul său cu bucurii interioare, în mintea şi raţiunea sa.

Căci noi trebuie să înţelegem în mod corect, că există cap a cărui slavă stă în suflet şi prin care se face evident în orice parte a omului, ca unul care conduce şi stăpâneşte.

Şi acest lucru se întâmplă în acela care nu caută *bucurii exterioare* şi care, de asemenea, nu se lasă târât în strălucirea mişcărilor trupeşti[327], ca să fie lăudat de către oameni.

Căci *trupul*, care se cuvine să fie supus, nu este, bineînţeles, numai *capul*, ci *întreaga natură a omului*.

Şi într-adevăr, „nici un om vreodată nu şi-a urât trupul său”(Ef. 5, 29), după cum a zis Apostolul, atunci când a dat sfaturi despre cum să îşi iubească cineva soţia. Căci bărbatul este cap femeii şi Hristos este cap bărbatului.

De aceea, haideţi ca el să se bucure interior în timpul postului său, în orice situaţie s-ar afla! Căci prin această postire, el se depărtează de plăcerile lumeşti pentru ca să se supună lui Hristos, care după aceste cuvinte ale Domnului: *şi-a uns capul său*.

Dar unul ca acesta, de asemenea, va dori *să își spele şi faţa sa*, adică *să își curățească inima*, cu care va putea să Îl vadă pe Dumnezeu.

Nu pentru că ar exista *un văl* interpus între el şi Dumnezeu, ca în cazul bolii contractate prin murdăria păcatului, ci fiindcă este *întărit* şi *neclintit* în credinţă. Pentru că el e *curat* şi *nevinovat* (is pure and guileless).

„Spălaţi-vă”, a zis El, „faceţi-vă curaţi; depărtaţi-vă de răul pe care îl faceţi înaintea ochilor Mei” (Is. 1, 15-16).

Adică de *murdărie*, prin care ochii lui Dumnezeu sunt necăjiţi şi feţele voastre vor fi astfel *spălate*. Căci numai aşa, cu feţele deschise spre a purta slava lui Dumnezeu ca într-o oglindă, suntem schimbaţi întru asemănarea Sa.

Grijile lumești și omul interior

43. Fiindcă gândirea la lucrurile care ne sunt necesare aparţine acestei vieţi iar aceasta *strică* şi *spurcă ochii inimii*.

---

[327] *Mişcările inimii spre păcat* sunt, de fapt, aceste *mişcări trupeşti ale păcatului*, care nu se confundă cu *mişcările naturale, fireşti ale trupului*.
Mişcarea inimii spre pofte, spre slavă deşartă, spre răutate etc. pot fi conştientizate de către om, dacă trăieşte o viaţă activă, încordată, de priveghere, de atenţie faţă de mişcările inimii şi ale trupului său.

Şi, de cele mai multe ori, aceasta ne face să avem *inimi făţarnice*, fapt pentru care privim acele lucruri cu plăcere, pentru că ni se pare *a fi o acţiune dreaptă*, compatibilă cu menirea omului.

Însă astfel, nu acţionăm cu *inima aceea* pe care Dumnezeu ne-a poruncit-o nouă. Şi se întâmplă aceasta, nu fiindcă noi iubim acele lucruri, ci fiindcă noi dorim să obţinem unele avantaje de la ele, care sunt necesare acestei vieţi.

Grija și iubirea față de aproapele. Toate se fac sub privirea lui Dumnezeu

Însă se cuvine ca noi să facem din aceste bunuri, bunuri pentru *mântuirea noastră veşnică* şi nu să le folosim pentru a câştiga *avantaje temporare*.

Căci Dumnezeu poate prin aceasta să încline inimile noastre către *poruncile Sale* şi nu spre *pizmuire*. Căci „sfârşitul poruncilor este iubirea unei inimi curate şi o bună conştiinţă şi o credinţă neprefăcută/nefăţarnică” (I Tim. 1, 5).

Dar cel care priveşte la fratele său pentru a dori ceva care să-i fie de folos lui însuși, acela, cu siguranţă, că nu face ceva *din iubire pentru el*. Căci el nu priveşte la acela *în mod bine*. Căci se cuvine să îl iubească *ca pe sine*, adică aidoma *cum se iubeşte pe sine*.

Însă nu acţionează în această situaţie așa cum *se iubeşte pe sine*. Căci putem spune că aici, el a privit cu *inimă făţarnică* şi prin aceasta s-a ascuns de la privirea lui Dumnezeu. Însă numai aici, [sub privirea lui Dumnezeu], există *o reală* şi *desăvârşită fericire*.

Capitolul al 13-lea

Mt. 6, 19-21. Să ne facem inima dintr-un pământ al păcatului într-un cer al sfințeniei

44. Şi, de aceea, e cu dreptate, ca cel care vrea să îşi curăţească inima, să urmeze cele pe care El le-a rostit sub forma unei învăţături, atunci când a zis:

„Nu vă strângeţi comori pe pământ, unde molia şi rugina le strică, şi unde hoţii le sapă şi le fură; ci adunaţi-vă comori în cer, unde nici molia şi nici rugina nu le strică, şi unde hoţii nu le sapă şi nici nu le fură. Căci unde sunt *comorile voastre*, acolo vor fi şi *inimile voastre*" (Mt. 6, 19-21).

Iar dacă *inima* este ca *un pământ*, adică dacă cineva face ceva cu o inimă înclinată spre a strânge bunuri pământeşti, cum se va face atunci această inimă o inimă curată, când se bălăceşte numai în cele de pe pământ?

Dar dacă vrea ca ea să devină *un cer*, atunci trebuie să se curăţească de patimi. Căci orice lucru care se află în cer este curat.

Cum ajungem oameni necurați

Căci oricine ajunge un om necurat, amestecându-se cu cele care sunt inferioare firii sale, nu poate fi decât *un om necurat*.

Fiindcă aurul se strică de către un argint curat, dacă se amestecă cu el şi tot la fel devin şi minţile noastre necurate, datorită doririi lucrurilor trupeşti, deşi pământul însuşi este curat de acest lucru şi îşi păstrează rânduiala lui.

Despre care „cer" se vorbește aici. Comoara noastră este în inima noastră

Însă noi nu înţelegem *cerul* din acest pasaj ca ceva *trupesc*, fiindcă orice *lucru trupesc* este recunoscut ca fiind *unul pământesc*.

Căci cel care îşi strânge sieşi *comoară în cer* dispreţuieşte întreaga lume, fiindcă e vorba despre acel cer despre care s-a zis: „Cerul cerurilor este al Domnului” (Deut. 10, 14), adică *dumnezeiasca tărie*, care nu e din acelea care trec.

Fiindcă noi se cuvine să avem locul *comorii noastre* în *inimile noastre*. Căci numai aici se poate sălăşlui, fiindcă cerul şi pământul vor trece (Mt. 24, 35; Lc. 21, 33/ Lc. 16, 17).

Mt. 6, 22-23. Toate poruncile Domnului vizează curățirea inimii

45. Şi prin cele care urmează El a arătat, că a dat toate aceste învăţături numai pentru *curăţirea inimii*.

Căci a zis: „Luminătorul trupului este ochiul. Dacă ochiul tău va fi curat, întregul tău trup va fi plin de lumină. Dar dacă ochiul tău va fi rău, întregul tău trup va fi plin de întuneric. Iar dacă lumina care este în tine va fi întuneric, cât de mare este acest întuneric!” (Mt. 6, 22-23).

Şi din acest pasaj noi înţelegem aceea, că trebuie să învăţăm, din toate lucrurile noastre, *cum să ne curăţim* şi *să bine-plăcem* vederii lui Dumnezeu.

Căci numai astfel vom fi cu *o inimă simplă*, adică cu *intenţii cereşti*, având în vedere *iubirea cea desăvârşită*. Căci *iubirea* este *desăvârşirea legii*.

Despre „ochiul” de la Mt. 6, 23

Deci se cuvine să luăm „ochiul” de aici în sensul unei *intenţii*[328] *personale*. Căci se cuvine să facem numai *ceea ce trebuie să facem*.

Şi dacă aceasta[329] va fi *curată* şi *dreaptă*, şi cercetarea acesteia se cuvine *a fi dreaptă*, pentru ca toate lucrurile pe

---

[328] A unui scop personal. Pentru Dumnezeiescul Augustin, *intenţia sufletului* este *ochiul* prin care privim viaţa. Dacă intenţiile noastre vor fi sfinte, vor fi drepte, bineînţeles că şi viaţa noastră va fi una curată. Ne luminăm pe măsura dorinţelor noastre, a scopurilor bune pe care le avem. Întunericul inimii noastre e o urmare a unor intenţii păcătoase. Ne umplem de ceea ce gândim şi sperăm. Suntem ceea ce ne-am ales să fim.

[329] Intenția cu care facem un anume lucru.

care le săvârşim să fie după aceasta. Și dacă sunt astfel, vor fi bune într-adevăr.

Şi toate aceste lucruri El le-a spus cu referire la *întregul trup*, după cum Apostolul a vorbit şi el despre acele lucruri, pe care cu totul le dezaprobă, atunci când s-a referit la *membrele/mădularele sale* şi ne-a învățat că ele trebuie să fie *mortificate*[330], zicând:

„De aceea, omorâţi/mortificaţi mădularele voastre pământeşti, adică desfrânarea, necurăţia, lăcomia" (Col. 3, 5) şi toate lucrurile de acest fel.

Lumina din noi e buna intenție pe care o avem. Faptele întunericului

46. Căci cine nu face unele ca acestea, dar vrea să le facă, şi el va fi considerat ca făcând parte dintre unii ca aceştia.

Şi aceasta e *lumina* din noi. Pentru că un lucru pe care îl facem, noi îl facem cu buna intenţie pe care noi o avem.

Şi fiecare lucru care este făcut *în mod deschis*[331] este *lumină*. Iar faptele acelora, care se despart de noi pentru *un alt mod de a fi* au, de fapt, o problemă falsă şi El i-a numit, din acest motiv: *întuneric*.

Milostenia îl luminează pe cel care o primește

Pentru că ştiu, că atunci când cineva dă o milostenie în bani unui om sărac, pentru că acesta i-o cere, el face aceasta pentru că acela *are nevoie* sau pentru că *el suferă* din cauza lipsei ei.

Dar se poate întâmpla ca unul ca acesta să îmi ceară ceva *spre un scop rău* sau având *o suferinţă rea*. Şi acest

[330] *Mortificarea* fiecărui mădular al nostru se referă la faptul de a ajunge de a nu ne mişca, prin nici o parte a trupului nostru, spre păcat.
Mortificarea e însă o harismă dumnezeiască şi nu un exerciţiu de „îngheţare" a mişcărilor fireşti ale trupului. Nu *firea* trebuie omorâtă, ci *mişcarea noastră spre păcat*! Aceasta trebuie să fie din nou ghidată spre firescul ei, să înveţe iarăşi să trăiască în harul dumnezeiesc.
[331] Pe faţă, fără ascunzişuri.

lucru eu nu aş dori ca să se întâmple, atunci când aş da unuia ca acesta şi nici să dau ceva cu această intenţie[332].

Dar dacă eu dau cu *o bună intenţie* – un lucru care e cunoscut de mine atunci când dau, ca fiind din acelea care se cheamă *lumină* – fapta mea este una care *te luminează*, indiferent de problema care ar fi [soluţionată prin milostenie].

Fapta din intenție rea e întuneric. Intențiile rele creează o inimă fățarnică

Iar dacă problema aceluia e *dubioasă* şi cunoscută ca nefiind *bună*, aceea se numeşte *întuneric*. Şi dacă eu am făcut-o cu *o rea intenţie*, lumina însăşi, în această situaţie, este *întuneric*.

Căci acest lucru se spune despre *lumină*. Fiindcă oricine cunoaşte *cu ce intenţii* acţionează. Deci şi atunci când acţionează cu *intenţii rele*.

Însă lumina însăşi este *întuneric* în acest caz, fiindcă ţelul urmărit nu este unul *corect* şi *cinstit*, mai presus de *cele trupeşti*, ci priveşte spre *josul lucrurilor* şi spre *exteriorul lor*, din punct de vedere josnic şi produce, în cele din urmă, *o umbră*, în înţelesul de *inimă făţarnică*.

Întunericul imens al faptelor făcute cu intenții păcătoase

„Şi de aceea, dacă lumina care este în tine este întuneric, cât de mare e întunericul acela!”.

Cu alte cuvinte, dacă *intenţiile principale* ale inimii tale, prin care tu faci ceea ce vrei [şi pe care tu le cunoşti] sunt *pângărite* de foamea după lucruri trupeşti şi trecătoare, care te-a orbit, cu atât mai mult este fapta însăşi *o faptă dubioasă*, *pângăritoare* şi *plină de întuneric*![333]

---

[332] Rea.

[333] Dacă intenţiile sunt *perverse*, cu atât mai mult sunt perverse *faptele* care au survenit în urma unor astfel de intenţii. Dacă motivul e *rău*, cu cât *mai rele* vor fi rezultatele?!

Căci, prin cele pe care le faci cu o intenţie care este *nedreaptă* sau *necurată*, scoţi afară dorinţa după lucrurile bune iar lucrul prin care faci aceasta nu poate reîntoarce, de la sine, ceea ce s-a făcut, fapt care va fi înţeles, până la urmă, şi de tine.

Dumnezeiescul Augustin priveşte faptele în mod *generativ* şi *evolutiv* în acelaşi timp. Dacă ideea e *rea*, nu poate evolua decât *înspre mai rău*, dacă e pusă în practică. Pe măsură ce înaintează devine *mai întunecătoare* pentru om.
De aceea Sfinţii Părinţi propun o omorâre *a pruncilor gândirii* din faşă, dacă e vorba de *gânduri rele*.
Nu lăsa să se împânzească molima! Acţionează de la început împotriva răului care se zămisleşte în tine. Metodele ascetice sunt metode *imediate* dar mai ales *preventive*. Mai bine te fereşti decât să te lupţi cu patima care s-a lăţit în tine.

Mt. 6, 24. Ce se indică prin „mamona”. Cel care slujește iubirii de bani slujește diavolului

47. Mai departe avem aceste cuvinte: „Niciun om nu poate sluji la doi stăpâni” (Mt. 6, 24). Și aceste lucruri, în continuare, se referă la aceleaşi *intenţii* [interioare ale omului].

Căci El explică, zicând: „fiindcă, fie va urî pe unul şi va iubi pe celălalt sau, de asemenea, se va supune unuia şi va dispreţui pe celălalt” (Mt. 6, 24).

Şi aceste cuvinte trebuie să fie înţelese *cu grijă*, pentru că cei doi stăpâni sunt amintiţi mai departe, atunci când a spus: „nu puteţi sluji lui *Dumnezeu* şi lui *mamona*” (Mt. 6, 24).

Bogăţiile sunt cele care au fost numite „mamona” de către evrei. Numele cartaginez (sau punic) corespunde acestuia, fiindcă câştigul este numit *mamona* în limba punică.

Dar cel care slujeşte mamonei, cu siguranţă, că slujeşte celui care aţâţă la toate aceste lucruri pământeşti datorită perversităţii sale şi pe care Domnul îl numeşte „stăpânitorul acestei lumi” [In. 12, 31; 14, 30].

Pe cine iubim și pe cine urâm

De aceea, un om fie „va urî pe unul” dintre ei şi „va iubi pe celălalt”, adică pe Dumnezeu sau se va supune unuia iar pe celălalt îl va dispreţui.

Pentru că oricine slujeşte mamonei se va supune unui *stăpân rău* şi care îl va duce la ruină. Şi aceasta, pentru că, fiind încurcat în propria sa poftă, el va deveni supus răului şi acela nu se va iubi pe sine.

Căci cine este cel care *iubeşte răul*? Căci deşi s-a supus lui[334]– şi ca într-o casă largă el este în legătură cu alţi oameni, care slujesc cu supunere acestei *rele peregrinări* cât

[334] Adică diavolului.

şi *patimei lui* – totuşi, prin aceasta, el nu-i iubeşte şi pe cei care sunt *servitori supuşi* ca şi el.

Dispreţuirea lui Dumnezeu prin netemerea de El

48. Dar „el va dispreţui pe celălalt", a zis Domnul, însă nu îl va urî. Pentru că niciun om conştient nu poate să-L urască pe Dumnezeu. Dar el Îl poate *dispreţui,* adică *nu se teme de El*.

Păcătuirea continuă pe premisa îndurării imense a lui Dumnezeu faţă de noi

Căci se simte în „siguranţă" beneficiind de bunătatea Sa. Din această *nepăsare* şi *ruină* la care te duce astfel de „siguranţă", Duhul Sfânt ne chemă pe noi, când El spune prin Prorocul: „Fiul meu, nu adăuga păcat peste păcat şi să zici apoi: *Mila lui Dumnezeu este mare*".

Și iarăşi: „Nu cunoşti tu, că îndurarea lui Dumnezeu te cheamă pe tine la pocăinţă" (Rom. 2, 4)?

Nimeni nu e mai milostiv și mai drept cu oamenii ca Dumnezeu

Căci a cui milă poate fi arătată ca fiind *aşa de mare* ca a Lui, care iartă toate păcatele celor care se întorc[335] şi face din *măslinul sălbatic* unul care are părtăşie cu *grăsimea măslinilor roditori*?

Dar a cui *dreptate* e, de asemenea, *mai mare* decât a Lui, care nu cruţă *joardele naturale* ale viţei, ci le taie pe ele tocmai din cauza *necredinţei* lor?

Trebuie să Îi slujim lui Dumnezeu cu inimă bună

[335] Care se pocăiesc.

Şi, de aceea, nu poate cineva care doreşte să-L iubească pe Dumnezeu şi vrea să se păzească de a nu-L supăra să creadă, în acelaşi timp, că poate sluji la *doi stăpâni*.

Căci cel care vrea să facă aceasta, în mod cinstit, trebuie să depăşească în inima lui toate îndoielile. Şi numai acela va gândi către Dumnezeu cu *o inimă bună* şi în *simplitatea inimii* Îl va urma pe El.

Capitolul al 15-lea

Mt. 6, 25. Neliniștea pentru viața zilnică ne schimbă inima

49. „De aceea”, a zis El, „Eu vă spun vouă să nu vă neliniştiţi pentru viaţa voastră, pentru ce veţi mânca; nici pentru trupurile voastre, pentru ce vă veţi îmbrăca” (Mt. 6, 25).

Şi aceasta pentru ca nu cumva *să vă schimbaţi inimile*.

Trebuie să ne îngrijim de existența zilnică dar să nu ne neliniștim continuu din cauza ei

Căci nu e *neavenită* ideea ca să căutaţi acestea[336]. Însă inima se poate împărţi, din cauza ideii că acestea *ne sunt necesare*.

Şi astfel căutările noastre s-ar *deforma*, s-ar *strâmba* spre altă direcţie, datorită alergării după acele lucruri care *ne sunt necesare*, tocmai când ne îndreptam spre ceva, care era făcut *din înţelegere*.

Căci atunci când dorim să părem unii care pot fi întrebaţi despre lucrurile care *sunt bune*, apărem în acest caz, mai degrabă, ca cei care urmărim *propriul nostru câştig*, decât să privim *la folosul celui care ne întreabă*.

Şi din această cauză facem să nu pară *a fi păcat* acţiunea noastră, fiindcă socotim că nu este *superfluă* ideea, ci *foarte necesară*, pentru lucrurile pe care dorim să le obţinem.

Prin întruparea Sa, Hristos Dumnezeu a făcut lucruri mai importante pentru noi decât grija pentru ziua de mâine

Dar Domnul ne atenţionează pe noi, că trebuie să ne aducem aminte faptul, cum că Dumnezeu[337], când S-a

---

[336] Nu e neavenită *ideea muncii*, a dorinţei de a avea ce mânca şi cu ce să ne îmbrăcăm, însă nu trebuie să avem inima îndreptată spre aceste griji în mod exclusiv.

[337] Fiul lui Dumnezeu.

întrupat şi a devenit ca noi, cu trup şi suflet, ne-a dat nouă mai mult decât *mâncare* şi *îmbrăcăminte*.

Fiindcă *S-a îngrijit de noi* şi a vrut ca inimile noastre să nu fie împărţite în mai multe direcţii.

Viața noastră în trup e mai importantă decât hrana și îmbrăcămintea. Dumnezeu ne va dărui tot ceea ce ne trebuie

Căci a spus El: „Nu este sufletul *mai mult* decât hrana?" (Mt. 6, 25).

Şi asta pentru ca tu să înţelegi, că El, Cel care a dat sufletul, ne va da mult mai uşor şi *mâncarea*.

„Şi trupul decât îmbrăcămintea?"(Mt. 6, 25). Adică *mai mult* decât îmbrăcămintea.

Căci în mod asemănător tu trebuie să înţelegi, că Cel care a dat trupul va da mult mai uşor şi îmbrăcămintea pentru el.

Despre mâncarea sufletului. Sufletul este imaterial

50. Fiindcă în acest verset, întrebarea care se cuvine să ne-o punem e aceea: despre ce fel de *mâncare* a vorbit referindu-se *la suflet*?

Fiindcă sufletul este *imaterial* iar mâncarea de care se vorbeşte aici este *o mâncare trupească*.

Să admitem însă că sufletul, la care se referă acest verset, este cel care susţine viaţa de acum, care se întreţine prin această mâncare trupească.

În legătură cu acest înţeles, de asemenea, avem şi cuvintele: „Cel care îşi iubeşte sufletul său şi-l va pierde" (Mt. 10, 39; Mc. 8, 35; Lc. 9, 24; 17, 33; In. 12, 25).

Şi aici [ni se spune] – numai dacă noi nu am înţeles expresia potrivit *vieţii de acum* – [că] pe acela[338] noi trebuie să îl pierdem pentru Împărăţia lui Dumnezeu.

Şi e foarte clar pentru toţi că Sfinţii Mucenici au fost în stare să facă acest lucru.

---

[338] Adică sufletul.

Însă [dacă am înţeles-o potrivit *vieţii de acum*], afirmaţia aceasta va fi în contradicţie cu o altă zicere a Sa:

„Cu ce este omul mai bogat, dacă va câştiga întreaga lume, dar sufletul său şi-l pierde?”(Mt. 16, 26; Mc. 8, 36; Lc. 9, 25).

Mt. 6, 26. Ființele raționale sunt mai valoroase, în rândul creaturilor, decât cele neraționale

51. „Priviţi”, a zis El, „păsările cerului: cum ele nu seamănă, nu seceră, nu strânge în hambare; şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte pe ele. Oare nu sunteţi voi mai mult decât ele?” (Mt. 6, 26).

Adică voi sunteţi mult mai valoroşi. Căci în mod evident, o fiinţă raţională, asemenea omului, are o mai mare valoare, în rândul celor create, decât una neraţională, asemenea păsărilor.

Mt. 6, 27-28. Dumnezeu ne-a adus la existență și tot El ne dă să creștem

„Căci cine dintre voi, frământându-se în gândurile sale, poate adăuga un cot la statura sa? Şi pentru îmbrăcăminte, de ce vă faceţi griji?” (Mt. 6, 27-28).

Acestea au fost zise, fiindcă Cel care prin purtarea Sa de grijă, prin puterea şi stăpânia Sa a dat trupului tău să ajungă la statura pe care o are acum, Acela poate să îţi dea şi haine.

Însă aceasta se face nu prin *grija ta*, fiindcă Acela a făcut ca trupul tău să ajungă la această statură de acum.

Şi aceasta poate fi înţeles din această împrejurare, că dacă tu ai gândi să te faci cumva *mai înalt* şi ai dori să adaugi staturii tale de acum un cot, nu ai putea să o faci.

De aceea, lasă Lui grija de *a păzi trupul tău*[339], prin a Cărui grijă tu poţi înţelege acest fapt. Fiindcă El a vrut ca tu să ai statura/înălţimea trupului pe care o ai.

[339] Lasă lui Dumnezeu grija ta! Grija ta e firavă, vede doar unele aspecte ale vieţii tale. Tu nu ştii, iubitul meu, cum va arăta viitorul. Viitorul e în mâna lui Dumnezeu, ca şi prezentul şi trecutul. Oricât am vrea să ne scăpăm trupul, dacă Dumnezeu nu ne

Mt. 6, 28-30. Nu avem aici un pasaj alegoric. Din cele mici noi le înțelegem pe cele necesare mântuirii noastre

53. Şi un exemplu foarte grăitor a fost dat prin referirea la îmbrăcăminte, după cum a fost dat unul şi prin referirea la mâncare.

Însă Domnul continuă, merge mai departe cu această chestiune, şi zice: „Gândiţi-vă la crinii câmpului (the lilies of the field) cum cresc; ei nu trudesc, nici nu torc. Şi iată vă spun vouă, că nici Solomon în toată slava sa nu a fost înveşmântat asemenea unuia dintre aceştia.

Dacă Dumnezeu aşa îmbracă iarba pământului, care astăzi este şi mâine este aruncată în cuptor, pentru ce nu vă va da vouă haine cu mult mai mult, o, puţin credincioşilor?" (Mt. 6, 28-30).

Şi aceste exemple nu au fost date ca să fie tratate drept *alegorii*. Fiindcă noi vom întreba apoi: ce înseamnă *păsările cerului* sau *crinii pământului*? Însă ele sunt cele care se văd aici, în sensul că de la cele mai mici lucruri noi putem fi învăţaţi ca să ne pătrundem de cele mai mari decât acestea[340].

Despre parabola judecătorului nedrept (Lc. 18, 2-6)

Şi, în acest caz, în ceea ce îl priveşte pe judecătorul, pe cel care nu se temea de Dumnezeu şi nici de oameni, din acest motiv a cedat văduvei.

Căci deşi îl ruga pe el[341] ca să îi cerceteze situaţia, nu a făcut aceasta *din credinţă* sau *din omenie*, ci pentru aceea, că prin aceasta putea să se elibereze de supărarea [pe care aceasta i-o provoca, prin rugăminţile ei neîncetate].

Iar prin *nedreptul judecător* nu poate fi înţeles în niciun caz, în mod alegoric, *persona lui Dumnezeu*.

îngăduie acest lucru, nu vom putea să îl salvăm de la accidente, de la boli, de la dureri şi tristeţe.

Dacă tu nu poţi schimba nimic, de ce îţi faci atâtea probleme? Lasă grija ta lui Dumnezeu şi El va îngriji de cele pe care tu nu le poţi rezolva.

[340] Privind la cele inferioare înţelegem ceva despre cele care le sunt superioare ca importanţă. Pornind de la contemplarea lumii, ne putem înălţa mintea la Creatorul ei. Putem deduce, cât de înalt şi câte perfecţiuni are El în comparaţie cu creaţia Sa, dacă creaţia Sa e atât de *perfectă* şi de *uluitoare*.

[341] Îl pisa, îl bătea la cap, îl ruga stăruitor.

Căci după cum, de cei care erau departe de Dumnezeu, Care este bun şi drept, El le-a purtat de grijă, deşi aceia Îl răstigneau, tot la fel Domnul nostru a dorit să tragem o concluzie din această întâmplare.

Căci deşi un om nedrept poate dispreţui pe aceia care îl asaltează cu cereri continue, el îi ascultă, fiindcă motivul său e acela de *a scăpa de supărare*.

Capitolul al 16-lea

Mt. 6, 31-33. Trebuie să căutăm mai întâi Împărăția și dreptatea lui Dumnezeu

53. „De aceea, nu fiţi neliniştiţi", a zis El, „zicând: *Ce vom mânca?* Sau: *Ce vom bea?* Sau: *Cu ce ne vom îmbrăca?* Pentru că după toate aceste lucruri fug neamurile.

Căci Tatăl vostru cunoaşte că aveţi nevoie de toate aceste lucruri. Dar căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate celelalte lucruri se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 31-33).

Aici El arată mult mai explicit, că acele lucruri nu trebuie să fie căutate, ca şi cum ele ne aduc nouă *fericirea* într-un aşa fel, încât prin ele să putem să facem binele în toate acţiunile noastre[342]. Însă trebuie să ştim că ele sunt *necesare*.

Căci despre diferenţa care există între *fericirea*, care *a fost căutată* şi *lucrurile necesare*, care sunt luate spre folosul nostru, Domnul o arată prin cuvintele Sale din acest pasaj, unde El a spus: „căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate celelalte lucruri se vor adăuga vouă".

Căci *Împărăţia* şi *dreptatea lui Dumnezeu* sunt *binele nostru*. Şi acestea trebuie să fie *căutate*. Căci sfârşitul acestei *căutări* vor fi *cele promise*, în legătură cu care noi trebuie să facem *orice putem face*.

Le vom primi de la Dumnezeu și pe cele necesare vieții, dacă trăim în mod sfânt

Şi fiindcă noi slujim ca nişte soldaţi în această viaţă, în sensul că noi putem fi capabili să dobândim această

[342] Cu alte cuvinte, nu trebuie să căutăm, cu tot dinadinsul, ca să ne îmbogăţim, pentru ca, prin intermediul acestor bani, să putem facem bine oamenilor. Dacă avem bani, putem să facem binele pe care îl putem face, însă trebuie să fugim de ideea că trebuie să ne îmbogăţim, pentru ca *fericirea* noastră să fie *milostivirea faţă de alţii*. Pentru că nu *banii* ne fac *milostivi*, ci *iubirea faţă de oameni*! Asta e foarte observabil în societatea noastră. Nu tot cel care are bani e *fericit* sau *milostiv*. *Fericirea* constă în bucuria de *a te simţi miluit de Dumnezeu*, fapt pentru care faci şi tu bine altora.

Împărăţie, şi fiindcă viaţa noastră nu poate fi întreţinută fără cele care ne sunt necesare, „şi toate celelalte lucruri se vor adăuga vouă”, a zis El, „însă căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui”.

Şi pentru că a folosit acest cuvânt „mai întâi”, El a arătat că lucrurile necesare vieţii trebuie să fie căutate mai apoi, nu în sens *temporal*, ci în legătură cu *importanţa* pe care o au. Căci mai întâi trebuie să fie *binele nostru* şi mai apoi să le primim pe *cele care ne sunt necesare*. Adică pe cele care ne sunt *necesare* în sensul că sunt *bune*.

Nu trebuie să ne îmbogățim din slujirea noastră preoțească, ci să predicăm Evanghelia mântuirii tuturor

54. Spre exemplu, nu se cuvine ca noi să predicăm Evanghelia cu acest scop: adică cu scopul de a avea ce mânca. Dar trebuie să mâncăm cu acest scop: ca noi să putem predica Evanghelia.

Căci dacă noi predicăm Evanghelia pentru acest motiv, adică pentru *a avea ce mânca*, noi considerăm Evanghelia *de mai puţină valoare* decât mâncarea.

Şi în acest caz, buna voinţă pe care o avem, o avem numai pentru a ne câştiga mâncarea, deşi, şi aceasta e necesară pentru noi în predicarea Evangheliei[343].

Căci acest lucru şi Apostolilor li s-a interzis, când Domnul a spus că este *drept* şi e *îngăduit*, ca cei care predică Evanghelia să trăiască din Evanghelie.

Adică să câştige din predicarea Evangheliei cele necesare pentru această viaţă. Însă aceia să nu *se folosească*[344] de această putere[345].

---

[343] Pasajul acesta e cutremurător prin elocvenţa lui dar, mai ales, prin realitatea pe care o exprimă. Dacă predicăm Evanghelia numai pentru a avea bani sau pentru a ne înmulţii banii din buzunar sau cont, ne fariseizăm în chip şi fel numai pentru ca să primim cât mai mult.
Dacă banii sunt pe primul plan, slujba evanghelică de propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu şi cuvintele lui Dumnezeu şi lucrarea Sa cu noi le considerăm ca mai puţin importante decât banii.
Şi nu suntem noi ca şi Iuda în acest caz? Nu dispreţuim noi, ca şi el, tot ceea ce e dumnezeiesc?
Avem nevoie de bani ca să trăim, dar nu trebuie să punem semnul de egalitate între *cuvântul lui Dumnezeu* şi *obţinerea celor necesare pentru noi*.
E o blasfemie cutremurătoare acest lucru! Acest pasaj e o mustrare, în primul rând, pentru ierarhia bisericească.

[344] În mod rău, păcătos, blasfemiator.

Membrii ierarhiei bisericești, deși au îngăduința să trăiască din slujirea preoțească, trebuie să știe și o altă meserie din care să se întrețină. Exemplul magnific al Sfântului Apostol Pavel

Căci acolo existau mulţi care erau dornici să aibă o asemenea ocazie de *a cumpăra* şi de *a vinde* Evanghelia[346].

Şi de aceea Domnul a dorit să taie de la Apostoli această ocazie, dându-i [Sfântului Pavel] să urmeze un mod de viaţă câştigat prin propriile sale puteri.

Căci referitor la aceste rânduri, în alt pasaj, el spune: „căci pot să tai prilejul celor care caută un asemenea prilej”(II Cor. 11, 12).

De aceea, chiar dacă asemenea lucru era *o odihnire în bine* a Apostolilor[347], căci era lucru permis de Domnul ca *să trăiască din Evanghelie*, el nu a dorit[348] niciodată această cinste, care vine din predicarea Evangheliei, ci a dorit, mai degrabă, să facă din Evanghelie scopul vieţii sale.

Căci eu vreau să spun, că el nu şi-a dorit să predice Evanghelia cu acest scop [349] [financiar]. Pentru că îşi putea lua hrana şi tot ceea ce avea nevoie din munca sa.

Şi el a vrut ca să câştige toate acele lucruri prin munca sa cu acest scop: pentru ca să se îngrijească el însuşi de cele necesare vieţii sale şi să o facă *cu bucurie* şi nu *din lipsă*, propovăduind, în acelaşi timp, şi Evanghelia.

Căci el condamnă pe unii ca aceia[350], când zice: „Nu cunoaşteţi voi, că cei care slujesc în templu mănâncă din cele care sunt aduse la templu? Şi cei care slujesc altarului sunt părtaşi la cele ale altarului?

---

345 Ceea ce *se interzice* e folosirea preoţiei pentru a câştiga bani. Câştigăm slujind oamenilor! Ceea ce vine de aici, din slujirea lor cu dragoste şi smerenie formează *averea noastră*.
Însă nu trebuie să privim la bani *mai întâi*, ci la slujirea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Căci dacă slujim cu dragoste vom primi plata noastră din Evanghelie. Însă nu trebuie să propovăduim Evanghelia pentru ca să ne îmbogăţim. Adică să nu vedem *banii* în mod exclusiv, depreciind valoarea slujbei dumnezeieşti prin acest lucru.

346 Mulţi doreau ca să se facă propovăduitori ai Evangheliei, nu pentru a-i mântui pe oameni, ci pentru a avea un mod „ieftin” de câştig.

347 Ca să trăiască din Evanghelia pe care o propovăduiesc, potrivit cuvintelor: „vrednic este lucrătorul de hrana sa” (Mt. 10, 10).

348 Sfântul Apostol Pavel.

349 Ca să trăiască din Evanghelie.

350 Care s-au făcut slujitori ai Evangheliei numai ca să aibă ce mânca.

Căci aşa a stabilit Domnul, ca cei care predică Evanghelia să trăiască din Evanghelie. Dar eu nu m-am folosit de niciunul din acele lucruri” (I Cor. 9, 13-15).

Astfel, el arată că acest lucru *a fost îngăduit* şi nu *poruncit* [351]. Tocmai de aceea, [Sfântul Pavel] pare a se comporta *altfel* decât cele spuse de Domnul.

Căci el spune: „Nu vă scriu aceste lucruri, ca să faceţi aşa ca şi mine; căci ar fi mai bine pentru mine să mor, decât, ca vreun om să-mi facă deşartă slava mea” (I Cor. 9, 15).

Şi el a zis acestea, fiindcă deja *le împlinise* cât şi împotriva acelora care căutau *ocazia înavuţirii prin Evanghelie*. Căci prin aceasta le-a arătat câştigul pe care îl dobândise muncind cu propriile sale mâini.

Predica e datorie preoțească

„Pentru că dacă eu predic Evanghelia”, spunea el, „eu nu am nicio slavă din aceasta” (I Cor. 9, 16): dacă predic Evanghelia numai pentru *a avea acele lucruri* în posesia mea sau dacă eu predic cu acest *unic scop*, ca să pot obţine acele lucruri şi să fac din Evanghelie garanţia mea pentru mâncare, băutură şi îmbrăcăminte.

Şi de ce nu are el nicio slavă? Fiindcă, spune tot el: „este de datoria mea să fac aceasta”.

Adică eu trebuie să predic Evanghelia numai pentru această raţiune[352] şi nu pentru a avea *mijloace de subzistenţă* sau pentru *a strânge foloase temporare* din *predicarea lucrurilor celor veşnice*.

Căci altfel, în acord [cu dorinţa de înavuţire], predicarea Evangheliei va fi *o lucrare necesară* vieţii celui ce o propovăduieşte şi nu *o alegere liberă*. „Pentru că vai mie”, a zis el, „dacă nu predic Evanghelia!” (I Cor. 9, 16).

Despre cum trebuie să predicăm

[351] Deşi, cel care lucrează cu adevărat în Sfânta Biserică, spre folosul oamenilor, cu sfinţenie mare, e vrednic de plata sa, nu trebuie să aştepte doar ceea ce îi aduce oamenii, ci şi el trebuie să lucreze ceva, potrivit vocaţiei preoţeşti. Fericitul Augustin subliniază bine acest lucru, că nu e o poruncă, ci o îngăduinţă. Dar dacă slujitorul va munci şi el, şi va da exemplu în comunitate, comunitatea va înţelege că are de-a face cu un om muncitor, integru şi nu cu cineva care aşteaptă doar daruri.

[352] Că e datoria mea să predic

Dar *cum* se cuvine ca cineva să predice Evanghelia? Este foarte evident că în acel mod în care răsplata să-ţi vină din Evanghelia însăşi şi în Împărăţia lui Dumnezeu.

Căci astfel el poate predica Evanghelia nu *din constrângere*, ci *cu voie bună*.

„Căci dacă fac acest lucru cu voie bună”, spune el, „eu am răsplată. Dar dacă lupt împotriva voinţei mele, se arată în mine o depărtare de Evanghelie” (I Cor. 9, 17).

Trebuie să predicăm pentru mântuirea oamenilor și nu pentru banii noștri

Dacă eu predic Evanghelia constrâns de dorinţa acelor lucruri, care sunt necesare pentru viaţa de aici, prin faptul că predic voi face ca alţii să aibă, prin mine, răsplată din Evanghelie, adică pe cei care iubesc Evanghelia pe care eu o predic pentru ea însăşi. Însă eu nu voi avea *nicio răsplată*, fiindcă nu am iubit Evanghelia pentru *ea însăşi*, ci acest *preţ mincinos* al acelor lucruri trecătoare.

Cei care slujesc pentru bani și nu pentru mântuirea altora se comportă ca niște slugi și nu ca niște fii ai lui Dumnezeu

Şi acest lucru e un mare păcat, ca vreun propovăduitor al Evanghelie să se comporte nu ca *un fiu*, ci ca *un slujitor*, făcând cele pe care numai *o slugă* le-ar fi putut face.

Căci unul ca acesta, făcând o asemenea faptă, ar fi fost scos afară dintre ceilalţi slujitori, neprimind nimic din cele care trebuia să le primească, şi care sunt date nu ţinând cont de *rolul* pe care l-ar fi avut acela în Împărăţie, ci era scos afară pentru a suporta *o nefericită stare de sclavie*.

De aceea, în altă parte, el[353] se numeşte pe sine *un iconom* (a steward)[354]. Căci un slujitor, când e primit în

[353] Tot despre Sfântul Pavel e vorba.

[354] Cuvântul are, de fapt, următoarele accepţiuni: steward, chelner, administrator, intendent. Eu am folosit echivalentul grecesc, foarte înrădăcinat la noi şi care desemnează pe cel care are grijă de propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu în

rândul *fiilor*, vrea să fie credincios întru toate, ca să ajungă pe aceia care au acelaşi rang cu el. Fiindcă acest *nou statut* pe care îl are de acum, l-a căpătat prin *multe eforturi* şi în mijlocul a multor *împreună-stăpânitori*.

Însă în cazul nostru, când el zice: „Dar dacă lupt împotriva voinţei mele, se arată în mine o secătuire interioară”, el doreşte să fie înţeles aidoma unui slujitor, care s-a lipsit de ceva prin altceva şi prin aceasta se simte altfel decât este.

Nu trebuie să punem nevoile materiale în prim plan ci pe cele duhovnicești

55. Căci orice am căuta *numai pentru acele lucruri* se arată a fi, fără îndoială, *inferioare*, ca cele pe care le căutăm pentru că *trebuie să le căutăm*.

Şi, mai ales, dacă, în primul rând, facem aceasta de dragul celor pe care le căutăm şi nu pentru că acele lucruri trebuie căutate pentru o situaţie sau alta.

Şi în acest sens, dacă noi căutăm să cunoaştem Evanghelia şi Împărăţia lui Dumnezeu numai de *dragul mâncării* pe care o putem obţine, noi punem *mâncarea* pe *primul loc* şi *Împărăţia lui Dumnezeu* pe *ultimul*.

Căci dacă pentru mâncare noi nu făceam una ca asta, atunci nici nu mai căutam Împărăţia lui Dumnezeu. Dar pentru că am căutat, mai întâi, să mâncăm, de aceea am căutat şi Împărăţia lui Dumnezeu.

Însă, dacă căutăm mâncarea pentru acest *sfârşit*, adică pentru a putea dobândi Împărăţia lui Dumnezeu, vom împlini cele ce s-au zis: „căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte lucruri se vor adăuga vouă”.

Sfânta Biserică dar şi pe cel care are grijă de treburile şi disciplina Bisericii. Preoţii au, de fapt, toate aceste îndatoriri în mod cumulat.

Capitolul al 17-lea

Vom primi de la Dumnezeu pe cele ale vieții acesteia dacă Îl căutăm, în primul rând, pe El

56. Şi în această situaţie sunt toţi aceia, care caută Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui *mai întâi*, adică cei care preferă acestea în locul tuturor altor lucruri.

Şi tocmai pentru *cele făgăduite* de Dumnezeu ei caută aceste lucruri. Însă nu se cuvine ca să rămână unii ca aceştia în *umbra neliniştii* pentru viaţa de aici, pentru ca să nu piardă cumva, pentru aceste lucruri de care au nevoie în această viaţă, pe cele pe care le doresc în Împărăţia lui Dumnezeu.

Căci El a spus despre acestea: „Tatăl vostru cunoaşte că voi aveţi nevoie de toate acele lucruri" (Mt. 6, 32).

Şi de aceea, când El a zis: „Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui", El nu a zis: că astfel căutaţi acele lucruri de care voi aveţi nevoie, ci a afirmat, că „toate celelalte lucruri se vor adăuga vouă", adică vor urma, dacă vom căuta mai întâi pe acelea, fără orice altă privire în altă parte.

Ca nu cumva, pe când noi căutăm lucrurile pământeşti, să fim schimbaţi spre altă direcţie de către acelea sau dorind *două lucruri* în acelaşi timp, pentru aceasta să avem şi *două ţeluri diferite*, adică să căutăm în acelaşi timp şi *Împărăţia lui Dumnezeu* dar şi *lucrurile necesare nouă* pentru această viaţă.

Sau să le dorim pe *acestea* mai degrabă decât pe *toate celelalte*, căci, după cuvântul Domnului: *ele nu ne vor lipsi*[355].

Despre imposibilitatea slujirii la doi stăpâni

Nu putem însă sluji la doi stăpâni. Căci cel care încearcă să slujească la doi stăpâni, va căuta Împărăţia lui Dumnezeu dar şi lucrurile create, şi aceste lucruri trecătoare.

---

[355] Nu ne vor lipsi lucrurile pământeşti, necesare vieţii acesteia, dacă le vom căuta mai întâi pe cele dumnezeieşti. Dacă Dumnezeu ne promite acest lucru, atunci el se împlineşte fără nicio îndoială.
Dacă mai presus de toate Îl căutăm pe El, vom avea şi pe cele cu mult inferioare acestei căutări, pentru că dorind pe Creatorul lor mai presus de orice, vom primi şi pe acelea, pe care El le-a făcut. Şi le vom primi pentru dragostea Sa.

Şi el nu va fi în stare să vadă *cu un singur ochi* şi să slujească numai cu acela Domnului Dumnezeu.

Numai dacă nu cumva le va lăsa pe celelalte lucruri, chiar dacă ele sunt *necesare*, pentru a dori numai un singur lucru şi anume: *Împărăţia lui Dumnezeu*.

Soldatul și preotul

Căci asemenea fac cei care slujesc ca soldaţi şi primesc *provizii* şi *soldă*, ca şi toţi cei care predică Evanghelia, şi primesc pentru aceasta *mâncare* şi *îmbrăcăminte*.

Însă cei care slujesc ca soldaţi nu luptă toţi pentru bunăstarea republicii, ci câţiva fac asta pentru ceea ce au ei nevoie.

De asemenea, şi cei care nu fac slujba lui Dumnezeu pentru binele Bisericii, o fac pentru dorul de acele lucruri trupeşti, trecătoare, fiindcă ele sunt obţinute de către ei la fel cum obţin soldaţii *provizii* şi *soldă*. Sau doresc ambele lucruri pentru un motiv sau altul.

Dar pe acestea le-am dezbătut deja, când am spus: „Nu puteţi sluji la doi stăpâni".

Cei care împlinesc voia lui Dumnezeu trebuie să fie exemplele noastre

Căci cei care slujesc cu toată inima şi doresc numai Împărăţia lui Dumnezeu, aceştia se cuvine să fie *exemplele noastre* cărora să le urmăm în tot binele pe care îl fac.

Căci putem să înfăptuim ceva, fie gândindu-ne doar la o răsplată pământească, fie doar la Împărăţia lui Dumnezeu.

Grija de lucrurile trecătoare este indicată în acel „mâine" de la Mt. 6, 34

Căci pe toate aceste lucruri trecătoare, Domnul le situează în categoria celor de care trebuie să ne ocupăm

mâine, când a zis: „Nu vă îngrijiţi pentru *cele de mâine*" (Mt. 6, 34).

Căci pentru *cele de mâine* nu se poate vorbi până nu trăim *ziua de mâine*, când viitorul devine trecut. De aceea, când facem orice lucru bun nu trebuie să ne gândim dacă acesta e pentru *aici* sau *pentru veşnicie*.

Numai aşa va fi *un lucru bun* şi *o faptă desăvârşită*.

„Pentru că ziua de mâine", a zis El, „se va nelinişti pentru cele care ţin de ea"(Mt. 6, 34). Adică, după cum e necesar, tu vei lua mâncare sau băutură sau lucruri de îmbrăcăminte. Căci aşa se zice, când lucrurile de care ai nevoie încep *să te silească să le cumperi*.

Însă acele lucruri vor fi obţinute, fiindcă Tatăl nostru cunoaşte că avem nevoie de toate acelea laolaltă.

Despre răutatea zilei (Mt. 6, 34)

Pentru că, „e suficientă unei zile", a zis El, „această răutate" (Mt. 6, 34). Adică sunt de ajuns *grijile casnice* pe care le avem într-o zi și care ne silesc pe noi să ne ocupăm de toate acele lucruri. Şi din această cauză, mi se pare, că acestea au fost numite „răutate", căci pentru noi sunt *o mare durere*.

Căci aceasta ţine de acele slăbiciuni şi urmări, care duc la moarte şi pe care noi le avem câştigate prin păcatele pe care le-am săvârşit.

Şi de aceea, nu adăuga această pedeapsă *a căutării celor necesare* pentru această viaţă la *povara* pe care o avem deja. Pentru ca nu cumva să suferi numai pentru aceste lucruri de aici. Ci trebuie să treci peste această nevoie atâta timp cât te-ai înrolat ca *un soldat al lui Dumnezeu*.

Nu trebuie să lăsăm ca grijile și exemplele smintitoare să ne schimbe viața în rău

57. Trebuie să înţelegem acest pasaj însă, în sensul că trebuie *să fim foarte atenţi*, ca nu cumva *să ne schimbăm în rău*, atunci când vom vedea vreun slujitor al lui Dumnezeu făcându-şi provizii din acele lucruri care îi sunt necesare,

deşi nu duce lipsă de acestea sau când îi vom vedea pe aceia, care erau în grija lui, ci să înţelegem că el lucrează împotriva poruncii lui Dumnezeu. Căci este *neliniştit* pentru *ziua de mâine*.

Şi Domnul a zis aceasta, ca să dea un exemplu. Căci, deşi Îngerii Îi slujesc Lui, niciunul nu trebuie să se scandalizeze, când vor observa vreun slujitor al lui Dumnezeu procurându-şi mai mult decât cele necesare din pungile de bani pe care le-a strâns şi în care sunt mai mulţi bani, decât cei pe care putea să-i primească pentru ca să-i fie spre folosul său zilnic.

Cel care l-a vândut pe Domnul fura din punga cu bani

E vorba despre *acele pungi*, după cum stă scris despre Iuda, care l-a vândut pe Domnul, și care lua din ea, pentru că era hoț [In. 12, 6].

Sfântul Apostol Pavel și grija pentru ziua de mâine

În acest sens, Apostolul Pavel pare să aibă, la un moment dat, *grijă pentru ziua de mâine*, atunci când spune:

„Acum, referitor la colecta pentru cei Sfinţi, precum am dat poruncă Sfinţilor care locuiesc în Galatia, aşa să faceţi şi voi: în prima zi a săptămânii[356], fiecare dintre voi să-şi pună deoparte, ca pentru sine, tot ceea ce vă pare a fi bun[357], ca să nu se strângă acelea tocmai când eu vin.

---

356 Adică *duminica*. Colecta se făcea, ca şi astăzi de multe ori, după ce se slujea Sfânta Liturghie.

357 Trebuie să dăm milostenie tot ceea ce ne-ar plăcea să mâncăm sau să bem sau să purtăm şi noi. Nu poţi da milostenie ceea ce e stricat, ceea ce nu-ţi place, lucrul de care tu nu ai *nevoie*, pentru că *nu îl suporţi*.
Trebuie să punem deoparte, pentru alţii, tot ceea ce ni se pare *a fi bun* şi pentru noi. Tot ceea ce se strângea se aducea la Sfânta Biserică. De acolo le lua Sfântul Pavel. Nu-şi punea fiecare în casă ceea ce avea să dea, ci aduceau la Sfânta Biserică.
Tocmai de aceea le spune Sfântul Pavel să facă aşa *în ziua duminicii*, ca toţi să poată aduce ceva venind la slujbă şi ca nimeni să nu spună că nu a auzit de această cerere expresă.
Când la ţară adoarme cineva, ţăranul credincios cumpără cele mai bune lucruri pe care le poate cumpăra ca să facă milostenie pentru cel adormit din familia sa. Acest

Şi când am să vin, pe oricare îi veţi alege dintre voi pentru a duce scrisoarea voastră, pe aceia îi voi trimite ca să ducă darul vostru la Ierusalim. Şi dacă se crede de cuviinţă ca să merg şi eu, ei vor merge împreună cu mine.

Acum voi veni la voi, când voi trece prin Macedonia: căci voi trece prin Macedonia. Şi poate că voi fi în stare, da, să fiu iarna asta cu voi, ca voi să puteţi să mă petreceţi în călătoria ce-o voi face.

Căci nu vreau să vă văd acum numai *în treacăt*, ci nădăjduiesc să rămân *un timp* cu voi, dacă Domnul îmi îngăduie. Însă voi rămâne la Efes, până la Rusalii" (I. Cor. 16, 1-8).

Şi în *Faptele Apostolilor* este de asemenea scris, că aceste lucruri care ne sunt necesare pentru a ne hrăni, au fost dobândite pentru a fi păstrate *pentru viitor*, ca *o garanţie* împotriva unei *foamete iminente*.

Căci citim: „Şi în acele zile au venit Prorocii, coborându-se de la Ierusalim în Antiohia, *şi a fost o mare fericire*[358]. Şi când noi eram cu toţii adunaţi la un loc, s-a ridicat unul dintre ei, cu numele Agav, şi a arătat, prin Duhul [Sfânt], că va fi mare lipsă peste tot pământul.

Lucru care s-a şi întâmplat în zilele lui Claudiu Cezar. Atunci ucenicii, fiecare după puterea sa, au fost nevoiţi *să trimită o bucurie*[359] celor mai mari, pentru fraţii care locuiesc în Iudeea. Fapt pe care l-au făcut prin mâinile lui Barnaba şi ale lui Saul"(F. Ap. 11, 27-30).

La Sfântul Pavel, mai putem găsi şi alte locuri unde se vorbeşte despre *cele care sunt necesare*. Căci acesta, când pleca în călătoriile sale *pleca cu mâncare*, în mod evident mâncare necesară pentru mai mult decât o singură zi.

---

lucru înseamnă *a împlini cuvintele de aici* ale Sfântului Pavel. *Milostenia* e formată din *ceea ce e mai bun* şi *mai frumos*.

[358] În ed. BOR 1988, fragmentul: „şi a fost o mare fericire", lipseşte de la F. Ap. 11, 27.

[359] Această exprimare a rămas încetăţenită în limbajul nostru duhovnicesc. *A face o milostenie* înseamnă *a face o bucurie cuiva*.

Sfântul Serafim de Sarov îi considera pe oamenii care veneau la el *bucuriile sale personale*. Când înţelegi durerea celuilalt şi nevoile lui presante, ajutorul tău, cuvântul tău, intervenţia ta în favoarea lui e *o bucurie*.

Şi e *o bucurie* pentru că nu aştepţi de la celălalt să-ţi dea ceva material în schimb, ci să te răsplătească pentru gestul tău prin aceea că *e bucuros*.

Oamenii duhovniceşti fac bucurii peste bucurii pentru cei pe care îi cunosc sau nu, pentru că vor să îi bucure pe aceia. Bucuria e *duhovnicească*, atunci când te bucuri de un dar, pe care cineva ţi-l face din *iubire duhovnicească*.

Pentru că vede în tine pe Dumnezeu, tocmai de aceea *îţi face bucurie*, adică caută să te bucure printr-un cuvânt sau printr-un lucru. Dar acest cuvânt şi acest lucru reprezintă, în mod foarte marcant, pe cel care ţi le dăruie.

Şi când el scrie: „cel care a furat, să nu mai fure, ci mai degrabă să muncească, lucrând cu mâinile sale lucruri care sunt bune, ca să poată avea să dea şi celui care are nevoie”(Ef. 4, 28), el *pare* să nu ţină legea Domnului, ca şi aceia care l-au înţeles greşit pe Domnul, adică referitor la cuvintele: „Priviţi păsările cerului: cum ele nu seamănă, nu seceră, nu strânge în hambare” şi: „Gândiţi-vă la crinii câmpului cum cresc; ei nu trudesc, nici nu torc”.

Milostenia se face din munca proprie, din cea pentru care te-ai trudit

Şi, mai mult decât atâta, el se bucură să ia partea acelora care muncesc, lucrând cu propriile sale mâini, ca el, şi ceilalţi care erau cu el, să poată să aibă câte ceva din care să fie în stare să dea şi altora.

Şi în ceea ce priveşte pe cele spuse despre sine, că el a lucrat cu mâinile sale, ca să nu fie o povară pentru alţii şi în ceea ce a scris despre sine, când a stat împreună cu Acvila, referindu-se, aidoma, la ocupaţia pe care ei o aveau, cum că au muncit împreună ca să poată avea cu ce să se întreţină, în toate acestea pare *să nu fi imitat* păsările cerului sau crinii câmpului.

Domnul nu dezaprobă munca ci slujirea preoțească doar pentru foloase materiale

Din pasajele anterioare şi din cele de aici ale Scripturii însă, e suficient de clar, că Domnul nostru nu dezaprobă să faci aceasta, când cineva caută aceste lucruri în modul obişnuit în care fiecare om trebuie să le caute.

Însă dezaprobă aceasta, numai când cineva se înrolează ca *soldat al lui Hristos* doar *de dragul* acestor lucruri, având înaintea ochilor lui, ca un lucru de dorit, nu *Împărăţia Cerurilor*, ci doar *strângerea* unor astfel de bunuri.

58. Şi această poruncă, în întregul ei, se reduce la următoarele: că atunci când căutăm acele lucruri, noi trebuie să ne gândim la Împărăţia lui Dumnezeu. Dar când suntem

în slujba lui Dumnezeu, noi nu trebuie să ne gândim la acele lucruri.

Durerile și necazurile vieții sunt întăriri duhovnicești ale noastre

Şi, în acest fel, deşi ei vor vrea să caute ceva (desigur: e vorba despre un lucru pe care Dumnezeu îl permite pentru *întărirea noastră*), ei nu numai că nu vor arăta cuvintele noastre *a fi slabe*, ci *foarte puternice*, atunci când vor fi *judecaţi* şi *cercetaţi*.

Căci el a zis: „noi ne lăudăm însă în necazuri, cunoscând că necazul lucrează răbdare şi răbdarea experienţă[360], şi experienţa nădejde.

Şi nădejdea aceasta dobândită de noi nu ruşinează, fiindcă dragostea lui Dumnezeu este revărsată peste tot în inimile noastre, prin Sfântul Duh care ni s-a dat nouă" (Rom. 5, 3-5).

Şi în referirile acestea la *necazurile* şi *munca sa*, Sfântul Pavel arată că el a avut de îndurat nu numai închisorile şi naufragiile sau alte asemenea supărări ci, de asemenea, şi foamea, setea, frigul şi golătatea.

Însă când citim acestea, să nu ne imaginăm că făgăduinţele lui Dumnezeu *nu s-au împlinit la timp*[361] şi că Apostolul a suferit de foame, de sete şi de golătate, în timp ce el căuta Împărăţia şi dreptatea lui Dumnezeu, după cum a zis către noi: „Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte lucruri se vor adăuga vouă".

Căci Creatorul ne-a dat nouă *încredere* întru toate şi pe deplin, atât pentru cele făgăduite acum, cât şi în viitor.

Căci El cunoaşte că acele lucruri[362] sunt asemenea unor *întăriri*, adică atunci când El ni le dă nouă, când El *ni le scoate în cale*. După cum, în acelaşi timp, El ne judecă prin cele pe care ni le dă să le purtăm, pentru că poruncile şi povăţuirile Sale sunt partea celor care cer să fie *mângâiaţi* şi *întăriţi* în virtuţi în viaţa aceasta, şi după această viaţă să fie aşezaţi în *veşnica odihnă*[363].

---

[360] Ed. BOR 1988 foloseşte pe : „încercare".
[361] Sau că Dumnezeu a lucrat în mod şovăielnic.
[362] Se referă la *dureri* şi *chinuri*.
[363] Durerile acestei vieţi sunt aşadar *întăriri* pentru cei credincioşi, dar şi *o judecare* a lor pentru păcatele făcute de către ei. Pe măsură ce îi curăţesc de păcate prin

Căci omul, când strânge furaje în mod continuu pentru animalele sale de povară, nu este *fără de grijă*, însă el nu face altceva atunci decât *ceea ce trebuie*.

---

răbdare, îi umple, în acelaşi timp, şi de putere dumnezeiască, pentru cele care vin în viaţa lor şi, mai ales, îi pregăteşte pentru veşnica odihnă întru Împărăţia lui Dumnezeu.

Capitolul al 18-lea

Mt. 7, 1-2. Trebuie să dăm explicații pentru intențiile faptelor noastre, atunci când planează îndoiala asupra lor

59. Şi în măsura în care aceste furaje sunt strânse având grijă de *vremea care va veni* sau *ca rezervă*, dacă nu există ideea că tu *ai cheltuit prea mult timp* cu strângerea lor este foarte evident *cu ce intenţia* ai făcut aceasta (deşi poţi să lucrezi cu *o inimă sinceră*, dar şi cu *una prefăcută*), fapt pentru care El a socotit nimerit să adauge mai departe:

„Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi. Căci cu ce judecată veţi judeca, cu aceea veţi fi judecaţi şi cu ce măsură veţi măsura, tot cu aceea vi se va măsura" (Mt. 7, 1-2).

Din acest pasaj, eu sunt de părere că noi nu trebuie să înţelegem nimic altceva, decât că în cazul acelor acţiuni, în care există *o îndoială* referitoare la *intenţia* cu care au fost făcute, noi suntem puşi să dăm *cea mai bună explicaţie* a lor.

Faptele care pot fi judecate sunt păcate explicite. Faptele care nu trebuie judecate sunt cele cărora nu li se cunoaște resortul interior

Pentru că atunci când s-a scris: „după roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei"(Mt. 7, 16), aceste cuvinte se referau la acele lucruri, care, în mod vizibil, nu au fost făcute cu *o intenţie bună*, ca spre exemplu: *desfrâuri* sau *blasfemii*, *tâlhării* sau *beţii* şi oricare lucru de acest fel.

Şi pe unele ca acestea ni se permite *să le judecăm*, conform cu spusele apostoleşti: „Căci pentru ce să judec eu şi pe aceia care sunt *în afară*? Iar pe cei care sunt *înăuntru*, oare nu îi judecaţi voi?" (I Cor 5, 12).

Şi referitor la *felurile de mâncare*, deoarece fiecare fel de mâncare omenească poate fi luat cu o intenţie bună şi cu o inimă sinceră, fără vreun viciu al poftei, acelaşi Apostol îi opreşte pe aceia care mănâncă carne şi bea vin, dacă sunt judecaţi de ceilalţi, care se abţin de la astfel de bunuri: „Şi cel care nu mănâncă", a zis el, „să nu dispreţuiască pe cel care mănâncă.

Iar cel care mănâncă, să nu judece pe cel care nu mănâncă” (Rom. 14, 3) Şi tot el a zis: „Cine eşti tu ca să judeci pe un alt om, *împreună rob* cu tine? Căci Stăpânul său îl va face *să stea* sau *să cadă*” (Rom. 14, 4).

Şi tocmai în legătură cu aceste lucruri, care pot fi făcute cu *o intenţie bună*, *sinceră* şi *nobilă*, ei pe acelea le-au cerut să le ştie, deşi acelea se aflau, în mod curat, în oameni. Fapt pentru care au judecat însăşi *tainele inimii*, pe care numai Dumnezeu singur le judecă[364].

Faptele echivoce și adâncul faptelor noastre vor fi explicite doar la Judecata Domnului

60. Şi aceştia aparţin acestei categorii de oameni, despre care el[365] a spus în altă parte: „De aceea nu judeca mai *înainte de vreme*, până când Domnul nu va veni, căci El va scoate la lumină lucrurile ascunse ale întunericului şi va face clare gândurile inimii. Şi atunci fiecare om va avea laudă de la Domnul” (I Cor. 4, 5).

Căci există, cu siguranţă, *fapte echivoce*, faţă de care noi suntem *neştiutori* în ceea ce priveşte *intenţia* cu care ele au fost făcute. Şi aceasta, fiindcă ele pot fi făcute fie *cu un gând bun*, fie *cu unul rău*.

O judecată pripită are imediat intenția de *a le condamna*. Pentru acestea însă va veni vremea ca ele să fie

---

[364] Dumnezeiescul Augustin desparte aşadar *faptele păcătoase*, faţă de care trebuie să luăm atitudine, de cele făcute cu o intenţie bună, faţă de care nu trebuie să ispitim mai mult.
Dacă cineva face un lucru cu bună intenţie nu trebuie să credem că vrea să câştige de fapt altceva prin acel lucru. Şi chiar dacă ar face aşa, Dumnezeu e cel care judecă ascunsul inimilor.
Cu alte cuvinte, nu trebuie să presupunem că *orice faptă bună* are, de fapt, un *substrat rău*, pervers. Nu trebuie să judecăm şi *binele* pe care îl fac oamenii, pentru ca *să nu ne îmbolnăvim de răutate* sau tocmai această cercetare a faptelor bune ale fraţilor noştri este de fapt *o mare răutate*.
Trebuie să ne bucurăm că oamenii fac *lucruri bune*. Şi dacă, la început, intenţia unuia nu e *cu totul bună*, Dumnezeu e cel care poate să o îndrepte.
Sau dacă Dumnezeu împinge pe cineva la pocăinţă, la început, acesta, face lucrurile pe care le crede el de cuviinţă, pe care simte el că *sunt bune*. Mai târziu va înţelege că a făcut multe greşeli, că nu tot ceea ce credea el că *e bun*, a şi fost *bun*.
Dar dacă nu începea să facă binele, mai şi greşind, nu putea să ajungă să cunoască ce înseamnă *adevărata faptă bună*.
Să nu judecăm aşadar fapta bună după *aparenţe*. Fapta bună pleacă din inimă, din adâncul ei. Şi Dumnezeu, Cel care ştie toate, are grijă de ceea ce se face bine sau mai puţin bine.
[365] Sfântul Apostol Pavel.

judecate, atunci când Domnul „va scoate la lumină lucrurile ascunse ale întunericului şi va face clare sfaturile inimilor"[366] .

În altă parte, acelaşi Apostol a zis: „Păcatele unor oameni sunt *clare* dinainte, mergând mai dinainte la judecată, pe când la alţi oameni, ele *urmează acelora*" (I Tim. 5, 24).

Şi le numeşte *păcate* pe cele care sunt *clare*, fiindcă în ceea ce priveşte păcatele este clar *cu ce intenţie* au fost făcute.

Acelea merg *dinainte* la judecată şi dacă urmează o judecată pentru ele, atunci aceea nu va fi *una pripită*. Dar acelea care sunt *tăinuite* şi care *urmează oamenilor*, au fost numite aşa fiindcă au fost *tăinuite* atunci când ele *au fost făcute*. Şi noi trebuie să înţelegem că acestea sunt *faptele bune*[367].

Căci el adaugă această urmare celor de mai sus: „Căci de asemenea, faptele bune ale acelora sunt clare dinainte şi cele care sunt altfel, nu pot fi ascunse" (I Tim. 5, 25).

De aceea, şi noi să judecăm doar pe cele care sunt de pe acum *clare* iar în ceea ce priveşte pe cele care sunt *tăinuite*, să le lăsăm *judecăţii lui Dumnezeu*. Căci acelea nu vor putea să fie *ascunse*, indiferent dacă sunt *bune* sau *rele*, când va veni vremea ca ele *să fie descoperite*.

---

[366] *Judecata finală* e judecata în care se vor face manifeste gândurile inimii. Fiecare faptă e o urmare a unui sfat cu tine însuţi, o acceptare personală. Atunci se vor da la iveală adevăratele gânduri, sentimente, dorinţe, năzuinţe ale oamenilor. Nu va mai fi *o necunoaştere* în acest domeniu al sufletului, pentru că sufletul va apărea tuturor *în lumina* sau *întunericul său*.

[367] *Faptele bune* nu se fac cu tam-tam. Ele nu sunt cunoscute de foarte mulţi. Se fac în taină, sunt cunoscute relaţional. Le cunoşti tu şi cel sau cei cărora le-ai făcut.

Fapta bună naşte *o apropiere* între oameni, naşte o intimitate, prietenie şi dragoste. Despre aşa ceva nu trebuie *să scrii pe garduri*, ci *păstrezi în inimă*.

Păstrăm în inimă faptele bune făcute de alţii pentru noi, recunoştinţa faţă de cei care ne iubesc, ne înţeleg şi ne sprijină. Avem în noi rugăciuni pentru cei care ne-au făcut bine dar şi pentru cei care ne-au făcut rău. Toate acestea sunt *în taina inimii*.

Mergem pe drum şi ne rugăm pentru oameni, dar oamenii nu ştiu asta, nu sesizează rugăciunea noastră. Aceste lucruri pe care noi le facem *în taină* ne *urmează nouă* şi vor fi scoase *în evidenţă* la judecata lui Dumnezeu.

Multe fapte bune sunt *ascunse* în inimile oamenilor. Despre ele nu s-a scris niciun rând. Numai Dumnezeu le ştie şi cei care le-au făcut sau faţă de care au fost făcute. De multe ori ne bucurăm de daruri fără să ştim de unde vin. Nu ştim cine a făcut o clădire, câţi au muncit la tipărirea cărţii pe care o citesc, câţi au clădit un om sau mai mulţi.

Şi, cu toate astea, mă bucur de darul lor, de munca lor, de jertfa lor pentru mine. Chiar dacă nu ştiu acum, voi ştii la Judecata Sa. Atunci, „cele ascunse se vor vădi". Vor ieşi la lumină lucruri care păreau în alt fel, dar nu erau aşa. Atunci va fi cel mai groaznic pentru mine, când voi fi arătat *aşa cum sunt* şi cei pe care i-am minţit prin comportamentul meu diletant şi au crezut că *sunt mai bun*, vor cunoaşte, în sfârşit, cruntul meu adevăr interior.

Situaţiile când nu trebuie să judecăm pripit

61. Aşa că, există două situaţii în care se cuvine să ne păzim pentru *a nu judeca pripit*: când e *necunoscută intenţia* cu care a fost făcut un lucru sau când e *necunoscut felul de om* care a făcut acel lucru şi care fusese, în mod clar, fie bun, fie rău.

De aceea, dacă cineva, spre exemplu, deplânge neputinţa stomacului său fiindcă nu poate să postească iar tu nu crezi acest lucru, atribuindu-i în mintea ta patima de *a fi un mâncăcios*, vei judeca pripit făcând aceasta. La fel, dacă ai cunoaşte foarte clar *mâncăcioşi* şi *beţivani* şi i-ai mustra, iar aceia nu s-ar îndrepta şi nu s-ar schimba deloc, atunci, în niciun caz, nu ai judecat *pripit*.

De aceea, fie ca nici nouă să nu ni se reproşeze acele lucruri, care sunt în mod clar *păcate*, ca să nu pierim aşa, fără a ne reîntoarce la *dreapta raţiune*[368]. Şi vom fi astfel fără nicio pată la judecata Aceluia, Care a zis: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi".

Despre judecata Domnului

62. Însă ceea ce El a spus poate cauza *uluirea* unora:

„Căci cu ce judecată veţi judeca, cu aceea veţi fi judecaţi şi cu ce măsură veţi măsura, tot cu aceea vi se va măsura".

Atunci, ce avem în acest caz: că dacă noi vom judeca vreun lucru oarecare cu *o judecată pripită*, Dumnezeu ne va face şi nouă tot *o judecată pripită*?

Sau, dacă noi vom face vreun lucru printr-o *măsurare nedreaptă*, şi Dumnezeu va face *o măsurare nedreaptă*, în acord cu măsura cu care noi am măsurat?

Iar în ceea ce priveşte cuvântul „măsură", eu cred că *judecata însăşi* este *lucrul făcut*. Căci nu se poate ca Dumnezeu să facă *judecată pripită* sau să răsplătească pe cineva cu *o măsură nedreaptă*.

Însă s-a exprimat aşa, fiindcă de poţi pedepsi pe altul în grabă, tot aşa trebuie să te pedepseşti şi pe tine însuţi.

---

[368] *Dreapta raţiune* înseamnă vieţuirea în care nu mai doreşti şi nu mai înfăptuieşti păcate.

Despre dreptate și pedeapsă. Suferința nedreaptă a Sfinților Mucenici

Însă, poate fi aşa, numai dacă ne imaginăm că *dreptatea* este împărţită *în mod rău*, în aşa fel încât luptă împotriva celui care vrea să meargă mai departe – deşi nu e în niciun fel î*mpotriva* acestuia.

Cu siguranţă că nu e aşa. Căci adesea cel care nu face rău nimănui suferă neplăceri. Însă e necesară *o pedeapsă* pentru acela care l-a lovit pe nedrept. Pentru că ce rău au făcut Sfinţii Mucenici persecutorilor celor nedrepţi? Niciunul.

Dar lor înşişi şi-au făcut un foarte mare rău. Şi de aceea, doar câţiva dintre ei s-au întors de la căile lor cele rele, deşi, cei care deveneau persecutori pe atunci, datorită răutăţii lor, erau *ca nişte orbi*[369].

Ura și judecata pripită

Aşa că, o astfel de judecată pripită, de multe ori, nu o favorizează ura aceluia, care este obiectul judecăţii pripite. Ci acela care judecă în grabă şi a cărui nesăbuinţă vine tocmai din aceea că *îl urăşte pe acel*a.

Exegeză asupra Mt. 26, 52. Ne omorâm sănătatea sufletului prin păcatele pe care le facem

După cum şi prin această poruncă, eu judec că a vrut să zică aşa: „Oricine loveşte cu sabia, de sabie va pieri" (Mt. 26, 52).

Însă mulţi iau sabia şi nu pier de sabie, după cum s-a întâmplat şi în cazul lui Petru! Însă numai dacă nu cumva

---

[369] Răutatea e cea care ne orbeşte şi ne face să nu mai ştim să judecăm corect. Persecutorii, ighemonii omorâtori de Sfinţi Mucenici erau orbiţi de credinţa lor deşartă şi de răutatea lor şi nu puteau să vadă neprihănirea acelora pe care îi omorau. Cei care Îl omorau pe Fiul lui Dumnezeu erau *cei mai orbi*. Numai orbii nu văd că Îl răstignesc pe *Domnul slavei*! Mâinile nelegiuite se întind spre Lumina lumii, dar ei nu văd şi nu simt nimic dumnezeiesc.

gândeşti, că el a scăpat de această pedeapsă prin *iertarea păcatelor sale*.

Căci nimic nu poate fi mai absurd decât gândul, că pedeapsa prin sabie, prin care nu a căzut Petru, ar fi putut fi mai mare decât crucea, prin care acesta s-a sfârşit[370].

Căci ce vor spune făcătorii de rele, care au fost răstigniţi împreună cu Domnul nostru? Pentru că cel care a primit iertarea, a primit-o după ce fusese răstignit, pe când celălalt nu a primit-o nici înainte, nici după.

Sau au fost răstigniţi toţi cei care au ucis şi ei înşişi au dorit ca să câştige, prin suferinţă, acelaşi lucru? Însă e ridicol să gândeşti aşa.

Pentru că ce altceva înseamnă această zicere: „pentru că toţi cei care vor lua sabia, de sabie vor pieri", decât că sufletele *mor* prin *păcatele cele multe*, oricare ar fi ele şi oricum le-ar fi săvârşit?

---

[370] Sfântul Apostol Petru a murit răstignit pe cruce, răstignit cu capul în jos, ca să privească spre Împărăţia lui Dumnezeu, unde a mers pentru veci şi pentru ca să nu moară ca Mântuitorul Său, de a Cărui moarte nu s-a simţit vrednic.

Capitolul al 19-lea

Despre judecata nedreaptă și pripită

63. Şi pe drept se cuvine, ca Domnul să ne atenţionează pe noi în acest pasaj cu privire la judecata *nedreaptă* şi *pripită*.

Pentru că El doreşte ca oricare dintre noi să facem ceea ce dorim să facem, doar cu *o inimă simplă* şi care e îndreptată *numai* spre Dumnezeu. Şi aceasta întrucât, cu privire la multe lucruri, nu avem cunoştinţă cu ce fel de *intenţie* au fost făcute, fapt pentru care este *pripit* să le *judeci*[371].

Şi asta, pentru că multe detalii ale judecăţii tale pripite sunt *nesigure*, în ceea ce priveşte aceste lucruri şi degrabă cazi în greşeală.

Căci cine iubeşte mai degrabă *a critica şi a condamna* decât *a îndrepta* şi *a se face binele*, acesta nu săvârşeşte decât *greşeli*, fie din *mândrie*, fie din *invidie*[372].

Mt. 7, 3. De la mânie la ură

De aceea şi Domnul a continuat cele zise, spunând: „Şi de ce, mai degrabă, vezi firul de praf, care e în ochiul fratelui tău, dar nu dispreţuieşti drugul, care este pus în ochii tăi?" (Mt. 7, 3).

Şi, spre exemplu, pentru că are loc *o schimbare* aici, cel care a fost stăpânit de mânie va cădea, într-un final, în ură, ajungându-se la situaţia de a exista aceeaşi diferenţă între *mânie* şi *ură*, după cum există între *un fir de praf* şi *un drug de lemn*.

Pentru că *ura* este *mânie învechită*, care, la început, era firavă, dar printr-o lungă întipărire a ei în noi a căpătat o aşa de mare putere încât poate fi numită *un drug*.

---

[371] Să emiţi un verdict final pentru propria ta conştiinţă.

[372] *Criticismul fără substanţă* e *o mişcare pătimaşă* în fiinţa noastră. Una e să critici pe cineva pentru a se îndrepta, pentru a nu mai greşi şi alta e să critici pe cineva, pentru că te crezi superior lui sau pentru că îl invidiezi. Trebuie să se urmărească *scopul bun* şi nu *răzbunarea*.

Despre așteptarea îndreptării aproapelui. Despre consecința urii

Şi se poate întâmpla, ca, deşi să fii supărat cu un om, tu să doreşti ca el *să îşi da seama* de greşeala sa. Dar dacă tu *urăşti* pe cineva, nu poţi să doreşti *mântuirea lui*.

Mt. 7, 4-5. Numai iubirea poate îndrepta pe aproapele

64. „Sau cum vei zice fratelui tău: lasă-mă să-ţi scot *firul de praf* din ochii tăi când, iată, *un drug* stă în proprii tăi ochi? Făţarnice, mai întâi aruncă *drugul* afară din proprii tăi ochi şi apoi vei vedea clar, cum să arunci afară *firul de praf* din ochiul fratelui tău" (Mt. 7, 4-5).

Adică scoate *ura* afară din tine şi, după aceea, numai după aceea, vei fi în stare să îl îndrepţi pe acela ca pe unul pe care îl iubeşti.

Masca fățărniciei

Şi foarte bine a zis Domnul: „făţarnice". Pentru că cel care *deplânge viciile* are datoria de a fi *un om bun* şi *binevoitor*. Şi când oameni răi fac aceasta, ei vor să fie părtaşi la un rol care *nu îi caracterizează* pe niciunul dintre ei.

Numai că, [în schimb, aceasta] îi arată *a fi făţarnici*, ca unii care se ascund *sub propria lor mască*. Căci *au devenit* şi *arată* prin această *mască* tot ceea ce ei nu sunt[373].

---

[373] Dumnezeiescul Augustin atinge aici o realitate existenţială complexă şi întotdeauna valabilă. Cel care îi minte pe toţi, care se preface a fi *altcineva* decât este şi el e *un om rău* şi *parşiv* în definitiv, devine *o mască a propriei sale minciuni*, trăieşte o viaţă falsă, ca un rol de teatru atunci când iese în societate, dar în fiinţa lui el îşi trăieşte propria-şi mizerie, cu durere şi enervare.

Când eşti în situaţia de a nu putea să spui cine eşti, din varii motive, începi să trăieşti viaţa altuia, a unuia fictiv şi, pe fiecare zi, numai trăieşti *pentru tine*, ci trăieşti o fugă după împlinirea acestui tip de om, care nu se confundă cu tine, dar pe care vrei, de ochii lumii, să-l mimezi.

Fariseismul nu are adâncime, consistenţă, ci numai *aparenţe nălucitoare*, aparenţe pictate în culori părut *vii*. Şi de aceea, când devii cu totul o minciună, o mască, un

Căci sub numele de *făţarnici* şi voi vă aflaţi în mod potenţial. Căci există, de fapt, *o categorie de pretendenţi*, care trebuie să se ferească mai mult de aceasta şi de necazul ei şi care, atunci când ei se ridică să plângă împotriva tuturor felurilor de greşeli venite din *ură* şi *duşmănie*, de asemenea, doresc să apară ca *avocaţi*.

Trebuie să certăm păcatele altora cu milă având conștiința păcătoșeniei proprii

Şi de aceea, noi trebuie să privim aceste lucruri *cu evlavie* şi *cu discernământ*, ca atunci când e *necesar* să ne silim *a găsi greşeala cuiva* sau *să certăm pe cineva*, noi trebuie să reflectăm mai întâi, dacă acea greşeală este ceva ce noi n-am făcut niciodată sau dacă este una de care noi, în clipa de faţă, am devenit *liberi*.

Şi dacă n-am făcut niciodată acel păcat, atunci să ne gândim că şi noi suntem oameni şi că *am fi putut* să-l facem cândva.

Însă dacă noi am făcut acel păcat, dar acum suntem liberi de el, atunci haideţi, ca din cauza stricăciunii comune, care stă înfiptă în amintirea noastră, ca să *nu-l urâm* pe acela, pentru ca *mila* să poată merge înaintea acelei *găsiri a greşelii* sau *a rostirii certării*[374].

---

rol, lupta interioară, care începe să te caracterizeze, e o luptă cu conştiinţa ta, care trebuie amorţită, anihilată, distrusă.

Nici tu însuţi nu crezi că eşti *masca pe care o prezinţi*. Ţie ţi-e greu, în primul rând, cu cel care spui că *ești*. Faci eforturi să fii la „înălţimea" minciunii pe care o propui tuturor, escaladând toate greutăţile care îţi stau în faţă. Până la urmă eşti un alergător de cursă lungă pentru un premiu pe care nu l-ai primi, dacă juriul ar afla adevăratul tău nume şi nu pe cel fals, cu care ai intrat în concurs.

[374] *Mila* trebuie să fie primul pas în relaţia cu cel căzut în păcate. *Evidenţierea greşelii* sau *darea canonului* sau *a certării* nu trebuie să o ia *înaintea dragostei*, căci *rolul sfătuirii* nu e *înşirarea de păcate*, ci *vindecarea omului care suferă*.

Doctorul nu bate apa în piuă cu ce ai făcut de ai ajuns pe patul spitalului. El se uită la ce să-ţi dea ca să te faci bine şi să te duci acasă sănătos. După ce te vindeci cât de cât, după ce te întremezi îţi spune cu ce ai greşit de ai ajuns în starea asta.

Relaţia cu duhovnicul este relaţia *cu mila* şi *iubirea lui Dumnezeu*. Când nu vezi prin gura, prin ochii şi braţele lui iubirea şi iertarea lui Dumnezeu înseamnă că nu s-a ridicat la înălţimea care i s-a cerut, la asemănarea cu Dumnezeu.

Mila să o ia înainte! Dragostea să primeze! Să nu primeze legea, sentinţa, răceala între noi, ci *omenia* şi *dragostea*!

E foarte uşor să aplici legea ca un dictator, *să sfinţeşti* legea dar *să nu vindeci* pe nimeni, să nu alini nimănui suferinţa. E uşor să ucizi, dar e greu să creşti, să educi, să reconfigurezi oameni.

E uşor să vorbeşti despre oameni atâta timp cât nu-i cunoşti, cât ei nu ţi-au spus nimic despre ei şi nici tu nu le-ai spus nimic real despre tine. Dar când relaţia cu ei

Căci dacă aceasta va servi *convertirii* aceluia prin cele pe care noi le-am făcut sau, dimpotrivă, *pervertirii* lui şi mai mult (căci rezolvarea este necunoscută), noi cel puţin, datorită unităţii noastre de vedere, putem fi liberi de grijă.

Unirea în pocăință

Însă, dacă atunci când noi reflectăm la starea noastră, noi ne găsim pe noi înşine căzuţi în acelaşi fel de greşeală ca acela, faţă de care noi ne pregătim să-l criticăm, atunci *să nu-l mai criticăm* şi *nici să nu-l mai certăm*.

Ci, mai degrabă, să ne plângem cu adâncime starea noastră şi să-l invităm pe el, nu la faptul de *a ni se supune nouă*, ci la acela *de a se uni cu noi* în acest efort comun[375].

Exemplul de străduință apostolică al Sfântului Apostol Pavel

65. Căci în legătură cu aceasta şi Apostolul a zis: „Între evrei eu am fost *ca un evreu*, ca să-i pot câştiga pe evrei. Iar cu cei care sunt sub lege *ca cei de sub lege* (eu nefiind *sub lege*), ca să pot câştiga pe cei care sunt sub lege. Iar cu cei care sunt *fără lege* ca *cei fără lege* (eu nefiind *fără legea lui Dumnezeu*, ci *sub legea lui Hristos*), ca să-i pot câştiga pe cei care sunt *fără de lege*.

Cu cei slabi m-am făcut *ca unul slab*, ca să-i pot câştiga pe cei slabi. Eu am făcut toate lucrurile tuturor oamenilor, ca să-i pot câştiga *pe toţi*[376]"(I Cor. 9, 20-22).

---

v-a făcut să vă revărsaţi viaţa unul în altul, atunci optica prin intermediul căreia te raportezi la oameni e mult mai luminoasă şi plină de încredere. Atunci vorbeşti unor *prieteni*, unor *iubiţi* şi nu unui număr de ascultători *pasivi* şi *necunoscuţi*.

[375] Când avem conştiinţa păcatelor noastre propovăduirea noastră nu are autoritatea celui care decretează din *starea de nevinovăție*, ci autoritatea celui care îndeamnă la *pocăință* şi *iertare*, din starea de *împreună-mergător* pe drumul curăţirii de patimi şi păcate.

Cel care îi învaţă pe alţii trebuie să-i înveţe încadrându-se şi pe sine în ceea ce spune, referindu-se şi la sine în ceea ce-i învaţă pe alţii. Cel care se exclude din propria sa predică e fariseul, e cel care se ascunde, care se auto-exclude din marea masă a păcătoşilor care vor să se mântuiască, situându-se în sfera unei *sfinţenii închipuite*, a unui demonism accentuat.

[376] În ed. BOR 1988 avem: „să mântuiască pe unii".

Şi, cu siguranţă, că el nu a spus acestea *ca să se laude* – dacă cineva doreşte *să creadă* acest lucru – ci cu scopul de a-i învăţa ca să deteste *grandomania*, lucru care trebuia să fie întemeiat prin autoritatea unui aşa mare exemplu ca al său. Şi a făcut aceasta *din dragoste*, sub înrâuririle căreia s-a gândit la infirmităţile lui, dorind astfel să-i ajute, dacă pe acestea le-a avut şi el.

Căci dacă nu ar fi fost aşa, el ar fi minţit cu referire la întemeierea de mai înainte, atunci când a zis: „De aceea eu sunt liber faţă de toţi oamenii, pentru că m-am făcut pe mine slujitorul tuturora, ca să pot să-i câştig pe cât mai mulţi" (I Cor. 9, 19).

Şi dacă tu poţi înţelege acestea, ca fiind spuse nu ca *o laudă de sine*, ci *din dragoste*, sub înrâurirea căreia noi avem compasiune pentru oamenii care *sunt slabi*, dacă și noi am fost cândva *ca ei*, el[377], de asemenea, ne sfătuieşte în alt pasaj, zicând: „Fraţilor, deşi am fost chemaţi *la libertate*, nu folosiţi libertatea voastră pentru a sluji trupului, ci prin dragoste slujiţi unul altuia" (Gal. 5, 13).

Şi aceasta nu se poate face, numai dacă ne recunoaştem unii faţă de alţii *infirmităţile proprii* şi *le purtăm în linişte*, până când aceia, datorită bunei stări interioare faţă de el, îl face să fie atent la a se elibera de acelea[378].

Când trebuie să certăm

66. Dar *rareori* şi, în cazul *unei mari nevoi*, trebuie ca să se administreze şi *certări*. Căci, în acest fel, chiar prin acele *certări*, noi putem începe *eforturi serioase* – nu *prin noi*, ci prin *darul lui Dumnezeu* – ca *să fim iertaţi*.

Cum vedem cu ochii porumbelului

Pentru că Domnul, şi nu altcineva, a zis în cele din urmă: că noi suntem creaţi nu cu *o inimă perversă*[379],

[377] Sfântul Apostol Pavel.
[378] De patimile lui.
[379] Literal: *dublă*, adică cu sentimente *bune* şi *rele* şi, de aceea, *contrarii*.

scoţând prin aceasta, din proprii noştri ochi, *drugul* invidiei sau al răutăţii sau al prefăcătoriei, în sensul că noi putem vedea scos afară *firul de praf* din ochiul fratelui.

Pentru că aşa vom putea vedea aceasta *cu ochii porumbelului* (with the dove's eyes), adică cu acei ochi care sunt arătaţi a aparţine miresei lui Hristos, pe care Dumnezeu a ales-o Sieşi, adică *slăvita Biserică*, neavând *pată* sau *zbârcitură*, adică fiind *curată* şi *nevinovată*[380].

---

[380] Dacă îi privim curat, fără perversitate interioară pe oameni, îi privim adioma Miresii lui Hristos, adică cu acei ochi curaţi, nevinovaţi ai porumbelului.

Dumnezeiescul Augustin a format aici o nuanţă foarte specială, prin aceea că nu a spus, „cu ochii nevinovăţiei", ci „ai porumbelului".

Porumbelul e semnul curăţiei, al purităţii, al eleganţei şi maturităţii între oameni. *Atenţia faţă de oameni* trebuie să fie conexată *cu delicateţea* şi *curăţia gândurilor* faţă de ei.

A merge ca un porumbel printre oameni şi *ai privi cu ochii porumbelului* înseamnă *a privi lumea cu curăţia lui Hristos*, cu nevinovăţia pe care inima curată o are în raporturile sale cu lumea.

A privi lumea nu înseamnă *a o judeca*, ci *a o înţelege în adâncimile ei*, acolo unde *frumuseţea* şi *lucrarea lui Dumnezeu* sunt *prezente* şi *active*.

Capitolul al 20-lea

Mt. 7, 6. Despre tăinuirea lucrurilor care întrec puterea de înțelegere a auditoriului

67. Dar întrucât cuvântul „nevinovăţie” poate înşela[381] pe cineva, care este iubitor al ascultării poruncilor lui Dumnezeu şi, ca atare, unii ca aceştia să gândească greşit şi, în acelaşi timp, să se ascundă adevărul, drept pentru care ar fi greşit să se vorbească, în acelaşi timp, de *falsitate* şi, mai ales, în acest sens – prin dezvăluirea lucrurilor *care trebuie făcute* faţă de cele care sunt prezentate ca *nepotrivite* pentru *a fi făcute* – ei pot face *mai mult rău* decât dacă *le-ar ascunde* pe acelea *cu totul* şi *întotdeauna*.

De aceea şi El a adăugat, cu foarte mare dreptate: „Nu daţi câinilor cele care sunt sfinte, nici nu aruncaţi nestematele [382] înaintea porcilor, ca nu cumva ei să le zdrobească sub picioarele lor şi întorcându-se, să vă sfâşie şi pe voi” (Mt. 7, 6).

Pentru că Însuşi Domnul, deşi *nu a minţit niciodată*, ne-a arătat că El *a tăinuit adevăruri certe*, atunci când a zis: „Eu am multe lucruri ca să vi le spun, dar voi nu puteţi încă să le purtaţi” (In. 16, 12).

Şi Apostolul Pavel a zis, de asemenea: „Şi eu, fraţilor, nu am putut vorbi cu voi ca *unul duhovnicesc*, ci ca *unul trupesc*, căci voi sunteţi *prunci* (babes) întru Hristos.

Eu v-am hrănit *cu lapte*, şi nu *cu carne*. Pentru că până acum nu aţi fost capabili să purtaţi aceasta şi nici nu sunteţi încă capabili. Căci voi sunteţi încă *trupeşti*” (I Cor. 3, 1-2).

---

[381] Deruta.

[382] E vorba aici despre „pearls”. În limba engleză „pearl” înseamnă şi *perlă* sau *nestemată* dar şi *lacrimă*.

Această semnificaţie, în acelaşi timp, obiectivă şi subiectivă a lui „pearl” intră foarte fericit în înţelegerea textului dumnezeiesc, căci învăţătura noastră de credinţă e comoara şi fericirea noastră când oamenii o înţeleg şi o iubesc şi îşi schimbă viaţa potrivit ei dar e şi cea din cauza căreia plângem şi ne îndurerăm, atunci când vedem că nu e crezută şi înţeleasă drept.

Evanghelia lui Dumnezeu e *fericirea* şi *lacrima noastră* deopotrivă. Ea e lacrima noastră de bucurie, nestemata de suflet, care ne face să strălucim de lumină dumnezeiască dar și cea pentru care suferim multe și suntem discreditați și înjosiți în chip și fel.

Ce se înțelege prin: cele sfinte, nestemate, câini și porci

68. Aşa că, în această învăţătură, prin care suntem opriţi a da ceea *ce este sfânt* câinilor şi a arunca *nestematele* înaintea porcilor, noi trebuie să arătăm cu grijă ce se înţelege prin „sfânt”, ce anume se înţelege prin „nestemate”, ce se înţelege prin „câini” şi ce se înţelege prin „porci”.

Un lucru sfânt este orice lucru care este neevlavios *a fi pătat* şi *corupt*. A încerca să doreşti şi să comiţi această *crimă* înseamnă a te purta *ca un criminal*, deşi acest *lucru sfânt* va rămâne, prin natura lui, *inviolabil* şi *incoruptibil*.

Şi iarăşi, prin *nestemate* sunt înţelese orice fel de *lucruri duhovniceşti*, pe care noi se cuvine să le socotim deasupra tuturor marilor valori, atât pentru faptul că ele *au stat tăinuite în locuri ascunse* şi *au fost scoase acum din adâncuri*[383], cât şi pentru faptul că sunt găsite *în învelişul alegoriei*, ca unele care au fost aflate în cochiliile deschise.

Şi de aceea, noi trebuie să înţelegem în mod corect, că unul şi acelaşi lucru poate fi numit atât „sfânt”, cât şi „perlă”.

Însă primeşte numele de „sfânt” pentru o anume raţiune şi anume că acela se cuvine *să nu fie spurcat* şi se numeşte „perlă” pentru această raţiune, căci se cuvine *să nu fie dispreţuit*.

De aceea, fiecare dintre noi, care face acest lucru, se sileşte *să corupă* ceea ce nu doreşte să rămână *nestricat*.

Dar unul ca acesta dispreţuieşte ceea ce el gândeşte că e *de cinste* şi prin aceasta recunoaşte că a fost *mai prejos* decât acel lucru[384]. Şi de aceea, orice este *dispreţuit* s-a zis că este *călcat în picioare*.

---

[383] Se referă la *înțelegerile dumnezeiești*, pe care o exegeză luminată de Dumnezeu le pune în fața ochilor celor credincioși și, pe care, cei mai puțin credincioși sau care ne răstălmăcesc credința, le pot înțelege în mod defectuos.

[384] Dumnezeiescul Augustin atinge aici o caracteristică a comportamentului celui necredincios: el neagă, corupe, blasfemiază, alterează tocmai ceea ce el consideră *sfânt* şi *bun*.

Tinerii care scriu pe pereţi sloganuri împotriva Sfintei Biserici, ca cei care se declară „sataniști”, neagă ceea ce ştiu ei că e *cel mai sfânt* pentru noi.

Se pot vedea în acele desene şi sloganuri, slabele lor cunoştinţe despre credinţa ortodoxă şi despre teologia noastră. Tocmai în aceasta se manifestă satanismul lor: că ei neagă tocmai ceea ce consideră *a fi foarte bun* şi *sfânt* şi, prin aceasta, în mod implicit, recunosc că acelea sunt lucruri care *îi depășesc cu mult*.

Dispreţul e o profanare, o călcare în picioare a locurilor sfinte şi a obiectelor sfinţite şi care se folosesc în cultul dumnezeiesc. Folosindu-se Sfânta Cruce, „crucea întoarsă” cum spun ei, vor să arate că ei nu cred în Fiul lui Dumnezeu, Care s-a răstignit pentru noi, ci batjocoresc mântuirea lor şi a noastră, a tuturora. Vor să fie

Şi deci, întrucât asemenea *câinilor* se reped la acele lucruri, în sensul că le sfâşie în bucăţi şi nu fac nimic ca cele care sunt sfâşiate în bucăţi să rămână *în starea lor originară*, Domnul a spus: „nu daţi cele care sunt sfinte câinilor”.

Căci, pe de altă parte, acestea nu pot fi *sfâşiate în bucăţi* şi *stricate*, ci rămân *nestricate* şi de *neatins*. Deşi noi trebuie să gândim ce *este de dorit* să facă aceasta[385] acele mădulare, care în mod amar şi cu un duh foarte neprietenos de *împotrivire* şi, prin minciunile, lor se străduiesc, dacă ar fi posibil, *să distrugă adevărul*.

Căci *porcii*, deşi ei nu sunt precum *câinii*, care se aruncă asupra unul lucru cu colţii lor, totuşi, prin nesăbuinţa călcării în picioare, aduce *o spurcare* a acelora: „de aceea, nici nu aruncaţi nestematele înaintea porcilor, ca nu cumva ei să le zdrobească sub picioarele lor şi întorcându-se, să vă sfâşie şi pe voi”.

De aceea, noi nu putem să înţelegem în mod nepotrivit *câinii*, dacă se foloseşte aceasta ca *o marcare a asalturilor*[386] împotriva adevărului, dacă nu înţelegem şi *indiferenţa porcilor*.

69. Căci atunci când El a zis: „şi întorcându-se, să vă sfâşie pe voi”, nu a zis şi că ei, o să sfâşie *însăşi nestematele*.

Căci prin *călcarea lor în picioare* – atunci când ei se întorc ca să poată auzi *şi mai mult* – ei le sfâşie pe acela, fapt pentru care nestematele sunt aruncate înaintea celor care *le calcă în picioare*.

Pentru că voi nu veţi găsi, cu uşurinţă, *afară*[387], ceea ce place oamenilor. Însă puteți găsi pe unii, care pot avea aceeaşi purtare ca și cei care au călcat nestematele în

---

consideraţi insensibili, răi, luciferici, răzbunători, fără scrupule. Şi mulţi dintre ei sunt foarte tineri şi nici nu îşi dau seama, că ei luptă tocmai împotriva a ceea ce iubesc cel mai mult: liniştea, înţelegerea, iubirea, curăţia.

Convertiţii din spaţiul muzicii rock, mărturisesc acest lucru după ceea ce se pocăiesc. Bateristul de la *Nirvana* este monah la Sfântul Munte Athos. Mulţi tineri, foşti rockeri, sunt acum fiii credincioşi şi smeriţi ai Bisericii.

În concluzie: negi numai ceea ce te depăşeşte, din orgoliul că tu nu poţi fi sau nu vrei să fii în stare de acea viaţă pe care o negi.

Tinerii care îşi bat joc de monahi şi de preoţi şi îi numesc, în masă, „homosexuali” sau „fătălăi” le e frică de gândul, că dacă ar fi ca ei nu ar mai putea să-şi sature poftele cu cine vor. Îi atacă verbal pe ceilalţi, pentru că ei nu se simt în stare de atâta înfrânare ca aceia. Ei neagă tocmai ce îi depăşeşte şi, în secret, admiră de fapt.

[385] Adică *să nu profaneze*.

[386] *Răutăcioase* şi *necredincioase* împotriva adevărului.

[387] Printre cei care sunt *în afara Sfintei Biserici*.

picioare, adică pe cei care dispreţuiesc lucrurile dumnezeieşti, a căror descoperire este rezultatul unei *munci mărețe*.

Dar în ceea ce priveşte pe acela care învaţă asemenea oameni, eu nu văd cum ar putea *scăpa* de ei, dacă e *rupt în bucăţi* din cauza mâniei şi a furiei lor.

Şi mai mult decât atât, [trebuie să subliniem faptul, că] ambele animale sunt *necurate*, adică atât *câinii* cât şi *porcii*. Fapt pentru care noi trebuie să ne păzim, mai degrabă, de orice poate fi început de acela, care nu primeşte învăţătura. Căci e mai bine ca el să caute ceea ce este *tainic*, decât *să atace* sau *să desconsidere* ceea ce este *descoperit*.

Păgânii și ereticii sunt conduși de ură și de dispreț în aversiunea lor față de dreapta învățătură a Bisericii

Căci, în definitiv, nu există nicio altă cauză, datorită căreia aceştia să nu poată accepta acele lucruri, care sunt *dezvăluite* şi *importante*, decât din cauza *urii* şi a *dispreţului*, unul dintre ele fiind numele dat *câinilor* iar celălalt *porcilor*.

Şi toate aceste *profanări* sunt născute din *dragostea de lucrurile trecătoare*, adică din dragostea pentru această lume, de care nouă ni se porunceşte *să scăpăm*, în sensul că noi trebuie să fim capabili de *a fi curaţi*.

De aceea, omul care doreşte să aibă *o inimă curată* şi *simplă* nu se cuvine să se arate el însuşi cu *o reputaţie ruşinoasă*, dacă tăinuieşte orice lucru din el, care este *nepotrivit* ca să fie primit de către alţii.

Însă nici nu trebuie să presupunem din această cauză, că îi este permis *să mintă*: pentru că nu îi este permis să facă asta. Căci atunci când adevărul este *ascuns*, minciuna este *desăvârşită*.

Aşa că, paşii care au fost făcuţi mai întâi, prin care obstacolele au fost împiedicate şi care au prevenit primirea lor trebuie să fie schimbaţi.

Căci, cu siguranţă, dacă *pângărirea* este raţiunea pentru care el nu a primit acestea, atunci trebuie să se curăţească fie *prin cuvânt*, fie *prin faptă*. Căci trebuie să le îndepărtăm de la noi pe cât e posibil să o facem.

70. Şi de aceea, mai departe, când Domnul nostru va fi înţeles ca Acela care are *adevăratele porunci* – ceea ce mulţi dintre cei care au fost prezenţi acolo *nu acceptau*, fie *din împotrivire* sau *din dispreţ* – El nu va mai fi înţeles ca Acela care *a dat cele sfinte câinilor* sau că *a aruncat nestematele înaintea porcilor*.

Pentru că El nu dăduse acele lucruri acelora, care *nu erau capabili* să le primească pe ele, ci celor care erau *capabili* şi care fuseseră, în acelaşi timp, *prezenţi*.

Pe când aceia, care nu s-au întâlnit cu El *din neglijenţă*, au făcut aceasta din cauza necurăţiei lor. Şi când ispititorii Îi puneau întrebări şi El le răspundea lor, deşi ei nu puteau avea niciun câştig din cele zise, cu toate acestea, ei nu puteau să spere *prea mult* la urmările propriei lor *otrăvi interioare*[388], mai degrabă decât a fi plini de *mâncarea Lui*[389], deşi alţii, care erau capabili să primească învăţătura Lui, le ascultau pe acelea[390] cu câştig de multe lucruri, deşi rezultau din împotrivirea creată de cealaltă parte[391].

Cum trebuie să ne comportăm cu cei care ne pun întrebări ispititoare

Şi eu spun acestea, ca nu cumva vreunul, poate, când el *nu este capabil* să răspundă unuia care i-a pus o întrebare, să pară că *se scuză*, dacă motivează că nu vrea să dea *ceea ce este sfânt* câinilor sau *nestematele* înaintea porcilor.

Căci cel care cunoaşte *ce răspuns trebuie să dea*, chiar şi numai *din drag de alţii*, va face ca în mintea acelora

---

[388] Fariseii şi saducheii, cărturarii şi iscoadele marilor preoţi nu aşteptau de la Domnul *răspunsuri sfinte*, ci aşteptau *răspunsuri pe măsura mojiciei* şi *a răutăţii lor interioare*.
Ei ştiau că vin cu ispitire. Pe ei nu îi interesa adevărul, sfinţenia, ci vroiau *să Îl prindă în cuvânt*. Ei nu se aşteptau, cu alte cuvinte, la răspunsurile dumnezeieşti pe care le primea de la El. Ei rămâneau surprinşi de *puterea cuvintelor Lui* şi de *nevinovăţia Lui*. El le întrecea toate aşteptările de fiecare dată.
[389] *Mâncarea* pe care o primim de la Dumnezeu e *adevărul* şi *sfinţenia* cuvintelor Sale.
[390] Cuvintele Sale dumnezeieşti.
[391] Cei ascultători primeau *bucurie* şi *har preadumnezeiesc* tocmai din răspunsurile provocate de ispititorii mârşavi, răi la suflet.

să dispară *înălţarea*, dacă ei cred că întrebările lor *nu pot avea un răspuns*.

Şi spun aceasta în legătură cu toate chestiunile care sunt *folositoare* şi care aparţin *învăţăturii mântuitoare*[392].

Pentru că la multe lucruri, care pot fi *subiecte de batjocură* din partea oamenilor leneşi, [explicaţiile] sunt *nefolositoare* şi *deşarte* şi adesea *dureroase*, pentru cel care le dă indiferent *de ce lucruri* trebuie să fie spuse.

Însă este un lucru foarte important, care trebuie ridicat şi faţă de care trebuie să se dea multe explicaţii, în sensul că aceste lucruri se cuvine să nu formeze *obiectul unei batjocuri*.

De aceea, în legătură cu acele lucruri care sunt *folositoare*, noi se cuvine să dăm oricând un răspuns celor care ne întreabă, după cum şi Domnul a răspuns, când saducheii L-au întrebat pe El despre *femeia care a avut şapte bărbaţi a căruia dintre ei va fi* [Mt. 22, 24-28].

Şi El a răspuns, că *la înviere nu vor mai fi căsătoriţi şi nici nu se va mai da în căsătorie, ci vor fi ca Îngerii din ceruri* [Mt. 22, 30].

Dar oricând cineva întreabă ceva și așteaptă la întrebarea sa un răspuns, trebuie întrebat *despre cele care întreabă*.

Însă dacă va refuza să facă vreo declaraţie, aceasta nu trebuie să pară celor care sunt prezenţi ca ceva *incorect*, dacă el însuşi nu va vrea să audă ceva despre chestiunea pentru care a fost întrebat[393].

Pentru că aceia care i-au pus întrebarea, ispitindu-L, despre tributul care trebuia plătit, au fost întrebaţi de El o

---

[392] Cu alte cuvinte, când omul ispititor ne întreabă ceva, chiar dacă ştim, chiar dacă nu ştim, nu trebuie să-i dăm apă la moară dându-i detalii, răspunsuri detaliate, pentru că acestea *nu-i folosesc la nimic*.

Dacă cineva cultivat, cunoscător, nu îi răspunde după cum vrea el, acesta poate ajunge şi la concluzia, că aceste întrebări sunt *stupide* şi tocmai de aceea *nu primeşte răspuns pentru ele*.

Chestiunile de credinţă şi de morală nu trebuie să se transforme într-un teatru pentru toţi gură-cască din târg, ci ele trebuie *tratate cu seriozitate* şi faţă de cei care le receptează ca atare.

[393] La întrebarea cuiva putem şi noi să îl întrebăm despre *motivul* pentru care ne întreabă. Dar dacă ne întreabă ceva iar pe noi nu ne interesează ce *motiv* are întrebarea lui şi dacă ştim răspunsul şi i-l spunem, iarăşi procedăm bine.

Întrebarea legitimizează o întrebare venită din partea noastră. Dar asta nu înseamnă că o întrebare care ni se pune atrage, în schimb, *un întreg rechizitoriu* al celui care ne întreabă venit din partea noastră.

Delicateţea trebuie *să caracterizeze* relaţiile dintre oameni. Răspundem nu numai *la ceea ce ştim*, dar trebuie să răspundem şi *cu tonul* şi *cu expresia feţei care trebuie*, care se cuvine locului şi persoanei care ne întreabă.

altă întrebare, adică despre imaginea care este pe monedă şi pe care a adus-o în faţa lor.

Şi fiindcă ei i-au răspuns ceea ce ei Îl întrebaseră pe El, că moneda poartă imaginea Cezarului, ei au primit *un fel de răspuns de la ei înşişi* în legătură cu acea întrebare pe care o puseseră Domnului.

Şi în acord cu răspunsul venit din partea lor, El a tras această concluzie: „De aceea daţi Cezarului lucrurile care sunt ale Cezarului şi lui Dumnezeu lucrurile care sunt ale lui Dumnezeu" (Mt. 22, 21; Mc. 12, 17; Lc. 20, 25 / Rom. 13, 7)

Când, altă dată, mai marele preoţilor şi bătrânii poporului L-au întrebat *cu ce autoritate* face El acele lucruri, El i-a întrebat despre *botezul lui Ioan*.

Şi când ei nu au vrut să dea un răspuns care să vorbească împotriva lor înşişi şi nu au îndrăznit să zică nimic rău despre Ioan, de aceea şi El a răspuns celor care îl priveau: „Nici Eu nu vă spun vouă cu ce *autoritate* fac aceste lucruri" (Lc. 20, 8); refuz care a părut *mult mai corect* în faţa celor care Îl priveau. Căci ei au trecut cu vederea ceea ce ei cunoşteau, dar nu au dorit să spună acest lucru.

Şi, într-adevăr, a fost drept ca ei, care doreau să aibă un răspuns la ceea ce au întrebat, să fie ei înşişi întrebaţi mai întâi, ca să poată răspunde la propria lor întrebare.

Şi chiar dacă ei nu au făcut aceasta, şi-au dat, cu adevărat, un răspuns lor înşişi. Pentru că ei înşişi trimiseseră către Ioan, întrebându-l *cine este el* [In. 1, 19].

Sau, mai degrabă, ei înşişi, fiind preoţi şi leviţi, au fost trimişi, presupunând că *el era adevăratul Hristos*[394].

Însă acela a spus că *nu e el* şi a dat înaintea lor o mărturie *despre Domnul* [In. 1, 20]: o mărturie prin care, dacă ei alegeau să facă *o mărturisire*, ei puteau să se înveţe pe ei înşişi referitor la *ce autoritate are Hristos*, pentru ca să facă acele lucruri.

Şi Acesta ignorând răspunsul lor, a făcut aceasta, pentru ca aceia să nu găsească *o cale pentru a calomnia*.

---

[394] Se referă la Sfântul Ioan Botezătorul.

Capitolul al 21-lea

Finalul discuției despre „ceea ce este sfânt” și „nestemate”

71. Astfel că, porunca a fost dată ca *ceea ce este sfânt* să nu fie dat câinilor şi *nestematele* să nu fie aruncate înaintea porcilor, pentru a se putea *distinge* între aceste lucruri. Iar prin ceea ce s-a spus, s-a ținut cont de propria lor *neştiinţă* şi *slăbiciune*. Pentru că auzind cineva o poruncă ca aceasta îl va face să nu dea *ceea ce a simţit* dar încă *nu a primit deplin*. Căci este diferenţă între *lucru* şi *ceea ce se poate zice*.

Căci ce *lucru sfânt* îmi veţi interzice ca să nu-l dau *câinilor* şi ce *nestemate* mă opriţi să nu le arunc *înaintea porcilor*, când eu încă n-am văzut şi încă nu posed astfel de lucruri?

Mt. 7, 7-8. Putem împlini poruncile lui Dumnezeu. Mai întîi trebuie să cerem de la Dumnezeu și apoi să căutăm

De aceea, *cel mai mare câştig* este arătat în cele pe care Domnul le-a adăugat: „Cereţi şi veţi primi; căutaţi şi veţi găsi; bateţi şi vi se va deschide. Pentru că oricine cere primeşte şi cel care caută găseşte şi celui care bate i se va deschide” (Mt. 7, 7-8).

Întrebările referitoare la obţinerea prin *glasul rugăciunii* şi *tăria minţii* nu vor să spună, decât că noi putem fi în stare de îndeplinirea acelor datorii care ne sunt poruncite.

În al doilea rând, căutarea se referă la *găsirea adevărului*. Pentru că, pe cât este de *binecuvântată* viaţa ta, pe atât este o bogăţie *de fapte* şi *cunoaşter*e, faptele dorind să fie prin ele însele o infuzare de putere, pe când contemplaţia doreşte ca aceste lucruri să fie făcute în mod curat.

De aceea, în primul rând, trebuie să ceri şi, numai în al doilea rând, să cauţi[395]. Căci, în primul caz, cineva *poate primi*, pe când, în al doilea, *poate găsi*.

Dar *cunoaşterea* în această viaţă aparţine, mai degrabă, *căii*, decât *posesiei însăşi*. Căci oricine a găsit adevărul *pe cale*, va găsi şi *posesia însăşi a lui*, căci, oricui i se deschide, dacă bate[396].

Trebuie să cerem, să căutăm și să batem la ușa milei lui Dumnezeu. Parabola celui beteag la picioare

72. Căci sunt una după alta aceste trei lucruri, adică *cererea*, *căutarea* şi *baterea* [în uşa milei lui Dumnezeu].

Şi poate să fie înţelese şi mai clar, dacă presupunem, spre exemplu, cazul unui om beteag la picioare, care nu poate merge.

În primul rând el cere să fie vindecat şi întărit încât să poată merge; lucru care se referă la cuvintele Domnului: „cereţi”.

Dar ce avantaj este acesta acum, ca el *să fie în stare să meargă* sau *să alerge*, dacă *merge aiurea*, pe căi greşite?

Căci trebuie, de aceea, un al doilea lucru: ca el *să găsească calea*, care duce la locul unde vrea să ajungă.

Şi când el *reţine acea cale* şi *ajunge foarte bine* la locul unde el doreşte să poposească, dacă el găseşte acolo închis, nu-i va fi de niciun folos faptul că *e în stare să meargă* sau că *a călătorit* până aici şi a ajuns, numai dacă *i se şi deschide lui*. De aceea, expresia ultimă se referă la cuvintele: „bateţi”.

Dumnezeu își împlinește întotdeauna făgăduințele

---

[395] Mai întâi, trebuie *să ne rugăm* pentru un lucru şi numai după aceea *să îl căutăm*. Dacă e *un lucru bun*, *ne putem ruga* pentru el. Şi îl putem primi, dacă vrea Dumnezeu.
Dar dacă e un lucru rău, nu ne putem ruga pentru el sau chiar dacă ne rugăm, rugăciunea noastră e *o nebunie* în faţa lui Dumnezeu, pentru că venim să cerem de la El lucruri pe care El ne învaţă ca *să le scoatem* din viaţa noastră. Dimensiunea evanghelică a împlinirii noastre este formată din *rugăciune*, *primire*, *descoperire*.

[396] Dacă stăruie în rugăciune, după cum cineva stăruie să îi deschizi uşa, bătând în uşă.

73. Mai mult, mare nădejde ne-a fost dată şi ne este dată, prin aceea că El *nu ne dezamăgeşte* când ne făgăduiește ceva.

Căci: „oricine cere primeşte şi cel care caută găseşte şi celui care bate i se va deschide".

Trebuie să stăruim în rugăciune și în învățarea binelui

Căci este nevoie *de stăruinţă*, în sensul că noi putem primi ceva *numai dacă cerem*, şi găsim ceva *numai dacă căutăm* şi *numai dacă ciocănim [în uşă]* ni se va deschide.

Acum, dacă El a vorbit despre păsările cerului şi despre crinii câmpului, noi nu trebuie să deznădăjduim pentru mâncarea şi îmbrăcămintea care ne trebuie, ci nădejdea noastră trebuie să se ridice de la *cele mai mici lucruri* la *cele mai mare lucruri*[397].

Mt. 7, 9-11. Cei răi fac lucruri bune doar pentru viața aceasta

Căci în pasajul următor găsim: „Sau cine este omul acela dintre voi", zice El, „care, dacă fiul său îi cere *pâine*, el să-i dea lui *o piatră*? Sau, dacă îi cere *un peşte*, să-i de-a lui *un şarpe*? Deci dacă voi, *răi* fiind, ştiţi cum să daţi *daruri bune*[398] copiilor voştri, cu cât mai mult vă va da Tatăl vostru, Care este în ceruri, *daruri bune*, celor care Îi cer Lui?" (Mt. 7, 9-11).

Cum dau însă cei *răi*, daruri *bune*? Căci El îi numeşte „răi" pe aceia care sunt *iubitori ai acestei lumi* şi *păcătoşi*.

---

[397] Trebuie să creştem în nădejde. Dacă până mai ieri vroiam să vedem că *ne împlinim trupeşte*, că avem ce mânca şi Dumnezeu ne-a dat de toate şi mai mult decât noi doream, astăzi trebuie să avem *o nădejde mult mai înaltă*, căutând la cele cereşti mai mult, la cele duhovniceşti, decât la lucrurile trecătoare.
Providenţierea noastră de către Dumnezeu e cea care ne face *să creştem în nădejde*. *Nădejdea* devine *o aşteptare fără îndoială* la mila şi iubirea lui Dumnezeu.

[398] Dacă în ed. BOR 1988 avem: „ştiţi să daţi daruri bune", acest „cum" (how), pe care îl găsim în textul american, vrea să ne spună, că nu numai că *ştiţi ce să daţi*, ci şi *cum să daţi*, în sensul că *ştiţi ceea ce vor să primească fiii voştri*. Şi concluzia logică: dacă ştia evreul *cum* să dea *daruri bune*, cum să nu ştie creştinul *ce să dea* şi *cum să dea* daruri bune celorlalţi?

Căci, pe drept, *lucrurile bune* sunt numite „bune” în acord cu sentimentele acelora [care le fac], fiindcă ei socotesc acelea ca fiind *lucruri bune*. Şi, deşi în ele însele sunt lucruri, acele lucruri sunt *bune*, dar *pentru acum*[399] şi *legate de această viaţă trecătoare*.

Milostenia e dăruire din darurile lui Dumnezeu

Însă oricine e *rău* dă şi *acelora*, dar *nu îşi dă şi lui însuşi*. Pentru că *al Domnului este pământul şi plinirea lui* [Ps. 23, 1], a Celui care a făcut cerul şi pământul, marea şi toate cele care sunt întru dânsa.

Şi de aceea, cu atât mai mult socotesc că există pentru acest lucru *nădejde*, căci Dumnezeu ne va da lucruri bune atunci când Îi vom cere Lui şi că noi nu vom putea fi dezamăgiţi, căci nu ne va da un lucru în schimbul altuia, când noi îi vom cere ceva Lui.

Şi astfel, deşi noi suntem *răi*, cunoaştem însă modul *cum să dăm* celor care ne cer aceasta? Căci noi nu-i păcălim pe copiii noştri. Şi orice lucru bun pe care noi îl dăm nu îl dăm pentru că e *al nostru*, ci pentru că e *al Lui*[400].

---

[399] Pentru viaţa terestră.

[400] Orice lucru bun pe care îl facem, îl facem din cele pe care le primim din partea bunătății lui Dumnezeu. Noi dăm din *ale Sale* şi pentru ca El *să Se slăvească întru noi*. *Bunătatea lui Dumnezeu* angajează *bunătatea noastră*.

Milostenia e *o învăţare* din milostivirea lui Dumnezeu pentru noi, o bogăţie din bogăţia lui Dumnezeu. Dacă primim trebuie să dăm. Dacă primim dragoste trebuie dă dăm dragoste, să împărţim dragostea inimii noastre tuturora.

Durere mare e când înţelegem că nu putem să îi ajutăm pe toţi la propriu, când vedem că nu putem schimba viaţa tuturora. Pentru cei pe care nu-i putem ajuta cu ceva, ne rugăm ca Dumnezeu să îi schimbe, să le schimbe viaţa şi inima.

Capitolul al 22-lea

Faptele bune sunt urmări ale curățirii și simplificării inimii. Mt. 7, 12

74. Mai mult, o putere şi o vigoare reale, pentru ca să poţi să călătoreşti singur pe calea înţelepciunii, se leagă de *faptele bune*, care sunt făcute ca urmare a curăţirii şi simplificării inimii.

Despre acest subiect ne-a vorbit Domnul, atunci când a continuat predica şi a tras următoarele concluzii: „De aceea, toate lucrurile *bune* pe care *orice om*[401] voiţi să vi le facă vouă, faceţi şi voi asemenea, pentru că aceasta este Legea şi Prorocii" (Mt. 7, 12) [402].

Mt. 7, 12 în traducerile grecești

În manuscrisele greceşti găsim acest pasaj mult mai redus: „De aceea, toate lucrurile pe care voiţi să vi le facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi lor".

---

[401] Se accentuează aici. Faceţi altora, fără discriminare, ceea ce aşteptaţi să vă facă toţi. Dacă aşteptaţi de la alţii respect, dragoste, sinceritate etc., dacă aşteptaţi de la toţi şi de la fiecare în parte toate acestea şi altele mult mai multe, atunci comportaţi-vă faţă de toţi, fără discriminare, la fel cum aşteptaţi să se comporte şi ei faţă de voi. *Regula de aur* a moralei creştine – cum e numit acest verset – face inadecvate toate „drepturile omului" legiferate de statele moderne.
Când acorzi tuturor atenţie ca propriei tale persoane, ceilalţi sunt văzuţi ca *fraţi* ai tăi, ca *iubiţi* ai tăi, ca *mădulare* ale tale. Nu e de folos o lege prin care să primim drepturi, când drepturile ne sunt date de dragostea dintre noi sau când dragostea dintre noi recunoaşte că fiecare are *nevoile lui*, adică *drepturi*. Când fiecare iubeşte pe fiecare nu trebuie să mai spui, că *omul trebuie să fie liber*, pentru că iubirea e cadrul celei mai largi şi autentice *libertăţi*.
Dreptul la sănătate, la proprietate, la studiu sunt realităţi pe care nu le contestă dragostea şi comuniunea. Nimeni care doreşte să îşi sfinţească viaţa nu se gândeşte să îi ia gâtul vecinului sau să îi otrăvească fântâna. Nimeni care e om al pocăinţei nu se gândeşte să facă rău, ci numai bine celor de lângă ei.
Când *frăţietatea creştină* a fost scoasă în afara normelor cotidiene şi s-a introdus *impersonalismul* relaţiilor dintre oameni, statul nu a mai ştiut să-i facă pe toţi să se simtă *bine* între ei. Acum, la nivelul legilor statutului, nici nu se mai gândeşte că ar putea exista *un liant* între oameni fără forţele de ordine şi fără legi judiciare.
Dacă Ortodoxia ar fi trăită de către oameni, statul ar deveni *o mare familie unită* şi *puternică*, o lume a sfinţeniei. Nu consideraţi acest lucru o utopie! Dacă s-ar ajunge la acest lucru, cu harul lui Dumnezeu, aţi vedea că se poate…

[402] *Binele* şi *dreptatea* sunt cele pe care le-au cerut Legea şi Sfinţii lui Dumnezeu dintotdeauna. *Sfinţenia personală* şi *sfinţenia în relaţiile dintre oameni* e ţelul propovăduirii ortodoxe.

Şi gândesc că cuvântul „bune” a fost adăugat de latini pentru a face cuvântul mai clar. Pentru că gândul care îmi trece prin minte e acela că, dacă cineva doreşte ca să i se facă ceva rău şi se leagă de cele care se spun aici, atunci în acest caz, dacă cineva doreşte să provoace pe cineva ca să bea mult şi dă peste cap multe pahare şi primul face această petrecere pentru că doreşte să facă aceasta el însuşi, atunci este ridicolă situaţia, în care el ar spune că *a împlinit*, prin ce a făcut, această sfătuire.

De aceea, întrucât ei au fost sub înrâurirea acestui gând, presupun că acest cuvânt a fost adăugat tocmai pentru *a face clară* această chestiune.

Fiindcă în cuvântul Său: „De aceea, toate lucrurile pe care voiţi să vi le facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi lor” a fost inserat cuvântul „bune”.

Dar dacă această [frază] este *fără adaos* în manuscrisele greceşti, deşi se cuvine ca ei *să le corecteze*, cine va avea îndrăzneală să facă acest lucru?

De aceea trebuie să înţelegem că fraza este completă şi cu totul desăvârşită, chiar şi dacă acest cuvânt nu este adăugat[403]. Pentru că în frază se foloseşte: „orice voiţi”, care se cuvine să fie înţeles nu *cu sensul obişnuit* şi *la întâmplare*, ci *într-un sens strict*.

Adevărata voință coincide cu binele. Cuvintele cu înțeles strict din Scriptură

Pentru că nu există *voinţă* în *afară binelui*[404] şi prin urmare, faptele rele şi duşmănoase, plăcerea, în exprimare mult mai concretă, nu este voinţă [adevărată].

Şi Scriptura nu vorbeşte întotdeauna într-un sens strict, ci numai acolo unde e necesar acest lucru, fapt pentru care autorii ei păstrează un asemenea *cuvânt desăvârşit* cu *un înţeles strict*. Căci ei nu permit să fie înţeles acolo orice altceva.

---

[403] Deşi Dumnezeiescul Augustin e acuzat adesea de unii teologi ortodocşi că *a schimbat dreapta credinţă*, că a deformat-o, aici se vede cum el nu îndrăzneşte să corecteze mesajul unui manuscris grecesc al Sfintei Scripturi, deşi varianta lui e mult mai clară din punct de vedere *al sensului* ce trebuie dedus.

[404] O exprimare foarte ortodoxă: nu există voinţă liberă, *corectă*, în afara binelui. Numai când vreau binele, gândesc şi simt bine. Fără bine, fără a avea binele drept împlinire în viaţă, voinţa mea e una strâmbă, deformată de patimi.

Mt. 7, 12 implică, deopotrivă, iubirea de Dumnezeu și de oameni

75. Mai mult, acest cuvânt *pare a se referi* la *dragostea pentru aproapele nostru* dar nu şi la *dragostea de Dumnezeu*, crezându-se că în acest pasaj Domnul ne-a spus, că există în acestea două porunci, care „împlinesc toată Legea şi Prorocii".

Iar dacă El a zis: „toate lucrurile pe care voiţi să vi le facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi lor", în această zicere El a vrut să îmbrăţişeze *ambele porunci*, pentru că a vrut să spună, mai degrabă, că oricine doreşte aceasta, atunci să iubească şi *pe Dumnezeu* şi *pe oameni*.

Şi de aceea, când aceste cuvinte au fost zise lor, ca cel care doreşte să facă acestea pentru sine, atunci să facă *pentru alţii* ca *pentru sine*, aceasta, cu siguranţă, că a vrut să fie echivalente cu cele două porunci, adică să Îl iubim pe Dumnezeu dar şi pe oameni.

Însă când aceasta este zisă, cu precădere, pentru oameni – „De aceea toate lucrurile, pe care orice om voiţi să vi le facă vouă, faceţi şi voi asemenea" – pare-se că nimic altceva nu înseamnă, decât: „Să-l iubiţi pe aproapele vostru ca pe voi înşivă".

Cele două porunci împlinesc toată prorocia

Însă trebuie să fim mult mai atenţi la cele pe care El le-a adăugat aici: „pentru că aceasta este Legea şi Prorocii".

Şi astfel, în cazul acestor porunci, El nu a zis numai „împlinesc Legea şi Prorocii", ci a adăugat: „toată Legea şi Prorocii", ceea ce înseamnă *toată prorocia*.

Însă nu a făcut această adăugire aici, ci Domnul a păstrat-o pentru alt cuvânt, pentru ca să facă referire la dragostea de Dumnezeu.

Raportarea la sine și la aproapele

Astfel, aici, întrucât urma acelor cuvinte cu referire la *o inimă simplă*[405] şi pentru a fi *o probă de temut* pentru

[405] Nesofisticată de păcat.

fiecare om, care are o inima perversă, în faţa acelora unde poţi să îţi ascunzi inima, adică *în faţa oamenilor*, trebuia să se dea un îndemn cu mare cinste, ca, de altfel, aidoma tuturor lucrurilor care au fost date.

Pentru că nu există aproape niciunul, care să-şi dorească să aibă o inimă perversă *faţă de sine însuşi*[406].

După cum, la fel, niciunul nu poate da *ceva pe deasupra* unui confrate cu *o inimă simplă*[407]. Asta numai dacă îi dă acestuia nu ceva care se aşteaptă de la *darurile trupeşti*, ci ceea ce se face cu acea intenţie, despre care noi am discutat îndeajuns de mult, când am vorbit de *ochiul care este curat*.

Despre curățirea ochilor inimii

76. Căci ochiul fiind curăţit şi făcându-se simplu, va fi altul şi, mai ales, va fi propriu ca să poarte şi să contemple în sine însuşi lumina interioară[408]. Căci ochii de aici sunt *ochii inimii*.

Adevărata raportare la faptele bune și la mulțumirile venite din partea altora

Acum însă, un astfel de ochi este în fiinţa celui care (în sensul că faptele lui pot fi *cu adevărat bune*), nu face din acestea *un ţel*, adică *din faptele lui bune*[409], pentru ca să placă prin acestea lumii.

Dar totuşi, dacă se întorc ca *mulţumiri* venite din partea lor, el le primeşte pe acestea, ţinând, mai degrabă, la

---

[406] Omul, în general, e pervers cu altul, e făţarnic cu altul, dar nu şi faţă de sine, căci el ştie cine este de fapt. Imaginea falsă e vândută altora, nu şi lui însuşi.

[407] Cu alte cuvinte, celui virtuos nu poţi să-i dai, din afară, ceva *mai frumos* decât virtutea pe care o creşte harul dumnezeiesc în el, prin eforturile sale constante de curăţire de patimi şi de luminare dumnezeiască.

[408] Găsesc aici o evidenţă voalată, să zicem, a experienţei extatice. Dumnezeiescul Augustin ştia, din experienţă, că vederea harului dumnezeiesc este o vedere a inimii curate. Rămâne deschisă urmărirea acestui aspect şi în celelalte cărţi ale sale.

[409] F*aptele bune* nu sunt *un ţel prin ele însele*, ci *un mijloc de curăţire de patimi* şi de *apropiere* şi de *iubire* a lui Dumnezeu şi a oamenilor. Şi dacă le facem, suntem lăudaţi de oameni, de unii oameni. Însă nu trebuie să socotim că ne-a lăudat *pentru noi înşine*, ci că a lăudat în noi *pe Dumnezeu*, Cel care ne-a şi ajutat să facem acele *fapte bune*.

mântuirea lor şi la *slăvirea lui Dumnezeu* şi nu la *o goală laudă de sine*.

Și nici nu face aceasta! Pentru că trebuie să facă binele pentru ca să-şi mântuiască aproapele, cu scopul de a câştiga prin acestea lucruri, care sunt necesare pentru a trece prin această viaţă de acum. Și nici nu condamnă în pripă intenţia omului şi doreşte ca această acţiune să nu fie privită ca având vreo *intenţie [părtinitoare]* şi doreşte ca ea să fi fost făcută astfel.

Şi orice *bunătate* pe care el o arată unui om, el o arată aceluia cu aceeaşi intenţie cu care doreşte ca şi acela să o arată lui, ca sieşi, adică fără a aştepta de la el *vreun avantaj trupesc*[410].

Şi numai aşa inima va fi *simplă* şi *curată* şi aceea pe care Dumnezeu *o caută* la noi, atunci când spune: „Fericiţi sunt cei curaţi cu inima, pentru că aceia vor vedea pe Dumnezeu".

[410] Dacă omul de azi vrea să redevină *om* trebuie să se reîntoarcă la faptele de generozitate firească faţă de alţii, fără nicio urmă de parvenire sau fără vreun interes meschin. Bunătatea şi încrederea sunt *fireşti* între oamenii care se iubesc şi se respectă. Bunătatea faţă de cineva nu trebuie să fie *interesată*, pentru că bunătatea e *o revărsare a inimii*, a frumuseţii inimii şi nu *o dejecţie* a interesului meschin şi pătimaş.

Capitolul al 23-lea

Despre înțelepciunea dumnezeiască

77. Dar fiindcă aceasta [411] aparţine *celor puţini*, Domnul începe să vorbească despre *căutarea* şi *aflarea înţelepciunii*, care este *un copac al vieţii*.

Şi, cu adevărat, în căutarea aceasta pentru a îţi însuşi aceasta, adică pentru *a întrezări această înţelepciune*, un astfel de ochi te conduce, prin toate aceste lucruri discutate mai înainte despre această chestiune. Pentru că acolo se poate vedea cele despre *calea cea îngustă* şi *poarta cea strâmtă*.

Mt. 7, 13-14. Este grea viața cu Dumnezeu dar și ușoară în același timp, pentru că Dumnezeu ne întărește întru toate

Căci atunci când El a zis, în continuare: „Aşadar intraţi pe poarta cea strâmtă, pentru că *largă* este poarta şi *vagă*[412] este calea, care conduce la ruină, şi mulţi sunt cei care intră pe ea.

Fiindcă *strâmtă* este poarta şi *îngustă* e calea, care conduce la viaţă, şi puţini sunt cei care o află" (Mt. 7, 13-14), nu a spus acestea decât pentru următoarea raţiune: căci jugul Domnului este *aspru* sau povara Sa este *grea*.

Și pentru că puţini sunt doritorii care să-şi înceapă nevoinţele lor şi să le ducă până la sfârşit, a dat puţină încredere celor care se plâng, spunându-le:

---

[411] Vederea lui Dumnezeu.

[412] Am ales, în mod special, acest sens, pentru a arăta că această cale *lată* este o cale *vagă* din punct de vedere moral, foarte puţin definită şi de aceea tentantă pentru cei slabi. E vagă prietenia noastră, familia noastră, munca noastră, fără racordarea personală la Dumnezeu.
Tot acest păienjeniş de relaţii cu alţii e vag, rămâne în obscuritate, fără să ne precizăm clar poziţiile şi sentimentele, crezurile profunde şi direcţia eforturilor noastre.
Legea statului e *vagă* dacă nu se respectă dreptatea. Familia e o atmosferă ambiguă dacă inimile fiecărui membru al ei nu-şi precizează crezurile. Totul e vag, imprecis, pentru că se doreşte *o trăire în patimă*, în ascunzişul urât, umbros al prefăcătoriei.

„Veniţi la Mine, toţi cei care trudiţi şi Eu vă voi odihni pe voi. Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi de la Mine, pentru că Eu sunt bând şi umil cu inima. Căci jugul Meu este *uşor* şi povara mea este *uşoară*" (Mt. 11, 28-30).

Căci predică pe care o avem în faţă vorbeşte tocmai despre *începutul nevoinţei*: acela de a avea *o inimă umilă* şi *blândă*.

Şi acest jug *uşor* şi povară *uşoară*[413] sunt dispreţuite de mulţi şi doar puţini le doresc. Şi pentru aceştia [din urmă], calea devine *îngustă* pentru că ne conduce la viaţă şi e *strâmtă* poarta prin care ne facem intrarea.

---

[413] Aici e vorba de o „povară luminoasă", care aduce bucurii duhovniceşti.

Capitolul al 24-lea

Ereticii se declară „aleși” ai Domnului

78. De aceea, aici, cei care promit *o înţelepciune* şi *o cunoaştere a adevărului* sunt cei care nu o au şi, într-un mod evident, se feresc de ea, luptând împotriva ei. Căci îi putem da ca exemplu pe eretici, care, în mod continuu, se arată pe ei înşişi ca fiind *cei puţini*.

Şi deci, atunci când El a zis, că sun *puţini* care găsesc *poarta cea strâmtă* şi *calea cea îngustă*, imediat ei[414] se intitulează, în mod fals, astfel, sub pretextul că sunt *cei puţini*.

Mt. 7, 15-20. Îi cunoaștem pe oameni după fructele lor

Însă Domnul a adăugat imediat: „Feriţi-vă de falşii proroci, care vin la voi *îmbrăcaţi în oaie* dar, înăuntrul lor, ei sunt *lupi negrii*” (Mt. 7, 15).

Însă unii ca aceştia nu-l păcălesc pe cel cu *ochiul simplu*, care cunoaşte modul în care trebuie să distingem *copacul* după *fructele lui*.

Şi Domnul ne-a zis: „Aşadar, îi veţi cunoaşte pe ei după fructele lor” (Mt. 7, 16). După care El a adăugat asemănările: „Au doară culeg oamenii struguri din spini sau smochine din ciulini? Aşa că, orice pom bun scoate afară fructe bune, însă un pom rău scoate afară fructe rele.

Un pom bun nu poate scoate afară fructe rele şi nici nu poate un pom rău să scoată afară fructe bune. Şi orice pom care nu scoate afară fructe bune este doborât la pământ şi aruncat în foc. De aceea, după fructele lor îi veţi cunoaşte pe ei” (Mt. 7, 16-20).

O explicare eretică a celor „doi pomi” de la Mt. 7, 17. Prin aceasta se neagă atât convertirea cât și apostazia oamenilor

---

[414] Ereticii.

79. Şi în înţelegerea acestui pasaj, noi trebuie ca să fim cu mare pază împotriva greşelilor acelora, care judecând prin acestea de aici aceşti *doi pomi*, spun că există *două firi primare*, una care aparţine lui Dumnezeu iar alta care nici nu aparţine lui Dumnezeu şi nici nu izvorăşte din El.

Însă despre această greşeală[415] am discutat deja în alte cărţi ale noastre foarte cuprinzătoare şi dacă acestea sunt încă *foarte mici*, le voi discuta din nou.

Dar acum noi nu avem de arătat, decât că aceşti doi pomi din faţa noastră nu ne ajută pe noi.

În primul rând, fiindcă este evident că Domnul ne vorbeşte despre *oameni*. Căci oricine citeşte ce s-a spus mai înainte şi cele care urmează aici, se va minuna de orbirea acelora.

În al doilea rând, ei fixându-şi atenţia asupra a ceea ce s-a zis, adică: „Un pom bun nu poate scoate afară fructe rele şi nici nu poate un pom rău să scoată afară fructe bune", gândesc că nici nu se poate întâmpla, ca un *suflet rău* să fie *prefăcut* în ceva *mai bun* şi nici *unul bun* în *ceva mai rău*. Pentru că, spun ei, s-a zis: *un pom bun* nu poate deveni *rău* şi nici *unul rău*, nu poate *deveni bun*[416].

Însă s-a zis: „Un *pom bun* nu poate scoate afară *fructe rele* şi nici nu poate *un pom rău* să scoată afară *fructe bune*".

Şi pentru că, cu siguranţă, *pomul* este *sufletul însuşi*, adică *omul însuşi* iar *fructele* sunt *lucrările omului*, de aceea *un om rău* nu poate săvârşi *fapte bune* şi niciun *om bun*, *fapte rele*. Dar dacă *un om rău* doreşte să facă *lucruri bune*, atunci să-l lăsăm pe el să devină *om bun*.

Căci Domnul Însuşi a zis, în următorul verset, explicând şi mai evident: „fie face *roade bune*, fie face *fapte rele*". Dar dacă Domnul, în mod figurat, a prezentat cele *două firi* ca *două situaţii aparte*, prin acei *doi pomi* sau prin „face" nu ne-a spus aceasta. Însă care fii ai oamenilor pot face *o fire [nouă]*?

---

[415] Dogmatică.

[416] După cum se poate observa, aceşti eretici, adică *maniheii* şi *pelagienii*, împotriva cărora Dumnezeiescul Augustin a scris, considerau fiinţa umană *incapabilă de schimbare*. Ei negau dinamismul divino-uman al despătimirii şi pledau pentru un imobilism voliţional genetic.

Omul, pentru ei, era ori *bun*, ori *rău*, ceea ce duce la o consecinţă *logic*ă, dar *neadevărată*, a naşterii unora *răi* iar a altora *buni*, în acord cu *predestinaţia autoritativă* şi *discreţionară* pe care o găsim la Jean Calvin.

Despre convertirea oamenilor. Analogia cu transformarea zăpezii în căldură/apă fiartă

Căci în acest pasaj, când El a făcut menţiune despre *cei doi pomi*, El a adăugat: „Voi, făţarnicilor, cum puteţi voi, *răi* fiind, să vorbiţi despre *lucrurile bune*?”.

De aceea, dacă mult timp cineva este *rău*, el nu poate scoate afară *fructe bune*. Căci dacă el scoate la lumină *fructe bune* înseamnă că *nu este de mult timp rău*.

Căci poate să se zică foarte bine, că *zăpada* nu poate fi *căldur*ă. Căci atunci când ea devine *căldură*, noi nu mai suntem numitți mult timp: „zăpadă”, ci „apă”.

Şi putem să devenim aceasta. Căci ceea ce era *zăpadă*, n-a fost pentru un timp îndelungat.

Dar nu se poate întâmpla însă ca *zăpada* să fie *căldură*. Însă putem deveni asta. Căci cel care era *rău* nu a fost pentru *mult timp rău*.

Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și cei răi ajung să facă lucruri folositoare, chiar dacă nu le doresc din toată inima

Însă nu se poate întâmpla ca *un om rău* să facă *binele*. Şi, de aceea, dacă el este uneori *folositor*, aceasta nu se petrece pentru că omul însuşi *dorește* aceasta, ci se face aceasta prin el în virtutea unei *voinţe* a providenţei dumnezeieşti.

Slujitorii bisericești, care propovăduiesc adevărul lui Dumnezeu dar nu îl trăiesc și ei, îi ajută pe alții dar nu se ajută și pe ei înșiși

Şi, ca exemplu, aceasta s-a zis despre farisei: „Ce vă spun vouă, să faceţi, dar să nu consimţiţi la ceea ce fac ei” (Mt. 23, 3).

Aşadar, acestea sunt *împrejurări reale*. Căci ei vorbesc despre lucruri care sunt *bune*. Iar lucrurile pe care ei le spun sunt *folositoare* celor care le ascultă şi le împlinesc,

pentru că ele nu aparţin lor[417] ci, după cum a zis Domnul: „ei stau în scaunul lui Moise” (Mt. 23, 2).

Şi acestea se petrec, când eşti logodit, prin providenţa dumnezeiască, pentru a predica legea lui Dumnezeu[418].

Căci ei erau capabili *să fie folositori* acelora care îi ascultau, deşi nu erau *ei înşişi*. Astfel, respectând ce s-a zis în altă parte prin Prorocul: „Ei au semănat grâul, dar vor strânge spini” (Ier. 12, 13),[se face aceasta], fiindcă ei *învaţă ceea ce e bun* şi *fac ceea ce e rău*.

De aceea, cei care îi ascultă pe ei şi fac ceea ce ei spun, nu vor strânge *struguri* din *spini* ci, printre toţi spinii, ei vor strânge *struguri pentru vin*.

80. Şi aceasta se întâmplă, doar dacă cineva îşi înţeapă mâna prin gard sau, mai degrabă, a cules struguri pentru vin, care au fost încurcaţi în gard şi care nu vor fi *fructe din spini*, ci *pentru vin*.

Cum îi cunoaștem pe oameni și faptele lor

Şi, într-adevăr, problema este mult mai corect pusă, atunci când întrebăm: care sunt *fructele* pe care El doreşte să le obţină de la noi, dacă noi nu am putut cunoaşte *copacul*?

Căci pentru multe motive, printre fructele adevărate sunt şi lucruri care aparţin celor *îmbrăcaţi în oaie* şi, în acest fel, suntem minţiţi de către *lupi*, spre exemplu, fie prin posturi, fie prin rugăciuni, fie prin milostenii.

Dar acestea se întâmplă, numai dacă toate lucrurile sunt făcute doar de *ipocriţi*, despre care Domnul a zis: „Luaţi seama ca să nu faceţi faptele voastre de dreptate înaintea oamenilor, ca să fiţi văzuţi de către ei”.

Şi după ce a prefaţat cu această zicere, El începe să vorbească despre trei lucruri acelora, adică despre: *milostenie*, *rugăciune* şi *post*.

---

[417] Se referă la învăţăturile pe care cărturarii şi fariseii le învăţau pe oameni şi care proveneau din Legea lui Dumnezeu.

[418] Slujirea lui Dumnezeu şi vorbirea despre El o pot face numai cei care s-au logodit pe viaţă cu Dumnezeu, care îşi trăiesc toată bucuria lor numai în El.

Şarlatanii se vor vedea mai târziu. Cei care vorbesc despre Dumnezeu şi nu au o viaţă sfântă, curată, se vor dovedi, mai târziu, nişte *predicatori neautentici*, mincinoşi, chiar dacă au spus multe lucruri bune în viaţa lor. Viaţa slujitorului autentic e *o viaţă de sfinţenie*, o logodire pe veşnicie cu Dumnezeul cel prea dorit.

Căci mulţi dau *cu lărgime* celor săraci, dar nu *din milă*, ci *din vanitate*. Și multe rugăciuni fac sau, mai degrabă, par *că se roagă*, dar nu ţin privirile aţintite la Dumnezeu, ci doresc să placă oamenilor.

Și mulţi, de asemenea, postesc, dar fac o minunată paradă din înfrânarea lor înaintea acelora, care consideră aceste lucruri *grele* şi prin care ei sunt recunoscuţi drept *oameni demni de a fi cinstiţi*.

Lupii în piele de oaie

Și îi opresc pe aceia cu *şmecherii* (artifices) de acest fel, când puteau să ţină [tainice] acestea. Căci ei au numai scopul de *ai păcăli* şi îi lasă pe aceia deoparte, cu scopul de *a se ruga pentru ei* sau, mai degrabă, pentru *ai omorî pe aceia*[419], care nu pot să vadă *lupii* de sub *îmbrăcămintea din pielea oii*.

Căci acelea nu sunt *fructe*, ci acelea despre care El ne-a atenţionat şi după care se cunoaşte *pomul*. Căci astfel de lucruri, când sunt făcute cu *o bună intenţie* şi *cu sinceritate*, ele sunt asemenea *blănii oii*.

Dar când ele sunt făcute dintr-o *dezamăgitoare slăbiciune*, atunci nu acoperă nimic altceva decât *pe lupi*.

Însă se cuvine ca oaia să nu-și urască *propria ei blană*, fiindcă lupii se ascund *sub înfăţişarea* acesteia.

Fructele rele și cele bune

81. Dar ce *fructe* sunt de găsit, la cei pe care noi trebuie să-i recunoaştem ca fiind *pomi răi*, ne spune Apostolul despre ele:

„Acum *faptele trupului* sunt cunoscute, căci ele sunt: adulterele, desfrânările, necurăţiile, dezmierdările [420], idolatria, vrăjitoria, ura, duşmănia, întrecerile (emulations) [vanitoase], mânia, cearta, rebeliunea, ereziile, invidiile, crimele, beţiile, orgiile, şi altele de acest fel, despre care eu v-am spus vouă acum.

---

[419] A le omorî sufletul prin rele învățături.
[420] Unde intră *orice fel de lascivitate*.

Şi după cum v-am mai spus vouă în trecut, cei care fac asemenea lucruri nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu” (Gal. 5, 19-21).

Şi care sunt fructele pe care noi le putem cunoaşte de la *pomii buni*, acelaşi Apostol ni le-a vestit nouă: „Dar *fructele Duhului* sunt dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, blândeţea, bunătatea, credinţa, blândeţea, cumpătarea” (Gal. 5, 22-23).

Despre bucuria adusă de lucrarea binelui. E vorba despre „dreapta credință” și nu despre „orice fel” de credință

Acestea trebuie să fie, într-adevăr, *cunoscute*. Căci „bucuria” de aici este bucuria în sensul cel mai strict şi propriu.

Pentru omul rău, vorbind pe drept cuvânt, acestea nu sunt *o bucurie*, ci el îşi arată *o bucurie extravagantă*. Căci noi am spus mai sus, că „a voi” rău nu te face să şi posezi ceva, referitor la modul strict de înţelegere al cuvântului, când am vorbit despre: „toate lucrurile pe care voiţi să vi le facă vouă oamenilor, faceţi-le şi voi lor”.

Şi în acord cu acest *înţeles strict* al cuvântului, virtutea aceasta a bucuriei este spusă numai despre *bucuria în bine*, despre care Prorocul a vorbit, zicând: „*Nu este bucurie pentru cei răi*, zice Domnul [Dumnezeu]” (Is. 57, 21, *cf.* LXX: οὐκ ἔστιν χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν εἶπεν Κύριος ὁ Θεός).

Şi, de asemenea, şi credinţa, n-o putem înţelege, cu adevărat, decât în acest fel: ca şi *credinţă dreaptă*. Iar celelalte lucruri care sunt enumerate aici sunt, cu siguranţă, asemănătoare între ele şi pentru oamenii răi şi parşivi.

Căci ei au intrat pe o cale greşită, numai pentru că nu au *un ochi curat* şi *simplu*, prin care să poată cunoaşte asemenea virtuţi.

Şi în acord cu această foarte bună rânduială, ca ei să îşi curăţească ochii, tocmai pentru aceea este, pentru început, *discutată* şi apoi se face menţiunea despre care *lucruri potrivnice* trebuie să ne păzim.

Capitolul al 25-lea

Curăția inimii și încercările

82. Dar vedem că, oricât de *curat* ar putea fi *ochiul*, adică oricât de *simplă* şi de *sinceră* este *o inimă*, care trăieşte acum, totuşi *nu putem privi în inima altuia*.

Deşi, oricând lucrurile ne pot deveni *vizibile* prin fapte şi cuvinte, ele totuși trebuie să fie *dezvăluite și prin încercări*.

Şi *încercările* sunt îndoite: fie cu nădejdea de a obţine unele avantaje temporare, fie din frica de a le pierde.

Şi, în mod special, trebuie să ne păzim, mai ales, când *luptându-ne după înţelepciune* – care poate fi găsită numai în Hristos, întru Care este ascunsă toată comoara înţelepciunii şi a cunoaşterii (Col. 2, 3) – noi trebuie să fim cu pază, zic eu, întrucât, sub adevăratul nume al lui Hristos, noi putem fi păcăliţi de către eretici sau de cei care, fiind într-o parte a înţelegerii lor defectuoşi, iubesc această lume.

Mt. 7, 21. Cei care fac voia lui Dumnezeu nu se comportă fariseic. Faptele bune sunt alegeri voite și fapte teologice

Pentru că din acest motiv El a adăugat o atenţionare, zicând: „Nu oricine Îmi zice: *Doamne, Doamne*, va intra în Împărăţia Cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri, acela va intra în Împărăţia Cerurilor” (Mt. 7, 21).

Asta numai dacă ne gândim, că simplul fapt de a zice Domnului nostru: „Doamne, Doamne”, aparţine *acelor fructe*, care ne par nouă a fi de la *un pom bun*. Însă adevăratele fructe le au pe acestea, adică cei care fac voia Tatălui nostru, Care este în ceruri şi cărora Domnul, prin marea Sa pogorâre la oameni, S-a făcut cel mai bun exemplu.

83. Dar această discuţie poate fi începută corect, numai când se împreunează aceste cuvinte [ale Domnului] cu cele ale Apostolului, atunci când el a zis: „Nu poate

omul, care vorbeşte în Sfântul Duh, să numească pe Iisus *blestemat* (accursed), căci nu poate un om să zică, că *Iisus este Domnul*, decât *întru Sfântul Duh*" (I Cor. 12, 3).

Căci nu putem spune, că *cineva care Îl are pe Sfântul Duh nu intră în Împărăţia Cerurilor*, dacă continuă aşa de la început până la sfârşit, după cum iarăşi nu putem afirma, că aceia care *spun „Doamne, Doamne" şi nu intră în Împărăţia Cerurilor, Îl au pe Sfântul Duh*.

Căci cum astfel ar mai spune cineva, „că Iisus este Domnul, fără numai întru Sfântul Duh" – numai dacă nu cumva Apostolul a folosit cuvântul „a zice" de aici într-un *sens strict* sau *propriu* – fără ca aceasta, să implice *voinţa* şi *înţelegerea* celui care zice?

Căci Domnul a folosit aici acest cuvânt, care implică un sens general: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra întru Împărăţia Cerurilor".

Pentru că, acela care, fie doreşte[421], fie înţelege cele care sunt zise, i se pare că sunt zise aşa.

Dar sensul potrivit a-l celor spuse, lasă exprimarea voinţei şi a minţii celui care vorbeşte cu propria lui gură.

Şi cum, doar cu puţin înainte, am spus că s-a folosit cuvântul „bucurie", pentru unul din fructele Duhului[422] şi aceasta *într-un sens propriu*, strict şi nu în modul în care acelaşi Apostol foloseşte undeva expresia: „Bucuraţi-vă, nu în nedreptate" (dacă cineva s-ar putea să se bucure întru *nedreptate*).

Fiindcă acest *entuziasm al minţii* stârneşte *confuzie* şi *demonstraţii zgomotoase*, cum că bucuria nu este *bucurie*, pentru că aceasta este cuprinsă mai târziu, numai *prin bine*.

Deci acelora cărora li se pare că s-au spus acestea, despre cei care *prind adevărurile cu înţelegerea* dar *nu se angajează cu toată voinţa* în cele pe care le spun şi spun acestea numai din gură, despre aceştia Domnul a zis: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra întru Împărăţia Cerurilor".

Însă, cu adevărat şi la propriu, cei care spun acestea şi care mărturisesc prin viu grai realitatea [inimii lor], ei îşi arată astfel voinţa şi intenţia pe care o au. Şi aceasta e în acord cu semnificaţia pe care Apostolul o dă propriilor sale cuvinte: „Nu poate spune cineva că Iisus este *Domnul*, ci doar întru Sfântul Duh".

---

[421] Să înţeleagă.
[422] Variantele româneşti recente traduc cu: „roadele Duhului".

Faptele și minunile văzute la eretici nu le validează credința lor greșită. Mt. 7, 22-23

84. Şi pe lângă acestea, între alte mult lucruri aparte, e şi aceea că, în *nevoinţa după întrezărirea adevărului*, noi nu numai că nu vom fi *înşelaţi* întru numele lui Hristos, prin înţelegerea celor care au doar *numele* dar nu au şi *faptele* ci, de asemenea, nici *prin fapte* şi *minuni*, dacă Domnul va arăta pe unii ca aceştia, între cei care sunt *necredincioşi*.

Căci El ne-a atenţionat, ca să nu fim păcăliţi prin astfel de fapte şi să nu gândim că *o înţelepciune nevăzută* este prezentă, acolo unde noi vedem doar minuni *văzute*.

Căci de aceea El adaugă acestea: „Mulţi vor zice către Mine în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu am prorocit întru Tine, şi în numele Tău nu am scos demoni, şi întru numele Tău nu am făcut multe lucruri minunate? Şi atunci, Eu voi zice către ei: Eu niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei care lucraţi *nedreptatea*" (Mt. 7, 22-23).

De aceea, El nu îl va recunoaşte pe acela, care *nu a lucrat dreptatea*. Fiindcă El le interzice propriilor Săi Ucenici *bucuria* acestor lucruri, adică să se bucure că duhurile li se supun lor, zicându-le: „Ci bucuraţi-vă mai ales, fiindcă numele voastre sunt scrise în ceruri" (Lc. 10, 20).

Şi eu cred, că [sunt scrise] în cetatea Ierusalimului, care este în ceruri, în care numai dreptatea şi sfinţenia vor împărăţii. Şi „nu cunoaşteţi", zice Apostolul despre aceasta, „că nedrepţii nu vor moştenii Împărăţia lui Dumnezeu?"(I Cor. 6, 9).

Și păgânii cât și ereticii pot face minuni dar acestea nu au nimic de-a face cu adevărul vieții cu Dumnezeu

85. Însă cineva poate să spună, că *cei nedrepţi* nu pot face acele *minuni văzute* şi poate crede, mai degrabă, că acelea sunt spuse *ca minciuni*, care se regăsesc şi în cuvintele: „noi am prorocit întru numele Tău, şi am scos demoni întru numele Tău, şi am făcut multe lucruri minunate".

Pe unul ca acesta să îl lăsăm să citească, ce lucruri mari au făcut vrăjitorii egipteni ca să se întreacă cu Moise, slujitorul lui Dumnezeu sau, dacă nu vrea să citească acestea, fiindcă ele nu au fost făcute întru numele lui Hristos, să-l lăsăm pe el să citească, ceea ce Domnul Însuşi a zis despre falşii proroci, când a zis: „Astfel, dacă vreun om vă va spune, uite, *aici este Hristos* sau *acolo*, să nu-l credeţi.

Pentru că se vor ridica *falşi hristoşi* şi *falşi proroci*, şi vor face *semne mari* şi *minuni*, ca, dacă este posibil, să-i păcălească şi pe cei aleşi. Iată, Eu vă vestesc vouă acestea mai înainte" (Mc. 13, 21-23).

Avem nevoie de curăție interioară și de înțelepciune dumnezeiască pentru ca să înțelegem capcanele de tot felul

86. De aceea, cum să nu avem *mare nevoie* de *un ochi simplu* şi *curat*, în sensul de a găsi această cale *a înţelepciunii*, împotriva acelora care trăiesc în zarva *marilor înşelăciuni* şi *erori*, adică în partea oamenilor *răi* şi *perverşi*, ca să scăpăm din toate acestea şi să ajungem, cu adevărat, la cea mai deplină pace şi la o nemişcată statornicie în înţelepciune!

Pentru că acesta e *cel mai mare risc*: ca prin nerăbdarea în dispute şi controverse să nu vezi ceea ce poate fi văzut decât de foarte puţini și anume: că este mică *neliniştea câştigului* în comparație cu *neliniştea proprie*.

Şi, de asemenea, în acest sens, curg şi cuvintele Apostolului: „Şi slujitorul Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând cu toţi oamenii, destoinic de a învăţa, îndurător, întru blândeţe să îi înveţe pe aceia care gândesc diferit; dacă cumva Dumnezeu vrea să le dea lor pocăinţă, spre înţelegerea adevărului" (II Tim 2, 24-25).

De aceea: „Fericiţi sunt făcătorii de pace, pentru că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema".

Mt. 7, 24-25. Faptele făcute în credința în Hristos

87. Aşa că, noi trebuie să luăm aminte, în mod special, la cât de cutremurătoare este concluzia acestei

întregi predici, cu care am început cartea: „De aceea, oricine aude aceste cuvinte ale Mele, şi le face pe ele, Eu îl voi asemăna pe el cu un bărbat înţelept, care şi-a zidit casa sa pe o stâncă” (Mt. 7, 24).

Pentru că aici nu se confirmă numai *ce se aude* sau *ce se înţelege* ci, mai degrabă, *ceea ce se face*. Şi dacă Hristos este *piatra*, după cum învaţă multe locuri ale Scripturii, trebuie să înţelegem așadar, că omul *zideşte în Hristos* ceea ce a auzit de la El.

Mt. 7, 25. Ce înseamnă „ploaia”, „râurile” și „vânturile” de aici. A sta pe stânca Hristos înseamnă a asculta și a împlini voia lui Dumnezeu

„Ploaia a căzut, şi râurile au venit, şi vânturile au suflat şi au bătut acea casă, dar aceasta nu a fost doborâtă, pentru că era înrădăcinată pe *o stâncă*” (Mt. 7, 25).

De aceea, nu te teme de vreun fel anume de *triste superstiţii* (căci ce altceva poate fi înţeles prin „ploaie”, când e înțeleasă în sensul de *tot ce e rău*?) sau de *adunările oamenilor*, pe care eu le gândesc aici, ca fiind comparate cu „vânturile”. Iar „râurile” acestei vieţi curg spre pământ, în poftele trupeşti. Pentru că aşa sunt oamenii care sunt amăgiţi *de îmbogăţire* şi care sunt sfărâmaţi de luptele care apar din aceste trei la un loc[423].

Căci niciunul care se teme de ele nu-şi zideşte casa decât *pe stâncă*. Adică acela nu numai că *ascultă*, dar şi *împlineşte* poruncile Domnului.

Şi oamenii care ascultă şi împlinesc acestea, nu sunt *în mare primejdie* cum sunt aceia toţi, care nu au *o fundaţie stabilă*. Căci ei doar ascultă, dar nu fac [ceea ce aud să facă], iar casele lor se năruiesc.

Mt. 7, 26-29. Cel care nu împlinește voia lui Dumnezeu nu clădește pe piatra Hristos. Finalul predicii de pe munte a Domnului

Pentru aceasta El a zis mai departe: „Iar oricine aude aceste cuvinte ale Mele, şi nu le împlineşte pe ele, Eu îl voi

[423] Adică de cele trei lucruri pe care le reprezintă *ploaia*, *râurile* şi *vânturile*.

asemăna cu *un om nechibzuit*, care şi-a zidit casa sa pe nisip; şi ploaia a căzut, şi apele au venit şi vânturile au suflat şi au lovit acea casă şi aceasta a căzut şi mare a fost căderea ei.

Şi când toate au fost spuse, când Iisus a terminat tot ce avea de zis, poporul era uimit de învăţătura Sa. Pentru că El îi învăţa pe ei ca unul care *are putere*, şi nu precum îi învăţau cărturarii lor" (Mt. 7, 26-29).

Iarăși despre cifra 7. Cele 7 cereri și cele 7 daruri ale Sfântului Duh

Şi aceasta este ceea ce s-a zis mai înainte şi s-a înţeles din profeţia de la Psalmi, când el a zis: „Eu îl voi face încrezător în ceea ce îl priveşte pe el. Cuvintele Domnului sunt cuvinte curate; asemenea argintului încercat şi provenit din cuptorul pământului, curăţit de *şapte ori*" (Ps. 11, 6).

Iar această cifră eu sunt sfătuit să o întrevăd în spatele acelor 7 cereri, pe care Domnul le-a pus la începutul predicii Sale, când El a vorbit despre cei care *sunt fericiţi* şi al celor 7 daruri ale Sfântului Duh, pe care Prorocul Isaia le-a menţionat.

Însă oricare altele din cele pe care le avem în faţă sau oricare altele am lua, pot fi considerate între acestea, între lucrurile pe care le-am auzit de la Domnul şi trebuie să fie făcute, dacă dorim să ne zidim casa *pe o stâncă*.

Sfântul Fotie cel Mare

Opere trinitare

Traducere și note de
Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș

Comentarii teologice infrapaginale de:
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș

Traducerea s-a făcut conform ediţiei: Saint Photios, *Oeuvres trinitaires I*, Ed. Fraternité Orthodoxe Saint Grigorie Palamas, Paris, 1989, p. 55-77; 83-89; 97-115.

Identificarea temelor și, implicit, numele subcapitolelor ne aparțin.

Scrisoare enciclică

către Scaunele Episcopale
ale Alexandriei şi întregului Răsărit
conţinând
expunerea adevărurilor fundamentale;
şi că noi trebuie să mărturisim
că *Duhul Sfânt purcede doar de la Tatăl*,
şi nu *de la Tatăl şi de la Fiul*

Lucrările Satanei înainte și după întruparea Domnului

1. Răul nu îşi epuizase încă *vicleniile*. Încă nu terminase de întins *cursele* şi capcanele pe care le iscodeşte, încă de la începutul lumii, împotriva neamului omenesc.

Înainte de venirea Stăpânului în trup, el a întrebuinţat nenumărate înşelăciuni, pentru a-l zăpăci pe om şi a-l împinge să comită fapte împotriva firii şi împotriva Legii.

Prin violenţa sa, a făcut ca tirania pe care o exercita asupra umanităţii, să fie *şi mai împovărătoare*.

Apoi, după venirea Domnului, nu a încetat să inventeze *minciuni* şi *închipuiri*[424], pentru a-i face pe credulii care îl urmau, să cadă în ghearele lui.

Ereticii care au luptat împotriva Bisericii cât și cei condamnați la Sinoadele ecumenice

De aici s-au născut simonienii[425], marcioniţii[426], montaniştii[427], maniheii[428] şi toate hoardele eretice, în forme multiple şi variate, luptându-se cu Dumnezeu. Şi tot aici îşi află originea Arie[429], Macedonie[430], Nestorie[431], Eutihie[432], Dioscor[433] şi toată armata hulitorilor.

---

[424] Prefăcătorii.
[425] Urmașii lui *Simon Magul*: http://en.wikipedia.org/wiki/Simon_Magus.
[426] Urmașii lui *Marcion din Sinope*: http://en.wikipedia.org/wiki/Marcion_of_Sinope.
[427] A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Montanism.
[428] Urmașii lui *Manis*: http://en.wikipedia.org/wiki/Mani_%28prophet%29.
[429] A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Arianism.

Împotriva acestor erezii au fost convocate cele Şapte Sinoade Sfinte şi ecumenice, cât şi Sinoadele locale ale bărbaţilor Sfinţi şi purtători de Dumnezeu.

Ei au tăiat, cu sabia Duhului Sfânt, aceste *vlăstare rele* şi au redeschis Bisericii *calea largă spre înflorire*.

Biruința Bisericii asupra ereziilor de tot felul. Viața în Constantinopolul ortodox

2. Or, despre aceste erezii îndepărtate şi căzute în uitare, oamenii cuvioşi aveau mari nădejdi, crezând că nu vor mai vedea niciodată alţi *noi inventatori de blasfemii*, pentru că hotărârile Sinoadelor dejucaseră toate eforturile celui rău; nici alţi noi *apărători* ai învăţăturilor *deja condamnate* de Sinoade, având în vedere *sfârşitul* şi *căderea ereticilor* şi ruinarea ucenicilor şi a urmaşilor lor.

Cu aceste nădejdi, credinţa se întărea, mai ales în oraşul imperial[434], unde am văzut, în mai multe rânduri, cum situaţii fără ieşire se rezolvau prin harul lui Dumnezeu; unde guri fără de număr au scuipat din nou asupra ceea ce le mânjea sufletul[435], pentru a cânta iarăşi, împreună cu noi, Ziditorului şi Făcătorului tuturor lucrurilor.

Ca dintr-un vârf de munte înalt, oraşul imperial face din nou să izbucnească, săltând, *izvoarele* Ortodoxiei. Ele îşi răspândesc undele curate ale credinţei până la marginile universului şi adapă cu fluviile dogmatice sufletele din cele mai îndepărtate colţuri ale lumii.

Şi aceste suflete, de mult timp uscate prin arşiţa ereziei şi a ritului ne-ortodox, şi transformate în pustiu, au început, odată scăldate în roua învăţăturii şi cultivate cu grijă, să aducă roade întru Hristos.

---

[430] Idem: http://en.wikipedia.org/wiki/Macedonius_I_of_Constantinople.

[431] Idem: http://ro.orthodoxwiki.org/Nestorie.

[432] Idem: http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Eutyches.

[433] Idem: http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_Dioscorus_I_of_Alexandria.

[434] Este vorba de Constantinopol, Noua Romă.

[435] (*) Se referă la *întoarcerea* unor eretici la credinţă şi la *dezicerea* lor de erezie. Ca şi în cadrul Botezului, *scuiparea spre apus* înseamnă *dezicerea noastră de Satana* şi *de păcat*. Cei care renunţau la erezie se manifestau ca şi când *ar fi scuipat* peste erezia pe care o susţinuseră până atunci.

[Semnul (*) indică faptul, că nota infrapaginală aparține Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș.]

Reconvertirea armenilor la Ortodoxie

Astfel sunt *armenii*. Odinioară prizonierii ereziei iacobite[436], se arătau *duşmani*, în mândria lor, oricărei propovăduiri ortodoxe, începând din timpul Sfântului şi marelui Sinod, care i-a reunit pe mulţi dintre Sfinţii noştri Părinţi în oraşul Calcedon.

Or, aceeaşi armeni, cu ajutorul rugăciunilor voastre, au găsit puterea să-şi părăsească erezia cea de lungă durată: acum, poporul lor prăznuieşte, în duhul curat al Ortodoxiei, slujba creştinească.

În ce-l priveşte pe Eutihie, pe Dioscor, pe acel Petru care a aruncat piatra împotriva credinţei, pe Iulian din Halicarnas[437] şi toate seminţele pe care ei le-au împrăştiat în lume, poporul armean le urăşte şi le aruncă în legăturile de nerupt ale anatemei, urmând Bisericii universale.

Convertirea bulgarilor la Ortodoxie

3. Mai mult încă, poporul bulgar însuşi, până acum *păgân* şi *duşman* al lui Hristos, a primit o asemenea *dulceaţă* şi o asemenea *cunoştinţă de Dumnezeu*, încât s-a îndepărtat cu totul de *ceremoniile orgiastice*, pe care le învăţase *de la strămoşi* şi *de la demoni*.

El a respins *minciunile superstiţiilor păgâne* şi s-a întemeiat, în mod minunat, pe credinţa creştinească[438].

---

[436] Se referă la episcopul monofizit Iacob Zanzale, de la care armenii au fost numiți *iacobiți*. A se vedea: http://fr.wikipedia.org/wiki/Jacques_Barad%C3%A9e.
Sfântul Fotie i-a convins pe armeni de erezia lor și, pentru două secole, au fost din nou ortodocși, ca la începuturile primei lor convertiri.

[437] A se vedea: http://www.ccel.org/s/schaff/encyc/encyc06/htm/iii.lix.x.htm.

[438] (*) Aici Sfântul Fotie atinge o problemă pe care mulţi dintre cercetătorii religiilor, care se ocupă cu modul în care s-a făcut *încreştinarea popoarelor ortodoxe*, nu o percep prea bine.
Încreştinarea unui popor înseamnă dezicerea lui de superstiţiile păgâne, de vechile tradiţii, care sunt improprii credinţei ortodoxe. Cei care se convertesc cu adevărat renunţă la vechile obiceiuri pentru a fi proprii vieţii după Dumnezeu.
Oamenii Bisericii, conştienţi de rolul lor după convertire, nu au niciun motiv să perpetueze mincinoasa lor vieţuire de mai înainte. De aceea nu Biserica *perpetuează* sau î*ncreştinează* obiceiuri păgâne sau *le transformă* – nici nu se poate face aşa ceva – ci acei oameni, care nu trec printr-o reală convertire şi nu trăiesc acrivic viaţa Bisericii.
Acest lucru se poate observa din aceea, că în *cărţile de cult ortodoxe* şi în *Vieţile Sfinţilor* nu apar la creştinii ortodocşi obiceiuri şi un mod de viaţă păgân, ci alte

Misionari din Apus vin și introduc în credința ortodoxă a bulgarilor ereziile și inovațiile lor

4. Păcat! Ce crimă, ce nenorocire, ce sacrilegiu s-a petrecut şi s-a perpetuat! Acest *frumos preludiu*, care ne făcea să aşteptăm *o evanghelie de veşti* bune, lasă, în schimb, loc consternării. Bucuria şi veselia se transformă în doliu şi în lacrimi.

Acest popor tocmai îmbrăţişase – nici nu se scurseseră *doi ani* – religia creştin-ortodoxă. Şi, dintr-o dată, *fiinţe fără Dumnezeu* şi *abominabile* – cuviinţa şi credinţa noastră nu le poate numi altfel – fiinţe ale întunericului – de altfel, erau şi originare din partea de apus a Imperiului[439] – ah! ce nefericire! – Cum să continui să vorbesc? – aceşti *hulitori* s-au repezit în acest popor recent convertit la credinţă şi de-abia întărit în ea.

Într-adevăr, ca un fulger, ca un cutremur, ca o furtună cu grindină sau, să zicem mai bine, ca nişte *adevăraţi porci sălbatici*[440] [Ps. 79, 14], ei au asaltat via Domnului[441], via *cea nouă* şi *prea iubită* şi, lovind cu colţii şi cu copitele[442] – vreau să zic, impunând *obiceiuri rele* şi *stricând dogmele* (căci *îndrăzneala* lor a mers până acolo) – au stricat-o de la un capăt la altul.

Ei au dus acest popor departe de dogmele *curate* şi *drepte*, departe de *credinţa creştină imaculată* şi, cu sofismele lor, i-au pregătit *căderea* şi *pervertirea*[443].

5. Au început prin a introduce în Bulgaria, împotriva deciziei Sfintelor Sinoade, postul de sâmbătă. Or, cea mai mică nerespectare a Tradiţiei duce, în mod obişnuit, la dispreţul total pentru dogme.

Apoi, au atacat Marele Post. Ei au despărţit prima săptămână [de restul celorlalte săptămâni ale postului] şi au

feluri de izvoare, care nu sunt în patrimoniul Bisericii, au făcut ca păgânismul şi superstiţiile lui să se perpetueze în istorie în forme modificate, alterate.

[439] Imperiul Roman de Apus.

[440] E vorba despre *franci* şi despre *germano-franci*. Ei au invadat Moravia, au intrat în Bulgaria și au încercat să distrugă misiunea ortodoxă de aici.

[441] Biserica Ortodoxă a bulgarilor.

[442] În original: *à coups de crocs et de sabots*.

[443] (*) Sfântul Fotie insistă în cărţile sale pe ideea, cum că tezaurul credinţei, dacă este modificat cu ceva, devine cu totul o minciună, pentru că nu poţi îmbina *adevărul* cu *minciuna*. Introducerea unor elemente străine de Ortodoxie în mărturisirea ecumenică de credinţă a Bisericii, în Crez, duce la relativizarea adevărului, la ambiguizarea sa.

înlocuit postul cu folosirea laptelui şi a brânzei, pe scurt, printr-un *consum excesiv de lactate*.

Şi acesta nu era decât începutul. Au făcut şi mai rău, părăsind calea cea dreaptă şi împărătească pentru cea plină de nelinişti, au aruncat oprobriul asupra preoţilor cinstiţi, care trăiau în căsătorie legitimă.

Da, aceşti *desfrânaţi*, care au sedus atâtea femei, lăsându-le în îngrijire copii cu *tată necunoscut*, tocmai ei au fost aceia care au afirmat despre *adevăraţii preoţi* ai lui Dumnezeu că sunt *demni de ură* şi *de dispreţ*.

Ei au semănat aici seminţele lui Mani [444] şi au răspândit neghina printre grâu, corupând astfel sufletele în care sământa credinţei începea să germineze.

6. Şi aceasta nu este tot. Ei au îndrăznit să „refacă" Mirungerea („refair la Chrismation") celor care primiseră ungerea sfântă de mâinile unui preot.

Pentru aceasta ei s-au pretins episcopi şi au susţinut un lucru nemaiauzit şi monstruos, acela că: *Mirungerea făcută de către preoţi era nulă şi fără niciun efect*.

7. N-am văzut niciodată ceva mai ieşit din comun. Ce nebunie! Şi dusă la îndeplinire fără scrupule! A îndrăzni să *re-miruieşti* pe cei care primiseră, odată pentru totdeauna, ungerea cu Sfântul Mir, nu înseamnă să ridiculizezi şi să batjocoreşti, într-un mod nebunesc, Tainele mai presus de fire şi dumnezeieşti ale creştinismului?[445]

Pentru a se justifica, aceşti hulitori au recurs la sofismul următor: „Preoţii nu au dreptul de a-i sfinţi pe cei nou botezaţi cu Sfântul Mir. Numai episcopul poate aceasta, după lege".

---

[444] Maniheii cereau de la clerul lor celibatul riguros.

[445] (*) Din revolta Sfântului Fotie reiese faptul, că *atentatele* împotriva credinţei ortodoxe a misionarilor trimişi de la Roma erau *atât de noi* şi de *nemaiauzite* pentru el, încât patriarhul nostru nici nu îşi putuse închipui mai înainte, că s-ar putea petrece aşa ceva.

Repetarea Botezului sau a Mirungerii i se păreau *fapte abominabile*, pentru că nimeni dintre oamenii Bisericii nu îndrăznise să mai facă un asemenea sacrilegiu. Comparând starea de lucruri din secolul al IX-lea cu cea din prezent, nici nu ne putem închipui *cum gândea un om ortodox în vechime*, unde nu existau atacurile furibunde la adresa credinţei ca astăzi.

Relativizarea credinţei, a cultului, a Tradiţiei erau văzute ca *insuportabile*, pentru că conştiinţa ortodoxă a membrilor Bisericii era scrupuloasă.

Odată cu schisma din 1054 – este evident în istorie, pentru orice cercetător de bun simţ – porţile ridiculizării credinţei, ale sfinţeniei şi ale curăţiei vieţii Bisericii s-au deschis larg şi nu s-au mai închis niciodată.

De unde vine această lege? Cine a stabilit-o? Care Apostol? Care dintre Părinţi? Care Sinod? Şi când s-a reunit un asemenea sinod, vă rog? De cine a fost ratificat?

Nu este permis preoţilor să ungă cu Sfântul Mir pe cel botezat? Atunci nu le este permis nici să boteze, nici să facă Sfânta Liturghie. Astfel, preotul nu va fi decăzut *la jumătate*[446], ci se va trezi, foarte frumos, *un simplu laic*!

Să gândim: el sfinţeşte Trupul şi Sângele lui Hristos, îi sfinţeşte pe credincioşii deja botezaţi, făcându-i să se împărtăşească cu Trupul şi Sângele Stăpânului.

De ce n-ar putea să-i sfinţească şi pe noii botezaţi prin Mirungere? Preotul botează, el slujeşte Taina care îl curăţeşte pe cel botezat. Poţi tu să-i retragi Taina care pecetluieşte şi face de neşters[447] această curăţire pe care a săvârşit-o?

Dar aceasta este ceea ce faci tu: interzici preotului slujirea „darului Duhului Sfânt" şi nu vrei ca oricine să fie curăţit prin acest dar.

În acest fel, preotul tău, împopoţonat cu titluri goale, trebuie să intre în acest *dans* şi să te recunoască drept *corifeu*, adică drept *episcop*.

8. Departe de a se opri la acest abuz, ei au alergat în „elanul" lor până pe *culmile nedreptăţii*.

Încă nu îndeajuns mulţumiţi de nebuniile pe care le-am amintit, ei au îndrăznit – în obrăznicia lor fără limite – să falsifice, cu ajutorul raţionamentelor amăgitoare şi al afirmaţiilor mincinoase, *Simbolul preasfânt al credinţei noastre* – acest *Crez invincibil*, pe care întregul univers şi toate Sinoadele s-au întemeiat.

O, maşinaţii ale celui rău! Au pretins această noutate, că *Duhul Sfânt purcede nu numai de la Tatăl, ci şi de la Fiul*.

Marea erezie a lui Filioque și consecințele ei nefaste asupra triadologiei

9. S-a mai auzit vreodată ceva asemănător, chiar şi din partea ereticilor care au existat vreodată?

Ce şarpe sinuos a vărsat acest venin în inima lor?

---

[446] Din ceea ce este.
[447] Veşnică.

Cine dintre creştini poate să accepte, pentru o clipă, această *dublă cauzalitate* în sânul Treimii?

Într-adevăr, în acest caz, Tatăl este cauza Fiului şi a Duhului iar Fiul este *a doua cauză* a Duhului.

Astfel *monarhia* – unicitatea principiului – se vede *scindată* şi sfârşim în *diteism*[448]. Teologia creştină cunoaşte astfel *diviziunea*, ca în mitologia păgână şi vrednicia Treimii monarhice şi supraesenţiale *se pierde*.

Or, din ce motiv, ar purcede Duhul şi de la Fiul (*Filioque*)? Dacă purcederea de la Tatăl este *desăvârşită* – şi *este*, pentru că Duhul Sfânt este Dumnezeu desăvârşit, din Dumnezeu desăvârşit – *ce este* atunci *purcederea de la Fiul* şi *pentru ce mai este* ea? Ea nu mai are nicio raţiune. Este *superfluă* şi *goală de sens*.

10. Pe de altă parte, dacă Duhul purcede de la Fiul, ca şi de la Tatăl, de ce Fiul, la rândul Său, nu este *născut* de Duhul, ca şi de Tatăl? Ei nu mai au decât să spună şi aceasta. În acest fel, măcar, vor fi hulitori în cuvânt şi în gândire, şi îndrăzneala lor nu va lăsa nimic de dorit.

11. Consideră încă şi aceasta. Ştim că *proprietatea principală* a Duhului este *purcederea* din Tatăl iar cea a Fiului, la fel, este *naşterea* din Tatăl.

Atunci, dacă Duhul, după cum susţin aceşti *nebuni*, purcede *şi de la Fiul*, Duhul Se va distinge de Tatăl printr-un număr mai mare de *atribute singulare* decât Fiul.

Într-adevăr, *purcederea* Duhului e comună Tatălui şi Fiului. Dar purcederea de la Tatăl, astfel, şi în mod evident purcederea de la Fiul, sunt *proprii* Duhului.

Dar, dacă Duhul Se diferenţiază de Tatăl printr-un număr mai mare de *atribute* decât Fiul, Fiul va fi *mai aproape* decât Duhul de esenţa/ființa Tatălui.

Astfel, *erezia obraznică* a lui Macedonie, pnevmatomahul (vrăjmaşul Duhului Sfânt), reintră în scenă în mod insidios, împrumutând *intriga* şi *scena* acestei noi trupe[449].

12. Un alt punct. Dacă tot ce are în comun Tatăl şi Fiul, aparţine, în mod indivizibil, şi Duhului, cum spune că

[448] A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Binitarianism.
[449] *De teatru* sau *de circ*, care masacrează dogma Prea Sfintei Treimi.

este Dumnezeu, Împărat, Creator, Atotputernic, Supraesenţial, Simplu, Indescriptibil, Netrupesc, Nevăzut, şi, vorbind în mod general, toate atributele Dumnezeirii?

Şi că *ieşirea* Duhului de la Tatăl şi de la Fiul este comună Tatălui şi Fiului? Atunci, Duhul purcede, de asemenea, şi *de la El Însuşi*. El Îşi va fi Lui Însuşi principiu şi, în acelaşi timp, *cauză* şi *cauzat*. Himeră pe care nici *mitologia păgână* nu a cunoscut-o![450]

13. Să continuăm. Dacă ceea ce Îl caracterizează pe Duhul este *diversitatea* principiilor Sale producătoare, nu trebuie, atunci, să tragem de aici concluzia, că El are drept caracteristică, pe aceea de a fi produs de *o poliarhie* (principiu multiplu)?

14. Şi dacă, considerând o altă ipoteză, ei spun că Duhul nu ia parte în această *nouă asociere* a Tatălui şi a Fiului (ca Cei care purced pe Duhul). Și că Tatăl este *unit* şi *împreună* cu Fiul după esenţa/ființa comună, dar nu după unul dintre *atributele personale*. Atunci ei exclud pe Duhul de la esenţa/fiinţa dumnezeiască comună[451].

15. Este clar: ei nu au niciun drept ca să se numească *creştini* – dacă nu, bineînţeles, pentru a-şi prinde mai bine „vânatul" în cursă.

---

[450] (*) Apariţia *zeilor* în mitologie se lega de cauzalitate, de descendenţa lor din zeităţile anterioare. Dacă se presupune că Duhul este *cauză* şi *cauzat*, că Se produce pe Sine, atunci apare un mod de intrare în existenţă, care nu fusese imaginat nici de poeţii păgâni creatori de mituri.
Tot raţionamentul Sfântului Fotie are în centru ideea că nu se pot amesteca *însuşirile personale* ale persoanelor divine şi că nu putem presupune *un principiu dublu*, care să stea la baza purcederii Duhului Sfânt, atâta timp cât Fiul, Care Se naşte din Tatăl, nu are nevoie de *principiu dublu* pentru a Se naşte.

[451] (*) În măsura în care Duhul Sfânt nu are aceeaşi fiinţă cu Tatăl şi cu Fiul ci El apare dintr-o presupusă *unitate fiinţială* a celor Doi, care dă, într-un mod indistinct, fiinţa divină şi Duhului, spune Sfântul Fotie, Duhul nu participă la fiinţa divină în mod egal cu Tatăl şi cu Fiul, ci într-un mod *inegal* şi *mediat* de o presupusă conjuncţie a Tatălui şi a Fiului comunicatoare de fiinţă.
Dublarea modului de originare a Duhului nu are nicio explicaţie plauzibilă, atâta timp cât Duhul Sfânt îşi pierde *particularitatea personală*, cea de *purces* din Tatăl, pentru o reintrare în *impersonalul fiinţei divine*, pentru ca să fie *personalizat* din *două origini*: din Tatăl şi din Fiul.
Conform falsei dogme romano-catolice, Sfântul Duh nu are *caracteristică personală* ci *traspersonală*, adică *non-personală*, El fiind o expresie a unei *indistincte transmisii de fiinţă* de la Tatăl şi de la Fiul. În acest fel, Duhul nu este *o persoană* ci *un mod de a fi al fiinţei divine*.

„Duhul purcede de la Tatăl şi de la Fiul”: de unde vine această afirmaţie? Găsim la Evanghelişti această frază? Care Sinod ne-a transmis acest *cuvânt hulitor*?

Filioque nu apare în Scriptură și nici la Sfinții Părinți. Noi argumente împotriva lui Filioque

16. Domnul şi Dumnezeul nostru spune: „Duhul, Care de la Tatăl purcede” [In. 15, 26]. Părinţii care susţin această nouă hulă, spun: „Duhul, Care purcede de la Fiul”.

Cine nu îşi va închide urechile, pentru ca să nu audă această *enormă blasfemie*? Ea contrazice Evangheliile, se opune Sfintelor Sinoade, face mincinoase scrierile Sfinţilor şi Preafericiţilor noştri Părinţi Atanasie cel Mare, Grigorie, slava teologiei, Vasile cel Mare, stâlpul împărătesc al Bisericii, şi pe Gura de Aur a universului, oceanul înţelepciunii, Hrisostom cel cu nume bun.

Şi de ce să-i pomenesc numai pe unii dintre ei? Această afirmaţie *hulitoare* şi *vrăjmaşă* lui Dumnezeu este împotriva tuturor Sfinţilor Proroci, Apostoli, Ierarhi şi Mucenici la un loc şi împotriva cuvintelor Domnului Însuşi.

17. Duhul, ziceţi voi, *purcede* de la Fiul. Această purcedere este ea *aceeaşi* ca şi *cea de la Tatăl* sau *opusă* acesteia din urmă?

Dacă este aceeaşi, cum nu se *confundă* atunci *atributele personale* şi nu devin *comune*? Dar tocmai acestea sunt cele care fac Treimea să fie *Treime* şi să fie *slăvită* ca atare[452].

Dacă purcederea *de la Fiul* se opune celei *de la Tatăl*, nu sunt ei atunci *urmaşii maniheilor* şi *ai marcioniţilor*?

---

[452] (*) *Originea unică* a Fiului şi a Duhului din Tatăl şi *amprentele personale* ale persoanelor dumnezeieşti sunt cele care fac *Treimea*.
Dacă Fiul nu Îşi ia fiinţa din Tatăl *prin naştere* şi Duhul *prin purcedere* şi dacă nu sunt păstrate aceste caracteristici personale *nedizolvate* nu avem *Treimea noastră*, Dumnezeul nostru treimic, conform Revelaţiei, ci *un discurs filosofic*, a-scriptural şi a-tradiţional despre existenţa lui Dumnezeu.
Filioque atentează la *unitatea principiului* în Treime, la *caracteristicile personale* şi la *rolul Tatălui* în Treime şi declasează *realitatea personală*. Numai dacă acceptăm *inalienarea caracteristicilor personale ale persoanelor divine* şi *monarhia Tatălui* vorbim de *adevăratul Dumnezeu al Părinţilor noştri*.

Ei îşi îndreaptă limba, ca vrăjmaşi ai lui Dumnezeu, împotriva Tatălui şi a Fiului[453].

18. Să adăugăm şi faptul că dacă Fiul este născut de Tatăl iar Duhul purcede de la Tatăl şi de la Fiul, atunci Duhul, raportându-Se la *două cauze*, va fi, în mod necesar, *compus*.

19. Dacă Fiul este născut de Tatăl şi Duhul purcede de la Tatăl şi de la Fiul, ce anume împiedică faptul ca un alt ipostas să purceadă, la rândul său, de la Duhul?

Atunci, urmând logica acestei *dogmatici vrăjmaşe* lui Dumnezeu, nu vor mai fi *trei*, ci *patru ipostasuri*.

Dar mai bine să zicem: vor fi *o infinitate*, pentru că *al patrulea* va produce *un altul*, acesta din urmă va face la fel, şi aşa mai departe, pentru a sfârşi în *politeismul păgân*[454].

20. Dacă purcederea Duhului din Tatăl duce la *o existenţă desăvârşită*, ce va aduce, atunci, Duhului, o purcedere *şi de la Fiul*, din moment ce purcederea *de la Tatăl* este suficientă pentru a-I da *existenţă* şi *ipostas*?

Căci nimeni nu va îndrăzni să spună că această purcedere de la Fiul produce unul dintre lucrurile care sunt în jurul esenţei/fiinţei [dumnezeieşti], pentru că Preafericita Fire dumnezeiască despre care vorbim nu cunoaşte *dualitate* sau *compunere*.

---

[453] (*) Spunând acest lucru, Sfântul Fotie arată că purcederea Duhului de la Fiul este în mod evident altceva decât purcederea Lui de la Tatăl. Iar dacă e *altceva*, atunci vorbim de *o opoziţie* între Tatăl şi Fiul, de un alt fel de *purcedere* de la Fiul decât *purcederea* de la Tatăl.
Fantezista *dublă purcedere* a Duhului nu face decât să relativizeze reciproc ambele purcederi. Dacă mai e nevoie de *o altă purcedere* pentru Duhul, ca Duhul să fie ceea ce este atunci purcederea Duhului din Tatăl e *superfluă*, ajungându-se la concluzia că şi naşterea Fiului din Tatăl e *superfluă*, dacă Fiul nu e *născut* şi de Duhul. Monstruozitatea acestor raţionamente este foarte evidentă, credem noi.

[454] (*) *Filioque* este *un raţionament păgân*, care nu poate da naştere decât la *un politeism deşănţat*. Miza lui Filioque nu este şi nu a fost *teologia*, precizarea teologică ci introducerea unui mod de a gândi lucrurile care încalcă Scriptura şi Tradiţia, pentru că e de *sorginte filosofică* şi nu *teologică*.
Filioque este incompatibil cu dogma triadologică pentru că nu provine din *viaţa Bisericii* ci din *filosofia păgână* şi nu şi-a propus decât să modifice însăşi fundamentul credinţei şi al vieţii Bisericii.
Neacceptarea lui Filioque arată faptul că Biserica nu acceptă un mod de *a teologhisi* în afara Scripturii şi a Tradiţiei şi cere ca fiecare argumentare teologică să aibă *racordare intimă* la sfinţenia şi adevărul netrucat al Bisericii, la adevărul deplin al Revelaţiei dumnezeieşti.

21. Şi tot ceea ce nu aparţine în comun, Atotputernicei, Consubstanţialei şi Preadumnezeieştii Treimi, este atributul Uneia şi Unei singure persoane din Sfânta Treime. Și dacă, pe de altă parte, purcederea Duhului nu este *un lucru comun* celor trei persoane, atunci ea este făcută numai de *Una* din *Cele Trei*.

Vrăjmaşii noştri afirmă sau nu, că *Duhul purcede de la Tatăl*? Dacă da, atunci problema este înţeleasă. Dar ei sunt obligaţi să renunţe la mistagogia[455] care le este dragă, adică la teoria unei *purcederi comune*.

Dar poate că ei vor să spună că Duhul purcede *numai de la Fiul*? În acest caz, de ce nu au dezvăluit de la început[456] *planul lor* împotriva lui Dumnezeu? Ceea ce vroiau să facă, nu este să Îl „asocieze" pe Fiu la purcederea Duhului de către Tatăl, ci să Îl excludă pe Tatăl![457]

Ei vor, fără îndoială, să continue să meargă pe acest drum şi nu le mai rămâne decât să inverseze naşterea, aşa cum au făcut cu purcederea, şi să spună acea absurditate monstruoasă, că *Fiul nu Se naşte din Tatăl, ci că Tatăl Se naşte din Fiul*! Astfel, cel puţin, lucrurile vor fi clare: vor fi împăraţii nebunilor, cât şi *ai hulitorilor*.

22. Iată încă un mod de a arăta *necuviinţa* şi *prostia* spuselor lor. Ceea ce putem *înţelege* şi *enunţa* cu privire la Prea Sfânta, Consubstanţiala şi Supraesenţiala Treime este, fie un lucru care aparţine în comun tuturor persoanelor dumnezeieşti, fie un lucru ce aparţine numai uneia singure din Cele Trei.

Dar *purcederea Duhului* nu este *un lucru comun* şi nici – şi aici sunt ei cei care susţin aceasta – un lucru care *aparţine uneia singure dintre persoane*.

Atunci, în Sfânta Treime Atotdesăvârşită, în Sfânta Treime, izvorul vieţii – să nu fie, şi *hula* să cadă pe capul lor! – *purcederea Duhului nu există de niciun fel*.

---

[455] *Mistagogie* înseamnă *iniţiere într-o taină*, într-o învăţătură mistică.

[456] De când au intrat în acest *joc murdar*.

[457] (*) Sfântul Fotie observă o altă *consecinţă diabolică* a lui Filioque: prin aceea că Fiul e *conexat* la purcederea Duhului, nu se doreşte decât transformarea Fiului în *principiu* al Treimii.

Fiul devine principiul Treimii în locul Tatălui, ajungând ca să Se nască pe Sine şi nu să fie născut de către Tatăl. Oricum am întoarce raţionamentul filosofic care stă la baza lui Filioque ajungem la concluzia că în Dumnezeu nu sunt importante *persoanele* ci *fiinţa divină* şi că fiinţa este *cea care naşte persoane* şi nu *fiinţa este în persoane*.

Promisiune de aprofundare a discuției despre Filioque

23. Putem să adăugăm mii de argumente aflate sub obroc („par boisseaux"), pentru *a demasca* (sau *a reduce la tăcere*) ateismul lor.

Totuşi nu putem să le includem aici, nici să facem o expunere completă într-o simplă scrisoare.

Astfel încât, nu v-am prezentat până acum decât nişte *informaţii elementare* şi *pe scurt*. Păstrăm, ca rezervă, *combaterea* argumentelor lor în alte circumstanţe şi propria noastră învăţătură detaliată, pentru o altă vreme, când, cu voia lui Dumnezeu, va avea loc *adunarea noastră*.

Durerea pentru Biserica Bulgariei

24. Aceasta este deci *erezia* pe care aceşti episcopi ai întunericului – pentru că ei se dau drept *episcopi*! – o seamănă în toată Bulgaria, fără a mai vorbi şi de alte lucruri tulburătoare.

Acest zvon a ajuns până la noi. Răniţi până în adâncul inimii de această lovitură mortală, am crezut că am văzut cu ochii pe iubiţii noştri copii, roadele pântecelor[458] noastre, căzând sub dinţii acestor *şerpi* şi ai acestor *animale sălbatice* şi sfârşind prin *a fi striviţi* şi *sfărâmaţi*.

Ce de dureri, ce de muncă, ce de sudori am depus pentru a-i aduce la *naştere* şi la *desăvârşire*! Suntem cu atât mai mult copleşiţi *de durere* şi *de întristare*, cu cât îi vedem pe copiii noştri omorâţi.

25. *Durerea* pe care o simţim într-o asemenea situaţie este egală cu *bucuria* pe care am trăit-o atunci, când i-am văzut *eliberaţi* de *vechile superstiţii*.

---

[458] (*) Este vorba aici de *pântecele duhovnicesc* care îi naşte pe *fiii duhovniceşti*. Chiar dacă nu a fost de faţă la propovăduirea Evangheliei în Bulgaria sau Moravia, Sfântul Fotie i-a născut duhovniceşte pe noii creştini şi a suferit pentru ei durerile naşterii, prin rugăciunile sale şi prin învăţătura sa, pe care le-a transmis-o prin Sfinţii Constantin-Chiril şi Metodiu, ucenicii săi.
Atât de mare a fost dragostea sa, dar şi durerea sa, încât spune despre aceia – despre noii convertiţi la creştinismul ortodox – că sunt „rodul pântecelor noastre". Observăm din acest context că *legătura interioară* dintre *Părinte* şi *fiul duhovnicesc* este atât de mare, încât orice atentare la ea stârneşte *o durere imensă*.

26. De aceea ne-au curs lacrimile şi ne curg încă. Şi, pentru a-i ridica din această cădere, nu vom da somn ochilor noştri, nici dormitare genelor noastre (Ps. 131, 4), până ce nu îi vom aduce, după puterile noastre, în cortul Domnului.

Sinodul împotriva noilor eretici care au atacat Bulgaria ortodoxă

27. În ceea cei priveşte pe *agresorii* lor, pe aceşti noi *precursori ai apostaziei*, pe aceşti *slujitori ai lui Antihrist*, pe aceşti *desfrânaţi*[459] vrednici de mii de morţi, pe aceste *calamităţi publice*, pe aceşti *criminali*, care, acestui popor *gingaş* şi *de-abia întemeiat în credinţă*, i-au provocat răni atât de multe şi de adânci, pe aceşti *impostori*, în fine, care au declarat *război* lui Dumnezeu, împotriva lor am reunit un Sinod[460] şi am hotărât, printr-un vot luminat de Dumnezeu, condamnarea lor.

Nu am luat împotriva lor nicio *hotărâre nouă*, ci ne-am mărginit la *a republica* şi *a aduce la cunoştinţa tuturor*, hotărârile Sinoadelor şi Canoanele Apostolice, care îi acuzau deja.

28. Căci omul este astfel făcut, încât *vederea pedepselor* este un mai bun *refren* decât *amintirea celor vechi*.

Şi când pedepsele de astăzi corespund celor de altădată, autoritatea celor vechi este şi ea coroborată.

În măsura în care aceşti oameni persistă în greşeala lor cea de multe feluri, am decis excomunicarea lor din turma creştinilor.

Motivele canonice ale excomunicării

Iată de ce:

a) Canonul al 64-lea al Sfinţilor Apostoli spune acestea împotriva celor care ţin postul de sâmbăta:

---

[459] Sau *derbedei*.

[460] E vorba de Sinodul din anul 866, ţinut la Constantinopol, şi unde s-a decis trimiterea acestei *Scrisori Enciclice*.

29. „Dacă un membru al clerului posteşte duminicile sau sâmbetele, cu excepţia unei singure sâmbete, să fie depus; dacă un laic face aceasta, să fie excomunicat".

În acelaşi sens, canonul 55 al celui de-al Şaselea Sfânt Sinod ecumenic[461], spune în acest fel:

30. „Deoarece am fost informaţi că locuitorii Romei, în timpul Sfântului Post al Păresimilor[462], postesc sâmbăta, contrar disciplinei şi tradiţiei primite în Biserică, s-a părut bun Sfântului Sinod ca să rămână în vigoare, neschimbat, în Biserica Romei şi pretutindeni, canonul care spune: *dacă un membru al clerului posteşte în sfânta duminică sau sâmbăta, cu excepţia unei singure sâmbete*[463]*, să fie depus; dacă un laic face asemenea, să fie excomunicat*".

31. b) Pe de altă parte, *Sinodul de la Gangra*, în canonul 4, cu privire la adversarii căsătoriei, declară acestea:

„Dacă cineva se desparte de un preot căsătorit, cu gândul că nu trebuie să te împărtăşeşti când acest preot slujeşte Sfânta Liturghie, să fie anatema".

În deplin acord cu această hotărâre, Sinodul al Şaselea a făcut aceste precizări împotriva lor:

„Aflând că în Biserica Romei domină *tradiţia* – care este considerată chiar ca *un canon* – de a-i face să promită, în mod public, pe candidaţii eligibilii la diaconat sau la preoţie, de *a se despărţi definitiv de soţiile lor*, noi, credincioşi întru totul vechii reguli canonice, conform celor întemeiate cu înţelepciune de Apostoli şi ordinii instituite de ei, hotărâm:

– *căsătoria legitimă* a bărbaţilor sfinţiţi lui Dumnezeu va fi pe mai departe *menţinută* şi *de neatins*;

– nu trebuie să se pună *problema dizolvării*, pentru acest motiv, a vieţii împreună a celor doi soţi, nici să li se interzică raporturile conjugale, la timpul cuvenit;

---

461 E vorba de *Sinodul Quinisext*, numit şi *Trullo (II)* (692).

462 Postul Mare.

463 E vorba de Sâmbăta Mare.

– dacă deci, se găseşte un om vrednic să fie *diacon* sau *ipodiacon*, să nu fie în niciun fel îndepărtat de acest rang ierarhic, sub pretextul că trăieşte cu soţia sa legitimă şi să nu i se ceară, în momentul alegerii, *o promisiune publică* de a renunţa la relaţiile legitime cu soţia sa.

Astfel, evităm să batjocorim căsătoria întemeiată de Dumnezeu şi binecuvântată prin prezenţa Sa.

Evanghelia spune: „Ceea ce Dumnezeu a împreunat, omul să nu despartă" (Mt.19, 6). Iar Apostolul învaţă astfel: „Căsătoria să fie cinstită de către toţi şi patul conjugal nespurcat" (Evr. 13, 4). Și încă: „Eşti legat cu o femeie? Nu căuta să rupi [căsătoria cu ea]" (I Cor. 7, 27).

În consecinţă, dacă cineva *îndrăzneşte*, împotriva Canoanelor Apostolice, să îl priveze pe *un om sfinţit*, adică pe *un preot*, *un diacon* sau *un ipodiacon*, de relaţiile şi de împreuna-vieţuire cu soţia sa legitimă, să fie depus; la fel, dacă un preot sau un diacon, sub pretextul evlaviei îşi repudiază soţia, să fie depus; dacă persistă, să fie excomunicat".

32. c) Pentru faptul de a fi rupt postul din prima săptămână a Postului şi

d) de a unge din nou cu Sfântul Mir pe cei deja botezaţi şi unşi, nu va fi nevoie, cred, de canoane pentru a le condamna, pentru că simpla menţionarea a cestor fapte arată *necuviinţa lor inimaginabilă*.

33. În sfârşit, şi mai presus de toate, hula lor împotriva Duhului sau, mai degrabă, împotriva întregii Sfintei Treimi, chiar dacă nu ar fi îndrăznit niciunul din lucrurile pe care le-am amintit, această hulă care le întrece cu mult şi îi aşază pe iniţiatorii ei, numai ea singură, sub milioane de anateme!

Chemarea la conclucrare a episcopilor și la întrunirea unui alt Sinod

34. Acestea sunt evenimentele pe care le-am judecat a fi *legitime*, conforme cu tradiţia Bisericii, pentru a le aduce la cunoştinţa Frăţiilor Voastre întru Domnul.

Şi vă îndemnăm şi vă rugăm cu insistenţă să veniţi, plin de dragoste, ca să ne ajutaţi să dezrădăcinăm aceste *învăţături necuvioase* şi *atee*, fără a părăsi totuşi locul pe care predecesorii vi l-au lăsat în pază.

Grăbiţi-vă deci, cu râvnă arzătoare, ca să alegeţi delegaţi pe care îi veţi trimite ca să vă reprezinte.

Să fie vrednici de această funcţie, îmbrăcaţi cu harul preoţiei, împodobiţi cu cuvioşie în cuvintele şi în viaţa lor.

Astfel vom tăia din nou din Biserică, cangrena acestei hule care se propagă şi care câştigă teren.

Cât despre *demenţii* care au aruncat, în poporul nou „plantat" şi întemeiat în credinţă, atâtea seminţe ale răului, îi *vom smulge* şi *îi vom arunca în foc*, de comun acord.

Căci aceasta este soarta celor *blestemaţi*, după poruncile Domnului.

Noi nădejdi de catehizare a poporului bulgar

35. Această datorie fiind îndeplinită, hula va fi respinsă, iar cuvioşia întărită şi avem mari nădejdi de a vedea întregul popor bulgar, catehizat din nou în Hristos şi luminat prin Botez, revenind, împreună cu mulţi alţii, la credinţa care i-a fost propovăduită.

Și rușii se convertesc la Ortodoxie

Spun „mulţi alţii", căci această naţiune nu este *singura* care şi-a schimbat *necuviinţa* de altădată, pentru *credinţa* în Hristos.

Un popor făcea să se vorbească peste tot despre el şi se arăta *cel mai crud* şi *mai sângeros* decât oricare altul.

Este vorba despre ruşi[464], care, cotropindu-şi vecinii, erau atât de mândri încât au îndrăznit să ridice pumnul împotriva Imperiului Roman.

Ei bine, iată-i pe ei îmbrăţişând religia creştină *curată* şi *adevărată*, renunţând la *vechile credinţe păgâne* şi *fără Dumnezeu*, care îi ţineau legaţi.

---

[464] Sfântul Patriarh Fotie este *primul Apostol* al poporului slav.

În loc să atace Imperiul, lansând lovituri rapide, aşa cum mai făcuseră şi altădată, printr-o întreprindere îndrăzneaţă de mare anvergură, ei au cerut să devină *aliaţi* şi *supuşi* ai Imperiului nostru.

Şi ard de *o asemenea dragoste* şi de *atâta râvnă pentru credinţă* – Sfântul Pavel poate din nou să strige: „Dumnezeu să fie binecuvântat întru toţi vecii!” – încât li s-a dat un episcop pentru a-i paşte şi au îmbrăţişat obiceiurile creştineşti cu multă grijă şi devotament.

Din nou cere ajutor în misiunea de evanghelizare a popoarelor

36. Aceste popoare, prin harul lui Dumnezeu cel iubitor de oameni, care vrea ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa Adevărului să vină [I Tim. 2, 4], au părăsit vechile lor credinţe şi au primit, în schimb, credinţa creştină în toată curăţia sa.

Deci, dacă şi Frăţiile Voastre doresc să ne urmeze în vitejeştile noastre eforturi şi să ne ajute ca să tăiem şi să ardem iarba rea, atunci spunem cu convingere, în Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeul nostru adevărat, că turma Sa va creşte şi mai mult şi se va împlini cuvântul care zice:

„Ei Mă vor cunoaşte, de la cei mai mici până la cei mai mari dintre ei” (Ier. 31, 34).

Și: „Glasul lor – cel *al învăţăturilor apostolice* – s-a întins peste tot pământul, şi cuvintele lor, până la marginile lumii” (Ps. 18, 5; Rom. 10, 18) .

Cum să fie delegații care vor participa la Sinod

37. Este bine ca delegaţii pe care îi veţi trimite pentru a Vă reprezenta pe Prea Sfinţiile Voastre, să fie investiţi cu *autoritatea supremă* pe care aţi moştenit-o în Duhul Sfânt.

Astfel încât să poată, cu referire la problemele pe care le-am ridicat şi la alte întrebări legate de ele, să vorbească şi să acţioneze liber, cu autoritatea unui *tron apostolic*.

Probleme teologice și de comportament în Biserica Italiei

Să ştiţi, de asemenea, că am primit din Provinciile din Italia, scrisoarea unui Sinod, care conţin acuzaţii, pe care mi-e greu să le mai repet: oamenii din Italia le lansează împotriva propriului lor episcop [465] şi le trimit lumii întregi, împreună cu mari ameninţări şi cu mii de rugăminţi.

Ei ne cer să nu le dispreţuim tulburarea, acum, când ei pier, într-un mod jalnic, sub greutatea tiraniei care îi oprimă şi să nu închidem ochii asupra celor ce se întâmplă acolo: călcarea în picioare a legilor preoţeşti, răsturnarea întregului *statut* al Bisericii.

Aceste fapte erau deja cunoscute în toată lumea prin *relatările orale* pe care le-au făcut călugării şi preoţii ce au călătorit în acele regiuni: Vasile, Zosima, Mitrofan şi mulţi alţii.

Ei s-au plâns de acest *despotism* şi au cerut cu lacrimi Bisericii ca *să facă dreptate*. Dar, în prezent, aşa cum am spus, există scrisori, trimise din locuri diferite şi de autori diferiţi, care au ajuns la noi, pline de *plângeri înfricoşătoare* şi *tragice*.

După dorinţa şi după rugămintea expresă a autorilor lor, adaug aici o copie. Căci ne-au implorat, cu rugăciuni şi blesteme înfricoşătoare, să le transmitem tuturor scaunelor episcopale şi apostolice. Astfel veţi lua cunoştinţă voi înşivă de ele.

Noi le-am inclus în scrisoarea noastră, pentru ca *Sfântul Sinod ecumenic*, care se va reuni în Domnul, să confirme, cu un vot comun, şi asupra acestor probleme, poruncile lui Dumnezeu şi canoanele Sinoadelor, şi pentru ca *o pace adâncă* să se instaureze, de asemenea, între Bisericile lui Hristos.

Atenționare a Patriarhului Alexandriei

38. Căci nu am convocat numai pe Prea Fericirea Voastră. Să ştiţi că, dintre alte scaune episcopale şi

[465] Papa Nicolae I.

apostolice, unii au sosit deja aici şi că îi aşteptăm şi pe ceilalţi dintr-un moment în altul.

39. Frăţia Voastră în Domnul se păzeşte deci, întârziind şi aşteptând să mai treacă timpul, dintr-un motiv oarecare, făcându-i pe fraţii săi să aştepte mai mult decât se cuvine. Ea trebuie să ştie că, dacă absenţa sa va avea *o urmare supărătoare*, va fi *singura responsabilă*.

Patriarhul Alexandriei nu recunoscuse până la acea dată hotărârile celui de Al Șaptelea Sinod ecumenic

39. Dorim să consemnăm în această scrisoare şi o altă dorinţă, privind *Sfântul Sinod ecumenic*, cel *de-al Şaptelea*.

Ar trebui să daţi, în marea voastră jurisdicţie ecleziastică, ordinul de a ridica acest Sinod la rangul şi în numărul *Sfintelor Sinoade ecumenice*, împreună cu primele şase.

Am auzit, într-adevăr, spunându-se, că în unele Biserici aparţinând de scaunul dumneavoastră apostolic, nu se recunosc decât Şase Sinoade ecumenice: ele nu îl cunosc și pe al Şaptelea.

Cu adevărat, ele observă cu râvnă hotărârile stăpâneşti şi nu cinstesc nimic mai mult. Dar ele nu recunosc încă Sinodul ca atare şi încă nu îl proclamă în Biserică împreună cu celelalte Şase, deşi se bucură, peste tot, de *aceeaşi vrednicie*.

Enumerarea unor participanții la Sinodul al 7-lea ecumenic

41. De fapt, acest Sinod a îngropat *o erezie capitală*.

Delegaţii celor patru mari scaune episcopale s-au adunat şi au votat împreună.

Fiind prezenţi, precum ştiţi, şi trimisul scaunului dumneavoastră de Alexandria, ieromonahul Toma şi însoţitorii săi, delegaţia de la Ierusalim, prea cuviosul protopresbiter Petru, monahul şi egumenul Prea Sfintei Mănăstiri Sfântul Sava din Roma.

42. Aceste persoane s-au adunat în jurul unchiului nostru după tată („notre oncle paternel”), Prea Sfântul şi de trei ori slăvitul Tarasie, arhiepiscopul Constantinopolului, pentru a ţine cel de-al *Şaptelea Sinod ecumenic*, care a înfrânt erezia iconoclastă şi a biruit asupra acelor vrăjmaşi ai lui Hristos.

De ce nu cunosc cei din patriarhia Alexandriei hotărârile ultimului Sinod ecumenic

Dar este posibil, având în vedere teritoriile căzute atunci în mâna arabilor, popor barbar şi străin, că nu a fost foarte uşor a face să vă parvină actele Sinodului.

Ceea ce explică de ce mulţi dintre credincioşii din acele regiuni, ascultând şi respectând hotărârile despre care vorbim, nu ştiu însă, că ele sunt opera acelui Sinod.

Urmările neacceptării ultimului Sinod ecumenic

43. Este deci neapărat necesar, aşa cum am spus, de a adăuga acest Sinod celorlalte şase, precedente, proclamându-l, ca şi pe acelea, *Mare*, *Sfânt* şi *Ecumenic*.

A nu îndeplini această datorie şi a da dovadă de neglijenţă în această privinţă, înseamnă, mai întâi, a face rău Bisericii, dispreţuind un Sinod atât de important şi aceasta va duce la ruperea legăturilor şi a unirii strânse pe care le simbolizează.

În al doilea rând, neglijenţa noastră va redeschide *gura mare* a iconoclaştilor, a căror necuviinţă ştiu că o urâţi, la fel de mult ca şi pe celelalte erezii.

Faptul că *dogma lor hulitoare* n-a întrunit decât dezaprobarea unui scaun apostolic şi nu condamnarea formală a unui Sinod ecumenic, le va da pretext pentru a continua să profereze blasfemiile lor scandaloase.

E nevoie de acceptarea imediată a Sinodului al 7-lea ecumenic în patriarhia Alexandriei

44. Pentru toate aceste motive, credem că trebuie, ca în scrisorile sinodale şi în toate celelalte documente, consemnări şi discuţii privitoare la Biserică, să considerăm acest Sinod ca al Şaptelea, pe lista Sfintelor Sinoade ecumenice. Aceasta este, din partea noastră, o cerere, şi este de asemenea, ca de la frate la frate, un sfat pe care vi-l dăm, propunându-vă *ceea ce este drept*.

Finalul Scrisorii Enciclice

45. Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, Întâiul Stăpân Jertfitor, Marele Preot, Care de bună voie S-a jertfit pentru noi, ca Jertfă desăvârşită, Jertfă bună şi mântuitoare şi ne-a ridicat cu preţul propriului Său Sânge, să arate totdeauna fruntea Voastră cinstită de ierarh deasupra popoarelor barbare, care vă înconjoară de peste tot!

Fie ca El să vă dea să vă sfârşiţi *alergarea vieţii* în pace şi în linişte. El să vă dea, în sfârşit, în locaşurile din înălţime, partea bucuriei şi a veseliei de nespus, împreună cu toţi Sfinţii, acolo unde nu este nici durere, nici suspin, nici tulburare, în Hristos Însuşi, Dumnezeul nostru adevărat, a Căruia fie slava şi puterea, în vecii vecilor. Amin!

Sfinte Părinte, ne rugăm pentru Sfinţia Voastră, cum este drept, şi nădăjduim că veţi continua să pomeniţi şi nevrednicia noastră.

Epitom
împotriva susţinătorilor Vechii Rome; despre faptul că *Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl* şi nu *de la Tatăl şi de la Fiul*

Argumente împotriva ereziei lui Filioque

1. Dacă Duhul este *simplu*, dar *purcede* de la Tatăl şi de la Fiul, trebuie neapărat să admitem că ei sunt *o singură persoană*. Astfel este reintrodusă *o confuzie sabeliană*[466] a persoanelor sau, mai bine-zis, *semi-sabeliană*.

2. Dacă Duhul purcede de la Tatăl şi de la Fiul, El va fi *dublu* sau *compus*. Dacă Duhul Sfânt este raportat la două origini, la două principii, ce devine atunci *monarhia*[467], atât de mult cântată, a Sfintei Treimi?

3. Dacă Tatăl Îl purcede pe Duhul şi Fiul Îl purcede de asemenea, Tatăl va fi *o cauză* a Duhului, în acelaşi timp *apropiată* şi *îndepărtată*, datorită acestei purcederi *şi de la Fiul*.

4. Dacă purcederea Duhului Sfânt de la Tatăl este *desăvârşită*, purcederea de la Fiul va fi *superfluă*.

5. Dacă purcederea Duhului de la Fiul este *aceeaşi* cu purcederea de la Tatăl, atributul personal al purcederii Le va fi comun. Dar cum devine un *atribut personal*, unul *comun*?

Dacă cele două purcederi sunt *opuse*, nu se vor distruge una pe alta, pentru că cele aflate *în opoziţie* se *distrug* totdeauna una pe alta?

În sfârşit, dacă ele sunt *diferite*, o „primă parte” a Duhului va fi purces într-un fel şi o „a doua parte”, în alt fel, iar El va fi atunci „compus” din *părţi inegale*.

6. Pentru că Fiul şi Duhul izvorăsc dintr-o singură cauză, adică Tatăl, şi dacă Fiul, la rândul Său, este izvorul

---

[466] A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Sabelianism.

[467] Principiul unic al Sfintei Treimi, adică Tatăl, singurul izvor al dumnezeirii.

Duhului, atunci trebuie ca şi Duhul să fie *izvorul* Fiului. Pentru că Tatăl Îi „proiectează” cu aceeaşi cinste, şi pe Unul şi pe Celălalt.

7. Dacă Fiul are în comun cu Tatăl, *purcederea* Duhului Sfânt, atunci Duhul Sfânt participă El Însuşi la această *purcedere*. Într-adevăr, tot ceea ce Tatăl are în comun cu Fiul, are în comun şi cu Duhul Sfânt. La fel, Duhul va fi în acelaşi timp şi *cauză* şi *cauzat*, ceea ce este *mai monstruos* decât *toată mitologia păgână*.

8. Dacă Fiul *purcede* şi El, dar Duhul nu are puterea de *a purcede*, Duhul va avea *mai puţină putere* decât Fiul şi recădem în *demenţa lui Macedonie*.

Fundamentarea ereticilor pe Sfinții Părinți. Problema coruperii cărților patristice și cea a greșelilor unor Sfinți Părinți

9. Ei invocă în apărarea lor, autoritatea lui Ambrozie[468], care ar fi enunţat pe *Filioque* în cartea sa *Despre Duhul Sfânt*, apoi pe cea a lui Ieronim[469] şi a lui Augustin[470].

Putem răspunde următoarele: ori pnevmatomahii au făcut interpolări în operele lor, ori aceşti Sfinţi Părinţi s-au exprimat astfel pentru *a-şi menaja ascultătorii*, aşa cum a făcut Sfântul Vasile cel Mare, când a ţinut sub tăcere, pentru un timp, teologia Prea Sfântului Duh[471] sau pur şi simplu, oameni fiind, au părăsit într-o anumită întâmplare, calea cea dreaptă, după cum s-a întâmplat multora dintre cei mai mari, printre care îi putem aminti pe: Dionisie de Alexandria[472], Metodie de Patara, Pierios, Pamfil, Teognost, Irineu de Lyon[473], şi ucenicul său, Ipolit.

[468] A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Ambrozie_al_Milanului.
[469] Idem: http://ro.orthodoxwiki.org/Ieronim.
[470] Idem: http://en.wikipedia.org/wiki/Augustine_of_Hippo.
[471] Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, trad., introd., note şi indici de Pr. Prof. Dr. Constantin Corniţescu şi Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, în col. PSB, vol. 12, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1988, p. 17-92.
[472] A se vedea: http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_Dionysius_of_Alexandria.
[473] Idem: http://ro.orthodoxwiki.org/Irineu_de_Lyon.

Noi nu acceptăm *unele dintre afirmaţiile lor*, *deşi îi cinstim pe ei*[474].

Episcopii ortodocși ai Romei nu au vorbit despre Filioque

10. Aceşti trei Sfinţi Părinţi – Ambrozie, Ieronim şi Augustin – *au afirmat pe Filioque*, după cum spun cei din Roma. Dar episcopii celor Şapte Sinoade n-au suflat niciun cuvânt despre aceasta.

Dar toate aceste Sfinte Sinoade succesive au stabilit *definiţia credinţei noastre*, iar papii, lumini ale Bisericii de la Roma, şi-au adus, fără rezerve, aprobarea şi sprijinul faţă de hotărârile acestor Sfinte Sinoade.

Mai mult, ei au stabilit că nu se poate *adăuga* sau *retrage* nicio dogmă din Simbolul de credinţă şi că cel care ar îndrăzni să facă o asemenea faptă, să fie dat *cu totul afară* din Biserică.

11. Totuşi, Dumnezeiescul Grigorie Dialogul[475], care a înflorit în grădina Bisericii la puţin timp după Sinodul al VI-lea ecumenic, a învăţat, în operele sale în latină, teologia purcederii Duhului Sfânt numai de la Tatăl.

Zaharia, care, o sută şaizeci şi cinci de ani mai târziu, a tradus *Dialogurile* în greceşte, dă acest text: „Duhul Mângâietor iese de la Tatăl şi rămâne în Fiul".

Și această *dogmă* o cunoşteau de la Înaintemergătorul, care a văzut pe „Duhul pogorându-Se sub formă de porumbel şi rămânând deasupra Lui" (In. 1, 32).

12. Leon şi Benoit, alţi episcopi celebri de la Roma, mai târziu, au enunţat o hotărâre, de a se citi *Crezul* în greceşte la Sfânta Liturghie, la Roma şi în toate celelalte Biserici care depindeau de ea, pentru a evita ca sărăcia limbii vorbite curent[476], să fie cuiva prilej de *neînţelegere* şi de *hulă*.

[474] Ca Sfinți ai Bisericii.
[475] A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Grigorie_Dialogul.
[476] E vorba de limba latină.

Acelaşi Leon, deschizând vistieria Bisericii apostolice din Roma, a luat de acolo două scuturi, care fuseseră aşezate odată cu obiectele sfinte, şi care aveau înscrise, cu litere greceşti şi în limba greacă, o versiune a *Crezului ortodox* şi a dat ca să fie citite în prezenţa întregului popor roman.

Să adăugăm faptul, că până în timpul Cuviosului Serghie, Patriarhul Constantinopolului, episcopii din Roma, din primele momente ale pontificatului lor, trimiteau tuturor Scaunelor Patriarhale, scrisori conţinând *mărturisiri de credinţă*, care conţineau şi *Simbolul de credinţă* absolut intact.

Filioque nu are fundamentare scripturală

13. Dar de ce să perorăm atât de mult? Fiul şi Stăpânul învaţă, în mistagogia Sa, că *Duhul purcede de la Tatăl*. Iar Marele Pavel, pe de altă parte, ne aduce la cunoştinţă că: „În ce ne priveşte, dacă un înger din cer ar vesti o altă Evanghelie decât cea pe care v-am propovăduit-o vouă, să fie anatema!”.

În acest caz, nu trebuie să fii *nebun* pentru a merge să cauţi *alt Doctor*?

Alt fragment din aceiaşi operă
extras din *Manuscrisul de la Viena* (Gr. Theol. 40).

Argumente scripturale împotriva lui Filioque

9a. David a zis: „Şi cu Duhul gurii Sale” (Ps. 33, 6), învăţând astfel că *Duhul purcede numai de la Tatăl*, pentru că cuvintele „gurii Sale” fac trimitere *la Tatăl*, şi nu *la Fiul*.

Astfel, el a năruit mai dinainte *blasfemia* celor care susţin *blasfemia purcederii filioquiste* a Duhului.

10a. În cea mai mare parte dintre cazuri, termenul „purcedere” nu semnifică nimic altceva decât faptul de *a*

ieşi, ca în acest pasaj din Psalmi: „*Ieşea* (purcedea) afară şi chiar acolo grăia” (Ps. 40, 6).

Totuşi, în ceea ce priveşte *purcederea* Duhului Sfânt de la Tatăl, acest termen nu înseamnă pur şi simplu „a ieşi”, în mod *accidental* şi *contingent*, ci faptul de a „proveni” de la Tatăl, prin *fire* şi prin *esenţă*.

Purcederea indică *modul de existenţă* şi arată *realitatea substanţială*[477] a Duhului Sfânt.

De fapt, Duhul Sfânt nu există, ca Fiul, *prin naştere*, ci într-un fel care Îi este propriu: *prin purcedere*. Căci este propriu Fiului *să Se nască* din Tatăl după fire şi este propriu Duhului Sfânt *să purceadă* din Tatăl după fire.

Şi numai astfel *Se disting* Unul de Celălalt, vreau să spun, prin *atributul existenţial* („propriété existentielle”), pentru că sunt, de altfel, *Unul*: Unul, după esenţă şi după fire, Unul, după putere şi după vrednicie şi, într-un cuvânt, Unul, pentru toate celelalte lucruri, atât împreună cu Tatăl, cât şi Unul cu Altul.

Deci cum spuneţi voi că Duhul Sfânt purcede *şi de la Fiul* (Filioque)?

A. Dacă purcede de la Fiul ca de la cauza Sa, atunci, sunt *două cauze* şi *două principii*: Tatăl şi Fiul. Şi Cel pe care Îl cinstim nu mai este *o monarhie* ci, mai degrabă, *o diarhie*. Şi este inutil să mai subliniez toate incongruenţele care urmează din afirmaţia aceasta.

B. Dacă El purcede într-un alt fel, adică, poate, în virtutea unei *conexiuni reciproce*, pentru că persoanele treimice Se conţin Una pe Alta[478] şi, pentru a spune pe scurt, dacă El *purcede* ca şi cum *ar fi trimis* de Fiul – căci aşa cum Tatăl Îl trimite pe Fiul, aşa şi Fiul Îl trimite pe Duhul.

După cuvântul Domnului: „Când va veni Mângâietorul pe care Îl voi trimite la voi de la Tatăl, Duhul Adevărului, Care de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine” – dacă în acest sens spuneţi că Duhul Sfânt *purcede* şi de la Fiul, ei bine, gândirea voastră e *sănătoasă* şi *întemeiată*, dar păcătuiţi, totuşi, într-o altă privinţă.

---

[477] Adică faptul de a exista prin Sine.
[478] Literal: „datorită perihorezei reciproce”.
(*) *Perihoreza* este termenul teologic care indică *compenetrarea*, *împreuna cuprindere* a persoanelor dumnezeieşti datorită unităţii lor de fiinţă. Astfel Tatăl este în Fiul şi în Duhul, Fiul este în Tatăl şi în Duhul, Duhul este în Tatăl şi în Fiul. Fiecare dintre Ele este în celelalte Două şi Le conţine pe celelalte Două.

Filioque atentează la neschimbabilitatea Crezului ortodox

Mai înainte de toate, pentru că aţi modificat cu această *adăugire*, Expunerea credinţei, *Crezul* stabilit în mod definitiv şi acceptat de cele Şapte Sfinte Sinoade Ecumenice şi sunteţi singurii care aţi acţionat astfel.

Cea de a doua greşeală a voastră este modul în care îl întrebuinţaţi aici pe „şi”. Căci acest cuvânt, această *conjuncţie*, cum se numeşte în mod obişnuit, lasă să se înţeleagă că *purcederea* de la Tatăl şi *purcederea* de la Fiul sunt *pe acelaşi plan*, în timp ce voi daţi un sens diferit *purcederii* de la Fiul, aşa cum am văzut.

Smintirea aproapelui

Căci nu este de ajuns numai să ai *pentru tine* o gândire ortodoxă, ci trebuie să *nici nu-l sminteşti* pe aproapele.

Dacă cel ce sminteşte numai *un singur frate* este vrednic, după Evanghelie, de *o pedeapsă înfricoşătoare*, ce pedeapsă va fi deci *îndeajuns de mare*, pentru cei care *au smintit pe toată lumea*?

Un alt argument scriptural împotriva lui Filioque

11a. Auzind că Dumnezeu Fiul a spus despre Duhul Sfânt: „El purcede de la Tatăl” şi că nu S-a mulţumit să o spună *numai o singură dată*, ci *de două ori* în acelaşi verset (In. 15, 26), de ce n-a spus, deci, atunci: „Şi de la Mine”?

Ce răspund ei acestui argument? Că Domnul vorbea *cu smerenie*, ca *om*. Putem să le arătăm însă că se înşală.

Căci, în mod sigur, nu ca *om* a spus Hristos: „pe Care Îl voi trimite la voi”, ci ca *Dumnezeu*. Omul, cu adevărat, nu Îl trimite pe Dumnezeu. Dar Duhul Sfânt este *Dumnezeu*.

Domnul a repetat de două ori cuvintele „de la Tatăl”, pentru a confirma acest lucru şi pentru *a închide gura* celor care ar spune, că Duhul purcede „şi de la Fiul” (Filioque)[479].

[479] În acest loc din manuscris, o notă a unui copist spune următoarele: „Acest argument este opera prea înţeleptului şi subtilului Împărat, care s-a folosit de ea în polemica împotriva episcopului de Milano”.
Manuscrisul de la Viena (Gr. Theol. 40) precizează că este vorba de *Împăratul Alexis Comnenul*. Episcopul în discuţie ar fi *Pierre de Milano*, controversa având loc

Scrisoare către Mitropolitul de Aquileea

Către Prea Fericitul Patriarh,
Prea Sfinţitul şi prea iubitul de Dumnezeu,
fratelui meu şi coliturghisitor,
Prea cinstitul şi slăvitul Arhiepiscop şi Mitropolit de Aquileea,

Fotie,
prin mila lui Dumnezeu Arhiepiscop
al Constantinopolului, Noua Romă
şi Patriarh ecumenic

Evidenţierea persoanei destinatarului şi a trimisului prin care i-a parvenit scrisoarea la care răspunde

1. Scrisoarea pe care am primit-o de la Prea Fericirea Voastră ne-a făcut, încă de la început, să cunoaştem, *cugetarea dumnezeiască* ce vă însufleţeşte, cât şi *măreţia* şi *înălţimea iubirii duhovniceşti* pe care o aveţi, care întrece cu mult sentimentele obişnuite ale celor ce sunt supuşi stricăciunii.

Apoi, *persoana plină de sfinţenie* [pe care aţi trimis-o la noi], căreia i-aţi încredinţat scrisoarea, ne-a părut, prin virtuţile sale, prin înţelepciunea şi, mai ales, prin *forţa* şi prin *tăria caracterului* său, o oglindă în care am putut să contemplăm trăsăturile cinstite şi dumnezeieşti ale Sfinţiei Voastre.

Însă, şi scrisoarea lăsa să se întrevadă acestea, cu certitudine, atâta cât poate cuvântul scris. Dar el ne-a oferit *o icoană vie* şi *desăvârşit*ă, şi ne-a adus, de asemenea, foarte multă bucurie şi veselie, povestindu-ne evlavioasele osteneli ale Prea Fericirii Voastre.

Şi pe cine am avut sub ochii noştri? Un om ce inspira respect prin înţelepciunea sa mai mult decât prin părul său alb, bogat în înţelegeri duhovniceşti ca şi în virtuţi; un om în

prin anul 1116. Dacă această notă este adevărată, atunci acest fragment de text nu aparţine Sfântului Patriarh Fotie.

care fineţea şi soliditatea gândirii se uneau armonios; un om, într-un cuvânt, cu totul înveşmântat în harul care se cere de la un preot, pe care numai Dumnezeu îl sfinţeşte prin puterea Sfintelor noastre Taine şi care are cinstea de a fi ucenicul Vostru şi de a fi fost hirotonit de către Sfinţia Voastră.

Astfel este preotul pe care noi l-am văzut în trimisul Prea Sfinţiei Voastre. Acest lucru ne-a făcut să cunoaştem, cu siguranţă, că ierarhul care este deasupra lui, și care l-a hirotonit în Taina preoţiei și care l-a trimis acum la noi, are *o bogăţie de harisme dumnezeieşti* şi trebuie să fie, atât prin viaţa sa strălucitoare, cât şi prin iubirea şi prin râvna aprinsă pentru dogme, *un model* şi *o flacără*, care conduc pe tot omul pe calea mântuirii.

2. Această persoană, de care vorbesc, care a primit de la Prea Sfinţia Voastră harul de *episcop*, a fost hrănit, fără nicio îndoială, de la masa învăţăturilor Voastre dumnezeieşti şi s-a adăpat din izvorul bogat al desăvârşirilor Vostre; fără de care n-ar fi putut niciodată să strălucească atât de mult în virtuţi, aşa cum le stă bine Arhipăstorilor lui Dumnezeu.

Dar *copia* nu este întotdeauna identică cu *modelul* şi nici strălucirea luminii nu este aceeaşi.

Trebuie, de aceea, să dăm slavă lui Dumnezeu, Cel ce este Binefăcătorul nostru şi Ziditorul universului, Care sfinţeşte, în Apus, ca şi în Răsărit, *învăţători* şi *făclii* şi îi înalţă pe *tronul arhiepiscopal*, ca să strălucească fără a slăbi şi să lumineze inima şi sufletul mulţimii.

I se confesează despre durerea pe care i-au provocat-o noii eretici prin Filioque

3. Dar, în mijlocul mângâierilor pe care le gustăm cugetând la sfintele Voastre virtuţi, admirând faptele curajoase, care ne bucură, iată că un zvon ne loveşte urechile cu zgomot şi mai bine ar fi fost să nu-l fi auzit niciodată!

Căci el nu ne aduce *durere trupească*, ci *sufletească*.

Totuşi, pentru că virtuţile Sfinţiei Voastre ne-au adus multă nădejde, vă vom spune şi *motivul tulburării noastre*.

Dar cum să vorbim fără să plângem? Unii din Apus au lepădat cuvintele Domnului. Şi ce lucru mai este frumos [acum] la ei ?

Au dispreţuit ei dogmele, hotărârile Sfinţilor Părinţi ai Sinoadelor? Au socotit ei întru nimic precizările atente pe care aceştia le-au facut? Ori s-au aplecat asupra lor fără să aibă capacitatea duhovnicească necesară pentru a le înţelege? Nu ştiu.

Oricare ar fi motivul, zvonul – pe care aş fi vrut să nu-l fi auzit niciodată – a ajuns la urechile noastre, că unii din Apus răspândesc ideea că *Dumnezeiescul şi Prea Sfântul Duh nu purcede numai de la Dumnezeu Tatăl, ci şi de la Fiul*. Or, afirmând aceasta, fac *mult rău* credincioşilor.

Această *dogmă*, în măsura în care rămâne *o părere personală*, nu cauzează, poate, un *aşa mare rău* celor care, din lejeritate[480], au îmbrăţişat-o, deşi stricăciunile nu sunt mici.

În schimb, când li se va propune o discuţie pe această temă şi li se va demonstra cu claritate, pe temeiul cuvintelor înseşi ale Domnului şi pe al întregii Scripturi Sfinte, că sunt *în înşelare*, vor trebui atunci să renunţe imediat la această *dogmă absurdă* şi să accepte *dogmele* şi *textele ortodoxe*.

Dacă nu vor face nimic, atunci e clar că vor cădea într-o hulă foarte mare şi vor suporta o condamnare foarte aspră, chiar dacă nimeni nu i-ar denunţa în mod expres.

Căci sunt lipsiţi de orice virtute, mai ales în ceea ce priveşte *mărturisirea credinţei adevărate* şi sunt lipsiţi şi de Duhul Sfânt Însuşi, pe Care L-au jignit, dogmatizând că *purcede de la Fiul*.

Într-adevăr, prin această a doua purcedere, ei Îl nedreptăţesc pe Duhul Sfânt şi iau în bătaie de joc *unica purcedere*.

---

[480] (*) Preluările teologice lejere. Cele mai multe dintre ereziile şi neadevărurile spuse de-a lungul timpului au drept sursă *necunoaşterea* izvoarelor credinţei noastre sau *o preluare defectuoasă* a acestora.
De aceea, *o cunoaştere teologică autentică* nu se poate dobândi decât pe temeiul unei vieţi duhovniceşti, a unei vieţi sfinte şi a unei cercetări teologice de mare fineţe şi adâncime.
Un credincios ortodox nu poate să îşi impropriе orice lucru auzit fără să îl autentifice, fără să îl confrunte cu Tradiţia şi cu Scriptura.
În măsura în care Vieţile Sfinţilor, cărţile de cult, canoanele şi dogmele Bisericii stipulează *o anume realitate* atunci aceea este *o parte a credinţei noastre*. Preluările lejere, fără autentificare, nasc monştri.

Mintea lor n-a putut să găsească altceva *mai aberant*? Sau, mai bine-zis, nu este acesta un lucru *hulitor* în cel mai înalt grad?

Această hulă are ca rezultat atacarea a înseşi cuvintelor Domnului şi respingerea dogmei şi a Tradiţiei, care au fost păstrate întotdeauna în marile episcopii.

Despre Patriarhii ortodocși ai Romei

4. Iată dovezile! *Leon cel Bătrân*[481] (Leon I), episcop al Romei – pentru a nu-i cita şi pe cei dinaintea lui – şi *Leon cel Tânăr* (Leon III)[482], care i-a urmat, sunt cunoscuţi pentru că au păstrat credinţa şi dogmele Bisericii universale şi apostolice, cea a Sfinţilor episcopi care i-au precedat şi a hotărârilor Apostolilor.

Primul dintre ei a dat multă strălucire celui de-al IV-lea Sfânt Sinod Ecumenic, prin trimişii Sfinţi pe care i-a delegat şi, de asemenea, prin celebra sa scrisoare, care i-a „desfiinţat"[483] pe Nestorie şi Eutihie.

Însă în ea declară că *Duhul Sfânt purcede de la Tatăl*, conform celor formulate la Sfintele Sinoade anterioare, însă nu vorbeşte despre *o purcedere de la Fiul*.

5. La fel, *Leon cel Tânăr*, cel la fel cu numele şi cu credinţa, înflăcărat apărător al adevăratei evlavii, dorind să evite ca traducerea într-o limbă străină să strice *Crezul* prea curat al sfintei noastre credinţe, a scris textul în limba originală, în greacă.

Astfel, el i-a învăţat pe apuseni, să cânte şi să teologhisească slava Sfintei Treimi în limba elenă.

Departe de a se mulţumi numai cu această poruncă, el a dat să se construiască *plăci comemorative* pe care a gravat *Crezul* în greceşte şi pe care le-a expus, în mod public, la poarta Bisericii din Roma.

Astfel se putea învăţa, fără nicio teamă şi fără nicio greutate, întreg conţinutul credinţei.

---

481 A se vedea: http://ro.orthodoxwiki.org/Leon_cel_Mare.
482 Idem: http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_Leo_III.
483 Terrassé = i-a doborât, i-a făcut una cu pământul.

Şi nu mai rămânea niciun mijloc de a se înţelege rău credinţa noastră, adevărata credinţă a creştinilor, folosind texte *făcute în ascuns* şi *fără niciun sens*.

Nu se mai putea face astfel, din Fiul, *a doua cauză* a Duhului, împreună cu Tatăl, pentru că Acest Duh, Care *purcede* de la Tatăl, este *egal în cinste* cu Fiul născut.

6. Aceşti doi oameni, acest „duet" sfânt care a luminat Apusul, nu au fost singurii care au păstrat credinţa nepătată şi curată de orice adăugiri străine.

Nu! Biserica apuseană nu duce lipsă de *Mărturisitori* şi nu ne este cu uşurinţă să numărăm corul ierarhilor, care s-au făcut auziţi în intervalul de timp, care a separat pe cei doi Leon, ce au strălucit cu aceeaşi credinţă!

Dar, pentru că Biserica Romei este într-un gând cu celelalte patru scaune patriarhale şi păstrează aceeaşi credinţă şi pentru că Biserica este întemeiată şi întărită pe piatra cuvintelor Stăpânului, această Biserică, pe care *porţile Iadului*, adică *gurile necuvântătoare ale ereticilor*, nu o vor birui niciodată, după cum ne-a spus Adevărul Însuşi, *de unde* şi *de la cine* a putut să vină această *nouă hulă împotriva Duhului,* această hulă care este pe cale de *a se răspândi*?

Şi cum să nu ne tânguim fără încetare, cum să nu plângem nemângâiaţi, văzând nenorocirea care decurge de aici?

Dar, în acelaşi timp, acest lucru ne obligă să avem *îndoită râvnă*, pentru a putea împiedica suferinţa şi boala care se întinde, ca să îi înghită pe cei ale căror nume sunt înscrise în turma lui Hristos!

Cere ajutorul Arhiepiscopului de Aquileea împotriva noii erezii

7. Iată de ce smerenia noastră se întoarce către cel ce este desăvârşit în virtuţi, către Sfinţia Voastră, ca şi către *marele apărător* al Bisericii, către care privesc toţi fiii casei lui Israel.

Vă cerem să faceţi să lumineze în faţa tuturor *focul dumnezeiesc* care arde în inima Sfinţiei Voastre!

Astfel, aprinzându-vă făclia, ca arhiepiscop, veţi arunca lumina mântuitoare peste toţi cei rătăciţi şi îi veţi smulge pe aceştia din greşeala lor, aducându-i la credinţa care a umplut pământul.

Despre dogma purcederii Duhului Sfânt de la Tatăl

8. *Dogma purcederii de la Tatăl* reiese, în primul rând, după cum am văzut, din cuvintele Domnului (In. 15, 26)[484], ca *fulger* şi *tunet* care întrece toată lumina.

Să primească deci, cei care Îl calomniază pe Duhul Sfânt spunând că *purcede de la Fiul*, acest cuvânt al Evangheliei, şi să părăsească *înşelarea* şi *întunericul* în care se zbat.

Apoi vor putea, strălucind cu adevărata credinţă, să se adumbrească, împreună cu oamenii evlavioşi, în adăposturile unde arde, cu strălucire neînserată, lumina Ortodoxiei.

Da, să îl respecte, în primul rând, pe Sfântul Ioan Teologul, Apostolul mistic, ce şi-a rezemat capul de pieptul Mântuitorului şi care ne conduce în cunoaşterea tainelor cereşti, pe care le scoate ca dintr-un izvor (qu'il y a puisés).

În sfârşit, să se roage ca să primească iertarea răzvrătirii lor împotriva Stăpânului şi împotriva Sfântului Ioan, *cel mai mare teolog* dintre Ucenici.

Conținutul și urmările ereziei lui Filioque

Adepţii *dogmei* purcederii Prea Sfântului Duh de la Tatăl şi de la Fiul introduc, în mod necesar, *două cauze* şi *două principii*.

---

[484] (*) Fundamentul dogmei purcederii Duhului Sfânt de la Tatăl este unul evanghelic şi Sfântul Fotie precizează de multe ori în scrierile sale acest lucru.
In. 15, 26 conţine mărturia clară a Domnului, că *Duhul purcede de la Tatăl* şi pe acest fundament se bazează întreaga Tradiţie ortodoxă ulterioară.
Dacă nu accepţi acest fundament te rupi de Tradiţia Bisericii, pentru că „Filioque nu poate să redea *comuniunea adevărată* între Fiul şi Duhul, deoarece El Îi separă pe Amândoi, atât *în planul transcendent*, cât şi *în cel imanent*", *cf.* Pr. Dr. Jurcan Ioan-Emil, *Duhul Sfânt şi provocările contemporane ale lumii*, Ed. Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, Alba Iulia, 1999, p. 95.
Pentru Sfântul Fotie, In. 15, 26 este un fundament suficient pentru a vorbi despre *purcederea Duhului numai de la Tatăl*, lucru neacceptat de exegeza romano-catolică actuală.

Ei distrug astfel *monarhia*, adică u*nicitatea principiului* în Sfânta Treime.

Este limpede, de altfel, că dogma lor duce la predicarea, pe lângă prima dogmă, a unei *dualităţi de cauze*, a cărei unitate însăşi *se subdivide* – această hulă să cadă pe capul lor! – *în două principii*.

9. Pe de altă parte, dacă purcederea de la Tatăl este *desăvârşită*, pentru ce mai este nevoie de *o a doua purcedere*, din moment ce Duhul primeşte deja, prin purcederea de la Tatăl, *desăvârşirea absolută*?

Dacă, dimpotrivă, purcederea de la Tatăl este *nedesăvârşită*…Dar cine va putea suporta *o asemenea absurditate*, în care cădem acceptând *o astfel de ipoteză*?

În primul rând, cu adevărat, cel ce îndrăzneşte să facă o asemenea afirmaţie, acela introduce *nedesăvârşirea* în sânul Atotdesăvârşitei Treimi[485].

Apoi, face ca, din două părţi, care sunt *imperfecte* în sine, să vină Duhul, Care desăvârşeşte toate.

Mai mult, se întâmplă chiar ca să facă din Duhul *o fiinţă compusă*, pentru că spune că a venit *din două cauze*, subliniind – o, limbă necurată şi inimă spurcată! – că Duhul purcede *în mod nedesăvârşit* din fiecare dintre cele două cauze.

Cei care sunt ţinuţi de această hulă, ar da bucuroşi Duhului numele de *fiu mai mic*. Şi dacă îşi ţin totuşi limba este de frica reacţiei pe care o vor avea din partea oamenilor evlavioşi, căci ei nu sunt mai puţin în favoarea acestei idei.

---

[485] (*) Acesta e miezul nebuniei lui *Filioque*: el introduce *nedesăvârşirea* în Treime! Deşi se atacă numai purcederea Duhului de la Tatăl, ca una *nedesăvârşită*, care are nevoie şi de cea de la Fiul, prin aceasta, de fapt, se arată, că nici naşterea Fiului nu e *desăvârşită* şi că nici Tatăl nu e *desăvârşit*, ajungându-se ca în sistemul gnostic la ideea că Treimea are *un defect dintru început*, că Dumnezeu este imperfect *în mod congenital*.
Dacă ai infatuarea să negi afirmaţia cu totul adevărată a Fiului lui Dumnezeu, că *Duhul purcede de la Tatăl* şi să pui la îndoială, prin asta, iconomia mântuirii, atunci, prin Treimea lui Filioque omul nu s-a mântuit, pentru că Fiul este *imperfect*, născut dintr-un Tată *nedesăvârşit*, Care are nevoie de Fiul ca să purceadă pe Duhul.
Iar dacă iconomia Fiului e *nedesăvârşită* atunci venirea Duhului nu ne mântuieşte pe noi, nu ne sfinţeşte, pentru că nu ne personalizează, atâta timp cât Duhul, în sens filioquist, nu e *o persoană* ci *o manifestare impersonală* a fiinţei divine.
Şi de aici cădem în cel mai crunt *panteism*, pentru că Filioque nu ne propune *personalizarea noastră prin harul Treimii* ci o iradiere a noastră de *o fiinţă divină impersonală*.

Căci dacă Fiul a ieşit din Tatăl *prin naştere* şi Duhul a ieşit din Fiul *prin purcedere*, atunci Duhul este înjosit la rangul de *fiu mai mic*.

Aceasta este o urmare inacceptabilă, dacă mai avem cea mai mică urmă de evlavie şi dacă mai vrem să fim consideraţi *creştini*.

Şi dacă harul lui Dumnezeu ne dăruie competenţa necesară pentru *o discuţie teologică*, nu am face o mare greşeală dacă am ignora această *erezie* şi am neglija *respingerea* ei? Cum, deci, vom ocoli noi osânda care îi ameninţă pe hulitori?

10. Pentru tine, iubite şi cinstite ierarh, Sfânt între Sfinţi, arată-le lor încă o dată, urmările dogmei lor absurde!

Duhul purcede – în opinia lor – prin naşterea Fiului[486]. Dar naşterea Fiului şi purcederea Duhului de la Fiul, Care Se naşte, sunt *simultane*.

Deci, faţă de Tatăl şi Duhul iese prin *naştere* la fel de bine ca şi Fiul: pentru că Tatăl naşte pe Fiul iar Duhul *împreună-răsare*[487] cu Fiul născut.

Căci dacă ieşirile Lor nu sunt *simultane*, ci Fiul Se naşte într-un anumit moment şi e nevoie de un alt moment pentru purcederea Duhului de la Fiul – ei sunt reduşi aproape cu totul la acest *gen de invenţii* – rezultă cu necesitate că Duhul este *mai tânăr* decât Fiul, pentru că vine *după* naşterea Fiului[488]…

Dar dacă, dându-şi seama de această primejdie, ei renunţă la această prea evidentă *teomahie*, recad în cealaltă problemă dificilă, fiind obligaţi să recunoască pe Duhul *născut*, [în loc de Duhul *purces*].

Noii eretici vor să se fundamenteze pe cuvintele Sfântului Apostol Pavel

---

[486] După dogma latină, născându-L pe Fiul, Tatăl Îi dă să purceadă pe Duhul Sfânt.

[487] Co-jaillit = ţâşneşte împreună.

[488] (*) Anulând realitatea simultaneităţii veşnice a naşterii Fiului din Tatăl şi a purcederii Duhului din Tatăl, spune Sfântul nostru patriarh, Filioque ne propune *o reînviere a arianismului* la nivelul Treimii, pentru că Duhul apare ca *posterior* naşterii Fiului din Tatăl.
Se introduce *un interval temporal* în veşnicie, o aberaţie cutremurătoare şi se face din Treime *o formă evolutivă de existenţă*.
Treimea nu mai e astfel *Treime dintru început* şi nici nu mai este *neschimbată*, ci suferă schimbări, transformări, atâta timp cât purcederea Duhului din Ambele persoane, care apar ca *anterioare*, presupune pierderea caracteristicilor personale în timpul purcederii pentru a revenii la ele după aceea.

11. Am aflat chiar că îndrăznesc să îl atace pe Sfântul Pavel însuşi, acest stăpân şi Părinte al întregii lumi: ei invocă mărturisirea sa de *om al lui Dumnezeu* în sprijinul ereziei lor.

Iată argumentul lor. „Apostolul spune acestea: Dumnezeu a trimis pe Duhul Fiului Său, Care strigă în inimile noastre: Avva! Părinte!" (Rom. 8, 15).

Ei bine! Cei care îşi imaginează că găsesc în această frază a Sfântului Apostol *o justificare* a propriei lor neştiinţe, trebuie să afle că însuşi acest cuvânt al Sfântului Pavel, din care ei îşi fac *un scut*, acesta însuşi respinge, cu cea mai mare putere, erezia lor.

Iese din orice discuţie faptul de a-l critica pe Sfântul Pavel sau propovăduirea sa.

Însă noi le reproşăm faptul de a fi falsificat cuvintele sale, în care tresaltă viaţa dumnezeiască.

Pentru că lor nu le e ruşine ca să pună pe seama lui cuvinte şi gânduri pe care el nu le-a avut niciodată şi osânda pe care ei o îndreaptă înspre el, să cadă pe capul lor[489].

Relația dintre Fiul și Duhul Sfânt în teologia paulină

Deci, ce spune acest *om ceresc*[490]? Că *Duhul Fiului este trimis de Tatăl*. Foarte bine! Mărturiseşte deci şi tu acelaşi lucru cu Sfântul Pavel.

Da, El este *Duhul Fiului* pentru că:

– El nu este niciodată *străin* Fiului,

– El nu Îl *contrazice* niciodată,

– El nu aşază niciodată *altă Lege* decât cea a Fiului,

şi, pe de altă parte,

– El are *aceeaşi esenţă* şi *aceeaşi putere* cu a Fiului,

– El are *aceeaşi voinţă* şi *aceeaşi putere de decizie*,

---

[489] (*) Toţi ereticii au acest obicei: propun drept bază a ereziei lor texte alese *în mod aleatoriu* sau *preferenţial* din Scriptură sau Tradiţie. De multe ori nici texte, mai mult sau mai puţin *corupte*, nu propun, ca fundament al propriilor lor opinii, ci interpretări personale la anumite texte scripturale sau patristice.
Exegeza eretică întotdeauna propune *fragmentul* în locul *înţelegerii integrale*, texte *corupte* ca *necorupte* sau *tradiţii inventate* în locul *Tradiţiei Bisericii*.
De aceea Sfântul Fotie ne cere să gândim cuvintele lui Pavel *în acord cu înţelegerea lui* şi nu *să-i forţăm textele* sau *să brodăm basme* pe marginea lor.

[490] Dumnezeiescul Apostol Pavel.

– El este, faţă de Unul – faţă de Tatăl – în acelaşi raport *de dependenţă* ca şi Fiul: Primul Se naşte din Unul, Al Doilea purcede tot din El[491].

Și iată de ce Sfântul Pavel a zis că El este „Duhul Fiului”.

Ei nu au deci altceva de făcut decât să păstreze această sintagmă şi nimeni nu îi va acuza de erezie.

Sfântul Pavel nu a zis: „El purcede de la Fiul”, ci unii vor să spună că *a zis*, aruncând calomnii asupra propovăduirii sale şi făcându-se pe ei *vinovaţi de erezie*.

Dacă ei cred că faptul de a-L numi „Duhul Fiului” înseamnă că *purcede de la Fiul*, atunci vor dogmatiza şi faptul că *Tatăl purcede pe Fiul*, pentru că Tatăl este mereu numit „Tatăl Fiului”.

Alte consecințe teologice dezastruoase ale lui Filioque

Mai mult, interpretarea lor va face loc la o multitudine fără sfârşit de *cauze* şi de p*urcezători* ai Duhului: pentru că Îl numim, de asemenea, şi: „Duhul Înţelepciunii”, al „Cunoştinţei”, al „Puterii” şi al tuturor atributelor de acest fel, care se cuvin Dumnezeirii.

Dacă deci, sub pretextul că Îi atribuie Duhului toate aceste lucruri printr-un complement direct, ei susţin că Duhul purcede din ele, ei bine, putem spune atunci că avem de-a face cu nişte *minţi foarte inteligente*![492]

Dar cum să nu vezi prăpastia acestei greşeli, abisul înfricoşător în care demersul lor „subtil”, îi face să cadă?

12. Să luăm în considerare un alt aspect al dogmei lor; de aici vom vedea ieşind, într-o zi, *o altă blasfemie*.

Să presupunem că *Duhul purcede de la Fiul*, fără să fie nici *anterior*, nici *posterior* naşterii Fiului, pentru că

---

[491] Adică *din Tatăl*.

[492] (*) Nu e prima dată când Sfântul Fotie este *foarte ironic* la adresa prostiei pline de trufie a celor pe care îi combate. Ironia nu e, deci, un păcat, şi nici luarea lor în batjocură, atunci când adversarii adevărului *au depăşit orice limită a bunului simţ* şi *a judecăţii* şi au trecut de partea *nebuniei evidente*, având, cu toate acestea, pretenţia că *nu corupt nicio dogmă*. Numai că ironia sa nu e *un atac la persoană*, o gratuitate, ci *o dezavuare a unei insolenţe greu de acceptat*.

aceste *determinări temporale* sunt *cu totul excluse* în Sfânta Treime.

Duhul, să zicem, purcede *simultan*, adică şi de la Unul şi de la Celălalt, în acelaşi timp de la Tatăl şi de la Fiul.

Atunci, Cel purces va fi *diferit* în El Însuşi, în funcţie de ipostasele, de persoanele care Îl purced. Vor fi deci *două Duhuri* în loc de *unul*, unul purcezând de la Tatăl şi celălalt de la Fiul.

Căci contrariul ar fi ceva cu totul monstruos şi neobişnuit, pe care nu putem să-l vedem nicăieri, nici chiar la fiinţele care *se reproduc prin naştere*.

Într-adevăr, este evident faptul că mai multe fiinţe care sunt persoane, pot să iasă din una şi aceeaşi persoană.

În schimb, ca o singură şi aceeaşi fiinţă, o persoană unică, să iasă din principii diferite fără să păstreze în sine diversitatea persoanelor care au conceput-o, este *un fenomen necunoscut* şi *imposibil de exemplificat*.

Nici naşterea, nici alt mod de concepere, chiar superior naşterii, nu ne dau nici cel mai mic indiciu [că aşa ceva ar putea fi posibil].

13. Să luăm cazul copiilor. Se întâmplă adesea ca să se nască mai mulţi, împreună sau unul după altul, dintr-unul şi acelaşi pântece.

Alt exemplu: aceeaşi mână loveşte, scrie, face bine şi se întinde către Dumnezeu.

Dar a scrie este o sarcină proprie mâinii. Lucruri asemănătoare putem spune, dacă vrem, şi despre picior.

Cine ar putea să creadă, doar dacă nu este *nebun*, că mersul este un lucru specific atât mâinii, cât şi piciorului, că faptul de a vedea aparţine atât ochiului, cât şi urechii, sau alte lucruri de acest fel?

Dimpotrivă, la fel cum mădularele sunt despărţite şi aşezate în spaţiu, încât să poată fi distinse unele de altele, la fel şi acţiunea lor, energia proprie fiecăreia dintre ele, este strâns legată de firea mădularului care acţionează, şi se diferenţiază de celelalte.

Aceeaşi *specificitate* există şi la nivelul fiinţelor care sunt cu totul independente de alte fiinţe, adică a ipostaselor, a persoanelor.

14. Ce scăpare le mai rămâne adepţilor acestei hule? Răul are atâtea şiretlicuri cu care să ne înşele! Totuşi, puterea şi înţelepciunea Pietrei unghiulare[493], vorbind prin gura robilor Săi, dejoacă cu uşurinţă aceste stratageme.

Să fim serioşi! La ce *subterfugiu* au să mai facă acum apel, pentru a întări *blasfemia* lor? Cu a cui *autoritate* se vor mai acoperi? Cu cuvântul însuşi al Domnului! Da, într-adevăr, nu le ajunge să hulească împotriva Stăpânului. Mai trebuie să mai şi demonstreze că El Însuşi *le-a dat ideea* acestei hule şi că El a făcut din aceasta *o lege*.

„Mântuitorul, spun ei, zice: «Acela va primi din al Meu şi El aceea vă va vesti vouă» (In. 16, 14)”[494].

Dar tocmai acest pasaj este cel la care ne putem referi pentru a-i contrazice şi pentru a demonstra că Duhul primeşte [fiinţa] de la Tatăl şi purcede de la Tatăl într-un mod cu totul neîndoielnic.

Deci, dacă aceşti oameni îşi susţin erezia pe un verset care, în realitate, îi contrazice în cel mai înalt grad, nu sunt ei *de plâns*?

Aceşti *teoreticieni lamentabili* se arată încă *şi mai lamentabili* în dialoguri.

Nu este acesta versetul dorit? Ce poate fi însă mai limpede, decât acest cuvânt al Domnului, pentru a respinge îndrăzneaţa lor teorie? Nu ar putea reieşi de altundeva mai cu claritate că *Duhul purcede de la Tatăl* şi nu *de la Fiul*.

15. Într-adevăr, ceea ce Domnul ne învaţă în altă parte, când spune că *Duhul purcede de la Tatăl* (In. 15, 26), El exprimă aici prin cuvintele: „Duhul va primi (va lua[495]) din al Meu”.

Să luăm aminte! El nu spune: „de la Mine”, ci: „din al Meu”, adică, în mod evident, *din Tatăl*.

Doar dacă nu există, pentru ei, altcineva, în afară de Tatăl şi de Duhul, care să fie *al Fiului* şi pe care Fiul să îl numească „al Meu”.

---

[493] A Pietrei din capul unghiului, adică a lui Hristos.

[494] „Din al Meu va lua şi vă va vesti” avem în ed. BOR 1988.

[495] Nu ştiu dacă traducătorul francez a ezitat între termenii „a primi” şi „a lua” sau a făcut precizarea că în acest context sensul lui „a primi” este acela de „a lua”.

Dacă vrăjmaşii noştri îşi mai imaginează, că mărturii atât de copleşitoare pentru ei converg sensului pe care îl doresc ei, nu ştiu ce avocat[496] ar mai putea găsi, pentru a susţine dogma lor absurdă.

Ei se arată neputincioşi în a înţelege texte care sunt cunoscute de toată lumea, neputincioşi în a păstra dogma pe care au ţinut-o în mână şi neagă faptul de a învăţa de la altcineva ceea ce nu cunosc.

Ar fi trebuit să cerceteze cu ardoare şi să ceară ajutorul oamenilor înţelepţi, care i-ar fi scos din neştiinţa lor. Ei, în schimb, se prezintă ca nişte *stăpâni* şi ca nişte *părinţi* ai propriilor lor *elucubraţii*.

Pentru că Domnul zice: „Duhul va primi *din al Meu* şi aceea vă va vesti vouă”. Oare n-au niciun scrupul, ca să nu înţeleagă cuvintele: „din al Meu”, altfel decât ni le-a spus Mântuitorul?

De ce falsifică ei, ceea ce El a spus, citind: „de la Mine”, în loc de: „din al Meu”? Căci poate că tocmai acest mod de *a citi* i-a condus să gândească, că ar fi aici *o confirmare a ideii lor*.

Dar, admiţând chiar, că Domnul ar fi spus aceasta – ceea ce nu este cazul – eu susţin totuşi, că interpretarea lor rămâne *inacceptabilă*.

Căci termenul λαμβάνειν (a lua, a primi) nu este totdeauna folosit pentru a arăta *purcederea*. El poate îmbrăca, în anumite contexte, un sens cu totul diferit.

Trebuie să facem foarte bine diferenţa între două idei. Faptul că un ipostas *primeşte* şi *face să ţâşnească apele*[497] înţelepciunii într-un alt ipostas (sau: *izvorăşte* ceva într-un alt ipostas), nu are nimic de-a face cu faptul de *a purcede*, adică de *a-şi primi fiinţa* sau *ipostasul*.

Astfel, luând în considerare chiar şi numai sensul termenilor folosiţi, tot nu văd nicio îndreptăţire a gândirii lor.

Despre greșelile Sfinților Părinți

Un cu totul alt argument al lor se arată a fi îmbibat de aceeaşi *demenţă* şi fiind produsul aceleiaşi *neştiinţe* şi, în

[496] Ar putea fi vorba şi de un „avocat”, înţeles în sens metaforic, adică de unul sau mai multe versete pe care să îşi sprijine, în mod fals, erezia.
[497] Literal: este acelaşi verb „puiser” = a scoate apă din puţ, a merge la izvoare.

acelaşi timp, bun de a-i înfunda în aceeaşi necredinţă şi lipsă de evlavie care îi poartă spre moarte.

16. Iată aici noul lor argument: „Să zicem că este adevărat ceea ce spuneţi.

Dar Sfântul Ambrozie cel Mare, Augustin, Ieronim şi încă alţii câţiva, care se bucură de aceeaşi autoritate şi de aceeaşi importanţă dogmatică ca şi aceşti trei Părinţi, şi care sunt de asemenea cunoscuţi, prin viaţa lor luminoasă şi virtuoasă, au învăţat, nu o dată, în operele lor, că *Duhul purcede de la Fiul*. Urmându-i pe aceşti învăţători, noi credem şi mărturisim această dogmă şi nu vrem să îi nedreptăţim pe aceşti Sfinţi Părinţi şi să îi acuzăm de erezie!".

Primul răspuns care trebuie să le fie dat sare în ochi: dacă zece, sau chiar douăzeci de Sfinţi Părinţi, ar fi spus aceasta, atunci când zece mii spun contrariul, întreb însă: cine îi insultă pe Sfinţii Părinţi?

Cei care restrâng acest *ocean imens de credinţă* la *o minoritate*, cei care fac din această *mână de oameni*, *împotrivitori* şi *vrăjmaşi* ai Sfintelor Sinoade Ecumenice şi ai mulţimii nenumărate de Sfinţi Părinţi purtători de Dumnezeu sau cei care sunt din *larga majoritate*?

„Dacă refuzăm să spunem că *Duhul purcede de la Fiul*, zice potrivnicul nostru, atunci îi ridiculizăm pe Sfinţii Părinţi, care au spus tocmai aceasta" .

Dar dacă acceptăm să o spunem, nu ne batem joc atunci, cu atât mai mult, de Sfinţii Părinţi, care, în majoritatea lor zdrobitoare, n-au acceptat această dogmă nici pentr-o clipă?

„Dar a susţine contrariul a ceea ce au spus ei, înseamnă a-i insulta pe Sfinţii Părinţi".

Dar nu înseamnă a insulta, cu atât mai grav, atotputernicia Stăpânului a toate, atunci când *se falsifică* cuvintele Sale şi când este ales *un alt învăţător*, în afară de El, pentru a face cunoscută teologia?

Pe de altă parte, cine susţine aceste lucruri pe care le pretindeţi? Dar cine îl insultă pe Augustin, pe acest om Sfânt, pe Ieronim sau pe Sfântul Ambrozie?

Nu este mai degrabă acelaşi care se opune Stăpânului şi Părintelui tuturor? Ba da, el este, şi nu cel care, fără a înainta pe acest drum, recunoaşte smerit că toată lumea

trebuie să se supună sfintelor porunci ale Stăpânului universului.

17. Dar, din două, una – insistă potrivnicii noştri – : ori aceşti Sfinţi Părinţi de care vorbim au afirmat o dogmă adevărată şi atunci toţi cei care îi socotesc în numărul Părinţilor trebuie să îmbrăţişeze şi ei această opinie sau ei au proferat o hulă şi atunci trebuie să îi condamnăm cu totul, împreuna cu *dogma eretică*.

Ce nedreptate enormă! Iată deci, până unde merge necuviinţa!

Încă nemulţumiţi îndeajuns pentru această „subminare" (subversion) a Teologiei, din care ei fac *o lege*, li se pare că nu au parcurs decât jumătate din drum, dacă nu reuşesc să îi sară chiar şi pe aceia pe care îi socotesc *Sfinţii lor Părinţi*!

Ei îi supun unui examen cu totul necuvincios şi „le dezvelesc ruşinea". Da, ei sunt cu adevărat urmaşii lui Ham, care, în loc să acopere ruşinea tatălui său, a avut *îndrăzneala* şi *impudoarea* să *o descopere* (Fac. 9, 20-27).

Dimpotrivă, fiii Bisericii, inimile credincioase învăţăturilor şi dogmelor sfinte, ştiu, ca vrednici urmaşi ai lui Sem şi Iafet, atât *să acopere ruşinea părintelui lor*, cât şi *să condamne comportamentul urmaşilor intoleranţi* ai lui Ham, fugind de tovărăşia lor[498].

18. Este bine de remarcat că, dacă oamenii pe care i-am numit *Sfinţi Părinţi*, nu au spus nimic împotriva Stăpânului tuturor, nici noi nu ne opunem lor cu nimic.

În schimb, dacă voi spuneţi, că ei *se împotrivesc* cuvintelor Stăpânului, atunci vă asumaţi responsabilitatea unei *greşeli duble*: Îl aşezaţi pe Stăpânul în al doilea rând,

---

[498] (*) O lecţie strălucită de delicateţe duhovnicească! Dacă unii Sfinţi Părinţi au greşit cu ceva, noi nu trebuie să ne concentrăm atenţia asupra *acelor scăderi* ci *asupra conţinutului extraordinar al vieţii şi al Teologiei lor*.
A evidenţia greşeala, a arăta goliciunea Sfântului ca atare, eroarea lui este *un act de mare nesimţire* atâta timp cât fiii duhovniceşti trebuie să îşi iubească Părinţii prin care se nasc şi cresc şi nu să îi batjocorească.
Niciun om credincios şi, cu atât mai mult, un teolog, nu poate să se bucure de eroarea şi de răul altuia ci ei trebuie să acopere micile scăpări ale Sfinţilor lui Dumnezeu, temându-se a fi *ponegritorii* plăcuţilor lui Dumnezeu.
Iubirea acoperă păcatele pentru că e smerită, pe când infatuarea trece cu vederea marile realizări pentru a scormoni în puţina murdărie care s-ar găsi la cineva.
În acest pasaj, Sfântul Fotie prezintă *adevărata alură a teologului ortodox*, care trebuie să fie *iubitor de adevăr* şi *împreună luptător cu Părinţii Bisericii*, fidel acestora, privind cu atenţie şi cu delicateţe fiecare dezvoltare teologică în parte.

după ei şi îi socotiţi voi înşivă *foarte vinovaţi*, pentru că *au nesocotit* poruncile Domnului.

Dar cât de multe scuze putem invoca, totuşi, pentru a-i dezvinovăţi pe aceşti *Fericiţi oameni*! Câte împrejurări nu au existat, ca să îi constrângă, pe mulţi dintre ei, să *păstreze tăcerea* asupra a diferite lucruri şi să spună altceva, din grija de a-și menaja auditoriul sau pentru a răspunde atacurilor eretice sau în sfârşit, din cauza unei neştiinţe pur umane, care este partea noastră, a tuturor!

Unul, zic, era în plin război împotriva eterodocşilor, altul dorea să se pogoare la slăbiciunea ascultătorilor săi, al treilea urmărea un alt scop, şi presându-l împrejurările, a trebuit să renunţe, într-o măsură care nu e neglijabilă, la rigoare şi la acrivie, în scopul de *a salva un adevăr mai esenţial*.

Iată cum şi unii şi alţii s-au aflat purtaţi să spună şi să facă ceea ce noi nu putem nici *să spunem*, nici *să facem* în prezent[499].

19. Să ne gândim, de exemplu, la Sfântul Pavel, pentru a nu-l cita decât pe el.

Nu a acceptat el, marele învăţător al neamurilor, să se curăţească după poruncile Legii şi, anume, să se tundă (F. Ap. 18, 18)[500]?

Nu a „hrănit cu lapte”, el, pe cei care erau încă *începători* în credinţa creştină, refuzându-le „hrana tare” (I Cor. 3, 2)?

Şi dacă am vrea, plecând de la el, să studiem istoria în amănunt şi să punem în evidenţă, la autorii care fac parte

[499] (*) Comentariul teologic, ne spune Părintele nostru, trebuie să ia în calcul toate condiţiile în care a fost scrisă o carte patristică. Dacă luăm aminte la timpul, la modul, la destinatarul cărţii, la subiect, la intenţia autorului, la o mie de lucruri în acelaşi timp, observăm că o carte a Părinţilor a avut în calcul un cititor anume sau a făcut parte dintr-o corespondenţă privată sau a vizat un auditoriu de un anumit tip.
Conştiinţa teologică a Părinţilor, caracterul, intenţia, sfinţenia şi cultura lor, toate se îmbină cu gradul de apetenţă şi de înţelegere teologică a auditoriului, cu momentul istoric, cu vitregiile vremurilor.
Nu putem să judecăm o carte sau un autor numai după faptul că nu ne convine nouă una sau alta. Nu le putem cere să scrie *ca noi*, cei din secolul XXI şi nici să găsim la ei frământări care nu existau în secolul lor.
Un comentariu teologic smerit şi onest trebuie să meargă în tandem cu intenţia autorului şi nu să tragă la răspundere pe autorul cărţii de lucruri care pe el nu l-au interesat sau nu interesau pe cititorii lui.

[500] În textul românesc al Sfintei Scripturi este mai evident faptul că Sfântul Acvila s-a tuns (F. Ap. 18, 18). Dar aceasta nu exclude ca şi Sfântul Pavel şi Sfânta Priscila să fi făcut acest lucru.

din ceata[501] sfântă a Părinţilor, toate cazurile asemănătoare, ne-ar lua toată viaţa această îndeletnicire.

Dar cei care iau în considerare astfel de texte şi trec cu vederea *slăbiciunea ascultătorilor vremii*, precum şi *nevoia oratorului de a se folosi de blândeţe* în asemenea împrejurări, precum şi *polemica* pe care o angajase împotriva vrăjmaşilor săi, pe scurt, dacă scoatem din context *anumite texte* şi *le prezentăm astfel*, ca *dogme* şi le primim cu această *titulatură*, autorii lor înşişi vor protesta împotriva unui astfel de *procedeu* şi *îl vor condamna*.

Cum trebuie să ne comportăm față de eventuale greșeli ale Sfinților lui Dumnezeu

20. Pe de altă parte, dacă autorii cu pricina au fost avertizaţi asupra unui punct capabil să stârnească polemici, iar ei au continuat totuşi să insiste în împotrivirea lor împotriva cetei Părinţilor; dacă ei au împins îndrăzneala până *la sfidare* şi până la *răzvrătirea deschisă*; dacă au continuat în această părere rătăcită şi sunt morţi ştiind ceea ce li se impută; atunci, da, fără nicio îndoială, trebuie să îi respingem, împreună cu dogma lor greşită.

În schimb, dacă au formulat ceva incorect, şi un anumit motiv, astăzi uitat, i-a purtat ca să facă *o mică modificare*[502] legii celei drepte; dacă nicio cercetare nu le-a fost propusă asupra problemei în discuţie, dacă nimeni nu le-a atras atenţia să se lumineze în privinţa adevărului, în acest caz, ca şi când nu ar fi spus niciodată acel cuvânt [care poate fi eronat], vom continua să îi considerăm ca *Sfinţi Părinţi*, datorită strălucirii vieţii lor, a evlaviei pe care o avem faţă de virtuţile lor şi faţă de adânca lor credinţă ortodoxă, altfel ireproşabilă. Nu le vom urma însă definiţiile care sunt *atinse de eroare*.

Potrivnicii noştri acţionează însă invers. Vrând cu orice preţ să pună mărturia Sfinţilor Părinţi *în dezacord* cu însuşi glasul Domnului, ei par, în mod declarativ, că îi *cinstesc* şi îi numesc *Sfinţi Părinţi* dar, în realitate, după

[501] *Choeur* înseamnă *ceată*, dar şi: *cor*, *strană*, *horă*, *dans*. Nu ar fi greşit dacă am traduce şi prin *cor* sau *strană* sau *horă*, pentru că ei sunt glasurile cele dulci şi viorile cele sfinte ale Teologiei, hora cea veselă a Bisericii. Ei sunt corul care *a cântat la unison* adevărul şi bucură urechile cele iubitoare de pace şi de înţelepciune.
[502] Întorsătură.

raţionamentul lor, îi fac să pară *vrăjmaşi* şi *vinovaţi de paricid*.

Noi, care suntem conştienţi de faptul că mai mulţi Sfinţi Părinţi şi Fericiţi s-au îndepărtat, în alte cazuri, de *rigoarea absolută* a dogmelor ortodoxe, refuzăm, de fiecare dată, a le urma în greşeli şi a le include pe acestea în conţinutul de credinţă dar, faţă de persoanele lor, ne păstrăm cinstirea.

Facem la fel şi de această dată, dacă se dovedeşte că unii s-au înşelat şi au spus că *Duhul purcede de la Fiul*.

Nu vom accepta această idee, care se împotriveşte cuvântului Domnului dar nici nu-i vom izgoni din ceata *Sfinţilor Părinţi* pe aceşti oameni *vrednici de cinstire*.

Exemple de Sfinți Părinți cu anumite greșeli dogmatice

21. Nu este şi Sfântul Dionisie al Alexandriei în această situaţie? Numărându-l în ceata Sfinţilor Părinţi, nu primim însă şi propovăduirea sa cu tentă ariană, pe care a ţinut-o împotriva libianului Sabelie. Dar ce spun, că „nu primim”? Nu numai că nu o primim, dar *o şi respingem*, chiar şi cu ultima suflare.

Putem spune la fel şi despre Sfântul Metodie, marele Mucenic şi Arhiepiscop, care a avut cheile tronului de la Patara. De asemenea şi despre Sfântul Irineu, Arhiepiscop al Lyonului şi despre Sfântul Papius de Ierapole.

Sfântul Metodie a primit cununa de Mucenic, ceilalţi doi s-au arătat vrednici urmaşi ai Sfinţilor Apostoli şi viaţa lor virtuoasă străluceşte cu o lumină cu adevărat minunată.

Ei bine, dacă ei nu au fost întotdeauna la înălţimea adevărului şi s-au rătăcit câteodată în păreri contrare dogmelor comune ale Bisericii, în acestea nu le vom urma.

Dar nu micşorăm întru nimic *cinstea* şi *slava* pe care o merită ca *Sfinţi Părinţi*.

22. O zi întreagă nu ar fi de ajuns, dacă aş încerca să fac o listă cu toţi cei pe care îi cinstim şi îi slăvim ca Sfinţi Părinţi, fără totuşi a merge în urma lor, atunci când calea lor se îndepărtează de adevăr.

Nu acceptăm Filioque chiar dacă vreun Sfânt Părinte l-a mărturisit

Acest lucru trebuie să îl facem şi în cazul de faţă, dacă se dovedeşte că unii dintre Sfinţii Părinţi au afirmat *purcederea Duhului de la Fiul*, împotriva cuvântului Domnului, Care ne-a învăţat pe noi.

Ne delimităm de această *noutate*[503], în măsura în care ea *trădează* şi *falsifică* cuvântul Stăpânului. În schimb, în ceea ce-l priveşte pe Părintele acestei noi dogme, ne abţinem să îl condamnăm, cu atât mai mult cu cât nu este prezent şi nu poate nici să vorbească, nici să se apere.

Dar, atunci când acuzatul nu este în măsură să apară în faţa noastră şi nici să trimită delegaţi, cine ar fi atât de nebun încât să dea drumul unei acuzaţii împotriva lui?

Şi fără acuzator, această problemă nu poate veni la judecată. Fără *judecată* nu e nici *condamnare* şi este imposibil ca să fie jignit cineva, care nu a luat parte la nicio dezbatere, fără a te acoperi tu însuţi de ruşine.

23. (1) „Sfinţii Părinţi au spus că *Duhul a purces de la Fiul*". Aceasta este *obiecţia*. Noi răspundem că aceştia sunt *în număr mic* şi că *majoritatea* Sfinţilor Părinţi *nu a consimţit* acestei păreri.

(2) Câţiva Sfinţi Părinţi – pe care îi putem număra pe degete – *au ţinut* această învăţătură. Dar hotărârile Sfintelor Sinoade au osândit pe cei care se împotrivesc astfel cuvântului Stăpânului.

(3) Au fost Sfinţi Părinţi cei care au spus aceasta. Dar la ce ne foloseşte să ne certăm asupra *numărului* Sfinţilor Părinţi în chestiune?

Când toată zidirea face să se audă un singur glas, nimeni nu va părăsi niciodată Mistagogia, nici învăţătura Ziditorului şi Creatorului universului, pentru a alege *creatura* în *locul Lui*, dacă s-ar întâmpla ca aceasta să vorbească împotriva Celui ce a zidit-o.

Nimeni nu se va închina în faţa legilor iscodite de creatură dispreţuind pe cele ale Făcătorului şi Întemeietorului lumii.

---

503 Invenţie.

24. Invoci mărturia Sfinţilor Părinţi pentru a-ţi susţine *dogma*? Iată aici mărturia Stăpânului Însuşi. Iată hotărârile Sfintelor Sinoade Ecumenice. Iată, în sfârşit, şi ceata celor mai mulţi dintre Sfinţii şi de Dumnezeu purtătorii Părinţi.

Papii Romei au fost ortodocși

Acestea sunt *izvoarele dogmatice* de la care s-au adăpat duhovniceşte, înainte de tine, episcopii Romei, la care ne-am referit puţin mai înainte.

Ei au primit nealterată, datorită *Simbolului sfânt de credinţă*, dogma Sfintei Treimi consubstanţiale şi au transmis-o în toate provinciile din apus.

I-am citat

(a) pe cei doi Sfinţi Leon – Sfântul Părinte care a strălucit la al IV-lea Sfânt Sinod Ecumenic şi pe cel care e părtaş cu el la acelaşi nume şi la aceeaşi credinţă. Dar exemplul lor este departe de a fi singular. Să ne gândim:

(b) Strălucitul Adrian [504] a condus acelaşi tron apostolic. Dar în corespondenţa sa cu Sfântul şi Prea Fericitul Tarasie, unchiul nostru din partea tatălui, el se declară, *deschis* şi *fără ezitări*, drept *un apărător* al dogmei *purcederii Duhului de la Tatăl* şi nu *de la Fiul*.

25. *(c)* Credem, de asemenea, că e necesar să îi arătăm – chiar dacă aceste evenimente, fiind apropiate de noi, ne sunt *cunoscute* – pe preoţii care, în vremea noastră, au venit la noi din Vechea Romă.

Lucru ce s-a întâmplat nu *o dată*, ci *de trei ori*. Când am discutat, aşa cum este drept, la întâlnirea pe care am avut-o cu ei, problema credinţei noastre ortodoxe, ei nu ne-au spus, nici nu au lăsat ca să se înţeleagă, că ar avea în cugetarea lor vreo *dogmă diferită* de credinţa care s-a întins peste tot pământul.

Dimpotrivă, au strigat împreună cu noi, în mod limpede şi fără ambiguităţi, că *Duhul Sfânt purcede de la Tatăl*.

(d) Mai mult decât atât, în timpul unui sinod reunit pentru a hotărî anumite probleme bisericeşti, reprezentanţii

---

[504] Este vorba de Papa Adrian I (772-795). A se vedea: http://ro.wikipedia.org/wiki/Papa_Adrian_I.

trimişi de la Roma de către Părintele nostru Sfânt, Papa Ioan, pentru a stabili împreună cu noi, *adevărata* şi *dreapta teologie*, ca şi cum ar fi fost el însuşi prezent, au făcut cunoscut, prin toate cuvântările şi prin semnătura lor, că sunt adepţii *Simbolulu*i [505] , care este *după cuvântul Domnului* şi care a fost *propovăduit* şi *afirmat* de toate Sfintele Sinoade Ecumenice.

Nu trebuie să urmăm necuviinței lui Ham

26. Pentru că aceasta este *realitatea* şi pentru că Biserica Romei s-a arătat întotdeauna, *în cuvinte* şi *în cugetare*, în acord cu celelalte patru patriarhii, spuneţi-mi, cum de au ajuns *urmaşii lui Ham*, să poată să dezvelească, fără scrupule, ruşinea celor pe care îi proclamă *Părinţii lor*, dar pe care *îi ridiculizează* în mod public?

Dacă ar fi avut cea mai mică grijă pentru cuvântul Sfinţilor Părinţi, ar fi trebuit să se supună hotărârilor Sfintelor Sinoade, să asculte de cuvintele episcopilor Romei, să se plece în faţa cetei Sfinţilor şi de Dumnezeu purtătorilor Părinţi, în loc să se lege *numai de unii*, pe care îi necinstesc, acuzându-i de răzvrătire împotriva Stăpânului tuturor, deşi pretind că le urmează *regula* şi *canonul credinţei*.

Ar fi trebuit să înţeleagă că le fac cu mult mai mult rău acelora, arătându-i ca şi *vrăjmaşi* ai Domnului, decât pot să le facă bine numindu-i „Sfinţi Părinţi”.

Şi chiar dacă le-ar fi indiferent faptul că i-au ultragiat pe Sfinţii Părinţi, ar trebui, totuşi, să tremure şi să se înţelepţească la gândul osândirii şi al blestemului dumnezeiesc, care l-a lovit pe Ham, primul autor al unui asemenea paricid.

Şi temându-se să îl imite pe acel *blestemat*, ei nu ar trebui *să descopere* ci, mai degrabă, să acopere ceea ce ar putea găsi *smintitor* la Părinţii lor.

Finalul scrisorii

---

[505] A Crezului niceo-constantinopolitan.

27. Dar dorinţa noastră cea mai dragă ar fi ca să nu fi existat niciodată nimeni care să imite acea faptă şi nici să atragă asupra lui un asemenea blestem!

Fie ca Hristos, Dumnezeul nostru, să-i miluiască pe cei care *s-au lăsat duşi de val* ca să comită acest *paricid* şi care s-au răzvrătit împotriva cuvântului Său şi a Legii Sale.

Fie ca El, în marea Sa iubire de oameni, să le arate căderea lor, să-i împace cu cei pe care i-au jignit şi să le insufle *dorinţa îndreptării*.

Fie ca El să-i primească în binecuvântarea celor care *au acoperit ruşinea* Părintelui lor şi să nu mai lase pe nimeni să devină *prada* şi *hrana lupului gânditor*, a începătorului răutăţii[506].

Pentru tine, iubite şi sfinte ierarh, care lupţi pentru mântuirea acestor oameni şi care iei cununile biruinţei împotriva vrăjmaşului neamului omenesc, tu, care faci roade pentru Dumnezeu şi îi aduci Lui în dar mântuirea celor pierduţi, fie ca tu, pentru toate aceste osteneli, să păstrezi întreg şi nestins focul iubirii dumnezeieşti, pe care ni-l mărturiseşti, în Hristos Însuşi, adevăratul nostru Dumnezeu, cu rugăciunile Prea Sfintei Stăpâne şi Maicii lui Dumnezeu, cu ale Dumnezeieştilor Îngeri şi cu ale tuturor Sfinţilor. Amin![507]

---

[506] Adică să nu mai cadă pradă Satanei.

[507] Unul dintre manuscrisele scrisorii păstrează această subscriere: „Iată o mică binecuvântare pe care v-o trimitem, ca amintire şi ca mărturie a sentimentelor şi a iubirii noastre întru Domnul: fragmente din lemnul Prea Cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci, încrustate într-un medalion de aur”.

Cuprins

*

Capitolul al 4-lea (20-24)

Relația dintre *darurile Sfântului Duh* și *fericiri* * Împărăția Cerurilor e numită diferit în fiecare fericire în parte. Din nou despre relația dintre *fericiri* și *darurile Duhului Sfânt* * *Fericirea a 8-a* și relația ei cu *prima fericire*. *Tăierea împrejur* și *ziua învierii Domnului*. Multiplul de 7, cifra 8 și Cincizecimea * Harul Sfântului Duh e acela care ne dă să trăim consecințele fericirilor *

Capitolul al 5-lea (25-29)

Mt. 5, 12 sau a noua fericire. *Fericirea* și *frumusețea* creștinului sunt interioare * Durerile sunt trecătoare, pe când bogăție cerească e simțită încă de acum * Ereticii și schismaticii nu se bucură de consecințele fericirilor. Credința adevărată și dragostea sunt împreună cu dreptatea. Schismaticii nu distrug Biserica * Vorbirea de rău *în fața noastră* și *în absența noastră*. Exemplificări evanghelice: In. 8, 48 și In. 7, 12 * Despre prigoana pentru Dumnezeu. Adevăratul creștin este următorul lui Hristos întru toate * Despre răsplata în *cerul duhovnicesc*. La II Cor. 5, 1 se vorbește despre acest *cer* * De acum ne veselim de bunurile dumnezeiești, de care ne vom bucura, în mod desăvârșit, în veșnicie *

Capitolul al 6-lea (30-33)

Mt. 5, 13. Cei ai lui Dumnezeu vor fi înțeleși foarte prost. Cel care are inima *țintuită în cer* * Mt. 5, 14. Despre ce înseamnă aici „pământ" și „lume" * Ce înseamnă „muntele" de la Mt. 5, 14 * Mt. 5, 15. Despre predicarea adevărului. Ce înseamnă „dublul de măsurat". Nu trebuie să te opui luminii dreptei credințe * Continuare la Mt. 5, 15. Despre predicarea adevărului și slujirea trupească. Confirmare cu I Cor. 9, 26-27. „Casa" de la Mt. 5, 15 e *lumea* în integralitatea ei sau *Biserica* *

Capitolul al 7-lea (34-37)

Mt. 5, 16. Despre cei ce umblă după slava deșartă și onoruri trecătoare * Oamenii Îl laudă pe Dumnezeu datorită vieții noastre exemplare * Exemplificări despre cum e lăudat Dumnezeu prin faptele bune ale Sfinților *

Capitolul al 8-lea (38-39)

Mt. 5, 18-19. Ce înseamnă „a desăvârși" Legea. Despre cel care strică poruncile lui Dumnezeu și despre cel care învață, în mod drept, poruncile Sale *

Capitolul al 9-lea (40-46)

Mt. 5, 20. Trebuie să împlinim și pe cele ale Legii și pe cele ale Evangheliei * Dreptatea Legii și cea a Evangheliei. Evanghelia desăvârșește poruncile Legii * Mt. 5, 21-22. Despre cele trei pedepse * Ce înseamnă „raca" în greacă și în ebraică. Despre interjecții și greutatea de a le traduce * Prezentare graduală a păcatelor * Cele trei trepte ale pedepselor * Despre *mânie* și *ucidere*. Dumnezeiasca Judecată a Domnului * O nouă analiză a celor 3 verdicte *

Capitolul al 10-lea (47-50)

Mt. 5, 23-24. În ajutorul fratelui care ne urăște. Locul de aici explicat prin Efes. 4, 26 * Cererea iertării față de fratele prezent în Biserică și aducerea darului în fața lui Dumnezeu * Înțelesul duhovnicesc al „altarului" de la Mt. 5, 23. *Omul credincios* e *templul lui Dumnezeu* * Dorința de a te împăca cu aproapele și cererea iertării. Rugăciunea de iertare în fața Domnului trebuie să preceadă cerea iertării către aproapele * Vindecarea omului se dobândește prin rugăciune *

Capitolul al 11-lea (51-57)

Mt. 5, 25-26. Despre judecata Domnului. Despre pedeapsa și răsplătirea dumnezeiască * Ce înseamnă „plata până la ultimul ban" * Despre *adversarul* nostru. Mai multe variante de interpretare * Dumnezeu este mereu cu noi *

Continuarea discuției despre *adversarul* nostru * Supunerea față de adevărul Scripturii *

Capitolul al 12-lea (58-62)

Mt. 5, 27-28. Despre adulterul săvârșit în inima omului * Cele *trei trepte* ale păcatului: *momeala*, *vorbirea cu plăcerea* și *consimțirea cu ea* * Despre *treptele păcatului* în cazul păcatului Protopărinților noștri * Trebuie să cugetăm la cele dumnezeiești și să nu ne coborâm la fărădelegea plăcerii păcătoase * Obișnuința cu plăcerea. Războiul nevăzut. Pacea și ordinea de la început * Cele *trei feluri* ale păcatului: *în inimă*, *prin fapte* și *prin obișnuințe*. Cele *trei feluri* de morți * *Adulterul* de la Mt. 5, 28 reprezintă *toată plăcerea păcătoasă* * *Venirea în fire* și căutarea ajutorului dumnezeiesc *

Capitolul al 13-lea (63-65)

Mt. 5, 29. Despre renunțarea la prietenia aceluia care e *o povară* pentru mântuirea noastră * Mt. 5, 30. Din nou despre prietenul iubit care ne obstrucționează viața cu Dumnezeu * Despre sfătuirea care ne poate sminti. Despre *mâna dreaptă* și *cea stângă* din acest context evanghelic *

Capitolul al 14-lea (66-68)

Mt. 5, 31-32. Despre *cartea de divorț* și mânia și răceala bărbaților față de soțiile lor. Domnul nu dorește despărțirea soților * Motivul desfrânării fărâmă cuplul căsătorit * Teologia Sfântului Apostol Pavel în ceea ce privește *divorțul*: I Cor. 7, 10-11 * Despre *feciorie* și *viață duhovnicească* în cuplul căsătorit. O explicație la I Cor 7, 29 *

Capitolul al 15-lea (69-72)

Lc. 14, 26. Despre aparentele *contradicții* dintre poruncile Domnului * Cum trebuie să înțelegem *aparenta*

contradiție dintre *iubirea vrăjmașilor* și *urârea familiei pentru Hristos* * Despre relația dintre *soț* și *soție*. Copiii ca *dar al lui Dumnezeu* și *căsătoria în feciorie* ca cea mai sublimă căsătorie creștină * Ce înseamnă *trupul* de la Mt. 6, 25 și *punerea sufletului pentru oi* de la In. 10, 15 *

Capitolul al 16-lea (73-85)

Cum trebuie să fie înțeleasă *desfrânarea* de la Mt. 5, 32. Înțelesurile multiple ale desfrânării în Sfânta Scriptură * I Cor. 7, 10-11. Motivul divorțului. Reîmpăcarea soților despărțiți * I Cor. 7, 4. Drepturile soților sunt egale * I Cor. 7, 12-13. Sfatul Sfântului Apostol Pavel: să nu se despartă de soțul necredincios * Despre feciorie. Soții divorțați trebuie să nu se mai căsătorească sau să se reîmpace. Fecioara poate rămâne *fecioară* sau *se poate mărita* * Despărțirea soților din cauza desfrânării e *îngăduită* și nu *poruncită* de Domnul * I Cor. 7, 14. Soțul *necredincios* se poate converti prin *cel credincios* * Despre copiii proveniți dintr-un cuplu în care unul dintre soți era necredincios * Din nou despre sensurile plurale ale desfrânării * Pricina de desfrânare apare nu numai *ante* ci și *post divorț* * Despre cea divorțată și *adulterul premeditat* * Nu este acceptat *divorțul din îngăduință* * Ascultarea față de soț. Exemplul femeii credincioase soțului ei *

Capitolul al 17-lea (86-92)

Mt. 5, 33-37. Nu trebuie să ne jurăm. Trebuie să fim sinceri în vorbele noastre * Cele care par „jurăminte” la Sfântul Pavel * Despre o expresie grecească. Jurămintele strâmbe * Jurământul din momentele de necesitate * Jurământul făcut din cauza unei *conjucturi demonice*. Necesitatea jurământului atunci când trebuie *să convingi* pe cineva * Comentariu la Mt. 5, 33-36. Niciun lucru creat de către Dumnezeu nu a fost creat fără un rost al său * Jurământul făcut trebuie respectat. Vom fi judecați de Domnul pentru ceea ce ne-am jurat. Dumnezeu ca *Atotțiitor* și *Atotprezent* * Comentariu la I Cor. 15, 31 * Nu trebuie să avem o perspectivă antropomorfă asupra lui Dumnezeu.

Universul e *un întreg organic* * Ce înseamnă „cer" și „pământ" în Mt. 5, 34-35 * Despre *omul duhovnicesc* * Fac. 3, 19 și plata pentru păcat *

Capitolul al 18-lea (93-96)

Despre lupta soțului împotriva desfrânării și despre acceptarea defectelor soției lui * Lauda adusă vieții sfinte. Lupta împotriva patimilor * Greutățile vieții și ajutorul lui Dumnezeu. Întrajutorarea confraților noștri * Despre *omul blând* și *omul milostiv* *

Capitolul al 19-lea (97-111)

Mt. 5, 38-42. Despre non-violența evanghelică * Răul nu e scos afară prin *rău* ci prin *bine*. Nedreptățile făcute omului credincios îl umplu de o și mai mare sfințenie * Despre *dreptatea milostivă* a Evangheliei * Comentariu la Mt. 5, 17 * Omul milei. Nu trebuie să întoarcem nimănui răul pe care ni l-a făcut * Mila preotului față de păstoriții săi și grija pentru ei * Ce înseamnă „obrazul drept". *Manuscrisele grecești* ale Scripturii și relația lor cu *cele latine* * Nevoințele Sfinților Apostoli pentru cei credincioși * Obrazul drept și cel stâng * Sfântul Apostol Pavel se lasă prins și legat deși era cetățean roman * Motivația interioară duhovnicească pentru care Sfântul Pavel s-a lăsat înlănțuit * Profeția Sfântului Pavel de la F. Ap. 23, 3. Despre ipocrizie * Despre pacea interioară și înțelepciunea Sfântului Pavel * Pregătirea interioară continuă pentru a suferi pentru Domnul * Exemplul și suferința Domnului pentru noi * Poruncile dumnezeiești ne duc la curățirea inimii * Despre judecata în instanță și despăgubirile înțelese în mod creștin. Despre avere ca povară a omului credincios * Poziția Dumnezeiescului Augustin față de sclavi și sclavia vremii lui * Despre „îmbrăcăminte" și „haină" * Din nou despre pregătirea interioară pentru a suferi pentru Domnul * Gradația poruncii suferinței pentru Domnul și cifra 3 *

Capitolul al 20-lea (112-121)

Injurii și răsplată. Răzbunarea e *o slăbiciune* și nu *o plăcere sănătoasă* și *un act de tărie* * Pedeapsa și suportarea ei. Corecțiile paternale la adresa copiilor * Mt. 5, 44. Despre iubirea lui Dumnezeu și pedepsele Sale în viața noastră * Rolul justiției în societate. Trebuie să se judece ținându-se seama de omul inculpat * Cum văd Sfinții lui Dumnezeu moartea * Moartea survenită în urma voinței Sfinților * Domnul ne învață îndreptarea prin iubire. Pogorârea harului Sfântului Duh s-a petrecut la 10 zile de la Înălțarea Sa la cer * Din nou despre pedepsele venite prin Sfinți. Ele au fost date *din dragoste* pentru ei și nu *din ură* * Dumnezeiescul Augustin neagă autenticitatea unei secvențe din viața Sfântului Apostol Toma, care a rămas drept *veridică* de-a lungul timpului * Compătimirea celui care ne ocărăște * Gradele restituirii. Despre pedepse * Sentințele judecătorești în viața noastră * Domnul ne cere ca să ne pregătim cu dârzenie în fața nedreptăților de tot felul * La dârzenia în fața necazurilor trebuie să adăugăm milostenia. Milostenia se face din câștigul cinstit și potrivit dreptății * Nu putrem da milostenie pentru ca cel care o primește să facă *păcate* sau *lucruri rele* * Prin *față* se referă la *minte* în Mt. 5, 42 * Despre *împrumut* și *milostenie* * Dumnezeu răsplătește milostenia noastră *

Capitolul al 21-lea (122-126)

Mt. 5, 43-48. Nu se pot împlini poruncile lui Dumnezeu fără dragoste * Dumnezeu e desăvârșit și noi ne putem desăvârși în relația cu Sine * Porunca *iubirii evanghelice* e superioară *dreptății fariseilor* în materie de relații interpersonale * Cum trebuie să înțelegem iubirea pentru vrăjmașii noștri. „Blestemele" din Vechiul Testament. Prorocie despre Iuda vânzătorul * „Blestemele" Scripturii sunt profeții *

Capitolul al 22-lea (127-134)

I In. 5, 16. Pentru cine să ne rugăm și pentru cine nu trebuie să ne rugăm * „Frați" înseamnă „creștini" * Care e „păcatul de moarte" și cel care nu e „de moarte" * Cum s-a raportat Domnul și Sfinții Apostoli la păcatele făcute

împotriva lor * Păcatul vânzării al lui Iuda și păcatul negării al Sfântului Apostol Petru * Păcatul împotriva Sfântului Duh e păcatul împotriva iubirii de Dumnezeu și de aproapele * Pentru cine nu ne rugăm și de ce * Sfinții Mucenici la Apoc. 6, 10 cer nimicirea *stăpânirii păcatului* * Cum se nimicește domnia păcatului * Nevoința dumnezeiască a Sfântului Apostol Pavel* Despre rugăciunile Sfinților. Îndemn la împlinirea poruncii iubirii *

Capitolul al 23-lea (135-138)

Despre fiii lui Dumnezeu după har. Despre *înfiere* și *transformarea noastră duhovnicească* * Suntem chemați la faptul de a fi *asemenea* Lui * „Soarele" de la Mt. 5, 45 trebuie înțeles ca o referire la *Fiul lui Dumnezeu* * „Ploaia" de la Mt. 5, 45 e o referire la *harul dumnezeiesc* * Mântuirea noastră e o consecință a bunătății Sale și a înduhovnicirii noastre * Dumnezeu a adus la existență totul și creația nu se confundă cu Sine * Cel care împlinește poruncile lui Dumnezeu are o milă desăvârșită * Finalul primei cărți. Promisiune pentru o nouă carte, în care să termine de discutat predica Domnului de pe munte *

Cartea a doua. Capitolele 6 şi 7 de la Sfântul Apostol Matei

Capitolul 1 (140-146)

Amintirea problematicii din finalul primei cărți. Despre curățirea inimii și vederea lui Dumnezeu * Trebuie să trăim ca niște oameni drepți * Nu trebuie să acceptăm laudele în mod păcătos și nici să ne lăudăm * Despre falsificarea bunătății interioare. Curăția inimii și a conștiinței * Mt. 6, 1. Nu trebuie să ne arătăm *dreptatea interioară* în mod ostentativ * Faptele noastre trebuie să placă lui Dumnezeu și să-i bucure pe oameni * Urmarea exemplului bun. Ce urmăresc adevărații propovăduitori ai dreptei credințe * E un păcat să căutăm laudele oamenilor pentru a ne simți *fericiți* *

Capitolul al 2-lea (147-154)

Capitolul al 3-lea (155-159)

Capitolul al 4-lea (160-164)

ne introduc în rugăciune și ne aprind dragostea de Dumnezeu * Marele dar că suntem fiii unui asemenea Tată. Nădejdea în rugăciune * Înficoșătoarea chemare a lui Dumnezeu ca *Tată* al nostru * Ascultarea de Dumnezeu. Toți oamenii suntem *frați* pentru că avem un singur *Tată ceresc* *

Capitolul al 5-lea (165-168)

Despre însușirile lui Dumnezeu: sfințenia, dreptatea, arhiprezența * Cerurile: cele mai mari înălțimi create de Dumnezeu. De ce Dumnezeu e prezentat ca fiind *în cer* * *Păcătosul* e „pământ”, pe când *omul drept* e „cer” * Dumnezeu locuiește întru Sfinții Săi * Rugăciunea cu fața spre răsărit. Dumnezeu e pretutindeni prezent în creația Sa * Trepte diferite de viețuire și de sporire duhovnicească * Din nou despre locuirea lui Dumnezeu în cei Drepți ai Săi * Purtarea noastră în sfințenie. Trebuie să ne raportăm la Dumnezeu potrivit Sieși *

Capitolul al 6-lea (169-174)

Dorim manifestarea Împărăției lui Dumnezeu întru noi * A doua venire a Domnului va fi universal cunoscută. Ei îi urmează Judecata finală. Despre viața întru Împărăția lui Dumnezeu * Despre modul de viețuire al Sfinților și al Sfintelor Puteri cerești întru slava lui Dumnezeu * Cerem ca Dumnezeu să fie prezent în noi cum e în Sfinții Îngeri * Ascultarea de poruncile lui Dumnezeu * Cerem ca să se facă voia lui Dumnezeu în cei păcătoși ca în cei Sfinți și Drepți * Suntem *cerești* și *pământești* în același timp * Învierea trupurilor și transfigurarea Drepților * Nu există *luptă ontologică* între suflet și trup. Sufletul conlocuiește cu trupul în această viață * Omul în integralitatea sa va moșteni viața veșnică * „Cerul” și „pământul” pot fi înțeleși în relație cu bărbatul și femeia *

Capitolul al 7-lea (175-179)

Cerem de la Dumnezeu pâinea zilnică * Împărtășirea zilnică cu Hristos euharistic. Împărtășirea de hrana duhovnicească a cuvântului lui Dumnezeu * Rugăciunea

noastră și ajutorul lui Dumnezeu. Căutarea Împărăției lui Dumnezeu și primirea de la Dumnezeu a lucrurilor necesare existenței noastre * Sfânta Euharistie e Pâinea noastră zilnică. Necesitatea împărtășirii zilnice * Împărtășirea zilnică și necesitatea de a spune de mai multe ori rugăciunea „Tatăl nostru” după ceea ce ne-am împărtășit * Facem rugăciune după împărtășirea euharistică pentru a rămâne în harul primit * Pâinea noastră zilnică sunt și *învățăturile dumnezeiești* * Avem nevoie de *cele duhovnicești* cât și de *cele trupești* * „Astăzi” în înțelesul de: *întreaga noastră viață pământească* * Resublinierea celor trei înțelesuri ale „pâinii zilnice” din Rugăciunea Domnească *

Capitolul al 8-lea (180-183)

Ne rugăm pentru iertarea *datoriilor* sau *a păcatelor* noastre * Nespovedirea păcatelor e urmată de cumplite dureri. Păcatele noastre sunt niște *crime* * Datoriile față de oameni * Cum se reîntorc datoriile față de oameni * Trebuie să avem grijă de sănătatea credinței aceluia față de care suntem datori * Iertăm pentru că dorim să fie iertați de către Tatăl nostru * Rugăciunea pentru vrăjmașii noștri *

Capitolul al 9-lea (184-193)

Variantă manuscriptică la a 6-a cerere din *Rugăciunea Domnească* * Dumnezeu suferă pentru noi atunci când suntem *atrași spre ispită* * Însă îngăduie să fim ispitiți pentru ca să ne cunoaștem pe noi înșine * Dumnezeu le cunoaște pe toate * *Încercarea* lui Dumnezeu e *o cunoaștere a noastră de sine* și nu *o cunoaștere a noastră de către Dumnezeu* * Despre ereticii care credeau că Dumnezeu e *neștiutor* în ceea ce privește viața oamenilor * Nu ne rugăm *ca să scăpăm* de ispite ci *să nu ne pierdem cu totul* atunci când suntem ispitiți * Exemple de ispitiri din Scriptură * Dumnezeu nu *l-a rugat* pe Satana ca să îl ispitească pe Sfântul Iov * Dumnezeu e atotprezent * O perspectivă antropomorfă despre Dumnezeu * Dumnezeu vorbește în conștiință ființelor raționale. Dumnezeu a scris legea naturală în inimile oamenilor * Dumnezeu ni se adresează tuturor. Și noi trebuie să vorbim cu fiecare om, după exemplul Domnului * Polemică cu ereticii care nu înțeleg cum se raportează Dumnezeu față de Satana * Ispitele sunt

expresia milostivirii lui Dumnezeu * Despre diverse feluri de ispite * Eliberarea noastră de rău * Am ajuns muritori prin păcatul Protopărinților noștri dar credem și nădăjduim că vom scăpa de mortalitate * Înțelepciunea duhovnicească e o achiziție personală veșnică * Transfigurarea trupului nostru începe de acum *

Capitolul al 10-lea (194-196)

Se va face un rezumat al *Rugăciunii Domnești*. Ne pregătim pentru veșnicie * Despre primele trei cereri ale rugăciunii: ele încep acum și se continuă în veșnicie * Despre ultimele patru cereri ale rugăciunii. Iarăși despre sensurile *pâinii* * Cum va fi viața noastră în Împărăția lui Dumnezeu * Despre *mâncare* și *băutură* în sens duhovnicesc * Iertarea păcatelor se face acum * În veșnicie nu vor mai fi nici *ispite* și nici *păcate* * Răul de care vrem să scăpăm ține de viața de acum *

Capitolul al 11-lea (197-199)

Cifra 7 în Scriptură. Conexiunile teologice dintre *Fericiri* și *Rugăciunea Domnească* * Poruncile lui Dumnezeu în viața noastră * Rugăciunea noastră rămâne *fără rod* dacă nu îl iertăm pe aproapele nostru. Mt. 6,14-15 *

Capitolul al 12-lea (200-204)

Mt. 6, 16-18. Postul nu trebuie să fie *fățarnic* * *Ostentația* și *viclenia* care parodiază *sfințenia* * Despre lupii în piei de oaie * Creștinii nu trebuie să fie robi ai modelor vestimentare * Curățirea omului interior * Semnificațiile duhovnicești ale „ungerii capului" și ale „spălării feței" * Grijile lumești și omul interior * Grija și iubirea față de aproapele. Toate se fac sub privirea lui Dumnezeu *

Capitolul al 13-lea (205-209)

Mt. 6, 19-21. Să ne facem inima dintr-un *pământ al păcatului* într-un *cer al sfințeniei* * Cum ajungem *oameni*

necurați * Despre care „cer” se vorbește aici. Comoara noastră este în inima noastră * Mt. 6, 22-23. Toate poruncile Domnului vizează *curățirea inimii* * Despre „ochiul” de la Mt. 6, 23 * *Lumina* din noi e *buna intenție* pe care o avem. Faptele întunericului * Milostenia îl luminează pe cel care o primește * Fapta din intenție rea e *întuneric*. Intențiile rele creează *o inimă fățarnică* * Întunericul imens al faptelor făcute cu intenții păcătoase *

Capitolul al 14-lea (210-212)

Mt. 6, 24. Ce se indică prin „mamona”. Cel care slujește iubirii de bani slujește diavolului * Pe cine iubim și pe cine urâm * Disprețuirea lui Dumnezeu prin netemerea de El * *Păcătuirea continuă* pe premisa *îndurării imense* a lui Dumnezeu față de noi * Nimeni nu e mai milostiv și mai drept cu oamenii ca Dumnezeu * Trebuie să Îi slujim lui Dumnezeu cu *inimă bună* *

Capitolul al 15-lea (213-217)

Mt. 6, 25. Neliniștea pentru viața zilnică ne schimbă inima * Trebuie să ne îngrijim de existența zilnică dar să nu ne neliniștim continuu din cauza ei * Prin întruparea Sa, Hristos Dumnezeu a făcut lucruri mai importante pentru noi decât grija pentru ziua de mâine * Viața noastră în trup e mai importantă decât hrana și îmbrăcămintea. Dumnezeu ne va dărui tot ceea ce ne trebuie * Despre mâncarea sufletului. Sufletul este imaterial * Mt. 6, 26. Ființele raționale sunt *mai valoroase*, în rândul creaturilor, decât cele neraționale * Mt. 6, 27-28. Dumnezeu ne-a adus la existență și tot El ne dă să creștem * Mt. 6, 28-30. Nu avem aici *un pasaj alegoric*. Din cele mici noi le înțelegem pe cele necesare mântuirii noastre * Despre parabola judecătorului nedrept (Lc. 18, 2-6) *

Capitolul al 16-lea (218-223)

Mt. 6, 31-33. Trebuie să căutăm mai întâi *Împărăția* și *dreptatea lui Dumnezeu* * Le vom primi de la Dumnezeu și pe cele necesare vieții, dacă trăim în mod sfânt * Nu trebuie să ne îmbogățim din slujirea noastră preoțească, ci să

predicăm Evanghelia mântuirii tuturor * Membrii ierarhiei bisericești, deși *au îngăduința* să trăiască din slujirea preoțească, trebuie să știe și o altă meserie din care *să se întrețină*. Exemplul magnific al Sfântului Apostol Pavel * Predica e *datorie* preoțească * Despre *cum* trebuie să predicăm * Trebuie să predicăm pentru *mântuirea oamenilor* și nu pentru *banii noștri* * Cei care slujesc *pentru bani* și nu pentru *mântuirea altora* se comportă ca niște *slugi* și nu ca niște *fii* ai lui Dumnezeu * Nu trebuie să punem *nevoile materiale* în prim plan ci *pe cele duhovnicești* *

Capitolul al 17-lea (224-231)

Vom primi de la Dumnezeu pe cele ale vieții acesteia dacă Îl căutăm, în primul rând, pe El * Despre imposibilitatea slujirii la doi stăpâni * Soldatul și preotul * Cei care împlinesc voia lui Dumnezeu trebuie să fie exemplele noastre * *Grija de lucrurile trecătoare* este indicată în acel „mâine" de la Mt. 6, 34 * Despre *răutatea* zilei (Mt. 6, 34) * Nu trebuie să lăsăm ca *grijile* și *exemplele smintitoare* să ne schimbe viața în rău * Cel care l-a vândut pe Domnul fura din punga cu bani * Sfântul Apostol Pavel și grija pentru ziua de mâine * Milostenia se face din munca proprie, din cea pentru care te-ai trudit * Domnul nu dezaprobă *munca* ci slujirea preoțească *doar* pentru *foloase materiale* * Durerile și necazurile vieții sunt *întăriri duhovnicești* ale noastre *

Capitolul al 18-lea (232-237)

Mt. 7, 1-2. Trebuie să dăm explicații pentru *intențiile* faptelor noastre, atunci când planează *îndoiala* asupra lor * Faptele care *pot fi judecate* sunt *păcate explicite*. Faptele care *nu trebuie judecate* sunt cele cărora *nu li se cunoaște resortul interior* * Faptele echivoce și adâncul faptelor noastre vor fi explicite doar la Judecata Domnului * Situațiile când nu trebuie să judecăm pripit * Despre judecata Domnului * Despre dreptate și pedeapsă. Suferința nedreaptă a Sfinților Mucenici * Ura și judecata pripită * Exegeză asupra Mt. 26, 52. Ne omorâm sănătatea sufletului prin păcatele pe care le facem *

Capitolul al 19-lea (238-243)

Despre judecata *nedreaptă* și *pripită* * Mt. 7, 3. De la *mânie* la *ură* * Despre așteptarea îndreptării aproapelui. Despre consecința urii * Mt. 7, 4-5. Numai iubirea poate îndrepta pe aproapele * Masca fățărniciei * Trebuie să certăm păcatele altora cu milă având conștiința păcătoșeniei proprii * Unirea în pocăință * Exemplul de *străduință apostolică* al Sfântului Apostol Pavel * Când trebuie să certăm * Cum vedem cu ochii porumbelului *

Capitolul al 20-lea (244-250)

Mt. 7, 6. Despre tăinuirea lucrurilor care întrec *puterea de înțelegere* a auditoriului * Ce se înțelege prin: *cele sfinte*, *nestemate*, *câini* și *porci* * Păgânii și ereticii sunt conduși *de ură* și *de dispreț* în *aversiunea* lor față de dreapta învățătură a Bisericii * Cum propovăduia Domnul mulțimilor * Cum trebuie să ne comportăm cu cei care ne pun *întrebări ispititoare* *

Capitolul al 21-lea (251-254)

Finalul discuției despre „ceea ce este sfânt" și „nestemate" * Mt. 7, 7-8. Putem împlini poruncile lui Dumnezeu. Mai întâi trebuie *să cerem* de la Dumnezeu și apoi *să căutăm* * Trebuie *să cerem*, *să căutăm* și *să batem* la ușa milei lui Dumnezeu. Parabola celui beteag la picioare * Dumnezeu își împlinește întotdeauna făgăduințele * Trebuie să stăruim în rugăciune și în învățarea binelui * Mt. 7, 9-11. Cei răi fac *lucruri bune* doar pentru viața aceasta * Milostenia e dăruire din darurile lui Dumnezeu *

Capitolul al 22-lea (255-259)

Faptele bune sunt urmări ale *curățirii* și *simplificării inimii*. Mt. 7, 12 * Mt. 7, 12 în traducerile grecești * *Adevărata voință* coincide cu *binele*. Cuvintele cu înțeles strict din Scriptură * Mt. 7, 12 implică, deopotrivă, iubirea de Dumnezeu și de oameni * Cele două porunci împlinesc

toată prorocia * Raportarea la sine și la aproapele * Despre curățirea ochilor inimii * Adevărata raportare la *faptele bune* și la *mulțumirile* venite din partea altora *

Capitolul al 23-lea (260-261)

Despre înțelepciunea dumnezeiască * Mt. 7, 13-14. Este *grea* viața cu Dumnezeu dar și *ușoară* în același timp, pentru că Dumnezeu ne întărește întru toate *

Capitolul al 24-lea (262-267)

Ereticii se declară „aleși" ai Domnului * Mt. 7, 15-20. Îi cunoaștem pe oameni după fructele lor * O explicare eretică a celor „doi pomi" de la Mt. 7, 17. Prin aceasta se neagă atât *convertirea* cât și *apostazia* oamenilor * Despre convertirea oamenilor. Analogia cu transformarea zăpezii în căldură/apă fiartă * Prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și cei răi ajung să facă *lucruri folositoare*, chiar dacă *nu le doresc din toată inima* * Slujitorii bisericești, care propovăduiesc adevărul lui Dumnezeu dar nu îl trăiesc și ei, îi ajută pe alții dar nu se ajută și pe ei înșiși * Cum îi cunoaștem pe oameni și faptele lor * Lupii în piele de oaie * Fructele rele și cele bune * Despre bucuria adusă de lucrarea binelui. E vorba despre „dreapta credință" și nu despre „orice fel" de credință *

Capitolul al 25-lea (268-273)

Curăția inimii și încercările * Mt. 7, 21. Cei care fac voia lui Dumnezeu nu se comportă fariseic. Faptele bune sunt alegeri voite și fapte teologice * Faptele și minunile văzute la eretici nu le *validează* credința lor greșită. Mt. 7, 22-23 * Și păgânii cât și ereticii pot face *minuni* dar acestea nu au nimic de-a face cu *adevărul vieții cu Dumnezeu* * Avem nevoie de *curăție interioară* și de *înțelepciune dumnezeiască* pentru ca să înțelegem capcanele de tot felul * Mt. 7, 24-25. Faptele făcute în credința în Hristos * Mt. 7, 25. Ce înseamnă „ploaia", „râurile" și „vânturile" de aici. *A sta pe stânca Hristos* înseamnă *a asculta* și *a împlini voia lui Dumnezeu* * Mt. 7, 26-29. Cel care *nu împlinește* voia lui Dumnezeu *nu clădește* pe *piatra Hristos*. Finalul predicii de

pe munte a Domnului * Iarăși despre cifra 7. Cele 7 cereri și cele 7 daruri ale Sfântului Duh *

*

Sfântul Fotie cel Mare, *Opere trinitare* (277-)

1. *Scrisoare enciclică către Scaunele Episcopale ale Alexandriei şi întregului Răsărit*, conţinând expunerea adevărurilor fundamentale; şi că noi trebuie să mărturisim că *Duhul Sfânt purcede doar de la Tatăl*, şi nu *de la Tatăl şi de la Fiul* (866)

(277-297)

Lucrările Satanei *înainte* și *după* întruparea Domnului * Ereticii care au luptat împotriva Bisericii cât și cei condamnați la Sinoadele ecumenice * Biruința Bisericii asupra ereziilor de tot felul. Viața în Constantinopolul ortodox * Reconvertirea armenilor la Ortodoxie * Convertirea bulgarilor la Ortodoxie * Misionari din Apus vin și introduc în credința ortodoxă a bulgarilor ereziile și inovațiile lor * Marea erezie a lui *Filioque* și consecințele ei nefaste asupra triadologiei * *Filioque* nu apare în Scriptură și nici la Sfinții Părinți. Noi argumente împotriva lui Filioque * Promisiune de aprofundare a discuției despre Filioque * Durerea pentru Biserica Bulgariei * Sinodul împotriva noilor eretici care au atacat Bulgaria ortodoxă * Motivele canonice ale excomunicării * Chemarea la conclucrare a episcopilor și la întrunirea unui alt Sinod * Noi nădejdi de catehizare a poporului bulgar * Și rușii se convertesc la Ortodoxie * Din nou cere ajutor în misiunea de evanghelizare a popoarelor * Cum să fie delegații care vor participa la Sinod * *Probleme teologice* și *de comportament* în Biserica Italiei * Atenționare a Patriarhului Alexandriei * Patriarhul Alexandriei nu recunoscuse până la acea dată hotărârile celui de *Al 7-lea Sinod ecumenic* * Enumerarea unor participanții la Sinodul al 7-lea ecumenic * De ce nu cunosc cei din patriarhia Alexandriei hotărârile

ultimului Sinod ecumenic * Urmările neacceptării ultimului Sinod ecumenic * E nevoie de acceptarea imediată a Sinodului al 7-lea ecumenic în patriarhia Alexandriei * Finalul Scrisorii Enciclice *

2. *Epitom* împotriva susţinătorilor Vechii Rome; despre faptul că *Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl* şi nu *de la Tatăl şi de la Fiul*

(298-303)

Argumente împotriva ereziei lui *Filioque* * Fundamentarea ereticilor pe Sfinții Părinți. Problema *coruperii* cărților patristice și cea *a greșelilor* unor Sfinți Părinți * Episcopii ortodocși ai Romei nu au vorbit despre Filioque * Filioque nu are fundamentare scripturală * Argumente scripturale împotriva lui Filioque * Filioque atentează la neschimbabilitatea *Crezului ortodox* * Smintirea aproapelui * Un alt argument scriptural împotriva lui Filioque *

3. *Scrisoarea către Mitropolitul de Aquileea* (către 883)

(304-325)

Evidențierea persoanei destinatarului și a trimisului prin care i-a parvenit scrisoarea la care răspunde * I se confesează despre durerea pe care i-au provocat-o *noii eretici* prin *Filioque* * Despre Patriarhii ortodocși ai Romei * Cere ajutorul Arhiepiscopului de Aquileea împotriva noii erezii * Despre dogma purcederii Duhului Sfânt de la Tatăl * *Conținutul* și *urmările* ereziei lui Filioque * Noii eretici vor să se fundamenteze pe cuvintele Sfântului Apostol Pavel * Relația dintre Fiul și Duhul Sfânt în teologia paulină * Alte consecințe teologice dezastruoase ale lui Filioque * Despre adevărata teologie prezentă la In. 16, 14 * Despre *greșelile* Sfinților Părinți * Cum trebuie să ne comportăm față de *eventuale greșeli* ale Sfinților lui Dumnezeu * Exemple de Sfinți Părinți cu anumite *greșeli dogmatice* *

Nu acceptăm *Filioque* chiar dacă vreun Sfânt Părinte l-a mărturisit * Papii Romei au fost ortodocşi * Nu trebuie să urmăm necuviinţei lui Ham * Finalul scrisorii *

Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruș

Dr. Gianina Maria-Cristina Picioruș